

**CİTTASLOW HAREKETİ VE SEFERİHİSAR ÖRNEĞİ;
TARIM, EMEK, MÜLKİYET İLİŞKİLERİ VE MEKÂN BAĞLAMINDA BİR
ÇÖZÜMLEME
YÜKSEK LİSANS
SERKAN ÇELİK
ESKİŞEHİR, 2017**

**CİTTASLOW HAREKETİ VE SEFERİHİSAR ÖRNEĞİ;
TARIM, EMEK, MÜLKİYET İLİŞKİLERİ VE MEKÂN BAĞLAMINDA BİR
ÇÖZÜMLEME**

SERKAN ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aralık, 2017

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Serkan ÇELİK'in "Cittaslow Hareketi ve Seferihisar Örneği: Tarım, Emek, Mülkiyet İlişkileri ve Mekan Bağlamında Bir Çözümleme" başlıklı tezi 27 Aralık 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.Verda CANBEY ÖZGÜLER
Üye : Prof.Dr.Alper ÇABUK
Üye : Prof.Dr.Alpay HEKİMLER

İmza

Verda
Alper
Alpay

Prof.Dr.Emel ŞİKLAR
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

CİTTASLOW HAREKETİ VE SEFERİHİSAR ÖRNEĞİ; TARIM, EMEK, MÜLKİYET İLİŞKİLERİ VE MEKÂN BAĞLAMINDA BİR ÇÖZÜMLEME

Serkan ÇELİK

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık, 2017

Danışman: Prof. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER

Küreselleşme ile birlikte değişen tarım, gıda, yemek, kent dünyanın birçok ülkesinde ve yerel birimlerde değişim ve dönüşümü beraberinde getirmiştir. Küresel kapitalizmin, sermayenin ve neoliberal politikaların önemli ölçüde etkili olduğu bu süreçte bireylerin ve toplumların yaşamları serbest piyasa koşullarına terk edilmiştir. Bu süreçte çıkan hareketler ise benzer dönemde farklı coğrafyalarda farklı tepkiler göstermişlerdir. Bu çalışmada küresel gıda ve tarım sermayesine karşı İtalya’da başlayan Slow Food hareketi ve kentsel düzlemde varlığını gösteren bağıl hareket olan Cittaslow hareketinin sosyo-ekonomik etkileri ele alınmıştır. Türkiye’de 2009 yılında başlayan hareketin Seferihisar ilçesi örneğinde sahip olduğu kriterler ve uygulamaları ile tarım, kadın emeği, mülkiyet ilişkileri ve mekân özelindeki etkileri ve dönüşümleri çözümlenerek çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Hareketin Seferihisar’a gelişi ve bağıl projelerin uygulamaya konulması ile birlikte ilçede yaşanan tarımsal değişim, yerelde yaşayanların ekonomik hayatta yer alma süreçleri ve potansiyellerini ortaya çıkarmaları bağlamında önemlidir. Hareket, küçük kentler için küreselleşme ve sermayeye karşı yeni bir model ortaya koymaktadır. Bu süreçte mülkiyet ilişkileri ve mekânda yaşanan dönüşümler ise özel önem gösterilmesi gereken kavramlardır.

Anahtar Sözcükler: Cittaslow, Slow Food, Tarım, Emek, Mülkiyet İlişkileri

ABSTRACT

CİTTASLOW MOVEMENT AND THE EXAMPLE OF SEFERİHİSAR: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF AGRICULTURE, LABOR, PROPERTY RELATIONS AND PLACE

Serkan ÇELİK

Department of Labour Economics and Industrial Relations

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, December, 2017

Supervisor: Prof. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER

Along with the globalization, changing agricultural, food, urban has brought change and transformation in many countries worldwide and local units of theWorld. In this process of global capitalism, capital and neoliberal policies being influential to a considerable extent, the lives of individuals and societies have been abandoned to free market conditions. The movements opposed to this process showed different reactions to different geographies in the same period. In this study, the Slow Food movement, which started in Italy against global food and agricultural capital, and the socio-economic effects of the Cittaslow movement, which is the relative movement of its existence in the urban level, are discussed. The main objective of the study is to analyze the effects and transformations of agriculture, labor, property relations and place specificity with the criteria and practices that the example of the movement of Seferihisar started in Turkey in 2009. With the movement to Seferihisar and the implementation of relative projects, the agricultural change experienced in the district is important in the context of the processes of local people's taking part in economic life and revealing the potentials of people living locally. The movement presents a new model against globalization and capital for small cities. In this process, the relations between the property and the space are the concepts that should be given special importance.

Keywords: Cittaslow, Slow Food, Agriculture, Labor, Property Relations

ÖNSÖZ

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde lisans öğrencisi olduğum dönemde ilk kez haberdar olduğum ve “küçük kentlerin kaderini değiştirecek bu hareket” söylemiyle Cittaslow hareketinden haberdar olmamı sağlayan ve çalışmanın bitiş aşamasına kadar her konuda her türlü desteği veren değerli arkadaşım Ruhisu Can AL'a, hareketin Türkiye'ye gelmesi ve küçük kentler için umut verici bir model ortaya konmasında büyük paya sahip olan Seferihisar Belediye Başkanı Tunç SOYER'e

Tez konumu belirleme tarihinden itibaren uzun süren tez yazım sürecinde yol gösteren, bilimsel özgürlüğü yüksek lisans düzeyinde özümsememi sağlayan, henüz başında olduğum akademik hayatıma ve tez yazım sürecinde verdiği destekler için danışmanım Prof. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER'e,

Lisans öğrenciliğimden bu güne bilgilerinden yararlanma şansına eriştiğim, tez yazımının her aşamasında desteğini esirgemeyen Dr. Denizcan KUTLU'ya, çalışmanın yöntem bölümünün oluşturulmasında verdiği metodolojik bilgiler ile katkılar sağlayan Dr. Fethiye TİLBE' ye,

Her ailenin yaşam döngüsü içerisinde verdiği desteklere ek olarak özgürlükçü düşünceyi aşılaman, bilimsel süreçlerde ve tezin yazım aşamasında maddi ve manevi her olanağı sunan ailem; Erkan- Sevcan- Gizem ÇELİK üçlüsüne,

Farklı yıllarda bilimsel süreçler için ziyaret ettiğim Seferihisar'ın sıcak insanlarına,

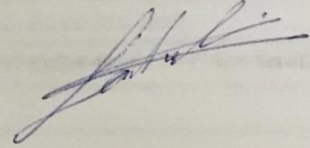
Katkılarından dolayı teşekkür ederim...

27.12.2017

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerinin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ve kurallara uygun davrandığımı, bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığımı ve hiçbir şekilde "intihal içermediğimi" beyan ederim. Herhangi bir zamanda çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Serkan ÇELİK

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ	x
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KÜRESELLEŞME; TARIM, GIDA VE KENTİN DÖNÜŞÜMÜ	5
1.1. Küreselleşme; Tarım ve Gıdanın Dönüşümü	5
1.2. Küreselleşme Bağlamında Değişen Kent	8
1.3. Küreselleşme Karşıtı Hareketler	12

İKİNCİ BÖLÜM

2. SLOW FOOD HAREKETİ	17
2.1. 1975 – 1990 Dönemi: Yerel Kökler	18
2.2. 1990 ve Sonrası: Evrenselleşme ve Kurumlar	22
2.3. Dünyada Slow Food Uygulama Örnekleri	28
2.3.1. 2000’li yıllara kadar dünyada Slow Food uygulama örnekleri .28	
2.3.2. 2000 sonrasında dünyada Slow Food uygulama örnekleri.....	31
2.4. Türkiye’de Slow Food Uygulama Örnekleri	34
2.5. Diğer Slow Hareketler	37
2.5.1. Gıda ile ilişkili olan slow hareketler	37

2.5.2. Turizm ile ilişkili olan slow hareketler	38
2.5.3. Üretim ve iş yaşamı ile ilişkili olan slow hareketler	39
2.5.4. Kültür ile ilişkili olan slow hareketler	40
2.5.5. Eğitim ile ilişkili olan slow hareketler	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. CİTTASLOW HAREKETİ	43
3.1. Cittaslow Fikrini Doğuran Ülke İtalya’da Tarım, İstihdam ve Üretim İlişkileri.....	53
3.2. Evrensel Birlik, Yerel Farklılıklar	58
3.2.1. Yasal düzenlemelerdeki farklılıklar.....	59
3.2.2. Kentlerin dinamiklerindeki farklılıklar	60
3.2.3. Şehirlerin mali yapılarındaki farklılıklar.....	62
3.2.4. Yerel yönetimlerdeki farklılıklar	62
3.2.5. Nüfus ve idari bölünme farklılıkları.....	64
3.3. Cittaslow ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	68
3.4. Dünyada Cittaslow Örnekleri ve Uygulamaları	78
3.5. Türkiye’de Cittaslow Örnekleri ve Uygulamaları	81

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SEFERİHİSAR ÖRNEĞİNDE CİTTASLOW HAREKETİNİN ETKİLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİNE YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI.....	85
4.1. Araştırmanın Amacı ve Problemi.....	85
4.2. Araştırmanın Önemi.....	86
4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	86
4.4. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi	87
4.5. Bulgular ve Yorum	91
4.5.1. Seferihisar’ın Cittaslow hareketine katılımı öncesinde kent ve bireylerin sosyo-ekonomik yapısı.....	93
4.5.2. Seferihisar’ın Cittaslow hareketine katılımı sonrasında kent ve bireylerin sosyo-ekonomik yapısı.....	99

4.5.2.1. Cittaslow Üyeliğinin ilçe kadınlarının sosyo-ekonomik değişimine etkisi.....	102
4.5.2.2. Cittaslow üyeliğinin ilçe tarımına etkisi ve meydana gelen değişimler	109
4.5.2.3. Cittaslow üyeliğinin kentteki mülkiyet ilişkileri ve mekâna etkisi.....	115
4.5.3. Seferihisar’da yaşayanların hareketin kentteki geleceği üzerine değerlendirmeleri	124

SONUÇ	132
-------------	-----

KAYNAKÇA	142
----------------	-----

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1: Cittaslow’a İlişkin Literatürde Yer verilen Kavramsallaştırmalar	44
Tablo 3.2 Cittaslow Çevre Kriterleri	48
Tablo 3.3 Cittaslow Altyapı Kriterleri	49
Tablo 3.4 Kentsel yaşam Kalitesi Kriterleri	50
Tablo 3.5 Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Kriterler	51
Tablo 3.6 Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar	52
Tablo 3.7. Sosyal Uyum Kriterleri	52
Tablo 3.8 Ortaklık Kriterleri.....	53
Tablo 3.9 Türkiye’de Cittaslow Hareketine Üye Kentlere İlişkin Katılım ve Politika Bilgileri	63
Tablo 3.10 İtalya’da Nüfuslarına Göre Belediyeler	65
Tablo 3.11 Seçilmiş Ülkelerde Belediyelere İlişkin Bilgiler	66
Tablo 3.12 Yaşayan Nüfus Aralıklarına Göre Toplam Yaşama Oranları	66
Tablo 3.13 Yıllara Oranla Türkiye’de Nüfusun İdari Birimlere Göre Dağılımı	67
Tablo 3.14 Yıllara Oranla Türkiye’de Belediye Sayıları	68
Tablo 3.15 Cittaslow Konusunda Üretilen Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı	69
Tablo 3.16 Tezlerin Analiz Birimleri	69
Tablo 3.17 Tezlerin Anabilim Dalları	70
Tablo 3.18 Tezlerin Konu Panoraması	71
Tablo 3.19 Çeşitli Kentler İçin Cittaslow Model Önerileri	73
Tablo 3.20 Cittaslow Çalışmalarında Ele Alınan Temalar	76
Tablo 3.21 Türkiye Cittaslow Üyelerinin Katılım Yılları	82
Tablo 4.22 Yapılan Görüşmelerde Görüşmecilere İlişkin Bilgiler	89
Tablo 4.23 Seferihisar’da Farklı Yıllarda Tarımsal İstihdam	92

Tablo 4.24 Seferihisar’da Farklı Yıllara ve Sektörlere Ait İstihdam Sayıları / Kişi	95
Tablo 4.25 Seferihisar’da Farklı Yılları İlişkin İşgücü Verileri	98
Tablo 4.26 Seferihisar’da Farklı Yıllara Ait İşgücü Verileri	99
Tablo 4.27 Seferihisar Narenciye Üretimine İlişkin Veriler	111
Tablo 4.28 Seferihisar’da Ekili Alanların Türlerine ve Yıllara Göre Değişimi	112
Tablo 4.29 Seferihisar’da Tarımda Kullanılan Makineler	113
Tablo 4.30 Seferihisar’da Belirli Hayvan Gruplarına İlişkin Veriler	115
Tablo 4.31 Seferihisar’a Ait Nüfus Verileri	120
Tablo 4.32 Seferihisar’da İkamet Eden ve Göç İle Gelen Kimi Gruplara İlişkin Bilgiler	121
Tablo 4.33 Seferihisar’a Ait İnşaat Verileri	122
Tablo 4.34 Seferihisar’da Cittaslow Sonrası Yıllara Göre Konut İzin Sayıları	123
Tablo 4.35 İzmir İli Turistik İlçelerinde Konut İzin Sayıları	123
Tablo 4.36 İzmir İli Yat Limanı Verileri	124
Tablo 4.37 Seferihisar Eğitim Verileri	130
Tablo 4.38 Seferihisar’da Farklı Yaş Gruplarına Göre Genç Nüfus Sayıları	130

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB – Avrupa Birliği

AVM – Alışveriş Merkezi

ARCI – İtalyan Kùltürünü Canlandırma Derneği

BM – Birleşmiş Milletler

HES- Hidroelektrik Santrali

İŞKUR – Türkiye İş Kurumu

NAFTA – Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması

OECD – Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

PCI – İtalyan Komünist Partisi

PDUP – İtalyan İşçi Sınıfı Partisi

TOKİ – Toplu Konut İdaresi

TÜİK – Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

1999 yılında kurulan Cittaslow hareketi 2009 yılı itibariyle Türkiye’de Seferihisar’ın katılımı ile adından sıklıkla söz ettiren bir hareket olmuştur. Evrensel düzlemde örgütlenen, farklı amaçlar etrafında bir araya gelen sivil toplum örgütleri, birlikler, hükümet dışı kuruluşlar ve diğer sosyal hareketlerden biri olarak felsefe ve düşünceleri yaymak için çeşitli politikalar ve uygulamalar ortaya koymuşlardır. Küreselleşme karşıtı sosyal hareketler içerisinde de ele alınan Cittaslow evrensel çabalarını küçük yerel birimler aracılığıyla gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Yerel farklılıkların, dokunun, bireylerin önemi hareketin temel mottosunu oluşturmuştur. Kent planlaması düşüncesinden farklı olarak hareket, kentleri yereller ve dünya çapındaki benzer örnekler ile dayanışmacı bir ruhla korumayı ve devamlılığını sağlamayı hedeflemiştir. Hareketin bu bağlamda öncülü olan Slow Food ile işbirliği ve felsefi yakınlığı onun aynı zamanda evrensel düzlemde küreselleşme ve sermaye ile de mücadele alanına dolaylı olarak girmesine neden olmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde küreselleşmeye ilişkin yapılan tanımlamalar ve meydana geldiği süreç kısaca irdelenmiştir. Küreselleşmenin gıda ve tarım üzerinde yarattığı dönüşüm ise ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Tarım ve gıda başlıklarında incelenmesinin temel nedeni hareketin öncülü olan ve fast food karşısında ilk olarak yerel sonra da küresel biçimler alan Slow Food’un ortaya çıkış ortamını ve hazırlayan nedenleri incelemektir. Küreselleşmenin, sermayenin ve diğer kurumların gıda ve tarım üzerinde yarattığı dönüşümler kentleri de değiştirmiştir. Kentlerin sosyal yapısında, ekonomilerinde, mülkiyet ilişkileri ve mekânda yaşanan dönüşümlerin temelleri de bu iki alanda yaşanan değişimler ile başlamıştır. Bunun yanı sıra kentlerde yaşanan dönüşümler özgün yanları ile ikinci bir başlıkta ele alınmıştır. Kent ve kırsal dönüşümü bu bağlamda çalışmanın temelini oluşturan Cittaslow hareketinin anlaşılması için bir ön okuma sağlamaktadır. Küreselleşme karşıtı hareketlerin çeşitli örneklerle ele alındığı son başlık ise küreselleşme karşıtı sosyal hareketlerin ve bu bağlamda örnekler olan Slow Food ve Cittaslow ile bu karşıtlıkların ortaya konulması bağlamında oluşturulmuştur.

İkinci bölümde öncül hareket olan Slow Food ele alınmıştır. Slow Food’u oluşturan süreçler İtalya özelinde yerel etkiler ile incelenmiş olup bunun yanı sıra literatürde önemli bir boşluk olan Slow Food tarihi çeşitli başlıklar ve dönemler içerisinde

incelenmiştir. Hareketin bünyesi içerisinde oluşturduğu kurum ve yapılar farklılaşan ve benzeşen yönleri ile kısaca değerlendirilmiştir. Hareketin dünyadaki örnekleri ve uygulamaları ülkeler özelinde ele alınmıştır. Bu bölüme ilişkin yapılan çalışmada hareketin 2000’li yıllar öncesi ve sonrasında farklı politik tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitin oluşumunda ülke uygulamalarının gelişmiş, az gelişmiş ve gelişmemiş ülke grupları arasında farklılaşması ve uluslararası birliğin politikalarının da bu bağlamda farklılaşması önemli bir etken olmuştur. Hareketin uygulamalarına ilişkin yapılan bu dönemselleştirme Slow Food’a ilişkin yapılan çalışmalar bağlamında ilk olma özelliği taşımaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünün literatürde ilk olma özelliğini sağlayan bir diğer başlık ise dünyadaki slow hareketlerin incelendiği bölüm olmuştur. Dünyanın birçok yerinde slow başlığı ile varlık sürdüren hareketlerin birçoğu Slow Food ile ilişkili değildir. Literatürde yaygın olarak görülen bu yanlış kanı ele alınarak bu hareketlerin özgün yanları ve varsa Slow Food ile ilişkileri incelenmiştir. Bu hareketler konularına, hedeflerine ve karşıtlık gündemlerine göre yazar tarafından 5 grupta incelenmiştir. Yapılan bu sınıflandırma daha önceden kullanılan bir yöntem olmayıp slow hareketlerin incelenmesinde yeni bir boyut kazandırmak amaçlanmıştır. Slow Food’un Türkiye deneyimi de yine bu bölüm altında incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Cittaslow hareketi incelenmiştir. Cittaslow’un ortaya çıkışı ve ortaya koyduğu kriterler bu bölümde ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Cittaslow’u Slow Food’tan ayırtıran, benzeştiren yönlerin ortaya konulması ise yine bu bölümde incelenen önemli bir detay olmuştur. Cittaslow, Slow Food gibi İtalyan köklere sahip olan bir harekettir. Hareketin bu yönü isimlendirmesinde de görülen bir durumdur. İtalyan köklerine yapılan bu vurgu düşünce ve politikalarını da etkilemiş bu da kriterlere yansımıştır. Cittaslow’un bu vurgusuna rağmen literatürde İtalya’nın geçirdiği sosyo-ekonomik dönüşümlerin incelenmemiş olması hareketin oluşumunun sadece Slow Food’a indirgenmesine neden olmuştur. Bu nedenle İtalya’nın geçirdiği dönüşümlere ilişkin özel bir başlık açılmış bu bağlamda hareketin temelleri ve zihin yapısına ilişkin bir takım düşünceler elde edilmeye çalışılmıştır.

Cittaslow’un İtalya’dan etkilenen bu yapısı kriterlerinin oluşumunda ve dünyada kentler özelinde uygulamalarının gerçekleştirilmesinde bir takım yerel farklılıkların göz ardı edilmesine neden olmuştur. Cittaslow üyesi kentlerin yaşadığı ve ilerleyen dönemlerde yaşaması muhtemel olan zorluklara zemin hazırlayan farklılıklar 5 başlık

altında ele alınmıştır. Yasal düzenlemeler, kent dinamikleri, şehirlerin mali yapıları, yerel yönetimlerdeki farklılıklar ve nüfus ve idari bölünme farklılıkları bu bağlamda gruplandırılan konular olmuştur. Gruplandırılmalar, Slow Food başlığında ele alındığı gibi dünyadaki örnek ülke uygulamaları, farklılıklar ve yaşanan sorunlar eşliğinde gerçekleştirilmiştir. İlk olma özelliği taşıyan bu gruplandırmada yöntem olarak ampirik bulgular ile desteklenen çalışmalar, ülkelerin politik ve sosyal yapıları ve yasal düzenlemeleri ışığında yapılmıştır.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölüm alan araştırmasının ele alındığı bölüm olmuştur. Araştırmanın bilimsel yöntemi bu bölümün ilk başlıklarında açıklanmıştır. Seferihisar örneğinde gerçekleştirilen çalışmada “Cittaslow hareketine dâhil olunmasının Seferihisar’ın Sosyo-ekonomik yapısını nasıl etkilediği” temel problem olarak cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Bu ana probleme bağlı olarak oluşturulan alt problemler ile bu dönüşümün farklı boyutları incelenmiştir. Seferihisar’da Kasım 2016’da gerçekleştirilen görüşmeler aracılığıyla bu problem yerel halk ile cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Yapılan literatür çalışması ve alan araştırması ile ilk olarak Cittaslow öncesinde Seferihisar’da kent dokusu, tarımsal üretim, istihdam, yerel ekonominin durumu, üretim süreçlerindeki mülkiyet ilişkileri incelenmiştir. Kentin Cittaslow öncesindeki durumuna ilişkin oluşturulan bu başlık ile kentin yaşadığı dönüşümlerin anlaşılmasında daha somut bir çerçeve oluşturmak temel amaç olmuştur.

Seferihisar’ın geçirdiği dönüşümler ise kadın, kentteki tarım, mülkiyet ilişkileri ve mekân bağlamında alt başlıklar ile incelenmiştir. Alt başlıkların oluşumunda alan çalışması ile ortaya çıkan sonuç etkili olmuştur. Başlıklar arasında etkisel bağlamda bir takım ortak özellikler de mevcuttur. Ancak yapılan proje ve uygulamaların farklı gruplar üzerindeki etkisinin özgün yanlarının ortaya konulması bu gruplandırmanın oluşumunda etkili olmuştur.

Kadının dönüşümü olarak ifade edilen alt başlıkta Seferihisar’daki kadınların harekete katılım sonrasındaki dönüşümü incelenmiştir. Alan çalışması öncesinde kurgulanmayan “emek” başlığı altında incelenmesi hedeflenen sorulara görüşmecilerin verdiği yanıtlar ve kentteki uygulamalar kadın özelinde bir başlık oluşturulmasına neden olmuştur. Kentin işgücü piyasalarındaki ve üretim süreçlerindeki dönüşümünde kadınların öncü rol oynaması ve bu alanlarda farklılıklar sağlayan grup olmaları bu düşünceyi güçlendiren tespitler olmuştur. İkinci alt başlıkta ele alınan konu ise tarımdır. İlçe tarımının hareketle yaşadığı dönüşümler alan araştırması öncesinde alt problem

olarak incelenen bir konu olmuştur. Tarımsal üretim süreçlerinde işgücü bağlamında kadın başlığı ile ilişki olarak tarım farklı değişim ve dönüşümler de yaşamıştır. Bu başlığın bir diğer önemi ise neoliberal politikaların kamunun ekonomik hayattan çekilmesi için gerçekleştirdiği uygulamalara rağmen kentte belediyenin bir aktör olarak kent tarımındaki değişim ve dönüşümlerde öncül rol oynamasıdır. Konuya ilişkin yapılan çalışmalarda irdelenmeyen bu husus belediyenin oluşturduğu üretici yapılar ve alan deneyimi ile tespit edilmiştir. Belediyenin öncül uygulamaları ile tarımsal ürün piyasasında yer alan aracı kurumların kentteki etkinliğinin azaltılması yerel ekonomiyi güçlendirirken yerel halkın tarımsal üretim süreçlerinde daha aktif olmasını sağlamıştır.

Üçüncü alt başlıkta ise yaşanan dönüşümlerin, üretim süreçlerinin mülkiyet ilişkileri ve mekâna ile ilgilidir. Sosyo-ekonomik değişimlerin olumlu yönlerine rağmen kazancın ve karlılığın bu değişimi mülkiyet ilişkilerinde farklı bir tablo ortaya koymaktadır. Cittaslow'un kent dokusunu yereller lehine koruyan ve farklı sermaye gruplarının tahribatına karşı direnç oluşturmayı hedefleyen düşüncesi Seferihisar örneğinde tam olarak gerçekleştirilememiştir. Mülkiyet ilişkileri bağlamında belirli olumsuzluklara ve sorunlu alanlara işaret eden bu tablo ise kentin belirli bölgelerinde mekânın anlamını değiştirmiştir.

Yerelde yaşayanların hayatlarında doğrudan değişimler sağlayan hareketin kentteki geleceği ise yine görüşmeciler ile cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Hareketin çeşitli bölümlerde ele alındığı üzere belediyelerin işbirliği ile oluşan ve devam eden yapısına karşın etkileri ve yerleşik hale gelmesinde yerelde yaşayanların rolü büyüktür. Farklı çalışmalarda belediye yöneticileri ile cevaplandırılmaya çalışılan bu sorunun bu çalışmada bu gruplar ile irdelenmesi çalışmanın özgün yanı olurken aynı zamanda belediyenin bu konuda politikalar geliştirmesi için zemin hazırlamaktadır. Emek başlığı altında incelenmesi planlanan genç emeği, genç istihdamı ise var olan uygulamalarda yer bulamamaları nedeniyle bu başlık altında ele alınmıştır. Gençlerin kent içerisinde geliştirilen projeler ile işgücü piyasalarına entegre olamaması ve eğitim-iş ilişkisinin kurulamaması kentteki genç istihdamının gelecek dönemlerde ele alınması noktasında önemli bir husustur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KÜRESELLEŞME; TARIM , GIDA VE KENTİN DÖNÜŞÜMÜ

1.1.Küreselleşme,: Tarım ve Gıdanın Dönüşümü

Ekonomi, sosyal, siyasal, kültürel, gündelik yaşam, boş zaman, çalışma yaşamı kısacası hayata dokunan her şeyin evrenselleşmesi olarak tanımlayabileceğimiz küreselleşme; akademi, ekonomi ve siyasal çevrelerce uzun yıllardır tartışıl原因 bir kavram olmuştur. Arditi (2004)'nin eski kapitalizmin yeni kıyafetler giymiş haline benzettiği küreselleşme; ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri bağlamında bir çok farklı tanımlamalara sahip olmuştur. Stiglitz'in küreselleşmeye ilişkin tanımı bu noktada en geniş pencereyi ortaya koymaktadır:

“ Temelde, ülkelerin ve dünya halklarının bütünleşmesidir, ulaşım ve iletişim maliyetlerini inanılmaz ölçüde azaltacağı için ortaya konmuştur; ayrıca mallar, hizmetler, sermaye, bilgi ve (daha az ölçüde) insanların sınırları aşmasının önündeki yapay engellerin kaldırılması demektir.” (Stiglitz, 2006, s. 31)

2. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Bretton-Woods Antlaşması'nın çökmesi, faiz oranları ve döviz kurlarını kaynaklı finansal piyasalarda karlılığın artması, sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, ülkeler arası rekabetin artması, hammadde kaynaklarındaki fiyat artışı, yüksek enflasyonlar ve mali krizler (Went, 2001, s. 85-89) küreselleşmenin ekonomik alt yapısını hazırlayan süreçler olmuştur. Ekonomik bağlamda devletlerin Keynesyen politikaları terk ederek ülkelerde serbest piyasa ekonomisinin yerleşmesi ve neoliberal düşünce ile ekonominin şekillenmesi de bu sürecin sonucunda meydana gelmiştir. Yeldan'ın (2002, s.20) “...dünya ekonomisini oluşturan sosyal ve iktisadi parçaların birbirleriyle ve giderek dünya piyasalarıyla eklenmesi..” olarak ifade ettiği bu yeni dönem ile birlikte yerel ve ulusal ekonomiler giderek Amerika, Avrupa ve Asya blokları arasında şekillenmeye başlamıştır.

Stiglitz (2006)'in küreselleşmeyi yöneten örgütler olarak nitelendirdiği Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi örgütler de bu süreçte özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomi politikalarının şekillendirilmesinde etkili bir biçimde çalışmışlardır. Uzun dönemli borçlandırma politikaları, kredi yardımları sağlama, ticaretin önündeki engellerin kaldırılması, çok

uluslu şirketlerin sübvansedeilmesi gibi araçlar ise bu süreçte önemli bir rol oynamıştır.

Çeşitli reformlar ile desteklenen bu yeni yapılandırma dönemi sonrasında ülkelerde tarım, sanayi sektörlerinin payı giderek azalarak hizmetler sektöründe artış yaşanmıştır. Sendikalar, kamu iktisadi kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının giderek dağılma ve engellenmeye başladığı bu yeni süreç ile birlikte ekonomik anlamda başlayan küreselleşme süreci kültürel ve sosyal alanlarda da varlığını hissettirmeye başlamıştır. Mahiroğulları'nın (2002) ekonomik, politik ve ideolojik yapıları ile dönemsel, özgün süreçlerden biri olduğunu, yeni bir toplumsal yapı olarak sınıf mücadelesinin üzerine örttüğünü vurguladığı bu süreç tüm dünyada etkili olmuştur.

Endüstriyel çağın üretim toplumundan, modern çağın tüketim toplumuna geçildiği bu süreçte üretici ve işgücü fonksiyonlarının yerini tüketici kimlikleri almıştır (Bauman, 2014,s.92-94). Küreselleşme bu dönemde çeşitli yaklaşımlar çerçevesinde anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Küreselleşmeye ilişkin; ekonomi-tüketim bağlamında devletin rolünün azaltıldığı bürokratların değil tüketicilerin egemenliğini ortaya koyan yenilik yaklaşımı, ülkeler arası rekabetin birinci dünya savaşı öncesi döneme döndüğünü savunan geçmişe dönüş yaklaşımı, dünya ticaretinin bölgelere, bloklara ayrılacağını ve tüm ülkeler için evrensel bir aynılıktan söz edilemeyeceğini savunan devamlılık yaklaşımı ve hayatın tüm alanında dönüşümler yaratacağını savunan dönüşüm yaklaşımı gibi yaklaşımlar, görüşler ortaya konmuştur (Karadeli, 2005, s. 6-12).

Fordist üretime bağlı oluşan tüketim mantığı küreselleşme dönemi ile sürekli üretim ve tüketimin artışı ile beslenen dünya ölçeğinde tüketim biçimini almıştır (Went, 2001, s. 141). Amerika'nın ve ulusal tarım şirketlerinin dünya tarım ticaretinde sahneye çıkışı olarak betimlenen dönem, küreselleşmenin gıda bağlamında simgesi haline gelen fast food restaurantlarının çok öncesine dayanmaktadır. Amerika'nın, ülke stoklarını eritmek ve tarım ticaret hacmini genişleterek aşırı üretim yapmak için 2. Dünya savaşı sonrasında Marshall gıda yardımları ile küresel tarım ticareti başlamıştır. Avrupa ve çevre ülkelerini etkileyen bu yardımlarını kolay ödeme planlarıyla şekillendirilen Pl 480¹ yasası izlemiştir. Bu yasa ile de az gelişmiş ülkelere tahıl ticareti başlamış ve ülkeler bu ürünlerin üretiminden uzaklaşmıştır (Kendir, 2007, s. 145).

Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde köylülük, küçük üreticilik ve çiftçilik bu süreçte bir takım değişikliklere uğramıştır. Geçimlik düzeyde toprağını işleyen çiftçiler,

---

¹ Literatürde sıklıkla PLI 480 kısaltması ile yer verilen kanunun orijinal ismi Public Law 480'dir.

ilk olarak iç pazarda devletin üretici rolünü terk etmesinin de etkisiyle küçük meta üreticisi olarak yer almıştır. Üretici bu süreç sonrasında kendi ürettiği buğdaydan ekmeğini yapıp yiyen değil, ürettiği buğdayın piyasalardaki fiyat dalgalanmasını takip eden ve hesap yapan bireylere dönüşmüşlerdir. Sonraki süreçlerde ise toprak, su, tohum gibi tarımda kullanılan üretim araçlarının piyasalaştırılması ile büyük sermaye gruplarının çalışanı, taşeronu haline gelmişlerdir (Keyder ve Yenal, 2015, s. 19-21).

Üretim araçlarının metalaştırılması; köylülerin, küçük üretici ve çiftçilerin üretim süreçlerinden kopmalarına neden olmuştur. Büyük çoğunluğu kentlere göç ederek işgücü piyasalarına emeklerini sunmak istemişlerdir. Ancak bu durum genellikle büyük kentlerdeki yedek işgücü ordusunu ve kayıt dışılığı beslemiştir. Topraklarını terk etmeyen üreticiler ise bir zamanlar kendilerine ait olan arazilerde ücretli emek olarak çalışmaktan başka bir seçenek bulamamıştır. Sermaye, kârlılık oranını arttırmak için yatırımlarını daha değerli ürünlere yöneltirken, işçiler ise bu süreçte en düşük ücret düzeyinde çalışmışlardır. Sermaye bu süreçte karlılığını arttırmak için toprağın, çevrede bulunan göl, akarsu gibi doğal kaynakların zarar görmesine neden olmuştur. Değişen gıda tüketim alışkanlıklarına daha fazla ürün sağlamak için toprağın ve doğanın yapısına uygun olmayan kimyasallar ve endüstri araçları üretimde hızın artırılması için daha fazla kullanılmıştır. Bu noktada önemli olan bir diğer konu ise bu yeni tüketim alışkanlıklarının talep ettiği ürünlerdir. Ürün çeşitliliğinin yaygın olduğu alanlar bir süre sonra tek tip üretimin merkezi haline gelmiştir. Bu durum sonuç olarak toprak ve üründeki biyoçeşitliliğe zarar verirken homojen bir tablo ortaya çıkarmıştır. (Albritton, 2012, s. 46-50)

Amerikan gıda endüstrisinin baskın olduğu yeni gıda alışkanlıkları, fast food kültürünü benimseyen bir yaklaşıma sahiptir. Standart menüler ile gıdanın fast food restoranları, süper marketler ve diğer gıda kuruluşları ile standartlaştırılması ve tüketimin çoklaştırılması, üretim sürecinde belirli ürün gruplarına olan rağbeti arttırmış, tarım ve gıda alanında birçok ürünün üretimi durdurulmuştur. Bauman (2014, s.94) bu yeni tüketim alışkanlıkları şu şekilde belirtmiştir:

“ Tüketime dayalı ekonomi mantığı, tüketicinin doyumunun anında olması gerektiğini söyler. Bu iki anlama gelir: Birincisi açıktır; tüketilecek mallar, uzun hazırlık çalışmalarını, bir beceri öğrenmeyi gerektirmemeli, anında doyum sağlamalıdır; ama doyum da son bulmalıdır; hem de tüketim mallarının tüketilmesi için gereken zaman dolar dolmaz. Ve bu zaman olabildiğince asgariye indirilmelidir.” (Bauman, 2014, s. 94)

Tomlinson (2013) ise bu süreci Amerikan kapitalist şirketlerinin, Amerikan kültürüne ait mal ve hizmetlerin küresel pazarlarda yer alması şeklinde yorumlamıştır. Gıda ve yemek bağlamında ortaya çıkan bu değişim ve tek tipleşme sonraki dönemlerde hayatın birçok alanını etkilemiştir. Küreselleşmenin kültürel ve sosyal etkileri olarak da nitelendirilen bu etkilerin gündelik yaşamın her alanını etkilemiştir. Yazarlar bu dönemde etkileri ifade etmek için çeşitli kavramlar kullanmışlardır. Bunlardan Barber (2003) McWorld, Ritzer (1998) McDonalddlaştırma, Ritzer ve Liska (1997) McDisneyleştirme, Bryman (1999) toplumun disneyleştirilmesi², Wagnleitner (1994) Coca kolanizasyon³, Hiller (1964) Emily'nin Amerikanlaştırılması⁴, Schlosser (2004) Hamburger Cumhuriyeti olarak tanımlamıştır.

1.2. Küreselleşme Bağlamında Değişen Kent

2. Dünya savaşından 1970'li yıllara kadar uzanan dönemde gelişmiş ülkelerde kent, emek sürecinin oluşumuna ve kentte yaşayanların ortak tüketim alanlarının inşasına zemin hazırlamıştır. Modernite dönemi olarak adlandırılan bu dönemde kent: içerisinde yaşayan bireylerin üretim, tüketim faaliyetlerinde bulunduğu, hayatlarını geçirdiği, kırdan göç edenlerin modernleşme süreçlerini yaşadıkları, standartlaştırılmış kültür alanları olarak görülmektedir (Aslanoğlu, 2000, s. 105-107). Küreselleşme ve postmodernite süreçlerinde ise bu algı yıkılmaya başlamıştır. Üretim sistemlerinde meydana gelen değişimler bu noktada önemli bir rol oynamıştır. Post-fordist üretimde iş bölümü paylaşımında çevre işgücünün oluşturduğu ve üretimin gerçekleştirildiği ülkelerde kırdan kente göç ve büyüyen metropoller söz konusu iken gelişmiş ülkelerde yer alan merkez işgücü için iletişim teknolojileri aracılığıyla bu tarz bir mekânsal oluşum zorunlu olmamıştır. Gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde bu dönemde kamu yatırımlarının ve sermaye birikiminin yetersizliği sebebiyle kayıt dışı sektörlerin oluşumu, konut sorunu, kent yoksulluğu, gecekondu gibi durumlar ortaya çıkmıştır. Gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler ve kentler merkezi ülkelerin bir takım olumsuz etkilerine maruz kalmıştır. Küreselleşmenin merkez ülkeler için tekelleşmelerin oluşumunu sağlaması bu etkilerin ana kaynağı olmuştur (Amin, 2016, s.154-147). Gelişmiş, merkez ülkelerin

² The Disneyization of Society 'den çevrilmiştir.

³ Coca-Colonization'dan çevrilmiştir.

⁴ The Americanization of Emily

teknoloji, finans, doğal kaynakları ele geçirme, medya ve silah endüstrisindeki tekelleşmesini bu noktada örnek gösterilebilir. Doğal kaynakları ele geçiren tekeller bugün dünyanın bir çok yerinde kentleri, köyleri tahrip ederek kaynakları sömürmektedir.

1980'li yıllardan sonrasında kentler sadece küreselleşme ve kapitalizmden etkilenen yapılar değildir. Aynı zamanda bu olguları besleyen temel yapılardır. Sermaye birikiminin krizi, emeğin yeniden üretim sorunu ve tüketim bu dönemde neoliberal politikalar çerçevesinde kentleri ve toplumları yeniden şekillendirmeye başlamıştır. Kentler, kırdan göçen emekçilerin üretim süreçlerine girişi, ücretli emeğin üretimi ve iş dışında yeniden üretim süreçlerine sahne olan ve devletin etkinliğinin azaltıldığı bir mekân haline gelmiştir (Şengül, 2008, s.281-282). Sosyal refah düşüncesinden giderek uzaklaşan bu dönem ile birlikte ortak tüketim alanları, konut, eğitim, altyapı, tarih, kültür sanat ve birçok alan metalaştırılarak sermayenin etkisinin artmasına neden olmuştur. Stiglitz' in (2006, s. 273-274) küreselleşmenin salt ekonomik bir olgu olarak görülmesinin yanlış olduğu, küreselleşmenin desteğiyle artan şehirleşmenin, kırsal alanları yok edeceğini ve kültürel kimlik ve değerlere karşı da tehdit oluşturduğunu eleştirileri de önemlidir.

Kapitalizm kentler içerisinde bitmeyen bir döngü yaratmıştır. Sermaye için karlı alanlar haline gelen, konut ve diğer inşaat faaliyetlerindeki rantın artışı, hizmetler sektörünün de gelişimi ile ülkelerde büyük kentlerin oluşumuna ve nüfuslarının her geçen gün katlanmasına neden olmuştur. Tarımsal üretim süreçlerinde devlet desteklerinin IMF, Dünya Bankası gibi kurumların tavsiyeleri doğrultusunda azalması tarımda tasfiyelerin yaşanmasına ve kentlerde nüfus artışına neden olmuştur (Şengül, 2008, s.286-288). Kentler içerisinde sınıflar arası mekânsal ayrımlar, yoksullaşma perçinlenirken sermayenin karlılığı bu büyük kitlelerin yeni tüketim alışkanlıkları ile artmıştır. İşsizliğin kentlerin belirli bölgelerinde fazlalığı yedek işgücü ordusunun büyümesine neden olmuştur.

Mekânın ve kentlerin metalaşmasına neden olan bu süreçte ise yerelde yaşayanlar, yerel yönetimler ve uluslararası ve ulusal sermaye grupları için kentin ve mekânın anlamı değişmektedir. Sermaye grupları için kapitalist kent ve mekânın değişim değeri yani kârlılığı ve rant olanakları önemlidir. Yerelde yaşayanlar için ise gündelik yaşamlarını geçirdikleri kentin ve mekânın önemi kullanım değeri ile ilişkilidir. Yerelin kullanım değerine ilişkin konularda ortaklaşarak kenti ve mekânı koruma imkanları sermayenin birleşerek yeni rant alanlarının oluşturulmasına göre daha kısıtlıdır. (Şengül, 2000, s. 49-

52). Karlılık, rant dürtüsü ve sermayenin küreselleşmesi ile birlikte yerelde yaşayanlar yaşadıkları bölgelerde geçici oldukları düşüncesine sahip olmaya başlamışlardır (Tomlinson,2013, s.158-160). Kamusal alanların yok olmaya başladığı bu süreçte diğer etkilenenler ilk olarak küçük aile işletmeleri olmuştur. Kentlerin yeni pazarları olan alışveriş merkezleri içerisindeki dükkânlar bu işletmelerin yerine geçmiştir. Kentlerin yeni pazar süreçlerinde karar alıcı olan, devamlılığını sağlayan ve belirsizlikler oluşturan ise küresel sermayedir. Yerelde yaşayanların kentlerdeki bu değişimler sonrasında yerel aidiyetlerini kaybederek mekân ve kente yabancılaşmaları sebebiyle yersiz-yurtsuzlaşma kavramı bu dönemde ele alınan bir kavram olmuştur. Bireylerin yerele aidiyetlerinin yerini yerleştirilmişlik duygusunun alması bu kavramın en önemli vurgusudur. Mekânsal değişime ek olarak küresel gıda pazarları ile baskılanan yemek kültürü de bu süreçte yersiz-yurtsuzları yerelden daha da uzaklaştırmıştır (Tomlinson, 2013, s. 180-181). Bauman(2014, s. 32) ise; hızın etkili olduğu bu yeni dönemde yerelliğin etkisizleşmiş ve belirsizleşmiş, insanın mekânı olmaktan uzaklaşmış, gevşek yapılar haline geldiğini belirtmiştir.

Aynı dönemde çeşitli ülkelerde nüfusun yoğun olduğu gözde kentler ‘küresel’ kentler olma yarışına girmiştir. Küresel kentler, sanayileşme ve üretim süreçlerinden arındırılan, finansal işlemlerin merkezi ve tüketimin merkezleri olarak benzerleri ile birincilik mücadelesine girmişlerdir. Bu kentler imalat ve sanayi sektörünün yerini hizmetler sektörüne bıraktığı, kayıt dışılığın yüksek olduğu, finans işlemleri ve çok uluslu şirket merkezlerine ev sahipliği yapan özelliklere sahip olmuştur. (Özçelik, 2013, s. 114-115)

Farklılıklar, olanaklar, hizmetler; sermayenin yatırım yapması için çekici unsurların ortaya konması şehir⁵ yönetimlerinin temel amaçları haline gelmiştir. Küresel sermaye ise bu yarış sürecinde McDonald’s gibi küresel şirketler ile farklılıklarını ortaya koyan bu kentlere aynılıklarını taşımıştır (Aslanoğlu, 2000, s. 120). Kentsel yaşam kalitesinin de pazarlama aracı olarak sunulduğu bu dönemde yaşam kalitesinin; kentlerin uluslararası rekabetlerinde fark yaratan bir unsur ve uluslararası sermayenin kente yatırım yapmasında etkili olacağına ilişkin çeşitli görüşler de ortaya konmuştur.⁶

Literatürde küresel kentler, metropoller için ortaya konan bu düşünceler

---

⁵ Çalışmada kent; halkın, tarihsellik, doku ve yönetim erkinden bağımsız olarak varlığını sürdüren yapı anlamında kullanılmıştır. Şehir sözcüğü ise yönetsel anlamda kullanılmıştır.

⁶ Türksever (2001, s. 61) ve Yavuzçehre ve Torlak (2006, s. 186-187) bu noktada örnek olarak gösterilebilir.

günümüzde Anadolu kentlerinde hatta ilçelerinde dâhil görünen bir durumdur. Şehirlerin pazarlanması, turizm destinasyonu haline gelme, yatırım yapılabilirlik yarışında küresel sermayenin giyim, ev eşyası, gıda, yapı gibi birçok sektörde varlık gösteren şirketlerinin şube açabileceği tüketim mekânlarının varlığı ise gıda ve tarım sektörünü etkilediği kadar işgücü piyasalarında etkili olmuştur. AVM'lerin tüketim üzerine kurulu yapısı bu kurumlardaki yemek bölümlerinde McDonald's, Burger King gibi fast food zincirlerinin dünyanın her yerinde ortak bir tablonun çıkmasına neden olmuştur. AVM'ler giyimden yemeğe kadar uzanan bir ürün çizgisiyle tüketim fabrikaları haline gelmiştir. Kent sınırları içerisinde yer alan köyler ise bu noktada değişime uğrayan diğer bir grup olmuştur. Tarımsal etkinliklerin azaltılması ve köyün kent ekonomisinin kuralları içerisine dahil edilmesi, boyutunu, anlamını daraltmış ve tarım sanayisine entegre bir hale gelmesine neden olmuştur (Lefebvre, 2011, s. 9). Teknolojik gelişmeler ile emek gücüne ihtiyacı azalan tarım ve sanayi sektörlerde yer alamayan küçük üretici ve köylüler ise emeğini bu yeni fabrikalara sunmak ve istihdam edilmek için kentli işgücü grupları ile birlikte yarışa girmiştir. Kır ve kasaba sakinlerinin yanlış tarım politikaları ile kent merkezlerine göç etmesi ile sonuçlanan bu süreçler kentlerde demografi ve sosyal yapının bozulmasına neden olmuştur.

Küreselleşme süreci ile birlikte 1980'lerden itibaren İthal ikameci politikaların terk ederek ihracata dayalı büyüme hedefleriyle yeni bir ekonomik paradigma ortaya koyan Türkiye de benzer süreçlerin içerisine çekilmiştir. Tarım ve sanayi sektörlerinin üretim içerisinde payının azalması, hizmetler sektörünün büyümesine neden olmuş ve bu sektörün en büyük destekçisi olan AVM'lerin kurulmasını sağlamıştır. Türkiye bu dönemde AVM ile ilk kez 1988 yılında İstanbul'da tanışmıştır (Yılmaz ve Yalçınkaya, 2005, s.39). Ulusal ve çok uluslu sermayenin sanayi ve hizmetler yatırımlarının yoğunlaştığı İstanbul, Kocaeli, Bursa, Eskişehir gibi kentler bu dönemde özel yatırımların ve girişimlerin merkezleri olmuşlardır. Ege ve Akdeniz kıyılarındaki kent ve küçük kasabalar da bu süreçte turizm olgusunun geliştiği yerler haline gelmiştir. (Ataay, 2001, s. 77-78) Kentlerin bu bağlamda bir diğer önemli değişimi ise metropollere bağımlı ve onların sömürgesi haline gelen durumları olmuştur (Lefebvre, 2011, s. 10). Göçler ve ekonomik farklılıklar nedeniyle kentler arasında meydana gelen eşitsizlikler de süreçte etki eden diğer faktörlerdir.

1.3. Küreselleşme Karşıtı Hareketler

Küresel sermaye gruplarının ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda toplumlarda değişikliklere neden olması ve bunun toplumsal boyutta hissedilmesi 1980’li yılların sonuna doğru etkisini göstermeye başlamıştır. Dünya çapında AVM’lerin, franchising restoranlarının artışı, medya ve sinema sektörünün benzeşme süreçleri gündelik yaşam tarzında yaşanan dönüşümlerin benzeşmesi gibi birçok faktör bu dönemlerde bireylerin ve toplumların değişimine neden olmuştur.

Küreselleşmenin gıda, tarım, kentler ve gündelik hayat üzerinde meydana getirdiği olumsuz değişimlere karşı dünyanın birçok yerinde karşıt hareketler küresel ve yerel ölçekte ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin öznel etkilerine itirazları içeren bu hareketler zaman içerisinde küreselleşmeye, küresel sermaye hareketlerine, çok uluslu şirketlerin etkinliğine ve birçok durum, olgu ve kuruma karşı düşünce yapısını ve bilinçliliği oluşturmuştur. Çok farklı alan ve düzlemlerde geliştirilen bu hareketlerin akademik yazın alanında çözümlemesi daha çok finans alanındaki karşıt hareketler üzerine yoğunlaşmıştır. Yeni ekonomik sistemin finans piyasaları ile olan bağı ve temeli bu noktada önemli olsa da bu hareketlerin tarihsel sürecinin inkârına ve tek boyutluluğa neden olmaktadır. Seattle, Occupy Wall Street eylemleri ve benzer işgal eylemleri ile küresel finans piyasalarına saldırılar ve protestolar ile adını duyuran bu karşıt hareketler zaman içerisinde büyümüş ve evrenselleşmiştir.

Bu baskın görüşe karşı hangi eylemlerin ve gösterilerin küreselleşme karşıt hareketler boyutunda ele alınacağı sorusu ise tartışılmaya başlanmıştır. Küreselleşmeye ilişkin tartışmalardaki farklı görüşler bu bağlamda da etkilerini hissettirmiştir. Küreselleşmenin ne zaman başladığı, finans, tarım, kent, kimlik konularındaki hangi eylemlerin bu kapsamda ele alınacağı ise diğer hususlar olmuştur.

Küreselleşme karşıt hareketler sosyolojik bağlamda da bir takım sınıflandırmalar içerisinde anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Çopuroğlu ve Çetin (2010) küreselleşme karşıt hareketlerin sosyolojik bağlamda yeni sosyal hareketler kapsamında ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Yeni sosyal hareketlerin, ekonomi dışındaki talepleri de kapsayan, bürokratik olmayan örgütlenme modellerine sahip, liderlik anlayışı yerine eşit yönetimler ile süreçlerini ilerleten ve teknolojiyi, iletişim araçlarını etkin kullanan

özelliklere sahip olduklarını belirtmişlerdir (Çopuroğlu ve Çetin, 2010, s.73-74).

Tarım, gıda ve kentler özelinde ele aldığımız dönüşümler 1990'lar ile birlikte benzer sorunları çeşitli yerlerde yaşayan kişiler ve gruplar uluslararası alanda çözümlenmek ve dayanışma ortamını sağlamak amacıyla ortak hareketlerin doğuşunu sağlamıştır. Kişi ve gruplar ülkeler arasında yolculuklar yaparak deneyim, bilgi paylaşımına başlamışlardır. Farklı coğrafyalarda ve kentlerdeki sorunların benzerliği ise aynı sorunların tek bir kaynaktan yani küresel sermayenin kentler, tarım, gıda ve diğer alanlardaki tahribatından kaynaklandığı da bu dönemde hissedilebilir noktaya gelmiştir. Bu bağlamda bu kişiler ve gruplar çok uluslu, küresel bir başkaldırı sürecini başlatmışlardır (Kalfa ve Ataay, 2008, s.132). Teknoloji ve iletişim araçlarının da etkin kullanımı bu gruplar arasında iletişimi ve kolektifliği arttırmıştır. Bauman'ın (2014, s. 25-26) sibernetik mekan⁷ olarak adlandırdığı, mesafelerin önemiz, zamanın ise bireylere göre şekillendiği bu yeni alan ile grupların deneyimleri de neredeyse tüm dünyada ortaklaşan haller almıştır. Yerelliğin üzerinde evrensel bir yapı oluşturan sibermekanlar her ne kadar yereli önemsizleştiren bir yapıyı vurgulasa da yerel hareketlerin sermaye ve küreselleşme karşısında duruşunda etkili olmuştur.

Bauman(2014, s. 70) eylemlerin küresel etkileri olabileceğini ancak küresel olarak planlanamayacağı ve yürütülemeyeceğini savunmuştur. Yazara göre küreselleşme bizlerin yapmayı arzuladığımız şeylerle ilgili değil, başımıza gelen şeylerle ilgilidir. İlk olarak 1998 yılında ortaya koyduğu bu düşünceye karşın dünyanın birçok ülkesinde, şehrinde, kırsalında tüm insanlık için arzulanan istenen şeylerle ilgili ve başa gelen şeylere karşı koyan eylemler ve hareketler yürütülmeye başlamıştır ve günümüzde devam etmektedir.

Küreselleşme karşıtı hareketlerin görünürlüğünün artması, eylem biçimleri ve hak talepleri bu dönemde bu hareketlerin de çeşitli boyutlarda sınıflandırılmasına neden olmuştur. Arditi (2004, s.11-20) küreselleşme karşıtı hareketleri çeşitli gruplar altında incelemiştir. Bu gruplar⁸;

- Radikal Doğrudan Hareket: Fiziki gösterilerin, eylemlerin ve şiddet içeren protestoların olduğu hareketleri bu bağlamda değerlendirmiştir. Seattle, Prag gibi

---

⁷ Bilgisayar Kontrollü

⁸ Radical Direct Action, Viral Direct Action, Initiatives to Modify North- South Inequality, Initiatives to Expand the Public Sphere, Initiatives Seeking Accountability and Public Scrutiny of Multilateral Organizations, Initiatives Seeking Accountability and Public Scrutiny of Multilateral Organizations, Initiatives to Advance Democracy at Supranational Level

kentlerde uluslararası kuruluşlara karşı gerçekleştirilen sokak eylemlerini ve Jose Bove'nin McDonald's protestosunu örnek olarak göstermiştir.

- Sanal Doğrudan Hareket: İnternet üzerinden gerçekleştirilen eylem ve girişimler bu kategoride yer almaktadır. Küresel kapitalizmin neden olduğu yoksulluk, doğa ve çevre tahribatı gibi konularda kamuoyu oluşturup yeniden yapılanma için bağış toplayan ya da bireyleri örgütleyen bilgilendiren oluşumlar bunlara örnektir. Uluslararası sermaye kuruluşları ve hükümet dışı kuruluşlara karşı hackerların gerçekleştirdiği çeşitli sanal saldırıları ve virüsleri de bu bağlamda ele almıştır.
- Kuzey- Güney Eşitliğini Sağlamak İçin Girişimler: Gelişmekte olan ülkeleri güçlendirmek, istihdam sağlamak gibi konular için oluşturulan girişimler bu kapsamdadır. Adil ticaret kuralları kapsamında ürünleri sertifikalayan, küçük üreticileri bu bağlamda destekleyen bir oluşum olan TransFair gibi oluşumları, hareketleri de bu gruba dâhil etmiştir.
- Kamusal Alanı Genişletmek İçin Girişimler: Çevre, insan hakları gibi alanlarda ulusal ve uluslararası kamuoyu yaratma, politika değiştirme ve lobi faaliyetleri yürütmek için kurulan ve eylemselliğe de sahip sivil toplum örgütlerini bu kapsamda ele almıştır. Greenpeace, Public Citizen gibi hareketler örneklerdir.
- Çok Taraflı Kuruluşların Hesap Verebilirliği ve Kamusal İncelemelerini Sağlamak İçin Girişimler: Hükümetlerin, uluslararası finans kuruluşlarının finansal hareketlerini takip eden ve sorunlu alanlar üzerine mücadele veren oluşumlar bu grupta yer almıştır. Global Trade Watch, Public Citizen gibi hareketler bu gruba örnektir.
- Uluslar Üstü Düzeyde Demokrasiyi Güçlendirmek İçin Girişimler: Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler bu grupta yer almıştır. Gelişmekte olan ülkelerde demokrasiyi güçlendirme düşüncesi ya da deneyim paylaşımı demokrasiyi etkinleştirmeyi bu grubun temel gayesi olarak ifade etmiştir.

Arditi'nin ayrıntılı gruplandırmasına karşın Mahiroğulları (2002) küreselleşme karşıtı hareketler içerisinde dört grubun var olduğunu savunmaktadır. Bu gruplar “*emek hareketleri*⁹ ; *topraksız köylü hareketleri, yoksulluk karşıtı hareketler, çevre kadın, etnik*

---

⁹ ETUC⁹, ICFTU⁹ gibi uluslararası işçi sendikaları konfederasyonları, ulusal sendikalar gibi geleneksel yapılar ve bu yapılara kimi noktalarda karşı çıkan farklı coğrafyalardaki emek hareketleri bunlara örnektir.

ayrımcılık sorunları üzerine yürüyen muhalefetler” şeklindedir. Starr ve Adams, (2003) ise radikal reform hareketleri, insanların küreselleşmesi ve otonomcu hareketler olarak 3 grupta ele almıştır. Radikal hareketlerin tüketim, üretim, ekonomi dışı endişeler gibi geniş alanda olabildiğini vurgulamış, insanların küreselleşmesini ve dayanışmacı hareketler ve yapıları ile gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Dünya Ekonomik Forumuna alternatif olarak görülen Dünya Sosyal Forumu bu bağlamda insanların küreselleşmesine örnek bir harekettir. 2001 yılında oluşturulan hareket; neoliberalizm, sermayenin etkilerine karşı bir düşünceye sahip olmakla birlikte küreselleşme karşıtı diğer hareketleri de birleştiren yapıya sahiptir. Alternatif küreselleşmenin sağlanması forumun temel düşüncesidir. (Tonak, 2005)¹⁰

Starr ve Adams (2003, s.20-36) son grupta ise özerklik hareketlerini ele almıştır. Zevk, verimlilik ve yerelin haklarını içeren bu hareketleri ise kendi içerisinde; Yerel üretim; pazar, sürdürülebilirlik, geçim kaynakları ve toprağın kullanımı ile yerel siyaset; tarımda reform hareketi, özerklik şeklinde iki gruba ayırmıştır. Küresel sermayeye karşı yerel başkaldırıları olarak tanımlayabileceğimiz bu hareketlere dünyanın birçok yerinden örnek vermek mümkündür. Küçük üreticiyi, yerel üretimi koruyan, üreticileri uluslararası rekabet karşısında destekleyen, sermaye yaratım süreçlerinde destek olmaları bu hareketleri ortaklaştıran özelliklerdir. “Fair Trade” hareketi, endüstriyel balıkçılığa karşı küçük balıkçıları ve çevreyi koruyan hareketler, sürdürülebilir üretimler ve yerel için ormanları koruyan hareketleri bu bağlamda ele almışlardır. Dünya Bankası gibi kurumların sağladıkları mikro kredileri de bu bağlamda irdelemişlerdir. Yerel üretim ve tüketim ile ilgili ise yerel üreticiyi destekleyen, girişimlere fırsat sunan ve tüketici ile üreticiyi buluşturan Japonya’daki “Seikatsu Club Farming Face on It”, Almanya’daki “Bremen Self-Supply Co-op” gibi hareketler bu noktada önemlidir. “Nouvelle Cuisine”, “California Cuisine” gibi standartlaşmaya karşı zevki ortayan çıkarıcı hareketler ise diğer hareketler olmuştur. Yerele ek olarak büyük kentlerde balkonlarda küçük bahçelerin kurulması, kentlerde yerel yönetimlerin ve girişimcilerin oluşturdukları kent bahçeciliği gibi uygulamalar da bu bağlamda pasif hareketler olarak gösterilebilir. Yerel siyaset başlığında ise daha çok yerel kaynakların korunmasını, karar alma süreçlerinde özerk mekanizmaların oluşturulmasını, toprağın ve üretimin yerel için korunmasını savunan hareketler yer almıştır. Bu hareketlerin temel karşı çıkışları neoliberalizm ve küresel

---

¹⁰ Anti-MAI çalışma grubu ve Türkiye Sosyal Forumu Türkiye’deki küreselleşme karşıtı hareketler olarak varlık sürdürmektedir.

sermayedir. Ulusal ölçekte ise bu duruma sessiz kalan ve bu yapıların özelleştirme politikalarını uygulayan hükümetler ve yerel yönetimler ile karşı karşıya gelmişlerdir.

1994 yılında Meksika'nın Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA)¹¹ anlaşmasını imzalandığı gün eylemler gerçekleştiren, Ulusal Kurtuluş Ordusu olarak bilinen Zapatista hareketi yerel siyaset hareketleri için örnektir. Zapatista hareketi silahlı şiddet protestoları gerçekleştirmiş ve 4 belediyeyi ele geçirmiştir. (Topal, 2014, s. 14). Meksika tarımının liberalleşmesine, köylü topraklarının özelleştirmesine ve kırsal hayatın çok uluslu şirketlere terk edilmesine karşı olan bu hareket özellikle küçük ve orta büyüklükteki çiftçiler ve köylüler ile örgütlenmiştir (http-1). 1998 yılında uluslararası sermayenin farklı ülkelerde daha rahat iş yapabilmelerine olanak sağlayan, esneklikler ve ayrıcalıkları getiren, özelleştirmeleri tavsiye eden MAI¹² anlaşması gündeme gelmiştir. Bu süreçte de farklı ülkelerde tepkiler ortaya konmuş ve "*Dünya MAI Karşıtı Koalisyonu*" (Çopuroğlu & Çetin, 2010, s. 78) oluşturulmuştur. Hint çiftçilerin 1993 yılında Cargill firmasını, 1998 yılında ise Monsanto'yu ülkeden çıkartmak için gerçekleştirdiği gösteriler, Papua Yeni Ginelilerin Dünya Bankası uyum reçetelerine karşı protestoları, Taylandlı çiftçilerin doğal kaynaklarına ve topraklarına el koyan yabancı sermaye karşıtı gösterileri de (Korten, 2001, s.308'den aktaran; Kalafatoğlu, 2013, s.156-158) diğer örnekler olarak gösterilebilir. Tarım ve gıdanın küreselleşmesine ilişkin bir diğer başkaldırı ise İtalya'dan Slow Food hareketi ile gelmiştir.

---

¹¹ "North American Free Trade's Agreement", "Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması"

¹² Multinational Agreement of Investment, Türkçe çevirisinde ise Çok Taraflı Yatırım Anlaşması kullanılmaktadır (Samur, 2013, s. 57)

İKİNCİ BÖLÜM

2. SLOW FOOD HAREKETİ

Literatürde ve ilgili yazınlarda Slow Food Hareketi'nin; 1986 yılında İtalyan gastronom- aktivist Carlo Petrini ve 62 arkadaşının (Garner, 2015, s. 113) İtalya Roma'da tarihi ve turistik bir merkez olan İspanyol Merdivenleri bölgesindeki McDonald's açılışına tepki göstermek amacıyla gerçekleştirdikleri eylem sonrasında ortaya çıktığına ilişkin Chrzan' a (2004, s.118) göre mit haline gelen bir hikâye aktarılmaktadır. Slow Food' un mihenk taşı olarak kabul edilen bu hikâyede kimi yazarlar eylem sırasında Mc Donald's şubesine makarna (Şahinkaya, 2010), hamur işi (Yalçın ve Yalçın, 2013, s.36) gibi İtalyan mutfağına özgü yemekler fırlatıldığını, kimi yazarlar ise hızla tüketilen Mc Donald's menülerine aykırı biçimde tabaklarca makarnayı yavaş yavaş yediklerini (Chrzan, 2004, s. 118) ve bölgeden geçenlerle de paylaştıklarını belirterek hikâyeyi zenginleştirmişlerdir.

Günümüzde 160 ülkede, 100.000 üye ve 1.000.000 destekçiye (Slow Food, 2016) ulaşan Slow Food Hareketi manifestosu ve felsefesi ile küresel boyutta gıdadan gazeteciliğe, medyaya, moda, şehirlere, turizme, üretime ve daha birçok alana etki eden yavaş hareketlerinin temellerini oluşturmuştur. Gündelik yaşamın neredeyse her alanına ilişkin yavaş çözümler üreten, öğretiler ortaya koyan Slow Food' u¹³ oluşturan süreçler literatürde tarihsellik, nedensellik, etkileyen yerel dinamiklerinden kopuk bir şekilde ele alınmıştır. Bunun sonucunda hareketin ortaya çıkışı küresel fast food markasının İtalya'da açtığı şubeye karşı bir grubun gerçekleştirdiği gösterilere indirgenmiştir. Fast food' a karşı sembolik bir protesto ile başladığının bilinmesine rağmen, hareketin kurucuları başından itibaren ortaya koydukları ile neye karşı çıktıkları değil neyi onayladıkları ile ilgilenmişlerdir. (Philippon, 2015, s. 9) Çiftçiler, gıda üreticileri, restoranlar, aktivistler, araştırma enstitüleri ve kendine özgü diğer birçok yapı ile ilerleyen süreçte dinamik yapı kazanmaları da bunun en temel göstergesidir (Bommel ve Spicer, 2011, s. 1718). Cittaslow hareketini doğuran hareket olarak belirtebileceğimiz Slow Food hareketi yapıları ve uygulamaları ile Cittaslow'un tarımsal üretim, gıda, yemekle ilişkili uygulamalarını da öncüsüdür. Bu nedenlerle Cittaslow hareketine ilişkin bölüme

---

¹³ Çalışmada Slow Food Hareketi, Slow Food veya kısaltma olarak hareket olarak kullanılacaktır.

geçmeden önce Slow Food hareketinin faaliyetlerinin, uygulamalarının tarihsel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi Cittaslow hareketinin belirtilen boyutlarıyla anlaşılması için önem arz etmektedir. Slow Food'a ilişkin çalışmaların bu noktada yetersiz oluşu çalışma bağlamında tespit edilen bir durumdur.¹⁴

2.1. 1975 – 1990 Dönemi: Yerel Kökler

Gençlik yıllarında İtalyan Sol hareket içerisinde yer alan Carlo Petrini, Slow Food ve diğer yavaş akımlarının düşünsel yapı taşlarını ve kurucu kadrolarını oluşturacak hareketlere ilk olarak 1970 'lerin başında Bra'da kurduğu Cogito Derneği ile başlamıştır. Dernek bünyesinde gerçekleştirdikleri ilk faaliyet olan Campo Rosso (Kızıl Ajanda) isimli aylık derginin çıkarılmasını, dönemin yasaklarına rağmen yaptıkları özel radyo yayınları ve 1975'de kurdukları La Torre Kitap Kooperatifi ona bağlı açılan kitapçı izlemiştir. 1975 yılında ise bir diğer girişim olan Spaccia di Unita Popolare¹⁵ kurulmuştur. İtalyan reformcu sol hareket içerisinde adını duyurmaya başlayan Carlo Petrini'nin daha geniş kitlelere ulaşması ve daha sonraları Slow food hareketinin kurumsallaşacağı İtalyan Kültürünü Canlandırma Derneği (ARCI)¹⁶ ile tanışması Spaccia di Unita Popolare'nin üye olmayan kitlelere ulaşması düşüncesiyle gerçekleşmiştir (Petrini ve Padovani, 2012, s. 52-55).

Proleter çiftçiler, şarap üreticileri, yerel restoran işletmecileri ve gıda üreticilerine İtalyan kültürü ile ekonomik fırsatlar yaratmak için (Chrzan, 2004, s. 118) 1956 yılında İtalyan Komünist Partisi (PCI)¹⁷ bünyesinde kurulan ARCI ile başlayan bu ilişki sürecinde Petrini 1975 yerel seçimlerinde PCI ile birlikte seçime giren İşçi Sınıfı Partisi

---

¹⁴ Slow Food'un tarihsel gelişimine ilişkin yapılan literatür çalışmasında Gündüz (2012); dönemselleştirmeyi 1975-1990, 1990-2005 olarak yapmış , Petrini ve Padovani (2012) 1949-1982 , 1986-1989 ve sonrası şeklinde yapmıştır.. Bu çalışmada ise 1975-1990 Yerel kökler,1990 ve Sonrası: Evrenselleşme ve Kurumlar şeklinde yapılmıştır.

¹⁵ (Lindholm ve Zúquete (2010) “ Store of Popular Unity” olarak İngilizceye çevirmiş ve bakkal kooperatifi şeklinde tanımlamıştır. Petrini (Petrini ve Padovani, 2012, s.55) neredeyse tüm ürünlerin bulunduğu kooperatifin kuruluş amacının fiyat artışlarında dengeleyici rol oynayabilmek olduğunu belirtmiştir.

¹⁶ Associazione Ricreativa Culturale Italiana , (Petrini ve Padovani, 2012 ,20) 'de Ekiz İtalyan Dinence ve Kültür Derneği olarak Türkçe' ye çevirmiştir. Türkiye'deki halk evlerine benzer bir yapı olarak PCI bünyesinde varlık göstermiştir., Güven (2011) ise İtalyan Kültürünü Canlandırma Derneği olarak çevirmiştir.

¹⁷ “ Partito Comunista Italiano” İtalyan Komünist Partisi 1921-1991 yılları arasında İtalya'da varlığını sürdürmüş olan partidir. 1970 'lerde İtalyan işçi sınıfı ve yoksul bölgelerin desteğini alan ve 1975 yerel seçimleri ile İtalya'daki büyük şehirleri kazanan ve 1976 genel seçiminde de büyük başarı elde etmiştir.(İtalyan Kültür Ansiklopedisi)

(PDUP)¹⁸ listesinden belediye meclis üyesi olmuştur. ARCI ile ilişkilerinin yoğunlaştığı bu dönemde yemek ve şaraba olan tutkusu ARCI kulüplerinde yaşadığı kötü deneyimler ve dönem içerisinde gastronomiye olan ilginin artması Petrini ve arkadaşlarını farklı bir arayışa itmiştir.

İtalyan sol hareketinin iyi yemek, iyi şaraba karşı olan ilgisizliği, ARCI bünyesinde yeterli cevapları elde edememeleri; yemenin, içmenin keyfini sürmeye yönelik düşüncelerin işçi hareketi ile bağdaşmaması (Petrini ve Padovani, 2012, s. 79) sonucunda Petrini ve arkadaşlarının girişimi ile 1981 yılında Bra' da yerel ve bölgesel ölçekli bir hareket olan Barolo Dostları Derneği kurulmuştur. Petrini ve Padovani'nin (2012, s. 30) Slow Food hareketinin atası olarak nitelendirdiği Barolo Dostları Derneği¹⁹ Petrini'nin önceki girişimlerinden farklı olarak sadece sol entelektüellerin değil gastronomi meraklılarının, eski sendikacıların, gençlerin, iyi tarıma, üretime heveslilerin ve birçok grubun dâhil olduğu bir yapı olmuştur. Dernek Piedmont bölgesine özgü yerel bir şarap olan Barolo üretiminin korunması, desteklenmesi, grup yemeklerinin ve tadım partilerinin düzenlenmesi ve bölge turizmine katkı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bra'da Osteria del Boccondivino isimli bir restoranın kurulmasına öncülük eden dernek (Gündüz, 2012, s. 39) iki yıllık süreçte gerçekleştirdikleri faaliyetler, düzenledikleri organizasyonlarla ülke çapında destekçiler kazanarak Bra, Piedmont sınırlarını aşarak ulusal çapta üne kavuşmuştur.

1982-1989 yılları arasında yayınlanan La Gola²⁰ Dergisi'nin etkisi ile gastronomiye artan ilgi ve Barolo Dostları Derneği'nin ünü ile birlikte 1983 yılında ARCI'ye bağlı bir federasyon olan ARCI Gola 'nın temelleri atılmıştır. Resmi statüsünü 1986 yılında kazanacak federasyon o döneme kadar oluşum şeklinde faaliyetlerini yürütmüştür. Petrini bu dönemde La Gola dergisinde danışman olarak çalışmaya başlamıştır. ARCI Langa²¹ ile de ilişkileri bu dönemde yoğunlaşan Petrini, Bra bölgesi şarap üreticilerinin İtalya çapında mahzen, lokantalar açmak, şarap katalogları ve gençler için konaklama yerleri oluşturmak adına kurulan I Tarocchi²² Kooperatifinin de

---

¹⁸ Proletarian Unity Party.

¹⁹ Ekiz; Barolo Dostları Derneği, Güven, (2011) ise Libera e Benemerita Associazione Amici del Barolo 'dan Hür ve Övülen Barolo Şarabı Dostları Derneği olarak dilimize çevirmiştir. Petrini(2001) ise Free and Praiseworthy Association of The Friends of Barolo olarak belirtmiştir.

²⁰ Yemek ve Şarap kültürünü sosyoloji, felsefe, edebiyat ve antropoloji disiplinlerinin ışığında inceleyen bir yayın. (Güven, 2011, s. 114)

²¹ İtalya Piedmont 'da bir şehir.

²² A.g.k.'da Ekiz; kağıt oyunu, tarot olarak çevirmiştir.

kurucuları arasında yer almıştır.

Petrini ve arkadaşlarının ARCI GOLA'yı kurumsallaştırma faaliyetlerini yoğunlaştırdıkları bu dönemde gıdanın korunması, adillik ve gerçekler üzerine yoğunlaşan bir diğer hareket de İngiltere'de ortaya çıkmıştır. 1980'lerin başında bir araya gelen bir grup aktivist özellikle McDonald's karşıtı reklamlarında çocukları kullandığı, sağlıksız beslenme biçimini yaygınlaştırmaya çalıştığı, çevreye ve çalışanlara zarar verdiği gerekçeleri ile protesto gösterilerine başlamıştır. Mcspotlight olarak bilinen bu grup 1985 yılında İngiltere'de sonraları McIbel davası ile adını duyuracak olan protestolarına başlamıştır. Mcfacts broşürleri, karikatürler, gösteriler ile başlayan protestolar 16 Ekim 1985 gününün Uluslararası McDonald's Karşıtı Hareket Günü olarak ilan edilmesiyle İngiltere sınırlarını aşmıştır.²³ 1986 yılında "What's Wrong With Mcdonald's? Everything they don't want you to know" İsimli bir bildiri ile McDonald's karşı hareketi resmen başlatmışlardır (http-2)

İngiltere'de gerçekleşen bu olaylardan bağımsız bir şekilde 1986 yılı ARCI GOLA'nın kurumsallaşması ve Slow Food'a evirilen süreçler, olaylar açısından önemli bir yıl olmuştur. Barolo Dostları Derneği ve ARCI GOLA ile şarap ve nihai ürün olarak yemek ve kültürü ile ağırlıklı olarak ilgilenen Slow Food ekibinin gıda ve toprak ile ilişki kurmalarını sağlayacak olaylar serisi ilk olarak İtalya şarap üreticilerinde patlak veren etanollü şarap skandalı ile başlamıştır. İhracatı duran ve tüketimi azalan şarap üretiminin durumunu, Çernobil faciasıyla Avrupa'ya çöken radyasyonlu bulutlardan etkilenen tarım ve hayvancılık ve birçok bölgede etki gösteren şiddetli dolu yağışları ve bağların etkilenmesi izlemiştir (Petrini ve Padovani, 2012, s. 82-84). 1986 yılında Birleşmiş Milletlerin Kalkınma Hakkına ilişkin bildiri ile kalkınma hakkının insan hakkı sayılması²⁴, aynı yıl Genetiği Değiştirilmiş Organizmaların hayatımıza aşısı olarak girmesi de yaşanan diğer gelişmeler olmuştur. Gıda, tarım, şarap kısacası İtalyan yemek kültürünün olumsuz etkilendiği bu dönemde bir diğer önemli olay da 20 Mart 1986'da

---

²³ International Day of Action Against Mcdonald's , 1997 Yılında Global Week of Action Against Mcdonald's haftası olarak 11-18 ekim tarihlerinde değiştirilmiştir.

²⁴ Kalkınmanın hakkı sonrasında 1987 yılında Bruthland Raporu ile önem kazanan sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları ilerleyen dönemlerde Cittaslow bağlamında sıklıkla incelenmiştir.

Roma'da McDonald's şubesinin açılışı olmuştur.²⁵ İspanyol Merdivenleri' nin²⁶ sembolik niteliği dolayısı siyasilerin, basın, yazarların açılışa karşı tavrı koymalarıyla başlayan tartışmalar; dönemin belediye başkanının şubenin açılacağı binaya asılan McDonald's sembolünün indirilme kararını vermesi (Petrini ve Padovani, 2012, s. 109-110) ile farklı boyutlara ulaşmıştır. Bu süreç yemeğin ve gıdanın standartlaşması olarak dar, toplumun mcdonaldslaştırılması (Ritzer, 1998) olarak geniş bir tanımla yeni bir tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalarda gastronomlar yemekten alınan zevke, sol ve sosyalist hareket ise üretim teknikleri, sosyal ve tarihsel etkilerine odaklanmışlar, Carlo Petrini ve ARCI GOLA ekibi ise tartışmalarda iki görüşü birleştiren bir yol ortaya koymuşlardır (Miele ve Murdoch, 2002, s. 317). Ortaya koydukları yaklaşım onları tartışmaların merkezine taşımış ve oluşum, hareket, dernek olarak sürdürdükleri faaliyetlerin kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta literatürde aktarılan aksine 1986 yılı ve McDonald's protestosunun Slow Food' un değil kurumsal olarak ARCI GOLA' nın doğuşu olmasıdır. Temmuz 1986'da ilk kongrelerini gerçekleştirerek ARCI Gola' ya resmiyet kazandırdıkları bu süreci 1987'de Gamberra Rosso dergisinde yayınladıkları ilk manifesto izlemiştir.²⁷

Gıda homojenleşmesine karşı küresel değil yerel tepkiler ortaya koyan ve İtalyan mutfakını savunan ulusal bir hareket olan (Tencati & Zsolnai, 2012, s. 348) ARCI GOLA bünyesinde yayınladıkları bu manifesto ile fast food' lara karşı ilk başkaldırılarını ulusal çapta başlatmışlardır. Kısa sürede binlerce üyeye sahip olan yapı artık ARCIGOLA olarak ARCI 'den bağımsız şekilde anılmaya başlanmış ve 1989 yılına kadar gerçekleştirdikleri konferanslar, kongreler, yazdıkları makaleler ile uluslararası forma ulaşmıştır.

---

²⁵ Oysa ki 1985 yılında İtalya Bolzano 'da Mcdonalds'ın şube açılışına ilişkin bilinen bir tepki yoktur ve yine 1970'lerde KFC'nin İtalya pazarına girmiştir (Kentucky Fried Chicken Choses Rome For Its Inaugural Restaurant İtaly, 2014). Miele ve Murdoch (2002, s. 317-318) ; Slow Food kurucularının Mcdonalds'ın açılışının şehirlerdeki orta ve üst sınıf sakinlerinin uğrak yeri olan market ve restoranları değil, tüm sınıflara hitap eden yerel ve geleneksel yemek ve ürünler sunan işletmeleri (yazarlar İtalya'ya özgü olan osterias'ları örnek vermişlerdir.r. Ostarias; İtalya'da geleneksel, uygun fiyatlı ve yerel ürünlerden oluşan menüleri ile hizmet sunan küçük aile restoranları) ve yerleri tehdit ettiği düşüncesinin Slow Food kurucularında var olduğunu ve hareketin yerel mutfak, küçük işletmeler üzerinde yoğunlaşmasında bu düşüncenin önemli olduğunu vurgulamışlar.

²⁶ Piazza Di Spagna

²⁷ Slow food vurgusunun ilk olarak yapıldığı bu metin daha sonraları hareketin ismini de belirlediği için kurucuların İtalya'da organizasyonlar gerçekleştirmelerine rağmen İngilizce bir kavramsallaştırmaya giderek uluslararası büyüme hedeflerini göstermelerini sağlamıştır (Philippon, 2015, s. 11).

7-10 Aralık 1989 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirilen toplantı sonrasında “...bir Çeşit Gurme Birleşmiş Milletleri kurmak” (Petrini ve Padovani, 2012, s. 119) hedefiyle 15 ülkeden katılımcılar tarafından imzalanan ve 8 dile çevrilen Slow Food manifestosu ile Slow Food uluslararası bir nitelik kazanmıştır.²⁸ Manifesto :

“İçinde bulunduğumuz yüzyıl sanayi medeniyetinin etkisi altında doğdu ve gelişti; önce makineyi buldu, şimdi ise bunu kendi yaşam modeli haline getirdi.

Hız bizim prangamız haline geldi. Hepimiz aynı hastalıktan mustaribiz: Alışkanlıklarımızı değiştiren, bizi evimize kadar takip eden, bizi fast food ile beslenmeye mahkûm bırakan fastlife’ dan.

Fakat insanoğlu kendi bilgeliğini geri kazanmalı ve kendisini yok olmakta olan bir tür haline getirecek hızın etkilerinden kurtulmalıdır.

Fastlife’ın küresel deliliğine karşı insanoğlu dingin maddesel hazları savunmayı seçmelidir.

Verimliliği çılgınlıkla bir tutanlara karşı, uzun ve yavaş bir zevkin yaşanmasıyla temin edilen ve uygun miktarda duygudan oluşan bir aşı öneriyoruz.

Bu işe Slow Food ile daha sofradan başlıyor ve fast food’un standartlığına karşı yerel mutfakların zenginliğini ve aromasını tekrar keşfediyoruz.

Eğer fast life verimlilik adına hayatımızı değiştirmekte ve çevreyi tehdit etmekte ise, Slow Food bu gidişata dur diyecek öncü kuvvettir.

Kalkınmanın kaynağı olacak gerçek kültür ancak buradan, yani lezzetin fakirleştirilmesiyle değil geliştirilmesiyle, bütün dünyanın bilgisini, tarihini ve projelerini birbiriyle paylaşmasıyla ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla Slow Food daha iyi bir geleceği garanti altına alır.

Sembolü salyangoz olan Slow Food’ un uluslararası “ yavaş” bir harekete dönüşmesi için pek çok kalifiye destekçiye ihtiyacı vardır.”

2.2. 1990 ve Sonrası: Evrenselleşme ve Kurumlar

1989’daki kurucu kongrenin akabinde Slow Food; etkinliklerini, tadım festivallerini, yemek buluşmalarını İtalya’nın birçok bölgesine taşımıştır. Uluslararası bir oluşum haline gelse de bu yıllar Slow Food için ARCI Gola-Slow Food olarak devam etmiş, yurtdışı katılımcıların İtalya’da gerçekleştirilen etkinliklere gelişi ile uluslararası

---

²⁸ Petrini ve Padovani’nin (2012) anlatımlarında 1989 sonrası ve 1990’larda Slow Food ‘un ARCI GOLA Slow Food olarak yer aldığı görülmektedir. 1991 yılında gerçekleştirilen 2. Ulusal kongrede de bu durum karara bağlanmıştır. Hareket 1989 manifestosu sonrasında ulusal ve uluslararası ölçekte iki farklı şekilde faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. 2002 yılında ise ARCI GOLA Slow Food, Slow Food İtalya ismini kullanmaya başlamıştır. (Schneider, 2008, s. 386)

alandaki da etkili bir konuma gelmeye başlamıştır.²⁹ Ulusal ve uluslararası faaliyetlere yoğunlaştıkları bu dönemde hareketin bel kemiğini oluşturan yerel örgütlenmeler oluşmaya başlamıştır. Convivia/Convivium³⁰ olarak adlandırılan bu yapılar; yerel yemeklerin, deneyimlerin paylaşımı, hareketin kampanyalarının yerel düzeyde gerçekleştirilmesi, eğitim faaliyetleri ile yerel üretim üzerine yaşayanların bilgilendirilmesi, okullarda lezzet eğitimlerinin gerçekleştirilmesi gibi amaçlar için oluşturulmuştur.³¹ Okul bahçelerinin açılması, çocukların eğitimi, yerel pazarların kurulması yerel yapıların gerçekleştirdiği en önemli faaliyetler olmuştur.

Hareket'in iyi, temiz ve adil gıda şeklinde özetlediği ilkeleri de bu dönemde ortaya çıkmıştır. İyi, temiz ve adil gıda felsefesine göre; gıdanın “ iyi” olması taze, genetiğiyle oynanmamış bir şekilde olmasını, “temiz” olması üretimin doğaya, canlılara ve ekosisteme zarar vermeden gerçekleştirilmesini, “adil” olması da üretimi gerçekleştirenlerin emeklerinin karşılığını maddi değer olarak alabilirken tüketicilerin de üretici ve tüketici arasında fahiş fiyat farkları olmadan gıdaya ulaşabilmesini ifade etmektedir (Sırım, 2012, s. 122). Adil olmasının bir diğer önemli kıstası da yerelde üretilen ürünlerin tüketiciye aracı kurumlara ihtiyaç duyulmayacak şekilde kısa bir şekilde ulaştırılmasıdır. Aynı zamanda üretim süreçlerine ilişkin bilgilerin gerçekliğiyle sunularak her iki taraf için de ekonomik bağlamda kazanım sağlamasıdır. (Günerhan vd., 2010, s. 33)

Slow food; küreselleşmenin topraktan sofraya gıda üzerinde yarattığı tahribat, endüstriyel tarım, tek kültürlülük ve denetimi yetersiz olan sağlıksız gıda üretimine karşı (Broadway, 2015, s. 216) küresel gıda sistemi içerisinde sadece tüketici politikası olarak değil aynı zamanda üretici politikası da ortaya koymaktadır. Büyük ölçekli tarım endüstri baskılarına ve gıda kültürünün homojenleşmesine karşı üretici ve tüketicinin rollerini paylaşmasını sağlayarak (Kinley, 2012, s. 9) fast food' un antitezini ortaya koymaktadır. (Broadway, 2015, s. 220) Hızın yerine zevk almanın, sohbetin, arkadaşlar ve aile ile zaman geçirebilmenin, sağlıklı beslenmenin önemi burada İtalyan kültürünün de etkisiyle

---

²⁹ Almanya ve İsviçre’de hareketin diğer ülkelerdeki ilk ağları olarak tanımlayabileceğimiz yapılar 1990’lı yılların başında kurulmasına rağmen etkinliklerine ilişkin bilgilere ulaşamamıştır.

³⁰ Convivium; tekil, Convivia; çoğul kullanımdır. Latince kökenli olan Convivium Antik Roma’da insanların bir araya gelip yiyip içtikleri “ziyafet, şölen” anlamına gelmektedir. (Chrzan, 2004, s. 118) Yöneticilerine, yapacakları aktivitelere kendileri karar veren yapılardır.

³¹ 2016 yılı itibarıyla Dünya’da 1500, Türkiye’de 25 Convivium bulunmaktadır.

hissedilmektedir. Bu bağlamda İngiltere’de öncülleri ya da dönemdaşları olarak ifade edebileceğimiz Mcspotlight grubu ile farklılaşmaktadır. Mcspotlight’ın tüketiciyi bilgilendirme, kamuoyu oluşturma vizyonuna ek olarak Slow Food üreticiyi de eylemlerinin ve düşüncesinin merkezine taşımıştır..

Hem üretim hem de tüketim bağlamında ortaya koydukları yeni düşünce yapısını yerel konferanslar, etkinlikler ile aktarmaya çalışan hareket 1990 yılında Slow Food Editöre’yi kurarak yayıncılık alanına da girmiştir.³² Manifesto ve ilkeleri ile harekete kurumsal yapıyı kazandırma yolunda atılan adımlara hareket temel faaliyet alanlarını olan ve evrensel çapta bilinmesini sağlayarak destekçiler kazanacakları ağlar ve projeler 1996 yılından itibaren oluşturulmaya başlanmıştır.

Salone Del Gusto

Uluslararası bir forma kavuşma düşüncesinin ilk araçlarından biri 1996 yılında gerçekleştirilen Salone Del Gusto³³ Etkinliği olmuştur. Uluslararası Lezzet Fuarı olarak tanımlayabileceğimiz ve her yıl gerçekleştirilerek geleneksel hale gelen Salone Del Gusto farklı ülkelerden yerel üreticilerin ve tüketicilerin doğrudan buluşabildiği, yemek eğitimlerinin, çalışma gruplarının oluşturulduğu, farklı ürünler ile ilgili bilgilerin verildiği bir etkinlik olmuştur. (Tencati ve Zsolnai, 2012, s. 350)

Ark of Taste

1996 yılında gerçekleştirilen ilk Salone Del Gusto etkinliğinin bir diğer önemli konusu da yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan gıda, hayvan ürünlerini, yerel yemekleri ve üretim yöntemlerini tanımlama ve kataloglama işlemi olmuştur. Bilimsel yöntemlerle üretimin devamlılığını sağlamak, yeni nesillere aktarılması için okullarda eğitimler ile öğretmek, üreticilerin medya ve diğer kanallar aracılığı ile tanınmasını sağlayarak, standartlaştırılmış süpermarket ürünleri karşısında üretilmesini ve tüketilmesini teşvik etme düşünceleriyle (Ark of Taste, 2016), Ark of Taste projesi hayata geçirilmiştir. Tehlike altında olan türleri güvence altına alma düşüncesiyle Nuh’un

---

³²Osteria d’italia isimli kitap yayınevinin ilk eseri olmuştur. Kitapta geleneklere uygun üretim yapan, misafirperverliğin önemsendiği, makul fiyatları olan restoranlar ve tedarikçileri anlatılmıştır. Uluslararası nitelikte ilk yayın olan Slow dergisi 1996 yılında 3 dilde basılmıştır

³³ İtalyanca; Salone Internalizzazione Del Gusto’nun kısaltılmış halidir.

Gemisi'ne³⁴ benzer şekilde dünyanın dört bir yanından tohum, sebze meyve koruma altına alınmıştır. 2016 yılı itibariyle dünya çapında toplamda 3843 ürün Ark of Taste kataloglarına dâhil edilmiş, 1598 ürün ise aday statüsüyle yer almaktadır. Türkiye'den ise 60 ürün bu kapsamda listelenmiş ve bir nevi dünya yemek ve gıda mirasına dahil edilmiştir ([http-3](#)).³⁵

Presidia / Presidium

Ark of Taste projesi ile ilk üç yılda 100'ün üzerinde ürünün koruma altına alınması sonrasında Slow Food tehlike altında olan ürün ve o ürünlerin üretim tekniklerini koruma altına almayı ve sonraki kuşaklara aktarmayı hedefleyen Presidia projesini 1999 yılında hayata geçirmiştir ([http-4](#)).³⁶ Üreticilerle yapılan görüşmeler sonrasında kayıt altına alan ürünler ilk olarak İtalya ve sonrasında İsviçre'de markalaştırılarak üretim metodlarının korunması için de adım atmışlardır. Üretimi tehlike altında olan ürünlerin üretimi için bir grup yerel üreticinin slow food ile birlikte çalışmayı taahhüt etmesi de yapının diğer özelliğidir (Slow Food Presidia, 2016).³⁷

Slow Food Foundation For Biodiversity

Salone Del Gusto, Ark of Taste, Presidia projeleri sonrasında artan ilgi ve talep ile birlikte Slow Food, 3 projeyi ve ilerleyen dönemlerde; sürdürülebilir tarım, üretim,

---

³⁴ İngilizce'de Noah's Ark olan Nuh'un gemisi kimi kullanımlarda The Ark of Noah olarak da tanımlanmaktadır. Ark of Taste'in amaçları ile Nuh'un hikâyesinin benzerliği isim seçimindeki benzerlik açısından önemlidir. Hareket, projenin logosunda da gemi tasvirini kullanmıştır.

³⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.fondazione Slow Food.com/en/ark-of-taste-slow-food/> (Erişim Tarihi: 21.10.2016)

³⁶ Ark of Taste ile yerel ve bölgesel tohumlar, sebze, meyve, peynir ve birçok başlık altında ürünün kataloglanması ile yapılırken, Presidium ile üretiminin devamlılığı ve bilinirliği tehlike altında olan ve farklı üretim süreçlerinin gerçekleştirildiği ürünlerin kataloglanması ve oluşturulan yerel örgütlenmeler ile korunması söz konusudur. Örneğin Türkiye'de presidia olarak ilan edilen Kars Boğatepe Gravyer Peynirinin üretimini Slow Food'un koruma altına aldığı şekliyle gerçekleştiren 2 kişinin ve bu özel peynirin yapımında süt sağlayıcı olan üreticilerin de ismi yer almaktadır. Oluşturulan bu presidium çerçevesinde sadece korunma altına alınan boğatepe peyniri ile ilgili çalışmalarda ve üretimde bulunmaktadır.

Ayrıntılı bilgi için: <http://www.fondazione Slow Food.com/en/slow-food-presidia/bog%CC%86gatepe-gravyer/> (E.T. 21.02.2017)

³⁷ Ekim 2016 itibariyle dünya çapında 511, Türkiye'den ise 3 ürün koruma altına alınmıştır

tehlike altında olan ürünlere ilişkin gerçekleştirilecek projeleri tek çatı altında toplamak ve bu birikimin gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere maddi ve manevi olarak aktarılması için 2003 yılında Slow Food Foundation For Biodiversity vakfını kurmuştur. Vakıf, 100'ün üzerinde ülkede küçük üreticilere teknik destek, eğitim sağlamakla birlikte diğer üreticilerin deneyimlerini paylaşmaları için iletişime geçmelerini sağlamaktadır. (Slow Food Foundation For Biodiversity, 2016) Vakıf bünyesinde gerçekleştirilen diğer projeler; her ülkede ve conviviumlar aracılığı ile gerçekleştirilen ve Salone Del Gusto'nun yerel versiyonu olarak düşünebileceğimiz, üretici ve tüketiciyi 2006 yılından itibaren buluşturan earth markets (yeryüzü pazarları), Afrika'da iyi, temiz, adil gıda ilkeleri ile oluşturulan ve yerel halkın sürdürülebilir tarım ve üretim imkânlarına ulaşmasını sağlayan, çocuklara erken yaşta gıda ve tarım hakkında bilgilendirmeyi amaçlayan okul bahçeleri ve yerel halkın işlettiği diğer arazileri kapsayan 10.000 Gardens in Afrika olmuştur.

Terra Madre

Slow Food'un, Barolo Dostları Derneği, ARCI Gola ve diğer yerel oluşumlar ile uluslararası forma kavuşma sürecine benzer şekilde 2004 yılındaki Salone Del Gusto etkinliğinde Terra Madre³⁸ isimli yeni bir proje ortaya çıkmıştır. Günümüzde Terra Madre- Salone Del Gusto olarak birlikte gerçekleştirilen etkinlikler ilk etapta ayrı oluşumlar olarak düşünülmüştür. Yemek ve gıda fuarı olarak Salone Del Gusto, Slow Food ağına dâhil olan conviviumların, Cittaslow üyelerinin, yemek topluluklarının, ülkelerin, uluslararası kuruluşların, akademisyenlerin buluşabileceği daha kültürel ve politik bir oluşum ve iletişim ağı olarak da Terra Madre (Petrini, 2014) olarak belirlenmiştir. Petrini (2014, s. 19) ikinci buluşmadan sonra organizasyon yapılarının farklı olması sebebiyle buluşmaların aynı anda olmaması gerektiğini ortaya koysa da ilerleyen dönemlerde bu durum değişmiştir. Günümüzde Terra Madre ağına dâhil olan yapıların buluşması Salone Del Gusto etkinliği ile birlikte gerçekleşmektedir (http-5).³⁹

---

³⁸ İngilizce kullanımı Mother Earth, Türkçe'de ise Toprak Ana'dır.

³⁹2016 yılı itibarıyla Terra Madre ağına bağlı Dünya'da 2400, Türkiye'de 42 food communities bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. www.salonedelgusto.com (Erişim tarihi : 17.9.2016)

University of Gastronomic Sciences

Petrini, gastronomi alanında uzman bireylerin yetişmesi için bu alanda eğitim verecek bir yüksekokul ya da eğitim merkezinin kurulmasına ilişkin fikirlerini ilk olarak 1991 yılında ortaya koymuştur. (Petrini ve Padovani, 2012, s. 135) 2000'li yılların başında başlayan girişimlerin sonucunda İtalya Piedmont ve Emilia-Romagna bölge yönetimlerinin ortaklığı ile Gastronomi Bilimleri Üniversitesi 2004 yılında Bra'da kurulmuştur. Gastronomi Bilimleri, Gıda İnovasyonu ve Girişimcilik alanlarında lisans ve altı düzeyinde, Yemek Kültürü ve İletişimi, İtalyan Şarap Kültürü, Gıda-Hukuk-Finans alanlarında lisansüstü eğitim veren üniversitede günümüz itibariyle 2000'in üzerinde öğrenci eğitim görmektedir. (University Of Gastronomic Sciences, 2016)

Earth Markets

2005 yılında pilot bölge olarak seçilen İtalya Montervarchi'de uygulanmaya başlanan Earth Markets projesi; sadece mevsimsel, yöresel ve sürdürülebilir tarım ilkeleri ile gerçekleştirilen, sadece üreticilerin kendi ürünlerini satabildikleri⁴⁰, fiyatların yüksek kar oranları ile değil adil bir şekilde belirlendiği pazarlar olarak tanımlanmıştır. (Earth Markets, 2016) Yerel pazar, köylü pazarlarını anımsatan earth marketler yapısı itibariyle bu pazarlardan farklılık göstermektedir. Gıda dışı, GDO'lu ürünlerin yasaklandığı; satışa sunulacak ürünlerin yerel, taze ve adil bir fiyata sahip olması gereken ve ürünlerin üretimi ve özellikleri hakkında bilgi verilmesinin istendiği bu pazarlara başvurular üretici ya da yerel otoriteler vasıtasıyla gerçekleştirilerek Slow Food komitesince yapılan denetimler sonrasında unvan pazarda kullanılmaya başlanmaktadır. (Rules Governing Earth Markets, 2016)⁴¹

Slow Youth Network

Slow Food etkinliklerine, kampanyalarına gençlerin de dâhil olması için Slow Food Gençlik Ağı'nı da kurmuştur. Bu ağ vasıtasıyla Dünya'nın birçok yerinden gençler otonom gruplar halinde projeler, fikirler üretip, çeşitli internet forumlarında işbirliği gerçekleştirebilmektedirler. Sosyal medya grupları, video paylaşımları gibi birçok aracı

---

⁴⁰ Aracı kişi ve kurumlar yasaklanmıştır.

⁴¹ Ekim 2016 tarihi itibariyle 17 ülkede toplam 58 Earth markets bulunmaktadır. Türkiye'de ise 3 adet Earth Markets mevcuttur.

da kullanan grup hareketin dinamik yapılarından biridir. Slow Food gençlik ağının harekete iki temel katkısı ise Eat-in ve Discosoup etkinliği olmuştur. Bugün Slow Food kurumsal bünyesinde kutlanan bu iki etkinlik gençlik ağı örgütlerince oluşturulmuştur (http-6). Ağ, dünyadaki farklı üniversitelerde öğrenci toplulukları kurarak etkinlikler gerçekleştirmektedir.

2.3. Dünyada Slow Food Uygulama Örnekleri

2.3.1. 2000’li yıllara kadar dünyada Slow Food uygulama örnekleri

Slow Food; 2000’li yıllara kadar Convivium, Salone Del Gusto, Ark Of Taste, Presidia gibi ağlar ve projeler ile lezzet, yavaşlık, zanaatkârlık, yerel ve geleneksel ürünler ile ilgili daha yerel ve bölgesel politikalar oluşturmuş ve gastronomik yönüyle ön planda olmuştur. 1993 yılında “Week of Taste” organizasyonu ile ilk olarak okullarda tadım haftaları, etkinlikler düzenlenmiş, 1994 yılında çalışma gruplarının, farklı eğitim modellerinin oluşturulduğu “The Master of Food” programı başlatılmıştır. McDonald’s yerine Osterias’ların⁴² (Mayer ve Knox, 2006, s. 322), ucuz ve düşük kaliteli endüstriyel tarım ürünleri yerine yüksek kaliteli yerel ürünlerin teşvik edilmesi öncelikli programlar olmuştur. Rekabetçi üretim yerine bilginin, deneyimin, ürünün, üretim yöntemlerinin paylaşılması; tüketicinin bilinçlendirilmesi, tüketim ve üretim arasındaki fiziksel ve psikolojik mesafelerin kısaltılması, gıdanın bugününün ve yarınının kurtarılması bu bağlamda diğer temel uygulamalara zemin oluşturmuştur. Ritzer’in (1998) iş, boş zaman, yemek, medya, kültür, eğitim kısacası hayatın tüm alanlarındaki standartlaşmaya ilişkin kurduğu Mcdonaldslaştırma modeline benzer bir şekilde Slow Food’un yemeğin ve gıdanın üretim sürecine ilişkin ortaya koyduğu model farklı alanlarda da insanların yaşam tarzlarında daha sistematik ve köklü değişimlere işaret etmektedir. (Hsu, 2015, s. 632)

Standartlaştırılmış, genetiği değiştirilmiş, endüstriyel süreçlerin parçası olan gıdalara karşı açtıkları savaşta gıdanın üretimi, tüketimi, korunması hedeflerini vurgulamalarına rağmen hareket ortaya çıkışından 2000’ li yılların ortalarına kadar kentli, elitist görünümünden kurtulamamıştır. Hareketin diğer ülkelerdeki ulusal ağlarının; 1991 yılında İsviçre, 1992’de Almanya, 2000’de Amerika, 2003’de Fransa, 2004’de Japonya,

---

⁴² Kaliteli yemek ve ürünlerin sunulduğu, fiyatların makul düzeyde olduğu küçük, yerel ve bölgesel aile işletmeleri

2006’da İngiltere, 2008’de Hollanda gibi gelişmiş ülkelerde kurulmasının bu düşüncenin oluşumunda payı büyüktür.

Miele ve Murdoch (2002); hareketin ortaya çıkışında kentli orta sınıfa mensup kişilerin etkin olmasının, Pietrykowski (2004, s. 311); lezzet eğitimi, tatların keşfedilmesi gibi söylemlerin, uygulamaların aristokrat tonu ve vurgusunun bu duruma neden olduğunu belirtmiştir. Dünya nüfusunun 100’de 80’inin gıdaya erişim, açlık, yoksulluk gibi konular gündeminde iken sürdürülebilir tekniklerle çevreye zarar vermeyen gıdalar, geleneksel yöntemlerle üretilen şaraplar, tat eğitimleri gibi söylemler, günümüz kentli bireylerinin iyi şarap yerine kola, saatlerce uğraşılan yemekler yerine hamburger tercih edebilirliği (Laudan, 2004, s. 140-141), fast food ve diğer hızlı tüketim gıdalarına göre yemeğin hazırlanmasının uzun süreler alması, pahalı doğal ürünlerin kullanımı, yemeklerin hazırlanması ve haz sürecinde çok fazla malzeme kullanımının çalışan sınıfın iş-ev döngüsündeki günlük yaşamda uygulanmasının zorluğu (Repnik ve Divjak, 2012, s. 179) bu savı destekleyen düşünceler olmuştur.

Ulusal ağların politika ve uygulamalarında ülkelerdeki tarım sektörünün toplam üretim içerisindeki payı, beslenme ve yaşam tarzlarındaki, sanayileşme ve kent dinamiklerindeki farklılıklar elitist görünüme neden olan bir diğer unsur olmuştur. Kinley (2012) bu durumu ülkelerin gıda üretimi ve tüketimi ile ilişkileri bağlamında değerlendirmiştir. Tüketimin, üretim ve emek süreçlerinden bağımsız bir “ *mucize* ” (Baudrillard, 2016, s. 24) olarak görüldüğü batılı ve refah seviyesi yüksek ülkelerde hareket bir nevi yemek kulübü olarak görülmüştür.

Garner (2015) Slow Food Amerika ulusal ağı ile gerçekleştirdiği çalışmada ulusal ağın sitesinde yer alan tarif ve düşüncelerin tüm sınıflara hitap eden bir yapıda olduğunu belirtmiştir. Ancak özellikle Amerika’da uzun süren ve kaliteli yerel malzemelerle hazırlanan yemeklerin, bahçe üreticiliğinin, şarap tadımlarının ve organik pazarlardaki fiyatların görece yüksekliğinin düşük gelirli gruplar için elverişli olmadığını üst ve orta sınıfa daha fazla hitap ettiğini vurgulamıştır. Ağın gerçekleştirdiği festivaller ve etkinliklere katılım ücretlerinin yüksekliği ise Garner (2015) ve Chrzan (2004) tarafından eleştirilen bir husus olmuştur. Restoran endüstrisi ile yakın bir bağ içinde olan ulusal ağ; üretici ve tüketiciyi buluşturan çalışmalarının yanı sıra çeşitli ürünlerin üretiminde üreticilere pazar ve finans desteği sağlama faaliyetleri de gerçekleştirmiştir. (Paxson, 2005, s. 15) Benzer şekilde Repnik ve Divjak (2012); Slow food Slovenya conviviumları ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında hareketin yerel halkın, üreticilerin ve işletmelerin

tamamına ulaşmayı hedefleyen yapısına karşın Slovenya' da pahalı ve elit müşterilere hitap eden ve üretim sürecinde Slow Food düşüncesini tam olarak uygulamaya koymayan restoranların tekeline kaldığını vurgulamıştır. Tarımsal üretimin büyük şirketlerce gerçekleştirildiği Kanada Alberta örneğinde ise sürdürülebilir gıda üretimi, eğitim, yerel ürünler ve kültürün desteklenmesi ve gıda kalitesi konularında odaklanılmış, ürünlerin satışı ve pazarlanmasında bir araç olarak görülmüştür (Kinley, 2012, s. 7-8). Bu bağlamda bir diğer eleştiri de Pilcher (2006, s. 70-72) 'den gelmiştir. Hareketin Meksika'da Maseca⁴³ üretiminin yeni teknolojik yöntemlerle değil, Slow Food'un ön gördüğü şekilde geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilmesinin zenginlerin daha fazla para ödeyerek yoksulların gerçek işi yapmasına neden olacağını, Meksika'da genetiği değiştirilmemiş gıda tüketiminin ücretli emeğin karşılayamayacağı kadar lüks bir durum olduğunu savunmuştur. West ve Domingos (2012) da Portekiz'de gerçekleştirdikleri çalışmalarda hem üretici hem de tüketiciler bağlamında Slow Food düşüncelerine uygunluğun zorluğunu incelemişlerdir. Serpa Cheese Presidium'u⁴⁴ ile gerçekleştirdikleri çalışmada geleneksel tekniklerle örneğin merino koyunundsn elde edilen züt ile peynir üretiminin üreticiler için zor olduğunu⁴⁵ ve geleneksel sağım yöntemleri ile elde edilen sütten yapılan peynierlerin olgunlaşması için uzun dönemler beklemesinin de üretim maliyetlerini arttırdığını belirtmişlerdir. Kırsal alanlarda yaşayanların azlığı ve ücretli emek kullanımının yaygınlaşmasının maliyetleri daha da arttırması bir diğer husustur. Tüketiciler için de pahalı olan serpa peynirleri yerine daha az beklemiş ve daha ucuz olan türlere yöneldiğini, kentli nüfus için fiyatların öncelikli olduğunu vurgulamışlardır. Üreticiler için bir diğer sorun ise Slow Food'un belirli ürünlerin üretiminde kimi bölgelerde tekelleşmesi, pazara hakim olmasıdır. Bunun bir örneği İtalya'da yaşanmıştır. Lardo⁴⁶ isimli İtalya'ya özgü geleneksel bir ürünün Slow Food tarafından Collonata dışına Coop ve diğer marketlere pazarlanması ve bu süreçte diğer üreticilerin dışarıda bırakılması 2002 Salono Del Gusto etkinliğinde protesto edilmiştir (Leitch, 2003, s. 457).

---

⁴³ Mısır Unu

⁴⁴ Merino koyununun sütüyle yapılan ve 6 ay boyunca beklemede bırakılan yöreye özgü peynir türü ve üretiminin koruma altına alınması ve devamlılığı için oluşturulan Presidium

⁴⁵ Merino koyununun artık yörede bulunmaması, yetiştirilmemesi

⁴⁶ Domuz yağından elde edilen ürün

2.3.2. 2000 sonrasında dünyada Slow Food uygulama örnekleri

Slow Food kimi ülkelerdeki elitist görünümüne rağmen 2000'li yıllardan sonra Slow Food Foundation For Biodiversity, Terra Madre ve University of Gastronomic Sciences, 10.000 Lands in Africa, Earth Markets gibi proje ve ağları ile ekoloji, biyoçeşitlilik, sürdürülebilirlik ve sosyal adalet gibi konuları da gündemine alarak bu bağlamdaki uygulama ve projeleri kurumsallaştırmış ve temel politikalarına dahil etmiştir. (Bommel ve Spicer, 2011, s. 1730-1731) 2001 yılında gerçekleştirdikleri “NO GMO WİNE”⁴⁷ ve “Manifesto for the Defence of Raw-Milk Cheese”⁴⁸ gibi kampanyalar ile tüketicilerde farkındalık yaratırken (Van Der Meulen, 2008, s. 230) gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde üretimin, gıdanın eğitim ve yardım merkezi haline gelmesini sağlamıştır. Terra Madre ve Earth markets gibi yapıları küçük üreticiler ile tüketicileri bir araya getirerek bu bağlamda üretime katkı sağlarken üretici ve tüketicilerin ekonomik güçlerini geliştirmiştir. Yeni etkinlikler ile kapitalist gıda politikalarından ve ulusal gıda ve tarım politikalarından etkilenen insanlar için hareket noktaları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Almanya’da bu bağlamda gıda sağlığının, hazzın, iyi gıda ve tarımsal üretim süreçlerini ön planda tutarak gıda israfının azaltılması, yerel üretimin desteklenmesi, gıdanın anlamının değiştirilmesi, aşırı tüketimin önüne geçilmesi bağlamında çalışmalar gerçekleştirilmiştir. (Rombach ve Bitsch, 2015, s. 9-10). Convivium gençlik örgütlenmesinin Berlin’de AB standartlarında kabul görmeyen yerel organik sebzeler ile yaptıkları çorba etkinliği bunun örneğidir. Disco müzikleri eşliğinde katılımcılar ve çocuklar ile yaptıkları Disko Çorbası adı verilen çorba ile hem gıda israfına hem de gıda paylaşımına dikkat çekilmiştir.⁴⁹ Her üye ve katılımcının yerel ürünlerle hazırladıkları yemekleri paylaştıkları Eat-İn etkinliği (Rombach & Bitsch, 2015, s. 9-15) de bir diğer örnektir. Guetamala’da ise üretime dönük projeler gerçekleştirilmiştir. Yerel kadınlar ile yumurta ve tavuk üretimi ile ilgili bir proje oluşturulmuştur. Su kaynaklarına yakın bir arazi satın alınarak ilk etapta 10.000 euro'luk bir destekle üretim gerçekleştirmelerini sağlamıştır. Bu proje sonrasında eğitimin paralı ve maliyetli olduğu Guatemala’da 20

---

⁴⁷ Gdo’suz Şarap Kampanyası

⁴⁸ Katkısız Süt ile Yapılan Peyniri Korumak için Manifesto

⁴⁹ 29 Nisan 2017 tarihinden itibaren bu etkinlik Dünya çapında ulusal ağlar vasıtasıyla “The World Disco Soup Day” olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

köylü çocuğu okula gönderilmiştir (Chrzan, 2004, s. 129-130). Brezilya’da yöreye özgü mısır, meyve gibi ürünlerin tohumlarının korunması, geleneksel yöntemler ile üretimlerinin gerçekleştirilmesi konusunda çalışmalar yapmaktadır (Sidalı vd., 2013, s. 7) Mısır üretim aşamalarının karikatürize edildiği kitapçıklar hem bölgeye hem de diğer ülkelere dağıtılmıştır. Kenya’da ise gençlere geleneksel gıda ve üretim metotlarını öğretmek, ürün çeşitliliğini korumak için okul bahçeleri oluşturulmuştur. 2012 yılında 11 okulda 400 öğrenciye ulaşan rakamlarla uzun dönemde tarımdaki istihdam sorunlarını çözmek projenin diğer önemli hedefleri arasında yer almıştır (Kinley, 2012, s. 6). Amerika’da 2003 yılında Slow Food ile hindi üreticileri ile gerçekleştirilen iş birliği sonrasında 10.000 hindinin daha sağlıklı ve uzun sürelerde yetişmesine rağmen tüketiciye doğrudan ulaşarak kiloda 4 dolar daha az bir fiyatla satılması (Chrzan, 2004, s. 124) dikkat çeken ve hareketin bu bağlamdaki hedeflerini yansıtan bir proje olmuştur.

Hareketin 2000’li yıllar sonrasındaki bir diğer özelliği ise politik bağlamda da ele alınmaya başlanmış olmasıdır. Parasecoli (2003), hareketi neoliberal düşüncenin üretim ve tüketim ilişkine ilişkin uygulamalarına karşı sol politikaların masadaki haz ile buluşumu olarak değerlendirirken Pilcher (2006, s. 69) ise sadece küreselleşme ve tüketim karşısında durmasının yeterli olmadığını sınıf çelişkilerine ilişkin tutum ve eylemlerinin harekete devrimci bir karakter kazandıracağını vurgulamıştır. Schneider (2008, s. 392) küreselleşme karşıtı tutumunun ekonomik ve politik temelli olmadığını kapitalist tüketimin reddine ilişkin kültürel bir program oluşturduğunu savunmuştur. Chrzan (2004, s. 120) ise; gıda endüstrisinin hegemonyasını, belirlediği standartlar çerçevesinde bireylere dikta ettiği tüketim döngüsünü kırdığı ve vatandaşlık hakkı bağlamında tüketim düşüncesini ortaya koyduğunu belirterek hareketin özgürlükçü karakterini savunmuştur. Özgürlükçü ve liberal yönlerini vurgulayan diğer isimler ise Lindholm, ve Zúquete (2010) olmuştur. Letich (2003, s.458) genetiği değiştirilmiş gıdaların ve tohumların artık ulusal sınırların dışında bir noktaya eriştiğini, İtalya örneğinde kültürel homojenleşme korkularını pekiştirdiğini belirtmiş ve artık gıda ve yemeğe ilişkin konuların sadece bireysel ve özel konular olmadığını politik bir konu hale geldiğini vurgulamıştır.

Gerek araştırmacılar tarafından gerek ise Slow Food tarafından ele alınmayan bir diğer husus McDonald’s ve fast food’un getirdiği yeni çalışma biçimleri ve istihdam üzerine etkisi olmuştur. Petrini’nin (Petrini ve Padovani, 2012, s. 153) 1997 Orvieto Slow Food kongresinde sunduğu; insanların çalışma dışındaki şeylerle de ilgilenebilmesi için çalışma sürelerinin 35 saate indirilmesi fikri daha sonraları her hangi bir politikaya zemin

oluşturmamıştır. Küçük köylü, çiftçi, üretici, küçük işletmecileri desteklemek için birçok plan ve program ortaya koyan Slow Food'un kentli tüketicilerin büyük çoğunluğunu oluşturan ücretli emek için sessizliği bu noktada Pilcher'i (2006) haklı çıkarmaktadır. Schlosser'ın (2004, s. 183) en kötü meslek olarak sıfatlandığı fast food sektörüne et sağlayan mezbahalarda çalışanları ya da saniyeler ile yarışan satış ya da mutfak görevlileri için herhangi bir program ortaya koymaması bu noktada önemlidir. Lindholm,ve Zúquete'nin (2010) Slow Food kurucularında endüstri sonrası dönemin koşullarının önemli olduğunu vurgulaması ise bu bağlamda bir diğer husustur.

Hareketin ve Petrini'nin sol ve sosyalist geçmişine rağmen açlık, yoksulluk ve tarım şirketlerinin yarattığı sorunlarının çözümünde sağ ve sol düşüncelerden bağımsız tüm kurumlarla birlikte hareket edebilme düşüncesi (Petrini ve Padovani, 2012, s.181) bu yıllarda hükümetler ve hükümet dışı kuruluşlarla ilişkiler geliştirmelerini sağlamıştır. 2003 yılında Brezilya hükümeti ile birlikte yoksulluk, çevre kirliliği, biyolojik çeşitlilik ve geleneksel üretim yöntemlerinin korunması için birlikte faaliyetler yürütmüş, 2005 yılında Tarım Bakanlığı ile birlikte Dünya Sosyal Forumu'nda sunum gerçekleştirmiştir. 2004 yılında Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü tarafından kar amacı gütmeyen örgüt olarak tanınmıştır (Bommel ve Spicer, 2011, s.1730). 10.000 Lands in Africa projesi ile uluslararası alanda birçok kişi ve kuruluşla birlikte etkinlikler gerçekleştirmiştir. 2011 ve 2012 yıllarında Avrupa Birliği ile çevre konusunda çeşitli projeler gerçekleştirmiş ve hibe almaya hak kazanmıştır.2012 yılında bir diğer ortaklık projesi Balkanlarda kırsal kalkınma ve çevresel sürdürülebilirlik konusundadır (Aytimur, 2015, s. 24). 2013 yılında ise Avrupa çapında farklı sivil toplum örgütleri ve kuruluşlar ile ilişkileri gerçekleştirmek için Brüksel'de ofis açmıştır (http-7).⁵⁰

Sorunların çözümü için birlikte hareket edebilme düşüncesi, hareketin kimi şirketlerle de işbirliği yapmasını sağlamıştır. Slow Food 2002 yılına kadar Ark of Taste ve Presidia projeleri ile yerelde üretimi arttırmış ve toplamda 30 milyon euro'luk bir ciro sağlamıştır. 3000 kişilik yeni istihdam yaratılmış ve kimi bölgelerde istihdamı ikiye katlamıştır. Ancak üretilen kaliteli ürünlerin pazarlanması için farklı bir arayış da başlamıştır.. Bu bağlamda 2001 yılında Coop (http-8)⁵¹ isimli marketler zinciri ile

⁵⁰ Hareket ilk olarak Avrupa Birliği Gıda politikasının gıda, çevre, sağlık ve çiftçiler ile ilgili konularda Avrupa düzeyinde daha işbirlikçi yeni bir politika benimsemesi için çalışmalar yürütmektedir.

(<https://www.slowfood.com/what-we-do/themes/slow-europe/> Erişim Tarihi: 07.05.2017))

⁵¹ Coop 1854 yılında İtalya Torino'da fiyat artışlarına karşı kurulan bir tüketici kooperatifi olarak kurulmuş İtalyan marketler zinciri. Doğrudan üreticiler ile çalışan bu zincirin İtalya çapında 1000'in üzerinde şubesi bulunmaktadır.(<http://www.e-coop.it/CoopRepository/COOP/coop-italian-food/>(Erişim Tarihi:8.05.2017))

anlaşma yapılmıştır. Anlaşma ile Slow Food üreticilerinin oldukları bölgelerde üreticilerin ürünlerinin Coop şubelerinde satılması, stantlarda ürünlerin tanıtımının yapılması sağlanmıştır. Bu durum bağlı üreticilerin üretimlerinin ve istihdamın artmasını sağlamıştır (Petrini ve Padovani, 2012, s. 168-171) Eataly isimli bir diğer İtalyan süpermarketi ile de 2007 yılında danışmanlık anlaşması yapılmıştır. (Philippino, 2015, s. 12)

Hareket aynı dönemde uluslararası ve yerel ölçeklerde hükümetlerin politikalarını sorgulayan, aktörleri etkilemeye çalışan, insanları bilgilendirmeyi ve eğitmeyi amaçlayan ve bu amaçla çeşitli kurumlar ile işbirlikleri gerçekleştiren aktivist bir hareket olarak da görülmeye başlanmıştır (Krajcsó, 2015, s. 99). Yerel ekonomileri, üretim ve istihdamı doğrudan etkileme potansiyelinin yanı sıra internet teknolojileri ve sivil toplum aracılığıyla da geniş kitlelere ulaşmışlardır. Chrzan'a (2004, s.130-132 göre hareketin savunduğu değerlerin geniş kitlelere yayılması, çeşitli konularda farkındalıkların artırılmasını sağlayarak gıda üretim sisteminin ve politikaların değiştirilmesi sürecini doğurabilecek niteliktedir. 2008 İtalya yerel seçimleri bu görüşü doğrulayan nitelikte olmuştur. Üç ana partinin seçim bildirimlerinde; üretici-tüketici arasındaki tedarik zincirinin kısaltılması, üretici pazarlarının desteklenmesi, atıl durumdaki arazilerin kullanıma açılarak organik tarımın desteklenmesi gibi başlıklarda temel düşüncelerine işaret eden maddelerin yer alması hareketin sivil toplum karakteri ile politikaları etkileme gücünün örneği olmuştur (Simonetti, 2012, s. 168).

Slow Food'un ilk bölümde ele aldığımız küreselleşme karşıtı hareketler içerisinde de farklı açılımları olmuştur. Hareketin dinamik yapıları ve ekonomi dışındaki talepleri Çopuroğlu ve Çetin'in (2010,73-74) yeni sosyal hareketler paradigması ile örtüşmektedir. Hareketin ilk eylemi radikal, dünya çapındaki eşitlikçi fikri ve uygulamaları ve kamusal alanda çokça yer alması ise Arditi'nin (2004, 11-20) farklı gruplarının özelliklerini çeşitli dönem ve uygulamaları itibariyle gerçekleştirebilmesini sağlamıştır.

2.4. Türkiye'de Slow Food Uygulama Örnekleri

Türkiye, İtalya'ya benzer bir şekilde 1980'lerin ortasından itibaren Fast Food ve gıdaya ilişkin diğer alanlarda küresel şirketler ile tanışmaya başlamıştır. McDonald's, İtalya Roma'da açılışını gerçekleştirdiği tarihlerde bir diğer şubesini aynı yıl 1986'da İstanbul Taksim'de açmıştır (http-9). İlerleyen dönemlerde yemek alanında birçok şirket

de öncelikli olarak İstanbul ve diğer büyükşehirlerde faaliyet göstermeye başlamıştır. Günümüzde sadece büyükşehirler değil, ilçelerde hatta kimi belde ve küçük yerleşim yerlerinde dâhil bu işletmelerin şubeleri bulunmaktadır. 1980'lerden bu yana yemek ve gıda sektöründe yaşanan bu değişimleri gösteri zamanı olarak betimlemektedir. 1980 sonrasında geçilen serbest piyasa ekonomisi ile birlikte piyasada ulusal ve uluslararası birçok aktör yer almaya başlamıştır. Özel televizyonların, reklamların popülerleşmesi, daha önce adı, nerede olduğu bile bilinmeyen ülkelerden egzotik meyvelerin sebzelerin sofralarda yer almaya başlaması, yeme içme kültürünün büyükşehirlerde çalışan beyaz yakalılar ve yeni orta sınıf ile birlikte değişimler göstermesi bu dönemin birkaç özelliği olmuştur. (Kanık, 2016, s. 42-45). Bu dönemde;

“ Artık neyin yendiği önemli değildir. Yemeği tanımlayan ve ayırt eden anlamı önemli olanıdır. Bu düşünce yapısı, istihdam ve çalışan profiline değişimi ile birlikte geleneksel Türk mutfağı yerini kısmen de olsa fast food'lara bırakmaya başlamıştır.” (Kanık, 2016, s.44)

Fast Food'lara karşı ilk direniş hareketi yerel bir hareket olarak İstanbul'da 1999 yılında ortaya çıkmıştır. Menülerinde geleneksel mutfak ürünlerine yer veren tanınmış restoran sahiplerinin bir araya gelerek kurduğu bu hareket Sefertası Hareketi'dir. Hareket İtalya'daki öncüllerinin aksine bir manifesto yayınlamayıp tüketiciler için öğütler sunmuştur. Bunlar (<http-10>):

- Yemeğe ayrılan zamanın hayattan keyif almak için ayrılan zamanlar olduğu
- Dostlar ve arkadaşlarla yemek yemenin önemli olduğu
- Aile ile birlikte evde yemek yemenin değeri
- Haftada veya 15 günde bir geleneksel yemek yapan restoranlarda yemek yemenin teşvik edilmesi,
- Ülke ya da türüne bakılmaksızın tüm Fast Food'ların zararlı olduğu ve sefertası taşımanın iyi bir alternatif olduğu
- Çocukların beslenmelerinde ve beslenme çantalarında evde yapılan yiyeceklerin ve çocukları bu tarz yerlerden uzak tutmanın önemi
- Fast Food'un sadece yemek meselesi olmayıp hayatın tüm alanlarını kapladığına dikkat edilmesi gerektiği öğütleridir.

Sefertası Hareketi 2007 yılında “ Kantinlerde Sağlıklı ve Güvenliği Gıda İçin

Hukuki Düzenlemeler İstiyoruz” sloganı ile de bir kampanya başlatarak okullardaki sağlıksız besinlere karşı savaş açmışlardır (http-11). Bu savaşta 2006 yılında fast food’un sadece gıda meselesi olmadığı aynı zamanda kültürü, tarımı, hayvancılığı hedef alan sistematik bir süreç olduğunu vurgulamışlardır (http-12). Hareketin Slow Food’un İtalyan kökleri olan Arci Gola döneminde yerel restoranlarının teşvik edilmesinin benzeri şekilde temel politikalarında bu konuya yer vermeleri ise benzeyen bir diğer husus olmuştur. Harekete ilişkin akademik alanda çalışmanın azlığı hareketin amaçlarının ve eylemlerinin hareketin etkin olduğu dönemlerde medya üzerinden incelenmesine neden olmuştur.

Slow Food Türkiye’nin kurulması ise 2005 yılında gerçekleşmiştir. Grup Türkiye’deki faaliyetlerinde “ Fikir Sahibi Damaklar” ismini kullanmış ve hareketin başlangıcını bir manifesto ile duyurmuştur. Bu manifesto :

“ Fikir Sahibi Damaklar, öncelikle “şehirli” bir gruptur.

Günümüzün pratiği içinde “tüketici” sayılmaktalar. Ancak sorgulama kabiliyetlerini birer “co-producer”a dönüşmek için kullanıyorlar. Biliyorlar ki bugün markette satılan lezzetsiz domates ancak ve ancak “satın aldıkları sürece” reyondaki yerini muhafaza edebilir. Eğer “mevsiminde” almaya karar verirlerse, üretici de mevsiminde üretecektir. Fikir Sahibi Damaklar, “tüketici”nin bir “co-producer”a dönüşmesi halinde, Monsanto gibi firmaların bile yok olacağına inanır. Fikir Sahibi Damaklar, şehirli bireyin, gece saat 10’a kadar açık kalan hipermarketlerin insanı tembelleğe iten konforu karşısında, satılan yoğurdun “gerçekten” yoğurt, ekmeğin “gerçekten” ekme olup olmadığını düşünmeyi bıraktığını ve nihayetinde, gıda yerine gıdaymış gibi yapan, büyük üreticilerin karını arttırma odaklı ar-ge çalışmalarının karşılığı, pek çok “endüstriyel” ürünü tüketir olduğunu görüyor.

Bu nedenle Fikir Sahibi Damaklar, öncelikle, bu “gerçek gıdadan ayrı düşme hali”ne çözümler üreten aktiviteleri benimsedi. Çünkü herkesin içi boşaltılmış bir berekete ikna çok tükettiği günümüzde, aslen, hem şehirli kalıp hem de gerçek gıdalarla hayat kalitemizi yükseltmek mümkündür.

Fikir Sahibi Damaklar bilir, şehirli insan tercihini gerçek gıdadan yana yaptığında üretim de iyi, temiz ve adil olacak ve torunlarımıza miras bırakacağımız dünya ancak ve ancak böyle mümkün olacak. Fikir Sahibi Damaklar isimlerini bu hayalden aldılar.” (http-13)

“İstanbul Lüfer’e Hasret Kalmasın”, “Gerçek Ekmek”, “Gdo Yasaklansın”, “Etiket Hafiyesi”, “ Yemiyorsak Sebebi Var” gibi avcılık, tarım ve politikalar bağlamında kamuoyu oluşturan bir dizi kampanya gerçekleştirmişlerdir.⁵²

⁵² Ayrıntılı bilgi için bakınız: (Gezeroğlu, 2013)

Süreç içerisinde Slow Food Türkiye conviviumlar oluşturarak yeryüzü pazarları ve diğer etkinlikleri gerçekleştirmişlerdir.⁵³

2.5. Diğer Slow Hareketler⁵⁴

Slow Food'un öncelikle yerel daha sonraları ise evrensel boyutta etkileri farklı alanlarda yavaş hareketlerinin de doğmasına neden olmuştur. Slow Food ile doğrudan bir bağı, anlaşması olmayan bu hareketler çoğu zaman Slow Food'un kurumsal kimliğiyle bütünleştirilmiştir. Literatürde ele alınanın aksine bu hareketlerin esin kaynağı Slow Food olmakla birlikte birçoğunun doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır. Farklı alanlardaki bu hareketleri kısaca değerlendirmek Cittaslow ile ilişkilendirilen kimi hareketlerin özünü anlamak bağlamında önemlidir. Bu hareketler konuları, faaliyet alanları bağlamında 5 farklı başlık altında ele alınmıştır.⁵⁵

2.5.1. Gıda ile ilişkili olan slow hareketler

Slow Food 'un geniş anlamda ele aldığı gıda meselesini farklı gruplar ürünlere indirgemıştır. Hareketin Presidia'lar ve Ark of Taste ile gündemine aldığı çeşitli gıdalar farklı kampanyalar altında ele alınmıştır. Bunlardan ilki hareketin kuruluşundan bu yana ilgisini çeken peynir konusunda olmuştur. 2001 yılında doğal süt üretimini korumak için bir manifesto yayınlayan hareket doğal süt ve peynir yapımı ile ilgili olan eylemlerini Slow Cheese Kampanyası ile birleşmiştir ([http-14](http://14)). Süt tozundan yapılan peynirlere karşı, doğal yollarla elde edilen, geleneksel yöntemlerle yapılan peynirleri savunan bu kampanya ile tüketici ve üreticiyi korumak temel hedef olurken, hayvan sağlığı da ele alınan başka bir konu olmuştur. Brezilya, Fransa, İrlanda, Güney Afrika⁵⁶, Hollanda ve Amerika'da ülke bazında Presidia'lar, Earth Market'ler ve Ark of Taste komisyonları ile özel çalışmalar gerçekleştirilmiştir ([http-15](http://15)).

---

⁵³ Ankara, Antalya-Mavi Yengeçler, Balkon Bahçeleri, Bozcaada, Delice, Fikir Sahibi Damaklar, Fırtına Vadisi, Gaziantep, Göbeklitepe, Gökçeada, Halfeti, Hasankeyf, İda, İhsangazi, İzmir Bardacık, İzmir Foça Zeytinalı, Kars, KEÇİ Karaburun-Mordoğan, Mahal, Sile-Palamut, Teos, Trakya, Yağmur Böreği, Yavaş Gari Bodrum, Yenipazar. 2017 yılı itibarıyla toplamda 25 adet convivium bulunmaktadır.

⁵⁴ Slow hareketlerin orijinal isimlerinin korunması ve çeviriler ile hareketlerin ruhunun bozulmaması adına hareketler Slow isimleri ile verilmiştir.

⁵⁵ Yazar tarafından oluşturulan bu başlıklar hareketlerin konular ve faaliyetler bağlamındaki ortaklıkları çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu sınıflandırma literatürde ilk kez yazar tarafından yapılmıştır.

⁵⁶ Güney Afrika'da yapılan çalışmalarda diğerlerinden farklı olarak ülke üretici ağı kurulmuştur.

Slow Cheese ‘e benzer bir diğerk hareket hayvansal et üzerine olmuştur. Yine Slow Food bünyesinde bir kampanya olarak oluşturulan Slow Meat kampanyası ile et tüketiminin fazlalarına, çevreye, hayvanlara ve üreticilere olan zararlarına dikkat çekilmiştir. Üretici ve tüketicinin korunduğı bu kampanyada bir diğerk dikkat edilen husus ise üretim yöntemleri olmuştur. Küçük ve orta boy üreticiler ile gerçekleştirdikleri çalışmaları takiben “ daha fazla kalite için az et tüketme” sloganını oluşturmuşlardır (http-16). Benzer düşüncelerle oluşturulan bir diğerk kampanya ise Slow Fish olmuştur (http-17).

Hareketin Barolo Dostları Derneğı döneminden bu yana gündeminde olan şarap ise Slow Wine kampanyası ile derinlemesine ele alınmıştır. Öncelikli olarak İtalyan şarapları üretim, şişeleme, üzüm çeşitleri gibi konularda ele alınmış ve uluslararası alanda tanıtımları yapılmıştır. Kampanya ile çeşitli ülkelerde üretimler de ele alınarak teknik destekler verilmiştir. 2012 yılından bu yana ise yıllık kitaplar ile hem İtalyan şarap üreticileri tanıtılmış hem de üretim ve tüketime ilişkin bilgiler dokümanlar paylaşılmıştır (http-18).

2.5.2. Turizm ile ilişkili olan slow hareketler

Slow Food’un 1980’lerin başından itibaren İtalya’daki üreticileri tüketicilerle tanıştırmaya düşüncesi turizm ile ilişkilendirilen bir konu olmuştur. Hareketin ve Cittaslow’un turizm ile ilişkilendirilmesi de literatürde yaygın olarak görülmektedir. (Ünal, 2016; Lowry ve Lee, 2011; Bekar vd., 2015; Hatipoğlu, 2015; Yurtseven ve Karakaş, 2013; Heitmann, Robinson ve Povey, 2011) Ancak Slow Turizm; Slow Food kurumlarının ya da Cittaslow üye kentlerinin bulunduğu yerlerin ziyaret edilmesi anlamına gelmemektedir. Cittaslow ve Slow Food’a atfedilen sürdürülebilirliğin turizm stratejisi olarak görülmesi Slow Turizm’in temelidir. (Yurtseven, Kaya, ve Harman, 2010, s.61)) Slow Turizm kurumsal olarak İtalya’da kurulan bağımsız bir harekettir (http-19). Çevreye duyarlı turizm işletmelerinin ve tur operatörlerinin başvurarak üye olması, sürdürülebilir turizm ilkelerinin benimsenmesi, yerel halk ile birlikte, yerel ürünlerin kullanıldığı bir turizm seçeneğı ortaya koyması temel özellikleridir. Slow turizm hareketinin uluslararası ağında 2017 yılı itibariyle İrlanda, Portekiz ve Almanya yer almaktadır.

Slow Turizm’in bir alt dalı Slow Travel olmuştur. Dickinson ve Lumsdon (2010)

bu hareketi hava ve kara tarfiğine alternatif ulaşım yolları kullanılan, daha az yer ziyaret edilerek daha çok kalmanın ve çevreyi yaşayarak gezmenin amaçlandığı bir hareket olarak tanımlamışlardır. Slow Travel felsefesi ile gezen turistleri ise iki gruba ayırmışlardır. Yazarlara göre çevre duyarlılığı ile ulaşım kararı verenler birinci grupta olup “hard”, kişisel deneyimler ve bireysel hayatlarında yavaşlama isteği içerisinde olanlar ise “soft” turistlerdir. (Dickinson ve Lumdson, 2010, s.85) Slow Travel kurumsal sitesinde gidilen yerde en az 1 hafta kalmayı, standart turistik gezilerin görülmesi gerekenler listesini takip etmek yerine gidilen çevrede görülebilen herşeyi görmeyi, yerel üreticileri ve insaları desteklemeyi temel hedefleri olarak belirtmiştir (http-20). Slow Turizm ve Slow Travel’ın Avrupa çapındaki versiyonu ise Slow Europe’dur (http-21)⁵⁷

2.5.3. Üretim ve iş yaşamı ile ilişkili olan slow hareketler

Literatürde yapılan çalışmalarda üretim ve iş yaşamı ile ilişkili yavaş hareketlerin birçoğu yer bulamamıştır. Bu hareketlerin tam olarak kurumsallaşmaması, takipçilerinin diğer yavaş hareketler gibi görünür olmaması ya da henüz fikir aşamasında olmasında bunun payı büyüktür. Slow Food’u emek ve çalışma hayatı bağlamında ilk olarak Feinman (2009) gündeme getirmiştir. Hareket ismini ise “The Slow Work Movement” olarak belirtmiştir. Slow Food’un küçük üreticiyi, eski ve değerli ürünlerin ürünlerini önemseydiği düşünce biçimini merkezine alan bir anlayışla üretimin insansızlaştırıldığı alanlarda el yapımı ürünlerin üretilmesini savunmuştur. İnsanların kitle üretim, fabrika yöntemleri ile üretilen ürünleri almaktan kaçınmalarını vurgulamıştır. Üretim bandını kullanan şirketlerin yerine girdi olarak işgücünü daha fazla ve etkin kullanan şirketlerin tercih edilmesi savunmuştur. Bir diğer savunusu ise fabrika dışı modeldir. Buna göre fabrika sistemi yerine çalışanların küçük atölyelerde üretimin tasarım, yapım gibi tüm süreçlerine dâhil olarak çalışma hayatında yer almalarının hem toplum hem de bireyler açısından daha verimli olacağını belirtmiştir. Slow Work’e ilişkin bir diğer öneri de Bacevice’den (2012) gelmiştir. Feinman’dan farklı olarak Bacevice üretim ve sistem merkezli bir düşünce ortaya koymamıştır. Beyaz yakalı işçileri merkeze alan bir düşünce sistemine sahip olmuştur. İşletmede verimliliğin sağlanması, yaratıcılığın artması ve uzun dönem hedefler bu bağlamda temel amaçları olmuştur. İşçilere sunduğu dört başlık ile

---

⁵⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://www.sloweurope.com/> (Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Slow Work'ü tanımlamıştır. Bunlar; günlük rutin içerisinde bireysel zamanı arttırma, zamanı çeşitlendirme, verim düşüklüğünde işyeri dışında çalışma fırsatlarını değerlendirme, çalışma arkadaşları ile bir günlük iş değişimleri şeklindedir. Hauser (2012) bu düşünceyi çalışma döngüsünde ara verme, işyeri dışında çalışabilme ya da belirli sürelerde telefon, internet kullanmama özgürlüklerini veren; yaratıcılığı ve verimliliği arttırmayı sağlayan bir model olarak ifade etmiştir Slow Work'e ilişkin bir diğer görüş de Geriach'dan (2016) gelmiştir. Sabahları kısa bir yapılacaklar listesi hazırlayıp her bir yapılacak için iki katı süre ayırmak, çalışma arkadaşları ya da profesyonel çalışma yaşamı ağlarındaki arkadaşlar ile iş aralarında kısa konuşmalar yapmak, e-postaları sürekli olarak değil günde sadece iki kez kontrol etmek, rahatlama ve aktiviteler için zaman ayırmak ve sunduğu pratikler için sabırlı olmak maddeleri ile Slow Work'ü tanımlamıştır. Bu bağlamda Slow Work henüz ortak hareket niteliği kazanmamıştır.

Slow Work'ü üretim süreçlerine ilişkin bir yaklaşımla ele alan bir diğer hareket ise 2012 yılında İtalyan Profesör Enzo Baglieri tarafından ortaya atılmıştır. Tüm üretim süreçlerine hakimiyetin sağlanması, yaratıcılığın ve yenilikçiliğin arttırılması, sorumlu yöneticilik ile çalışanlara karşı etik ve iyi davranışlar sergilenmesi üretim süresince yavaşlık olarak ifade edilmiştir. (Campana ve Cimatti, 2013, s.275) Campana ve Cimatti'nin (2013) Slow Factory olarak tanımladığı bu hareket; fabrikanın veya atölyelerin üretim süreçlerinde zanaatkarlığı ve işgücünün yaratıcılığı için gerekli imkanların sağlanması şeklinde tanımlanabilir. Bu bağlamda Slow Factory, Feinman'ın görüşlerine paralel bir durumu ortaya koymaktadır.

2.5.4. Kültür ile ilişkili olan slow hareketler

Slow Food 'un iyi, temiz ve adil gıda olarak tanımladığı ilkeleri gazeteciliğe de uygulanmıştır. Slow Journalism olarak ortaya çıkan bu harekete göre ; “iyi” bilgi ile ilgili dikkatli araştırma yapma, “temiz” etik olan ve haberin yapıldığı toplulukları aldatıcı nitelikte olmayan haberler yapma, “adil” ise medya ve toplum arasında bağ kuran ve çalışma koşullarında çalışanları sömürmeyen bir anlayışa sahip gazeteciliği temsil etmektedir (Gess, 2012, s. 60). Mark Berkey Gerard ise bu yeni hareketin özelliklerini; yarışmacı tavırda olmayan, hızlı ve birinci olmayı değil kaliteyi önemseyen, çözümlenmede zaman harcayan, anlatılmamış hikâyeler arayan, yaratıcılığı benimseyen,

takipçilerini dışlamayan gazetecilik şeklinde sıralamıştır. (Berkey-Gerard, 2009' dan aktaran; Masurier, 2015, s. 142) Kurumsal sitelerinde ise hedeflerini; doğrulara birinci olmaktan daha fazla değer vermek, gazeteciliğe yatırım yatmak ve finansman sağlamak, hikayelerin sonlarını söylemek, sayfa doldurmak için haber yapmamak şeklinde sıralamışlardır (http-22).

Slow Journalism'in ardından 2010 yılında Almanya'da bir grup medya çalışanı Slow Media manifestosunu yayınlamışlardır. Bu manifesto kısa zaman içerisinde çeşitli dillere çevrilerek 30 ülkede yayınlamıştır (David, 2015, s. 110) Bildiri ile Slow Medya; sürdürülebilirliğe katkı sağlamayı, güzel bir yemek gibi dikkatle tüketilen ürünler ortaya koymayı, mükemmelliği, kaliteyi, takipçilerinin düşüncelerinde ve eylemlerinde uzun yıllar sürecek bir etki oluşturmayı, diyaloga açık olmayı, saygılı olmayı, ulaşılır olmayı hedefleri olarak sunmuştur (http-23).

Çocuk yetiştirmede zorlamanın, zamansızlığın, yorgunluğun önüne geçmeyi hedefleyen Slow Parenting,⁵⁸ yerel zanaatkarların yardımıyla İtalya'da eski teknik ve yöntemlerle yeni objeler üretmeyi hedefleyen Slow Design (http-24) gibi birçok yavaş hareketi de dünyanın dört bir yanında ortaya çıkmıştır.

2.5.5. Eğitim ile ilişkili olan slow hareketler

Bilim dünyasında ilk yavaş hareketi 2010 yılında Almanya Berlin'den bir grup akademisyenin yayınladığı Slow Science Manifestosu (http-25) ile ortaya çıkmıştır. Bilimin okumak ve hata yapmak için zamana ihtiyacı olduğu, uğraştığımız bilim dallarının ne olduğunu açıklamaya, insanlık ve doğa bilimleri arasındaki ilişkiyi düşünmeye zamanın olmadığını vurgulamışlardır. Yüz yüze etkileşim, dialog geliştirme ve düşünmek için zamana sahip olmanın ise ilerleyen yıllarda hem kamunun yararına olacak bilimsel gelişmeleri hem de yüksek profilli bir akademiye doğuracağını ifade etmişler ve hedefleri olarak sunmuşlardır.⁵⁹ McCabe (2012) gerçekleştirdiği görüşmelerde; akademik pozisyonlara başvurmada makale ve çalışma sayılarının niceliksel olarak çokluğuna önem verilmesi, yoğun literatür okumalarının akademisyenlerin çok fazla zamanını alması, az sayıdaki akademik kadro ve pozisyon için yarışın fazla olması gibi nedenlerin bu tepkinin ortaya çıkışında önemli olduğunu

⁵⁸ Türk Psikolog Pınar Mermer Yavaş Ebeveynlik olarak çevirmiştir. (Mermer, 2014)

⁵⁹ Aynı bildiri ile Slow Science Academy' de kurulmuştur.

ortaya çıkarmıştır. Slow University hareketi ile de piyasalaşan ve şirketleşen üniversitelere karşı bir takım eylemler ortaya konmuştur.

Akademi dünyası için ortaya atılan bir diğer görüş ise Slow Professor olmuştur. Slow Professor'ın özellikleri ise: akademide öncelikli olarak hızın ortaya çıkardığı kaygı, stres ve diğer olumsuzlukları ortadan kaldırmak için kararlı, duygusal ve entelektüel esnekliklere sahip, şirketleşen üniversitelere karşı durabilecek ve özgürlükçü eğitim değerleri ile eğitim verebilecek kişiler şeklinde belirtilmiştir (Berg ve Seeber, 2013, s. 5). Yerelliğe, doğaya, doğanın ritmine, çevreye duyarlı olarak akademik yazın ve araştırma alanlarında doğaya dönüşü öngören Slow Ontology ve Slow Writing de Ulmer (2016) tarafından gündeme getirilmiştir. Holt (2002); öğrencilerin gözlem yapmasına, tartışmasına ve çözüm üretilmesine olanak sağlayan; mutluluğun başarıdan önce geldiği, keşfetmenin önemli olduğu bir okul modeli olarak Slow School hareketini standartlaştırmış eğitim sisteminin bir alternatifi olarak sunmuştur. Kurumsal olarak bir bağ bulunmasa da okul bahçeleri ve okul beslenmesi noktasında da Slow Food düşüncesi ile desteklenebileceği belirtilmiştir (http-26).

Eğitim dünyası ile ilgili bu hareketlerin yanı sıra edebiyat dünyasından bir hareket de Amerika'da 2009 yılında ortaya çıkmıştır. Slow Book Movement isimli bu hareket, elektronik kitapların, çevrimiçi haber sitelerinin dünyasında okumanın hazzına yeniden ulaşma hedefini ortaya koymuştur (http-27). Hareket, klasik eserleri okumanın kendimizle ve dünya ile olan iletişimimizle daha sağlıklı bir noktaya gelmemizi ve keşfetmemizi sağlayacağını savunmaktadır (Pettigrew, 2015, s. 155-156).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. CİTTASLOW HAREKETİ

Slow Food akımının kentsel boyutta uygulanabilirliği sorusu ilk olarak 1997 yılında Greve belediye başkanı Paolo Saturnini'nin Slow Food merkezine yolladığı bir mektup ile başlamıştır. 1999 yılı Slow Food Orvieto kongresinden sonra ise Greve, Orvieto, Positano ve Bra belediye başkanlarının ortaklığı ile “Cittaslow” resmen kurulmuştur (Petrini ve Padovani, 2012, s.156). Simge olarak da yavaşığı temsil eden salyangoz seçilmiştir. Şehirlerde yaşamdan zevk almayı unutturan ve hastalık haline gelen gündelik hayat döngüsüne dur demeyi hedefleyen yerel bir hareket olarak ortaya çıkmıştır (Hergül, 2014).⁶⁰ Hızın gündelik yaşamı hâkimiyeti altına almadığı, çevrenin, yerel değerlerin, yerel ürünlerin, üretimin ve mutfağın korunduğı, sağlıklı bir hayatın sunulduğu şehirleri yaratmak Cittaslow kurucularının temel düşüncesi olmuştur. Bu düşüncelerle 7 başlık altında kriterler belirlenmiştir. Bu başlıklar;

- Çevre Politikaları
- Altyapı Politikaları
- Kentsel Yaşam Politikaları
- Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Politikalar
- Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar
- Sosyal Uyum Politikaları
- Ortaklıklar

Şeklinde dir. Her başlık altında ise alt kriterler belirlenmiştir. Cittaslow; bu dönemde yayınlanan manifestosu ve kriterleri ile ideal ve yaşanılabilir bir kent hedefini ortaya koymuştur.⁶¹

İtalyanca “Citta”⁶² ve İngilizce “Slow” kelimelerinden türetilen bu isim ile Slow Food deneyimlerinin aksine en başından hem İtalyan karakterini hem de uluslararası alanda var olma iddiasını ortaya koymuştur. Ancak literatürde bu bağlamda farklı

---

⁶⁰ Çalışma kapsamında Cittaslow; hareket ve birlik olarak iki boyutta ifade edilmiştir. Hareket olarak ifade edilen bölümler, Cittaslow'un sosyal hareketler ve sürekli yenilenen yapısına vurgunun amaçlandığı bölümlerdir. Birlik ifadesi ise belediyeler ve resmi süreçler ile ilgili ifade edilen bölümlerde kullanılmıştır.

⁶¹ Cittaslow'u diğer kent ütopyalarından, deneyimlerinden bu noktada ayıran temel faktör kriterleri ile günlük hayata adapte olabilmesidir. (Özbek ve Erikçi, 2014, s. 2)

⁶² İtalyanca'da kent, şehir anlamındadır.

kullanımlar görmek de mümkündür. Hareket Cittaslow dışında olan çeviri ve kullanımları kısıtlamıştır. (Cittaslow International Charter, 2017) ⁶³

Tablo 3.1: *Cittaslow'a İlişkin Literatürde Yer verilen Kavramsallaştırmalar* ⁶⁴

Cittaslow	Doğan vd. (2014), Korkmaz, Mercan ve Atay (2014), Ekinci (2014), Gökaliç (2017), Pajo ve Uğurlu (2015), Şahinkaya (2010), Özmen vd. (2016), Şahin ve Kutlu (2014), Yalçın ve Yalçın (2013)
Slow City	Gündüz, Öner ve Knox (2016), Özgen (2012), Özbek ve Erişçi (2014),
Yavaş Şehir	Çakıcı, Yenipınar ve Benli (2014), Akdoğan (2017), Sarıbaş, Kömürcü ve Güler (2016), Çoban ve Harman (2016), Günerhan vd. (2010), Deviren ve Yıldız (2015), Benli (2013), Keskin (2012), Yıldırım ve Karahmet (2013), Darıcı (2015)
Sakin Şehir	Sungur (2013), Mutdoğan (2010), Çıtak (2016), Kazançoğlu ve Dirsehan (2016), Bayraktar vd. (2016), Sırım, (2012), Yücel ve Karabağ (2011)
Citta Slow City	Makloç True ve Kılıçaslan (2015)
Yavaş Kent	Ak ve Bıçkı (2016), Özmen, Birsen ve Birsen (2016)
Sakin Kent	Donat ve Yavuzçehre (2016)
Yavaş Kentleşme	Tosun (2013)
Slow Tourism (Cittaslow)	Coşar ve Kozak (2014)
Quiet City	Gökaliç, (2017)
Yavaş Şehircilik	Kazançoğlu ve Dirsehan (2016)

Kaynak: *Literatür taraması sonrasında yazar tarafından derlenmiştir.*

Cittaslow ve Slow Food arasında başlangıç serüveni itibariyle benzeşen birçok durum ve düşünce olmuştur. Cittaslow kriterlerinde Slow Food'a katılım bir kriter olarak yer bulmuştur. Temel hedefleri arasında Slow Food düşüncesinin kentsel ve yönetsel düzlemde yaygınlaştırılması ve Slow Food'un gıda yaklaşımının gündelik hayata entegre

⁶³ Betimsel tanımlarda hareket Slow City gibi ifadeler kullanmıştır. Bu noktada bir diğer önemli husus da Türkiye'nin bu zorunluluğa rağmen Sakin Şehir kullanımı konusunda izin almış olmasıdır. Cittaslow' un doğrudan yavaş olarak çevirisinde bir takım algısal sorunlar olabileceği kaygısı temel düşünce olmuştur.

⁶⁴ Cittaslow'a ilişkin kavramsallaştırmalar ve farklı isimler örnek olarak verilmiştir. Çalışmanın tümünde kullanılan eserler benzerlikler doğrultusunda tabloda kullanılmamıştır.

edilmesi gibi bir çok noktada benzer düşünceler ortaya koymuştur (http-28). İki hareketin de yerel, geleneksel mutfağı, dayanışmayı destekleyen, endüstriyel tarım ve küreselleşmeye karşı olan düşünceleri ortaktır. (Mayer ve Knox, 2009, s. 25) Ancak hedefler, uygulamalar bağlamında felsefelerinin tamamen benzediğini bu noktada söylemek güçtür.

Cittaslow; Slow Food'un gıda, üretim-tüketim ilişkisi, çevre hassasiyeti gibi ilkelerine sahip çıkarak daha insani, çevreci, yaklaşımıyla gündelik hayata farklı bir bakışı getirerek iyi bir model ortaya çıkarmak için de arayıştadır. (Pink, 2009, s.454-455) Cittaslow' un kurumsal işleyişinde Slow Food hareketinden ayrılan önemli farklar bulunmaktadır. Slow Food'un bünyesindeki gruplar, kurumlar ve yapıların yönetim ve işleyişlerinde, belirlenen kuralların uygulanmasında âdem-i merkeziyetçi bir düşünce hâkimdir. Bu yapılar bağımsız kişiler, gruplar, topluluklar hatta tüzel kişilikler ile birlikte hareket edip faaliyetlerini gerçekleştirebilirken Cittaslow uygulamalarında üye ya da aday şehirlerin yönetim mekanizmasını oluşturan belediye yönetimleri etkin bir rol oynamaktadır. Üye ve aday şehirdeki belediye başkanlarının kriterlerin gerçekleştirilmesindeki çabaları ve Cittaslow felsefesine bağlılıkları hareketin başarıya ulaşması için önem taşımaktadır.⁶⁵ Birliğe üye olan kentler üyelik sonrasında her 4 yılda bir hareketin kriterlere uygun olarak belirledikleri programlarını, politikalarını ve faaliyetlerini detaylı bir şekilde raporlamak zorundadırlar. Bu zorunluluk belediyelerin Cittaslow üyeliklerinin devamlılığında çaba göstermelerini teşvik etmektedir.

Cittaslow; ulusal hükümetlerce, uluslararası kuruluşlarca tanınan ve onaylanan bir birliktir. Ancak farklı uluslararası kuruluşların ya da hükümetlerin fonlarla desteklediği ve şehirlere kaynak yaratılması için oluşturulan bir organizasyon değildir. Cittaslow Slow Food ile başlayan yavaş hareketlerinin devamı olarak kentleri neoliberal politikaların etkisinden kurtarma düşüncesine sahiptir. Tosun (2013, s. 231) Cittaslow'u uluslararası sermaye kuruluşlarının, büyük ölçekli sermayeye dayalı üretim modellerinin dışlandığı bir yapı olarak ifade etmiştir. Sermaye odaklı bir yaklaşım yerine insanın merkezde olduğunu belirtmiştir. Bu noktada hareket; sermayenin kar dürtüsüyle kentlerde yarattığı yıkımlara ve tüketim temelinde oluşan gündelik hayata karşı çıkmaktadır. Üye kentlerde yaşayan vatandaşların yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlamaktadır Benzer

---

⁶⁵ Tayfun ve Acuner (2014b) Türkiye'den 9 Dünya'nın çeşitli ülkelerinde yer alan 8 Cittaslow üyesi kent ile gerçekleştirdiği çalışmada Cittaslow başvuru sürecinde Türkiye'den 5 kentin Dünya'dan ise örnekleme yer alan sadece 1 kentin halkın harekete dahil olup olmama konusunda çalışma yaptığını sonucuna ulaşmıştır.

hassasiyetlere sahip şehirlerin dâhil olduğu gönüllülük temelinde bir harekettir.

Slow Food'un iyi, temiz ve adil gıda ile sloganlaştırdığı felsefesini Cittaslow aynı boyutuyla kentlere taşımamıştır. Cittaslow kentler için temel gayesini üye kentlerde yaşam kalitesini yükseltmek olarak ifade etmektedir. Slow Food'un küreselleşme ve neoliberal politikaların tahribatı ve tüketim karşısındaki tutum ve söylemlerini Cittaslow da paylaşmaktadır. Ancak Cittaslow bu noktada doğrudan bir mücadele süreci başlatmamıştır. Kriterleri ile dolaylı olarak küreselleşme ve bağıl olarak uygulamaya konan neoliberal politikalara karşı direnç mekânları oluşturmayı hedefleyen bir yapıya sahiptir.⁶⁶ Cittaslow sahip olduğu çevreci değerler, yerel sürdürülebilirlik yaklaşımları, kapitalist küreselleşmeye farklı olarak ortaya koyduğu alternatifler ve kentler ile gerçekleştirdiği uygulamaları ile yüksek katılımlı protesto gösterileriyle şekillenen küreselleşme karşıtı hareketlerden ayrılmaktadır. Cittaslow bu süreçte küreselleşmenin olanaklarında faydalanarak küresel sermaye karşısında yerel üretici ve ürünlere bir alan açmıştır. Pink (2009, s. 455); Cittaslow'un yerelde yüksek kalitede, sağlıklı, iyi ve geleneksel ürünlerin üretilmesini sağlayarak bu ürünleri hem Slow Food hem de Uluslararası Birliğin bağlantıları ve yapıları ile pazarlanmasını örnek göstermiştir. Cittaslow ve Slow Food; bu noktada teknolojinin desteğiyle küçük üreticilerin küresel piyasalara entegre olmasını ve tanınmasını sağlamaktadır (Mutdoğan, 2010, s. 3). Ağ içerisinde kentler de Slow Food'un kurumları, yapıları ve ağları ile bilinir hale gelmektedir. Bu durum hareketin küreselleşmeden faydalanmasının somut örneğidir. Petrini, Slow Food ve Cittaslow'un küreselleşme ile olan bu ilişkisini erdemli küreselleşme olarak tanımlamaktadır. Radstrom (2011, s.105) ise yerelleşme olarak tanımlarken bu kavramsallaştırmayı hareketin küreselleşmeyi kendi lehine çevirmesi şeklinde özetlemiştir.

Slow Food, Fast Food ve endüstriyelmiş gıdalara karşı evrensel bir tutum içerisinde olmuş ve karşıtlığını somut şekilde göstermiştir. Cittaslow ise kentsel düzlemde metropollere ve diğer kalabalık kentlere karşı eleştirel bir tutum sergilerken protest bir tavır göstermemiştir. Hareket sadece nüfusu 50000 altında olan şehirleri bünyesine dâhil ederek iddiasını bu şehirler ile sınırlamıştır. Hareketin bu noktada metropoller karşısındaki tutumu dolaylı yöndedir. Metropollerde yer alan ve kriterleri karşılayan şehirlerin Cittaslow hareketine katılımı ve kriterleri gerçekleştirmek için

---

⁶⁶ 59 kriter olarak başlayan kriterler günümüzde 70 tanedir. (Ülkeler arası farklılıklar gösterebilen bu durum Türkiye Cittaslow kriterlerinden alınmıştır.)

gerçekleştirecekleri projeler; enerji, doğanın korunması, yerel sürdürülebilirlikler açısından büyük kentlerde yavaş bölgelerin oluşumunu sağlayacaktır (Günerhan vd, 2010, s. 37). Böylece diğer şehirlerdeki hızlı ve tüketim odaklı yaşama karşı farkındalık yaratılacaktır. Ancak burada öncelik metropol sakinleri değildir. Slow Food'un evrensel çabalarına karşın Cittaslow; tüm insanlığı ilgilendiren konu ve yapılardan ziyade 50000' in altına nüfusu olan ve kendilerine dâhil olmak isteyen, bu noktada belirli çalışmaları gerçekleştiren ve kriterlerinin 100'de 50'sini yerine getiren şehirler ile ilgili hedefler ortaya koymuştur. Bu bağlamda küçük şehirlerin mekân merkezli yaşam kalitelerinin yükseltilmesinde güçlü bağlar oluşturmak için kurulmuş uluslararası bir ağdır (Mayer ve Knox, 2009, s. 22). Pajo ve Uğurlu (2015, s.71) Cittaslow kentlerinin tamamının Slow Food ağına da dahil olduğunu belirtmiştir. Kriterlerde bu madde her ne kadar yer alsada uygulamada doğrudan bu duruma her şehirde rastlamak mümkün değildir.

Cittaslow; Uluslararası yapılanmasında koordinasyonu etkin bir şekilde sağlamak için çeşitli yapılar oluşturmuştur. Başkan, başkan yardımcıları, üyeler ve destekçiler ile oluşturulan bu yapıya ek olarak dünyanın farklı ülkelerinden akademisyenler ile oluşturulan bilim komitesi eşlik etmektedir. Her yıl bir üye kentte düzenlenen kongre ile hareket ilişkin, sorunlar, gelişmeler ele alınmaktadır. Çeşitli başlıklar altında dünyadaki üye kentlerin projeleri ise değerlendirilerek ödüllendirilmektedir. Uluslararası kongrenin bir diğer misyonu da birliğe yeni katılan kentlerin duyurusu ve üyelik belgesinin sunulmasıdır. Cittaslow Uluslararası Yönetimi yetkilerinin bir kısmını ise ulusal ağlara devretmiştir. Ulusal ağ kurulabilmesi için o ülkede 3 üye kentin olması gerekmektedir. Ulusal ağların bulunmadığı ülkelerde harekete katılmak isteyen kentler uluslararası birliğe doğrudan başvuru gerçekleştirmektedir. Ulusal ağın olduğu yerlerde ise birliğin o ülkedeki başkenti sayılan üye şehire başvuru yapmak zorundadırlar. Ulusal ağın bir diğer özelliği ise hareketin kriterlerinin o ülke diline çevrilmesi ve ülke özelliklerine göre ek, destekleyici maddeler eklenebilmesidir. Günümüzde 30 ülke ve 236 kente yayılan Cittaslow'un 17 ülkede ulusal ağı bulunmaktadır. Bunlar; Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Çin, Hollanda, Fransa, Almanya, İtalya, Nordik Ülkeleri Birliği, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Polonya, Güney Kore, İspanya, Türkiye ve İngiltere'dir (<http://29>).

Üyelik sürecinde aday şehirler ilk olarak başvuru mektubu hazırlayarak uluslararası birliğe ya da ulusal birliğe başvuru yapmak zorundadırlar. Kentin incelenmesi ve mektup değerlendirmesi sonucunda olumlu bulunan kentler için değerlendirme ve ziyaret süreci başlamaktadır. Ziyaret sonucunda olumlu bulunan kentler için adaylık

süreci başlamış olur. Üyeler bu süreçte kriterlere uygunluklarını ve hedeflerini içeren raporları sunmaktadırlar. Olumlu bulunan başvurular ulusal ağ tarafından kabul edilirse genel merkez değerlendirmesi için uluslararası birliğe başvuru yapılır. Sonucu olumlu olan adaylar ise ilk uluslararası kongrede belgelerini teslim alırlar (http-30).

Cittaslow'a kabul edilebilmek için yapılan değerlendirmeler sonucunda kriterlerden 50 üzeri puan almak gerekmektedir. Birliğin yerine getirilmesi ya da bu konuda somut proje ortaya konmasını istediği kriterler '*' simgesi ile belirtilmiştir. Türkiye ulusal ağı harekete katılımı sonrasında Cittaslow'un orijinal metnine sadık kalarak kriterleri dilimize kazandırmıştır. Yıllar içinde yeni katılımlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda ise çeşitli maddeler eklenmiş ve kriterlerin sayısı arttırılmıştır. Bu bağlamdaki bir diğer önemli husus da kimi maddelerin dipnotlar ile açıklanmasıdır. Bu durum birliğe dâhil olmayı düşünen şehirler için de bilgilendiricidir. Aşağıdaki tablolarda Cittaslow Türkiye'nin 2017 yılı itibariyle güncellenmiş kriterleri yer almaktadır.

Tablo 3.2 *Cittaslow Çevre Kriterleri*

1.	Çevre Politikaları
1.1	Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi *
1.2	Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi *
1.3	Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması
1.4	Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması *
1.5	Endüstriyel ve evsel kompostolamanın desteklenmesi
1.6	Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması *
1.7	Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu
1.8	Kamunun yenilebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi
1.9	Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması
1.10	Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması *
1.11	Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi
1.12	Biyoçeşitliliğin korunması

Çevre kriterleri yerel yönetimlerin çevre, enerji, kirlilik, su gibi alanlarda uyması gereken kriterleri ele almaktadır. Cittaslow'un özel önem atfettiği bu kriterler alt başlıklarda hedeflenen kriterlerin yerine getirilmesi ve sağlıklı, yaşam kalitesinin yüksek olduğu kentlerin yaratılabilmesi için önemli kriterlerdir. Yerel farklılıkları ele aldığımız bölümde değineceğimiz yasal farklılıklar ise bu noktada kriterlerin yerine getirilmesinde hayati önem taşımaktadır. Kentlerde bu alanlardaki karar mekanizmasının hangi idari birime verildiği sorusu kriterlerin yerine getirilme sürecinden bir takım sorunları ortaya

çıkartabilecek niteliktedir. Hareketin zorunlu olarak belirlediği kriterlerin⁶⁷ gerçekleştirilmesi ise kentler için yüksek maliyetli proje bütçelerin ortaya konması ile sağlanabilecek kriterlerdir.

Tablo 3.3 *Cittaslow Altyapı Kriterleri*

2	Altyapı Politikaları
2.1	Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları
2.2	Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması *
2.3	Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri
2.4	Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması ¹ *
2.5	Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması *
2.6	Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler ² *
2.7	Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik
2.8	Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı ³
2.9	Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı *
	¹ Elektrikli otobüs, dik yokuşlarda yürüyen merdivenler vb. ² Kent merkezlerinde ve/veya hastanelerde hamileler için özel park yeri ayrılması gibi ³ Tarihi kent merkezlerinde mal dağıtımı için havayı kirleten araçlar yerine elektrikli veya motorsuz taşıtlar gibi kirlilik yaratmayan taşıtların tercih edilmesi

Yaşam kalitesinin yükseltilebilmesi için hayati önem arz eden bu kriterler aynı zamanda yeşil ekonomi düşüncesine de destek olmaktadır. Küresel ekosistemin korunabilmesi için ortaya çıkan diğer hareketler, birlikler ve çalışmalar ile kuruluş döneminde doğrudan bir ilişki ya da birliktelik kurulmamasına rağmen bu kriterler evrensel bir düşünceye hizmet etmektedir. Üç küçük İtalyan belediyesinin bu kriterlere yer vermesi ise hareketin evrensel değerleri ve hedefleri açısından önemlidir. Ancak bu politikaların kimilerinin zorunlu olması birliğe dâhil belediyelere önemli sorumluluklar yüklemektedir. İlerleyen bölümlerde ele alacağımız üzere kanun, mevzuat farklılıkları ve şehir bütçeleri bu noktada çevre kriterleri ile benzer sorunları akla getirmektedir.

⁶⁷ “**” işareti ile gösterilmiştir.

Tablo 3.4 *Kentsel yaşam Kalitesi Kriterleri*

3	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
3.1	Kentin direnci için planlama **
3.2	Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar 4*
3.3	Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması **
3.4	Kentsel yaşanabilirliğin artırılması 5
3.5	Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması *
3.6	Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması *
3.7	Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması 6 *
3.8	Kentin internet ağına sahip olması 7*
3.9	Kirlenmelerin izlenmesi ve azaltılması 8*
3.10	Tele çalışmanın geliştirilmesi 9
3.11	Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki 10
3.12	Sosyal altyapıyı desteklemek
3.13	Kamusal sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki 11 *
3.14	Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi **
3.15	Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması *
3.16	Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması 12
3.17	Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı 13
	<p>4 Sokak mobilyaları, turizm levhaları, kentsel peyzaj ve korunması</p> <p>5 Kentin daha yaşanabilir olması için çalışmalar yapmak. Örnek olarak işe gidiş ve çıkış saatlerinde oluşan trafik sıkışıklığını azaltmak için okulların veya kamu kurumlarının mesai saatlerini kaydırmak. İş yerlerinde kreş açılmasını teşvik etmek de örnek verilebilir</p> <p>6 Biyomimari vb.</p> <p>7 Fiber optik, kablosuz sistemler</p> <p>8 Gürültü, elektrik sistemleri vb</p> <p>9 Bilgisayar bağlantısıyla evden çalışma</p> <p>10 Pasif ev vb</p> <p>11 Pasif ev vb</p> <p>12 Tarihi kent merkezlerinde yer alan geleneksel kasap, fırın, bakkal vb. dükkanların desteklenmesi</p> <p>13 Metre küp olarak</p> <p>[1] Kentlerin çağımızda karşılaştığı krizlere karşı dirençlerini arttırmak Cittaslow hareketinin odak noktalarından biri haline gelmiştir.</p> <p>Bu amaçla gerçekleştirilebilecek projeler yerel yönetimlerin yaratıcılıklarına bağlıdır. Bir fikir vermesi açısından aşağıdaki örnekler dikkate alınabilir:</p> <p>Kamu binaların enerji tüketimini azaltmak ve özel binaların tüketimlerini azaltılmasını teşvik etmek.</p> <p>Yerel yenilenebilir enerji kaynaklarına ulaşabilirliği çoğaltıp, içilebilir suyun gereksiz kullanımını azaltmak.</p> <p>Petrol bazlı ürünlerin kullanımını azaltmak.</p> <p>Yerel kompostlamayı teşvik etmek</p>

Kentsel yaşam kalitesinin güçlendirilmesinin ele alındığı bu kriterler sürdürülebilir yaşam felsefesinin kentlerde sağlanabilmesinin ön koşullarını oluşturan girişimlere izin vermektedir. Kriter başlığının bir diğer önemli özelliği ise yaşam kalitesinin işgücü piyasalarına ilişkin çeşitli önlemler ve hedefler ile pekiştirilmesidir. İstihdam sorununun küresel boyutta önemli bir noktaya ulaştığı düşünülürse hareketin kriterlerine bu başlıkta yer vermesi yerel kaynakların kullanılarak, yerelde yaşayanların istihdam edilebilirliğinin artırılmasında ve ekonomik gelişmede kentlerin gelişmesini sağlayacaktır.

Tablo 3.5 Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatçılara Dair Kriterler

4.	Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatçılara Dair Politikalar
4.1	Agroekolojinin geliştirilmesi ¹⁴ *
4.2	El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatçâr ürünlerinin korunması *
4.3	Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması *
4.4	Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini artırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak ¹⁵ *
4.5	Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması ¹⁶ *
4.6	Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi *
4.7	Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması *
4.8	Otel kapasitelerinin artırılması ¹⁷ *
4.9	Tarımda GDO kullanımının yasaklanması
4.10	Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı
	¹⁴ Yerel ürünlerin sertifikalandırılması, kültür müzeleri kurulması ¹⁵ Bölgedeki halkının hizmetlere ulaşımını arttırmak ¹⁶ Mümkünse yerel organik ürünlerin kullanılması. Okul kantinleri vb ¹⁷ Yatak sayısının nüfusa yıllık oranının değerlendirilmesi

4. Grup politika ve kriterlerde ise kent değerleri somut ve soyut boyutlarıyla vurgulanmıştır. Altyapı yatırımlarına ek olarak üstyapı ile ilgili kriterlerin yer aldığı politikalarda kentin sahip olduğu maddi ve gayri maddi değerlerin korunması fikri ön planda olmuştur. Tarımsal üretim süreçlerine etki eden kriterler ile bir önceki başlıkta yer alan istihdam alanlarının genişletilmesi tarımsal üretim ve kısmi olarak turizm kriterleriyle pekiştirilmiştir. Üretim ile tüketim arasındaki bağın yerelde kurulması ise Slow Food'un bu bağlamda harekete katkısıdır.

Tablo 3.6 Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar

5	Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar
5.1	İyi karşılama ¹⁸ *
5.2	Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak ¹⁹ *
5.3	Yavaş güzergâhların mevcut olması ²⁰
5.4	Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi
5.5	Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi **
5.6	Sağlık eğitimleri ²¹
5.7	Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek *
5.8	Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı
5.9	Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi *
5.10	Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı *

Cittaslow'a ilişkin bilinç düzeyinin yerel düzeyde artırılmasını, farklı sosyal grupların bu konuda eğitimlerini içeren 5. başlıktaki kriterler Cittaslow'un yerel halk tarafından sahiplenilmesi bağlamında önemlidir. Hareketin şehir pazarlaması ve turizm bağlamında irdelenmesine kaynak gösterilen kriterler olmasına rağmen kriterler bu konulara işaret etmemektedir.

Tablo 3.7 Sosyal Uyum Kriterleri

6	Sosyal Uyum
6.1	Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar
6.2	Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması ²²
6.3	Engelli kişilerin entegrasyonu
6.4	Çocuk bakımının desteklenmesi
6.5	Genç neslin istihdam durumu
6.6	Yoksulluk
6.7	Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti
6.8	Farklı kültürlerin entegrasyonu
6.9	Politikaya katılım
6.10	Belediyenin kamu konut yatırımı
6.11	Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü bir alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti
	²² Azınlıkların veya farklı etnisiteye sahip kesimlerin yaşadıkları mahallelerde yaşayan insanların yerleşim yoğunluğu değerlendiriliyor. Örneğin şehrin "normal" bir mahallesinde kilometrekare başına 100 kişi düşerken şehrin "etnik" mahallesinde 300 kişi düşmesi, yerel yönetimin entegrasyon konusunda başarısız olduğu anlamına geliyor ve aday kentin bu kriterden düşük puan almasına neden oluyor

Sosyal demokrat düşünce geleneğinin bir yansıması olarak bu kriterlerde belediyelerin sosyal politika uygulamalarına ve sosyal yardımlara ilişkin çeşitli başlıklar

vermiştir. Dezavantajlı gruplar ile ilgili olarak oluşturulan kriterler; istihdam, yoksulluk, engelli bireyler, halime, çocuk, genç gibi başlıklara dönük politikaları içermektedir.

Tablo 3.8 Ortaklık Kriterleri

7	Ortaklıklar
7.1	Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek
7.2	Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek
7.3	Eşleştirme projelerini desteklemek ve geliştirmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak

Son grup kriterlerde ise Cittaslow olma süreci ve sonrasında bu bağlamda çalışacak olanların eğitimleri, sivil toplum ve sosyal yardımlar gibi konular ele alınmıştır. Zorunlu kriterler ise bu grupta bulunmamaktadır.

3.1. Cittaslow Fikrini Doğuran Ülke İtalya’da Tarım, İstihdam ve Üretim İlişkileri

Cittaslow; öncül hareketi olan Slow Food gibi İtalya’nın geçirdiği sosyo-ekonomik süreçlerden etkilenmiş ve bu da hareketin kriterlerinin belirlenmesinde önemli bir husus olmuştur. Hareketin bürokratik yapılar olan belediyeler ile örgütlenmesine karşın kriterlerin belirlenme sürecinde diğer uluslararası kent ve şehir birlikleri ile temasa geçilmeyerek Slow Food’un kurucu fikirleri ve İtalya’nın kent, ekonomi, deneyimleri temel ışık olmuştur. Bu durum Cittaslow’un kriterlerinde de görülmektedir. Bu bağlamda hareketin doğduğu ülke olan İtalya’nın geçirdiği ekonomik süreçlere kısaca bir göz atmak hem hareketin kent ekonomisindeki taahhüllerini anlamada hem de bu durumun altındaki nedenleri anlamamızda isabetli bir durum olacaktır.

1946 yılında cumhuriyet rejiminin kurulmasına kadar İtalya faşizmin hüküm sürdüğü bir ülke olmuştur. 1948 yılında uygulamaya konan Anayasa’ya kadar ülkede 1. ve 2. Dünya Savaşı koşulları hüküm sürmüştür. Bu dönem içerisinde ülkede tarım önemli bir sektör olmuştur. Ülkedeki tarımsal üretim süreçlerinde arazinin kullanımı ve tarımsal gelir yöntemleri ise bir takım farklılıklar göstermektedir. Tarımda çalışan nüfusun gelir yöntemleri ve çalışma biçimleri ise farklılıklar ile oluşturulan gruplarla belirlenmiştir. Mezzadria ya da Metayage diye adlandırılan ilk grupta, arazi sahibi ile araziyi kullanacak olan köylü ya da işçi arasında sözleşme imzalanıp nihai ürünün belirli bir kısmı arazi

sahibine kalanı ise toprağı işleyene gitmiştir.⁶⁸ İkinci grupta kendi arazisini işleyen köylüler ve ilk grupta ya da ikinci grupta yer alanların yanında çalışan işçiler bulunmaktadır. Diğer grup ise özellikle ülkenin güney bölümlerinde yer alan büyük tarım arazilerinde şirketler için günlük yevmiye ile çalışan işçilerden oluşmuştur. (Bianchini, 1991, s. 338)

Ülkede kamu ve özel girişimler ile başlayan sanayileşme süreci ise 1970'lere kadar özellikle ülkenin kuzey bölgesinde köklü farklılıklar yaratmıştır. Sanayi yatırımlarının ağırlıklı olarak gerçekleştirdiği kuzey bölgesi bu dönemde ülkede refah düzeyi yüksek bir görünüm sergileyen bölge haline gelmiştir (Trigilia ve Burrone, 2009, s.635). Fiat, Pirelli gibi otomotiv sektörünün öncü firmaları ile diğer ağır sanayi yatırımları, ülkenin diğer bölgelerinden işgücü göçünü neden olmuştur. Bu durum bölgenin ekonomik gelişmişlik düzeyini de artmıştır. Bölge, bu dönemde ulusal gelirin %40'ının, toplam sanayi gelirlerinin ise %50'sinin üretildiği hâkim bir pozisyona gelmiştir. Bu durum sosyal yapıda değişiklikleri sağlarken geleneksel İtalyan kent dokusunda, işçi sınıfının yapısı, örgütlenmesi ve sendikal hareketlerde de farklılıklar meydana getirmiştir (Ross, 2004, s. 213).

Ülkenin kuzey bölgesinde yaşanan bu gelişmelere karşın tarımsal üretimin yoğunluklu olduğu güneyin bu üretimi koruması bu dönemde iki bölge arasında ekonomik dengesizliklerin yaşanmasına neden olmuştur (Trigilia ve Burrone, 2009, s.635). Bunun sonucunda ise sanayi sektöründeki işgücü açığı, tarımda çalışan küçük üreticilerin ve işçilerin tarımsal üretimi terk ederek basit uzmanlık gerektiren işlerde çalışmak üzere kuzeye göçlerin yaşanmasına neden olmuştur. Üretimde ve coğrafi hareketlerde yaşanan bu değişim İtalyan kentlerinde bir takım sosyal sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Artan endüstrileşme, ekonomik gelişme ve refah bu duruma paralel olarak İtalya'nın şehir cumhuriyetlerinden devraldıkları miras olan yerel ve bölgesel yönetimlerini daha da güçlü konuma getirmelerini sağlayan düzenlemeler yapmalarını sağlamıştır (Aiken ve Martinotti, ..).

1970'ler sonunda fordist sistemin dağılması, üretim hattının parçalanması, yaşanan küresel krizler kuzeyde yaşanan bu gelişmeleri etkilemeye başlamıştır. Fabrikalardaki sendikal örgütlenmelerin varlığı, üretim maliyetlerin ve işgücü ücretlerinin yüksekliği bu dönemde sermayenin yeni arayışlara girmesine neden olmuştur.

---

⁶⁸ Ülkemizde ortaklık olarak adlandırılan anlaşmalar bu bağlamda örnek gösterilebilir.

1970'lerde ülkenin kuzey doğu bölgesinde ortaya çıkmaya başlayan küçük girişimciler bu noktada kritik bir rol oynamıştır. Bu yeni bölge, Fordist üretim süreçlerinin esnek uzmanlaşma modeli ile küçük girişimcilere terk edilmesini sağlamıştır. Güçlü sendikal hareketin olduğu kuzeye göre uzun çalışma saatlerinin ve düşük ücretin hâkim olduğu bu bölge ise kuzey, güney arasındaki ekonomik yarışta Üçüncü İtalya olarak kavramsallaştırılmıştır (Bianchi, 1998, s. 94).

Üçüncü İtalya; kuzey ve güneye göre bir coğrafi bölgeden çok kent ve üretim sistemini ifade etmektedir. Küçük kentler ve kırsal alanlarda oluşturulan küçük üretim tesisleri bu yapının temelidir. Özellikle Piedmont⁶⁹, Lombardy, Veneto, Friuli-Venezia Giulia, Emili-Romanga, Tuscany ve Marches ve Abruzzi bölgelerinde yoğunlaşmıştır. (Bianchini, 1991, s. 336) Küçük yerleşimler içerisinde dağınık şekilde olan bu üretim yerlerinde küçük girişimciler, zanaatkârlar, uzman işçiler, kadınlar, çocuk ve diğer işçiler işgücünün ve sosyal yapının neredeyse tamamını oluşturmaktadır (Amin, 1989). Bu yapılar, 1980'lerin ortasına kadar toplam işgücünün yarısının bu işletmelerde istihdam edilmesine neden olmuştur.⁷⁰ İşgücü piyasalarında esneklik ve esnek uzmanlaşma da bu süreç sonrasında literatürde kullanılmaya başlanmıştır. Farklı kentler farklı ürünlerin üretiminde temel roller üstlenmiştir.⁷¹ (Bianchini, 1991, s. 336)

1990'lı yıllar ise Üçüncü İtalya ve esnek uzmanlaşmaya dayalı üretim yapan kentler için sorunların başladığı dönem olmuştur. İlk olarak işgücü piyasalarında reform ile 16'dan az işçi çalıştıran işletmeler belirli kurallara bağlanmış bu da işletmelerin değişen koşullar altında hızlı üretim yapmasını, uzun çalışma saatleri ile maliyeti düşürmeyi engellemiştir. Bunun sonucunda kayıt dışılık ciddi oranda artmıştır. Aynı dönemde yaşanan teknolojik değişimlere küçük ve orta boy işletmeler gerekli sermayeyi ayıramazken büyük işletmeler gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmiştir. Bu da kentler ve küçük işletmelerin kârlılığını azaltan ve pazarını daraltan ikinci faktör olmuştur. Küreselleşme ile birlikte üretimin üçüncü dünya ülkelerine kayması da firmaların yatırımlarını bu alana çekmesine ve düşen fiyatlar ile kaliteli ve pahalı ürünlerin olduğu İtalya'nın baş edememesine neden olmuştur. 1992 yılında imzalanan Maastricht anlaşması ve Avrupa Tek Senedi ile pazarın birleşmesi ve Doğu Avrupa ülkelerinin birliğe dâhil edilme süreçleri Üçüncü İtalya'yı etkilemiştir. (Bianchini, 1991, s. 339-340) Bu

---

⁶⁹ Slow Food'un kurulduğu bölge.

⁷⁰ Ross (2004,s.214) bu işletmelerde çalışan sayısını 15'in altında belirtirken, Bianchini (1991, s. 338) bu rakamın işletme başına 18-22 kişi arasında olduğunu vurgulamıştır.

⁷¹ Tekstil, deri, ayakkabıcılık, ahşap ürünler ve ev malzemeleri, seramik gibi alanlar bunlara örnektir.

süreçte Gucci, Fila, Benetton, Armani gibi Üçüncü İtalya başarısı olan tekstil devi şirketler üretimlerini Asya'ya kaydırırken, İtalya'ya Çin, Türkiye, Afrika, Balkanlar ve diğer birçok bölgeden yoğun göç yaşanmıştır. Bu durum kayıt dışı sektörün hızla artmasına neden olurken yerel vatandaşlar için işsizliğe, kentlerde ise farklı sosyal yapıların oluşmasına neden olmuştur (Ross, 2004, s.211-212).

2000'li yıllardan sonra ise ortak para birimi olan Euro'ya geçilmesi İtalyan üreticilerinin üretim maliyetlerini daha da arttırmış bu durum etiketlere de yansımıştır. Nüfusun yaşlanması ve doğum oranının önceki on yıllara göre %15 oranında düşmesi yerel işgücündeki dengeleri değiştirmiştir. Bu süreçte bir önceki dönemde başlayan göç uzmanlık gerektirmeyen işler özelinde daha da artmıştır. Ülke gençlerinin tarımsal üretim, küçük üretim ya da zanaatkarlık yerine eğitim süreçlerini devam ettirerek hizmetler sektöründe çalışmayı tercih etmesi durumu pekiştirmiştir. (Hadjimichalis, 2006, s. 90-91)

1990 ve sonrasında yaşanan bu dönüşümler, teknolojinin ve haberleşme araçlarının farklılaşması ve kentlerin bireylerin sınırlarının aşılması İtalyan kentlerinde ve siyasetinde yeni arayışları ortaya çıkarmıştır. Kuzeyin haklarını savunan ve küreselleşme sürecinde esnek uzmanlaşmanın merkezi olan İtalya'nın yeniden aynı güce sahip olması ve ürün, hizmet üretiminde eski günlerine dönmesi için ülkenin kuzeyinde LEGA NORD olarak da bilinen Kuzey Ligi hareketi başlamıştır.⁷² (Tossutti, 2001, s. 67-68)

Sanayileşme ile birlikte sekteye uğrayan, küreselleşen ve endüstriyelleyen tarıma karşı yerel üretimi ve geleneği savunan Slow Food; ilk bölümde ele aldığımız üzere İtalya'da ve dünyada etkili bir sosyal harekete dönüşmüştür. Cittaslow ise bu süreçlerin etkisiyle ortaya çıkan kent hareketi olmuştur. Cittaslow' un tarım, çevre, kent dokusunun korunması, sosyal altyapının kurulması ve kentsel yaşam kalitesinin vurgulayan kriterlerinde İtalya'nın geçirdiği bu dönemlerden etkilendiğini söylemek mümkün olacaktır. Ülkenin bağımsızlığını kazanmasından itibaren geçirdiği süreçlerde kuzey ve Kuzey doğu bölgesinde sanayileşme dolayısıyla tarımsal işgücü ve üretim etkilenmiştir. Bu durum Slow Food kurucularının 1970 ve 1980'lerde İtalyan tarımında yaşadığı deneyimlerde de mevcuttur. Ülkede azalan biyoçeşitlilik ve gıda, yemeğe ilişkin üretimin

---

⁷² Arısoy (2010), İtalya'da 1970'li yıllardan itibaren yerel yönetimler ve hükümetlerin yolsuzluk ve adam kayırmacılık gibi olumsuz uygulamaların 1990'larda seçimlere katılım oranının düşmesine neden olduğunu ve bağıl olarak da bu tarz ayrılıkçı hareketlerin güçlendiğine dikkat çekmiştir. Aiken ve Martinotti,(..)benzer yıllardaki ekonomik kriz, terörizm, borçluluk oranlarının yükselmesi gibi başlıkları İtalyan yerel yönetimlerinin temel sorunlu alanları olarak belirtmişlerdir.

ötelenmesi ülkeyi küresel gıda zincirlerine teslim sürecini başlatmıştır. Kentlerdeki yoğun coğrafi değişiklikler ve göç olgusu kentlerin nüfusunu sosyal yapısını değiştirmiştir. Buna bağlı olarak da artan nüfus ve sanayileşme bir takım çevre ve altyapı sorunlarını da getirmiştir. Ayrılcı siyasal hareketlere kıyasla Cittaslow bu bağlamda İtalyan kent geleneğini koruyan bir düşünceyle ilk olarak ülke çapında küçük kentleri bu süreçlerde koruyan ve destekleyen bir düşünce sistemi ortaya koymuştur. İtalyan kentlerinin hem Avrupa Birliğinde yaşanan değişimler hem de küreselleşme nedeniyle ekonomik erozyona uğraması ise üretime ilişkin konularda da Üçüncü İtalya'nın mirasının kriterlerde hissedilmesini etkilemiştir.

3.2. Evrensel Birlik, Yerel Farklılıklar

Cittaslow; Slow Food'un küreselleşme karşıtı hareket niteliğine kıyasla belediyeler birliği şeklinde bir yapılanmaya sahiptir.⁷³ Birliğe katılım sürecinde ülkelere belirlenen yerel yönetimlerin tek yetkili mekanizma olması bu noktada önemli bir husustur. Yerel yönetimlerin; ülke içi kanun ve mevzuatların belediyelere ya da yerel yönetimlere hem ulusal hem uluslararası alanda faaliyetlerinde izin süreçleri, mali imkan ve özerklikleri, ülke ve kentlerin coğrafi konumları ve sektörlere karşı olan tutumlar ve nüfus büyüklükleri gibi farklılıkları bu noktada Cittaslow' un evrensel olarak etkin bir şekilde uygulanabilirliği konusunda bir takım soruları da beraberinde getirmektedir. Sosyo-ekonomik etkileri bağlamında İtalyan mirasını barındıran Cittaslow' un farklı kentlerde uygulanmasına ilişkin bu farklar ise literatürde belirli boyutları ile ele alınsa da bir bütünlük oluşturmamaktadır. Bu bağlamda İtalyan kökleri ve kimi ülke örnekleri ışığında yerel yönetim ve kentlerin sahip oldukları farklılıklar ortaya konarak hareketin evrensel aynılıklara sahip olup olmayacağı sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte ise beş temel farklılık tespit edilmiştir.

3.2.1. Yasal düzenlemelerdeki farklılıklar

Ülkelerin sahip olduğu yönetim biçimleri, anayasa modelleri ya da merkezi

---

⁷³ Cittaslow' un kurumsal tanımlamasında da bu tanıma rastlamak mümkündür. Ancak kriterlerin belirlenmesinde, ülkelere ve yıllara göre dinamik bir yapıya sahip olması da Cittaslow' un hareket niteliğini muhafaza etmektedir. Bu bağlamda çalışma her iki kullanıma da yer verilmiştir.

hükümet ile yerel yönetimler arasındaki yetki paylaşımları ülkelerde yerel yönetimlerin yetkilerini farklılaştıran durumlardır. Cittaslow birliğine başvuru yaparak kent politikalarını bu bağlamda şekillendirmek isteyen belediyelerin öncelikle ülkelerinde kanunların ön gördüğü sınırlar içerisinde süreci başlatmaları gerekmektedir.

Hareketin doğduğu İtalya bu konuda birçok ülkeye göre farklılaşmaktadır. Şehir devletleri geleneğinin politik mirası olarak İtalya’da Anayasa’nın 5. Maddesinde (http-31) devlerin yerel özerklikleri tanıyıp desteklediği ibaresi bulunmaktadır. 114. madde ile İtalya 5’i özel 15’i normal statülü 20 bölgeye ayrılmaktadır (Geray, 1997, s. 54). Bölgeler bünyesinde idari organlar olarak iller yer almaktadır. İllere bağlı olarak da komün olarak da adlandırılan belediyeler yerel yönetim birimleridir. Yerel yönetim süreçlerinde devleti temsil eden ve yerinden yönetimi sağlayan kurumlar ise iller ve belediyelerdir (Toptop, 1996, s. 63). Yerel yönetimlerin etkin kurumlar olduğu bu duruma ise her ülkede rastlamak mümkün değildir. Avrupa Birliği özelinde 1985 yılında imzaya açılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerlik şartı ile yönetimlerin yetkileri mali, siyasal idari ve birçok açıdan genişletilmiştir. Avrupa Birliği üyesi ülkeler için Cittaslow’a katılım ve projelerin devamlılığı için önemli bir avantaj sağlayan bu duruma diğer ülkelerde aynı şekilde rastlamak mümkün değildir. Örneğin Türkiye 1988 yılında şartı imzalamasına rağmen birçok maddeye şerh koymuştur. Ve bu bağlamda şart Türkiye için geçerli olmamıştır. Ülkelerdeki kanunlar, belediyelere verilen yetki sınırları, yönetmelikler kaynaklı farklılıklar (Knox,2005, s. 7) Cittaslow’un, Slow Food’a göre bürokratik bir yapı kazanmasına neden olmaktadır.

Hareketin kazandığı bu bürokratik yapı; uluslararası mevzuatlar, ulusal ve yerel mevzuatlarla ile evrenselden ülkelere, ülkelere yerele giden bir süreçte bürokrasinin katmanlaşmasına neden olmaktadır. Bu noktada Türkiye’den örnek vermek gerekirse; Türkiye’de belediyelerin uluslararası ağlara ve birliklere üye olması 5393 sayılı “Belediye Kanununun” (http-32) 74. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre belediyeler belediye meclisinin kararıyla üye olabilmektedir. Ancak önceden İçişleri Bakanlığından izin alınması zorunlu kılınmıştır. Kanunun 18. madde p fıkrasında da belediye meclisine verilen görevler arasında bu durum düzenlenmiştir. Bu noktada bir diğer önemli husus ise 1173 sayılı “Milletlerarasında Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkındaki Kanundur” (http-33). Bu kanuna göre de belediyelerin yurt dışı ilişkileri ve faaliyetleri için Dışişleri Bakanlığına bilgi verilmesi zorunlu kılınmıştır. 2017 yılında yayınlanan “Yurt Dışında Yürütülen Faaliyetlerde Dikkat Edilmesi Gereken

Hususlar” isimli genelge (http-34) ile Hem 1173 sayılı kanuna vurgu yapılmış hem de yurt dışı faaliyetlerinde Dışişleri Bakanlığı, Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığına bilgi verilmesi ve koordine olunması belirtilmiştir. (Akman, 2017, s.488-500)⁷⁴

3.2.2.Kentlerin dinamiklerindeki farklılıklar

Ülkelerin ve kentlerin coğrafi konumları, demokrasi ve kente ilişkin bilgi düzeyleri ya da kentleşme süreçleri de Cittaslow kriterlerinin gerçekleştirilmesinde bir diğer önemli husustur. Örneğin Parlak (2014, s. 18) “*Avrupa’nın, daha da geniş anlamıyla Batı’nın tarihi bir anlamda merkezi otoritelerle ile yerel otoritelerin mücadelelerinin tarihi*” olduğunu vurgulamıştır. Kentlerin mücadeleleri hukuksal kazanımlar kadar kenti ve kentlilerin düşünce yapısını da etkileyen bir durumdur.

Kentlerin ve ulusal hükümetlerin çevreye, kentin korunmasına, kent dokusunun ve yerel demokrasinin etkinliğine ilişkin tutumları, ekonomik karar alma mekanizmalarında kentin ve çevrenin önemi de düşünce ve tutumların yansımaları olacaktır. Örneğin Stiglitz (2006, s. 274); Avrupa’nın, tarımsal yapıları ve politikaları salt ekonomik çıkarlar için değil aynı zamanda yerel değerler ve gelenekler için de savunduğunu belirtmiştir. Slow Food’un ve çalışmanın genelinde ele aldığımız üzere tarım ve gıda üretiminin yerel karar süreçleriyle desteklenmesi için bu durum önemlidir. Ya da kent dokusunun koruma düşüncesinin uygulamasında da farklılıklar görülebilmektedir. İspanya, Begur’da yasaların kentte 400 metrekare üzerinde dükkân ve büyük bloklulu apartman yapımına izin vermemesine (Servon ve Pınk, 2015, s. 337) dönük uygulamaları her kentte rastlanılır bir durum olmayabilmektedir. İtalyan belediyelerinin sosyal hizmet, ekonomik kalkınma ve diğer düzenleme alanlarında faaliyetler gösterme, çocuk, bebek yuvalarının ve huzur evlerinin kurulması ve faaliyetlerinin yürütülmesi, belediye sınırlarında yaşayan vatandaşların sosyal mekânlarının düzenlenmesi, çevre koruması, şehir ve bölgesel planlamanın yapılması, ulaşım hizmetleri gibi geniş faaliyet alanlarına sahip olması da kriterlerin yerine getirilmesinde önemlidir (Toksöz, ve diğerleri, 2009, s. 94-95).

Başvuru, adaylık ve sonraki süreçlerinde karar alıcı organ olan belediyeler ve kent

---

⁷⁴ Türkiye’de belediyeler 2017 yılı itibariyle 88 farklı uluslararası ağ ve kuruluş ile 251 ilişki gerçekleştirmiştir (Akman, 2017, s. 504).

sakinlerinin Cittaslow' un kentte yerleşme sürecindeki konumlarına ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Radstorm (2011, s.95); Cittaslow kriterlerinin uygulanmasında belediyelerin ve yönetimlerin; örneğin yaşam ve geçirilen zamanda kalitenin sağlanmasına ilişkin projelerde aktif bir rol üstlenmesi gerekirken kentte yaşayanlar için böyle bir zorunluluk bulunmadığını vurgulamıştır. Pink (2008, s.97-98) ise Cittaslow' un hem kente ilişkin sosyal hareketler bağlamında olduğunu hem de yerel yönetimler için bir model olduğunu belirterek farklı bir görüş ortaya sunmuştur. Pink'in bu noktada belirttiği bir diğer önemli husus da hareketin şehir yönetimine ilişkin model olması ile yerelde yaşayanlar için hareketin dolaylı bir aktivist hareket alanı oluşturması arasındaki iki boyutluluktur. Cittaslow kentlerinde yaşayanların, kriterlerin gerçekleşmesi için uygulamaya konan projelerden etkilenmesi ya da bu akımı destekleyenler için küresel tüketim kültürüne karşı bir örnek oluşturması ve alternatifler ortaya koyması bu bağlamda önemlidir (Pink, 2008b). Hareketin yerelde devamlılığının sağlanmasında ve uzun vadede çevreye duyarlı kendi kendine yetebilen yaşam kalitesinin yüksek olduğu kentlerin oluşumunda iki paydaşın da önemli rolleri vardır. Ekolojik, sosyo-kültürel ve çevresel hassasiyetlere ihtiyaç duyulan bu sürecin en büyük yardımcıları yerelde yaşayanlar olacaktır. Ak ve Bıçkı (2016, s. 629-630), Avrupa ve İtalya örneklerinde küçük ve orta ölçekli kentlerin tarihsel olarak sahip oldukları fiziki ve sosyo-kültürel altyapıların kriterlerinin uygulanmasında etkili olduğu ancak Türkiye için altyapı eksiklikleri olduğunu vurgulamışlardır.

Darıcı; (2015, s. 645-646) birliğe üye kentlerde yaşayan yerel vatandaşlar için Cittaslow kriterlerinin ve düşünce yapısının etkisiyle bir profil ortaya koymuştur. Yazarın Cittaslow bireyi olarak tanımladığı vatandaşların özelliklerini; nitel, nicel bakış açısı bağlamında tamamen nitel, iktisadi sosyal davranış biçimleri bağlamında tamamen sosyal davranış sergileyen, özgürlükçü kararlar alan, kapitalizm ötesi özgürlükçü bir sistem anlayışına sahip, çıkarıcılıktan uzak, yaşam eksenli, sorumlu bilgiye sahip, hız karşıtı, çıkarısız fayda maksimizasyonunu hedefleyen, geleneksel ve yavaş tüketimi savunan, kültür ve değerlere saygılı, deneyimlerini önemseyen, dar çevrelerde daha sıkı ilişkiler gerçekleştiren ve sosyal sorumluluk düşüncesine sahiplik şeklinde belirtmiştir⁷⁵ Ancak kentlerin, yerel yönetimler ve yerel halk arasındaki ilişki biçimlerinin ele aldığımız farklılıkları dolayısıyla evrensel bir birey modelinden bahsetmek mümkün

---

⁷⁵ Özellikler yazarın bu konuda yapmış olduğu tablodan derlenmiştir.

görünmemektedir.

Ortaya konan bu evrensel model anlayışı çeşitli kentlerin Cittaslow başvurularına da engel oluşturabilmektedir. Semmens ve Freeman (2012, s. 365-369) Yeni Zelanda’da gerçekleştirdiği çalışmada kentlerin Cittaslow üyeliğinin İtalyan kimliği altında yavaşlık vurgusu, Yeni Zelanda’da zaten var olan yavaşlık, yerel ekonominin güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma uygulamalarının devamı için başka bir şemsiyeye ihtiyaç olmadığı gerekçelerinin yerel halkta etkili olduğunu belirtmişlerdir. Cittaslow ve Slow Food’un küresel sermayenin homojenleştirici etkilerine karşı yavaş kriterleri ile başka bir homojenlik ortaya koymak ise bu bağlamda hareketin kendisi ile çelişmesine neden olacaktır.

3.2.3.Şehirlerin mali yapılarındaki farklılıklar

Bir diğer önemli farklılık ise şehirlerin mali yapısı ve gelir elde etme yöntemleridir. Birliğe başvuru ve yıllık ilerleme raporlarında kriterler çerçevesinde gerçekleştirilmesi taahhüt edilen projelerin finansmanı için belediye gelirleri önemli bir konudur. Ülke mevzuatlarına ve yerel yönetimlerin yapılarına göre şehirlerin mali gelirleri önemli farklılıklar göstermektedir. Slow Food’un bağışlar, destekler, ürün satışları, yayın gelirleri, danışmanlık gelirleri, üyelik aidatları gibi başlıklar altında projelerini finanse edebilme özelliği Cittaslow için mümkün olmamaktadır. Cittaslow kurumsal olarak üye kentlerin yıllık aidatları ve çeşitli yayın satışları ile finansmanını sağlamaktadır. Üye ülkelerdeki ulusal ağlar ya da üye şehirler ise mevzuatın ön gördüğü boyutlarda projelere finansman yaratabilmektedir. Amerika gibi kimi ülkelerde ulusal ağlar ya da kentler bağış kampanyaları düzenleyebilirken kimi ülkelerde mevzuat buna elverişli değildir.⁷⁶ Yönetimlerin bu noktada finansman sorunlarını yenebilmek için yapabilecekleri tek şey hedeflenen projeler kapsamında özel fonlara, kalkınma ajanslarına, Avrupa Birliği, Dünya Bankası gibi kurum ve kuruluşların finansman, proje destek fonlarına tekil boyutlarda başvuru yapmaktır.⁷⁷

Üyelerin Cittaslow’a ödemeleri gereken yıllık aidatlar öncelikli olarak hareketin belediyeler için bir diğer mali yükümlülüğüdür. Belediye bütçesinin bu noktada

---

⁷⁶ Mutdoğan (2010, s. 9) Cittaslow ile kentlere parasal yardımların yapılması gerektiğini böylece nüfusun artarak kentlerin güçleneceğini belirtmiş.

⁷⁷ Türkiye’de kimi şehirler üyelik sürecinde gerçekleştirmeyi hedefledikleri projelerin finansmanı için Kalkınma Ajanslarına projeler sunarak finansman sağlamışlardır.

kullanılabilirliği, finansman desteğinin kurumsal farklılıkları, borçlanma izinleri bu noktada ülkeler için birçok farklılaşmayı da beraberinde getirmektedir. Örneğin Türkiye’de belediyelerin uluslararası birliklere üyelik sonrasındaki ödemeleri ve aidatları “6767 Sayılı 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu”nun (http-35) 8. maddesiyle düzenlenmiştir. Bu kanun ile de Maliye Bakanlığının görüşünün alınması zorunlu kılınmıştır. (Akman, 2017, s.500). İller Bankasından aktarılan kaynaklar, 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde belirlenen gelirler ve diğer finansman araçları belediyelerin bütçe kalemlerini oluşturmasına rağmen denetim ve izin süreçleri bu noktada sıkı bir görünüm sergilemektedir. İtalya’da ise belediyelerin tarihsel yapıların korunması, sağlık işleri, kamu yatırımları, pazar ve fuar alanlarının kurulması (Geray,1997, s.55) toprak kullanımının ve yerel ekonomik gelişmenin sağlanmasında gibi konularda önemli rollere ve gelirlere ile özgür bir tablo ortaya çıkarmaktadır. Belediyeler ek olarak âdem-i merkeziyetçilik ilkesiyle farklı yapı ve kurumlar kurabilme özgürlüğü de verilmiştir. Ayrıca kanunun ön gördüğü gelirlere ek olarak finansman sağlamak için borçlanma, tahvil çıkarma gibi kaynaklar yaratabilmeleri de mümkün kılınmıştır. (Koşar, 2013, s. 334-337)

3.2.4. Yerel yönetimlerdeki farklılıklar

Cittaslow’ un tek yetkilisi olan yerel yönetim üyeleri, yöneticileri ve belediye başkanları da uygulamada hem kentin Cittaslow serüveninde hem ülke ağlarının devamlılığında hem de ülkeler arası işbirliklerinde önemli farklılıklar oluşturacaktır. Cittaslow, bu konuda yerelde Cittaslow’u geliştirmek için dernek kurma ile ilgili bir kriter eklemiş ve ulusal başkentlere uluslararası yönetim ve ülke içi denetimler ile bir denge mekanizması oluşturmaya çalışmıştır. Ancak bu ortaya çıkabilecek sorunların aşılmasında yetersiz olmaktadır.

Bu bağlamda ilk sorun Cittaslow başkenti olan şehirlerin yeni başvuruların değerlendirilmesi konusunda ne kadar objektif olabileceklerinin tartışmalı olmasıdır. Hareket benzer siyasal yapıdaki belediyelerin başvurularını değerlendirmeye alıp diğerleri konusunda aynı hassasiyeti göstermeyebilir. Benzer şekilde ulusal ağın başkenti olan belediye başkanlık değişimi sonrasında da ortaya çıkabilir. Bu durum hareketin ulusal düzeyde gerçekleştirilmesinde birtakım sorunları doğurabilecektir. Başkanların partilerinin genel ve seçimler için hazırladıkları genel politikalara uygun davranma isteği

de Cittaslow kriterleri ile çakışan durumlar ortaya çıkarabilmektedir.⁷⁸

Yerel seçimler ile başkanların ve belediye meclisindeki çoğunluk yapısının değişimi ise yine etkileyebilecek bir durumdur. Önceki başlıklarda ele aldığımız üzere Türkiye örneğinde belediye meclisine ve başkana verilen yetkilerin bu bağlamda Cittaslow kriterleri için ne kadar kullanılacağı sorusu yanıtızsız kalabilmektedir. Türkiye örneğinde 7 birlik üyesi kentin belediye başkanlığında 2009 ve 2014 seçimlerinde değişiklik yaşandığı görülmektedir. Aynı zamanda aynı partiden olan ancak farklı başkanların kazandığı belediyeler de mevcuttur.

Tablo 3.9 Türkiye'de Cittaslow Hareketine Üye Kentlere İlişkin Katılım ve Politika Bilgileri

Kentler	2009 Seçimleri	2014 Seçimleri	Katılım Yılı
İzmir/ Seferihisar	CHP	CHP	2009
Sakarya / Taraklı	AKP	AKP	2011
Kırklareli/ Vize	DP	MHP	2012
Aydın/ Yenipazar	CHP	AKP	2011
Isparta/ Yalvaç	DP	MHP	2012
Ordu/ Perşembe	AKP	AKP	2012
Çanakkale/ Gökçeada	AKP	MHP	2011
Şanlıurfa/ Halfeti	CHP	HDP	2013
Muğla/ Akyaka	CHP	-	2011
Artvin/ Şavşat	CHP	AKP	2015
Erzurum/ Uzundere	AKP	AKP	2016
Bolu/ Göynük	AKP	AKP	2017
Isparta/ Eğirdir	AKP	DP	2017
Sinop/ Gerze	CHP	CHP	2017

Kaynak: Yerel seçim sonuçlarından yazar tarafından derlenmiştir.

⁷⁸ Örneğin kömürlü termik santrali savunan bir siyasi partiye mensup olan belediye başkanının yerelde bu durumu desteklemesi Cittaslow felsefesi ile tamamen zıt bir durum oluşturacaktır.

Halkın üyelik sürecinde dâhil edilmeden başkanlık kararı düzeyinde Cittaslow unvanı almada halkın yeterli önemi göstermeme ihtimali, kentlerin elitleşme tehlikesi (Ergüven, 2011, s. 208) bu noktaya oluşabilecek bir diğer sorundur. Kentte yaşayanların referandum ve diğer oylama yöntemleri ile görüşlerinin alınması hareketin devamlılığı ve yönetimlerin istikrarı için de önem arz etmektedir. Aydın Yenipazar örneğinde (Karataş, 2014); halkın sakin şehir olmayı tercih etmediğini ortaya koyması ve kente unvanı kazandıran belediye başkanının ikinci dönem seçimlerinde seçimleri kaybetmesini kentte Cittaslow kapsamında yapılan çalışmalara bağlaması bunun örneğidir. İlgili haberde kentin yeni belediye başkanının sakinliği değil üreten bir şehir olması gerektiğini ifade etmesi de Cittaslow'a tam olarak anlaşılmadığının göstergesidir. Halef ve selef başkanların ifadeleri ise bu noktada başkanlık konusundaki eleştiriyi haklı çıkarmaktadır.

Cittaslow' un algılanmasına ilişkin bu sorun kriterler kapsamında yapılan projelerin devamlılığı konusunda da yaşanmıştır. Yenipazar'da eski belediye başkanının oluşturduğu kent müzesi yeni başkan tarafından kapatılarak özel bir kuruluşa kiralanmıştır (Çıtak, 2016, s. 2699). Benzer bir sorun da Ordu Perşembe' de yaşanmış, üyelik sırasında hedeflenen projeler 2014 yerel seçimlerinde belediye yönetiminin değişimi sebebiyle sekteye uğramıştır (Kabacık, 2015, s. 36). Belediyelerin Cittaslow felsefesine sahipliğinin bir diğer göstergesi belediye web sitelerinde salyangoza yer vermeleridir. Çoban ve Harman'ın (2016, s. 244) gerçekleştirdiği çalışmada sadece Seferihisar, Yalvaç, Perşembe, Vize, Şavşat ve Uzundere belediyelerinin sitelerinde Cittaslow logolarına yer verdiğini tespit etmişlerdir.

3.2.5. Nüfus ve idari bölünme farklılıkları

İtalya'da küçük yerel birimler önemli bir yere sahiptir. Doğrudan yönetimin aracı olan bu birimlere büyük illerde mahalle meclisleri, il ve belediye meclisleri, guianta adı verilen belediye encümeni örnek gösterilebilir. Belediyeler ise 12. Yüzyıldan bu yana devam eden bir geleneğin ürünüdür. Yerel yönetimlerin daha etkin gerçekleştirilmesi ve yerel siyasetin etkin olabilmesi için belediye meclislerinin sandalye sayısı belediyelerdeki nüfusa göre düzenlenmiştir.⁷⁹ 2011 yılı itibarıyla İtalya'da 8.088 belediye

⁷⁹ 3000, 15000, 50000, 100000 ve 500000 arasında değişen nüfuslarda belediye meclis üyesi sayısı 12 ve 60 arası rakamlarda farklılıklar gösterir.

bulunmaktadır.⁸⁰

Tablo 3.10 İtalya'da Nüfuslarına Göre Belediyeler

Nüfus Aralığı	Belediye Sayısı
0-1,000	1935
1.000-4.999	3964
5.000-9.999	1166
10.000-49.999	898
50.000-99.999	87
100.000 üstü	50

Kaynak: (Güney, 2011)

Tabloda görüldüğü üzere İtalya'da nüfusun büyük çoğunluğu 50.000 nüfusun altındaki belediyelerde yaşamaktadır. En yoğun grup ise 10.000 nüfusa kadar olan belediyelerdir. Güney (2011) çalışmasında belediyelerde yaşayan ortalama nüfusun 7129 olduğunu, en az nüfusa sahip belediyenin 30 en çok ise 2.791.354 kişi olduğunu belirtmiştir. Hareketin oluşumunda kullanılan 50.000 nüfus parametresi herhangi bir uluslararası anlaşmaya, metine ya da bilimsel bir temelde gerekçelendirilmemiştir. OECD'nin kent büyüklüklerine ilişkin verilerinde 100.000 nüfus ve altı küçük ölçekli kentler olarak belirlenmiştir. 50.000 nüfusun önemi ise bu noktada yine İtalyan etkisidir. Aynı zamanda da Avrupa'daki yerel yönetim birimlerine verilen önemdir.⁸¹ Günümüzde en fazla üyeye sahip olan İtalya'da ülkenin çok büyük bir çoğunluğunun birliğe dâhil olmasının önünde nüfus engeli bulunmamaktadır.

Belediye sayıları ve belediyelerde ortalama yaşayan nüfusun büyüklüğü Cittaslow üyesi ya da aday üyeler için projelerin gerçekleştirilmesinde önem taşımaktadır. Kentin korunması ve yerel bağların güçlendirilmesinde nüfusun küçük olması, kriterlerin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda kentte Cittaslow felsefesinin de yöneleceği alanların keşfi için de doğrudan siyaseti mümkün kılacaktır. Ülke ağırları bulunan çeşitli ülkelere bu bağlamda göz atmamız gerekmektedir.

⁸⁰ İl sayısı Güney (2011), Geray(1997), Koşar(2013) çalışmalarında 103 olarak verilmiştir. Ancak yapısal reformlar ile ilk olarak il sayısı 86'ya düşürülmüştür. 2012 yılında ise bakanlar kurulu kararnamesi ile nüfusu 350.000'in altında olan 35 il kaldırılmış çevre illere bağlanmıştır. Böyle rakam 51'e düşmüştür (Çakır, 2012)

⁸¹ Bell ve Jayne (2006, s. 11) Amerika'da şehirlerin %97'sinin nüfusunun 50000'in altında olduğunu hatta %87'sinin nüfusunun 10000'in de altında olduğunu belirtmiştir. İspanya'da Cittaslow ağında bulunan kentlerin ortalama nüfusu 6408'dir. (Servon & Pınk, 2015, s. 329)

Tablo 3.11 Seçilmiş Ülkelerde Belediyelere İlişkin Bilgiler

	Belediye Sayısı	Orta Kademe Yönetim sayısı	Devlet veya Bölge Yönetim Birimleri Sayısı	Belediyelerde Yaşayan Ortalama Nüfus
Türkiye	1397	-	81	56.657,6
İtalya	7982	-	20	7.608,4
Almanya	11.056	401	16	7.388,5
Fransa	35.416	101	18	1.871,9
ABD	35.879	3.031	50	8.922
Kore	227	17	244	222.982,4
Polonya	2.478	380	16	15.518
Çek Cumhuriyeti	6.256	-	14	1.685,3
İspanya	8.125	50	17	5.714
Japonya	1.742	-	47	72.781

Kaynak : (OECD, 2015)

Tabloda görüldüğü üzere İtalya, Almanya, Fransa, İspanya ve ABD belediye sayıları itibariyle Avrupa dışındaki örneklerden farklılaşmaktadır. Bu durum belediyelerde yaşayan ortalama nüfusun da görece olarak 10.000 kişinin altında olmasına neden olmuştur. Ortalama değerlere ek olarak örnek ülkelerde çeşitli nüfus büyüklüklerinde yaşam oranları da bu tabloyu desteklemektedir. Aynı ülkelerin nüfusları 2000 kişinin altında olan belediyelerde yaşamın çoğunluklu olması ise bir diğer çarpıcı veridir.

Tablo 3.12: Yaşayan Nüfus Aralıklarına Göre Toplam Yaşama Oranları

	0-2.000	2.000-4.999	5.000-19.999	20.000-
Türkiye	7.5	32	23.3	37.3
İtalya	43.8	26	23.6	6.5
Almanya	53.7	20.2	20	6.1
Fransa	85.7	8.5	4.4	1.3
ABD	69.4	11.1	14.2	5.3
Kore	0	0	0.9	99.1
Polonya	1.0	24	61	14
Çek Cumhuriyeti	89.2	6.5	3.3	0.9
İspanya	71.9	12.1	11.1	4.9
Japonya	4.1	9.2	27.9	58.8

Kaynak: (OECD,, 2015)

Türkiye; belediye sayıları, sınırları, yetki devirleri konusunda 1984 yılından bu döneme birçok değişiklik yaşamıştır. İlk olarak 1984 yılında çıkan 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ile büyükşehir olgusu ortaya çıkmıştır. Bu alandaki ikinci düzenleme ise 2004 yılında yayınlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile yapılmıştır. Kanun ile büyükşehirler ile ilgili düzenlemelere gidilmiştir. Kanunun 6 maddesinde:

“Büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyeleri ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan belediyeler, büyükşehir ilçe veya ilk kademe belediyesine dönüşür. Diğer belediyeler ile köylerin tüzel kişiliği kalkar. Tüzel kişiliği kalkan belediyelerin katılacağı ve köylerin mahalle olarak bağlanacağı belediyeler, Bakanlar Kurulu kararında belirtilir.”

Hükmü yer almıştır. Bu hüküm 2007 yılında uygulamaya konan bir diğer kanun olan 5594 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Belediyesi Kanunu”, “İl Özel İdaresi Kanunu” ve “Mahalli İdare Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile desteklenirken 2012 yılında yayınlanan 6360 sayılı “On Dört İle Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” sürecinde köylerin mahalleye dönüşmesi süreci başlamıştır. 2008 yılında uygulamaya giren bir diğer kanun olan Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile birçok belde belediyesi de kapatılmıştır. Kanun kapsamında ise köylerin mahalleye dönüştürülerek varlıklarını İl Özel İdaresine devretmeleri ise bir diğer boyut olmuştur. Küçük köylerin mahalleye dönüşmesi tarımsal üretimin ve hayvancılığın devam ettirilmesinde de farklı sorunları ortaya çıkarmış küçük köylünün üretim sürecini etkilemiştir. Belde belediyesi nüfusunun ve sayılarının giderek azaltıldığı bu kanun süreçleri ile yaşanan demografik dönüşüm 13. ve 14. tablolarda ele alınmıştır.⁸²

Tablo 3.13 Yıllara Oranla Türkiye’de Nüfusun İdari Birimlere Göre Dağılımı

	1985	1990	2000	2007	2012	2013	2016
İl – İlçe	53	59	64.9	70.5	77.3	91.3	92.3
Belde ve Köyler	47	41	35.1	29.5	22.7	8.7	7.7

Kaynak: TÜİK, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2016)*

⁸² Günümüzde 30 büyükşehir, 51 il, 519 büyükşehir’e bağlı ilçe belediyesi, 400 ilçe belediyesi ve 397 belde belediyesi bulunmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’de il ve ilçe birimlerinde yaşayan nüfus yıllar içerisinde artarken daha küçük yerleşim birimleri olan belde ve köylerde yaşayan nüfus sayısı azalmaktadır. Diğer ülke örneklerinden farklı olarak küçük birimlerin korunmayıp büyük yönetim birimlerine devredilmesi Cittaslow’un küçük şehir anlayışına ve dünyada ulusal ağlar ile örgütlendiği ülkeler ile ters bir tablo ortaya çıkarmaktadır. İdari bölünmeler ile ilişkili olan bu durum yerel yönetim birimi olan belediyeler bağlamında da 14. Tabloda daha detaylı veriler ortaya koymaktadır.

Tablo 3.14 Yıllara Oranla Türkiye’de Belediye Sayıları

	Toplam	Büyükşehir	İl	İlçe	Belde ve ilk kademe
2007	3 225	16	65	850	2 294
2008	2 954	16	65	892	1 981
2009	2 951	16	65	892	1 978
2010	2 950	16	65	892	1 977
2011	2 950	16	65	892	1 977
2012	2 950	16	65	892	1 977
2013	1 394	30	51	919	394
2014	1 396	30	51	919	396
2015	1 397	30	51	919	397

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2016)

3.3. Cittaslow ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Cittaslow, akademik yazın alanında farklı boyutlarıyla çeşitli disiplinlerce incelenmiş ve birçok çalışmanın konusu olmuştur. 2009 yılı sonrasında hareketin Türkiye’ye girişi de bu bağlamda akademik çevrelerin merakını cezbetmiştir. Zaman içerisinde Cittaslow’a ilişkin bilimsel bilginin artışı çeşitli kongrelerde alt oturumlar olarak tartışılmaya başlanmasını da sağlamıştır. Türkiye’de makale ve diğer çalışmaların yanı sıra yüksek lisans ve doktora düzeyinde de tezlerin konusunu oluşturmuştur. Ekim 2017 tarihi itibarıyla Türkiye’de 34 yüksek lisans ve 7 doktora tezi literatüre kazandırılmıştır.⁸³ Tezlerin üretim tarihleri ise belirli yıllarda artış gösteren bir durumdadır. Ancak konunun canlılığı ve Türkiye’den yeni katılımların artması ile bu

⁸³ YÖK Ulusal Tez Merkezinde yapılan arama sonucunda Ekim 2017 itibarıyla toplam 44 tez görülmektedir. Ancak bu tezlerin 3 ünde Cittaslow etiket olarak yer verilmesine karşın çalışmalarda Cittaslow’a ilişkin bir bilgiye yer verilmemiştir.

rakam giderek artmaktadır.

Tablo 3.15 *Cittaslow Konusunda Üretilen Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı*

Yıl	
2017	5
2016	11
2015	6
2014	4
2013	4
2012	7
2011	2
2010	2

Kaynak: *YÖK Ulusal Tez Veri Merkezinden alınan bilgiler doğrultusunda yazar tarafından derlenmiştir.*

Hareketin Türkiye'deki merkezi ve başkenti olma özelliği birçok çalışmada Seferihisar'ın örneklem olarak ele alınmasına neden olmuştur. Ülke içerisinde yeni katılımlarla genişlemesine karşın çalışmaların örneklem ve analiz birimlerinde çok büyük farklılıklar bulunmamaktadır. Bu durum hem projeler bağlamında Seferihisar'ın öncü durumda olması hem de medyada sıklıkla duyulması ile de ilişkilendirilebilir. Bilimsel boyutu ise yıllar içinde üretilen tezler ve gerçekleştirilen diğer çalışmalarda Seferihisar'ın Cittaslow ile olan ilişkisi bağlamında bilimsel birikimin de sağlanmasıdır. Bu bağlamda üretilen tezlerde Seferihisar dışında sadece 4 üye çalışmalarda incelenmiştir.⁸⁴

Tablo 3.16 *Tezlerin Analiz Birimleri*

Analiz Birimi	
Seferihisar	21
Uluslararası	5
Genel	3
Türkiye	4
Çamlıhemşin	1
Vize	1

⁸⁴ Türkiye ve Genel başlığında ele alınan çalışmalarda birden çok üyenin olduğu görülmüştür. Ancak bu çalışmalarda bir üyeye ilişkin ampirik bulgulara dayalı araştırmalar çokça rastlanan bir durum değildir.

Tablo 3.16 Devamı	
Kandıra	1
Perşembe	1
Taraklı	1
Yenişehir	1
Filistin- Jericho	1
KKTC- Yeniboğaziçi	1
	41

Kaynak: *YÖK Ulusal Tez Veri Merkezi'nden alınan bilgiler doğrultusunda yazar tarafından derlenmiştir.*

Üretilen tezler ile ilgili sınırlılık ise belirli anabilim dalları çerçevesinde yoğun şekilde ele alınmasıdır. Siyaset Bilimi, Kamu Yönetimi, Mimarlık, Turizm ve İşletme gibi anabilim dallarında yoğunlaşması hareketin hem akademik çevrelerce algılanması hem de kentlerin ve konuya ilişkin ilgi duyanların yorumlaması bağlamında önemlidir. Cittaslow' un birçok disipline yeteri kadar çalışılmamış olması akademik bağlamda da Türkiye'de Cittaslow çalışmalarının da sınırlı boyutta incelenmesine neden olmuştur. Cittaslow'a ilişkin literatürü ele almadan önce bu konuya değinmek yararlı olacaktır. Tezlerin konu ve kavram panoramalarında belirli temalar, hareketin farklı tanımlarının da önüne geçmesine neden olmuştur.

Tablo 3.17 Tezlerin Anabilim Dalları

Anabilim Dalları	
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi / Kamu Yönetimi	6
Mimarlık	7
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	1
Turizm İşletmeciliği	9
Şehir ve Bölge Planlama	1
Peyzaj Mimarlığı	2
İşletme	5
Sosyoloji	2
Sosyal Çevre Bilimleri	1
Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler	1

Tablo 3.17 Devamı

Çevre Bilimleri	2
Tasarım Çalışmaları	1
Maliye	1
Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi	1
İşletme Yönetimi	1
	41

Kaynak: YÖK Ulusal Tez Veri Merkezi'nden alınan bilgiler doğrultusunda yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 3.18 Tezlerin Konu Panoraması

Konu
Sürdürülebilir Kent
Sürdürülebilirlik
Yaşam Kalitesi
Sürdürülebilir Kentleşme
Turizm
Çevre Sağlığı
Kentsel Planlama Politikası
Pazarlama
Sürdürülebilir Turizm
Destinasyon Yönetimi
Turist Davranışları
Sürdürülebilir Kalkınma
Kent Pazarlaması
Beslenme Alışkanlıkları

Kaynak: YÖK Ulusal Tez Veri Merkezi'nden alınan bilgiler doğrultusunda yazar tarafından derlenmiştir.

Tezlerde görülen bu kısıtlılık, farklı kentlerin hareketine katılımına dönük bilimsel çalışmalarda da kendini göstermektedir. Farklı kentler üzerinde gerçekleştirilen ve model önerisi ortaya konulan çalışmalar, kavram panoramasına benzer biçimde dar boyutlarla ele alınmıştır. Bu noktada en önemli durum ampirik bulgular yerine kentlerin sahip olduğu çeşitli özellikler ile Cittaslow' un ilişkilendirilmesi ve hedef olarak da turizm gibi konularla sınırlandırılmasıdır.

Slow Food' un Slow Europe kampanyasında detayları ile ele aldığı Slow Turizm'in varlığına rağmen Cittaslow sıklıkla turizm hareketi olarak da anılmaktadır. Hareketin yerelde yaşam kalitesini yükseltmek ve kent sakinleri için iyi kentler yaratmak düşüncesi ile bu durum pekişmemektedir. Hareket bu nedenle çoğunlukla Slow Turizm'in ilkelerinin uygulandığı yerler, destinasyonlar ile özdeşleştirilmiştir. Yücel ve Karabağ (2011) Cittaslow'un kentlerin pazarlanması ve turizme açılmasında büyük bir şans

olduğunu ifade etmişlerdir. Hareketin; sürdürülebilirlik, yerelde hayat kalitesini yükseltme, doğal kaynakları ve çevreyi koruma kapsamındaki kriterleri öncelikle turist artışına neden olmuştur (Bekar vd., 2015; Sezgin ve Sarıkaya, 2013). Kriterlerin kitle turizminden farklı olarak çevreye, kültüre saygılı bir turizmi işaret etmesinin bu noktada önemi büyüktür (Ünal, 2016, s.22). Bu noktada da sürdürülebilir turizm, eko-turizm gibi turizm türleri arasındaki benzer yanları da birçok çalışmanın çıktısı olmuştur (Yıldırım ve Karaahmet, 2013; Benli, 2013; Kabacık, 2015). Korkmaz, Mercan, ve Akay (2014) kent pazarlamasında iyi bir imaj sağladığını ve bu durumun ekolojik yapılar ile desteklenebileceğini vurgulamışlardır.

Yabancı literatürde Slow Turizm ve Cittaslow arasındaki ayrımın ve farklılıkların vurgulanmasına karşın Türkiye’de akademi, belediyeler ve yerelde yaşayanlarca hareketin çoğunlukla turizm ile ilişkilendirilmesinin bir diğer nedeni de harekete dâhil olan kentlerle ilişkilidir. Hareketin Türkiye’de birliğe dönüşüm sürecinde ilk genişlemesi Seferihisar sonrasında Gökçeada, Akyaka, Taraklı gibi turizm potansiyeline sahip kentlerin katılımı ile olmuştur. Deniz, doğa ve kültür turizmi olanaklarına sahip kentlerin bu noktada seçilmiş olması bu durumu yaratan en önemli etmendir. Turizm potansiyeline sahip olan bu kentlerde turizme ilişkin kriterler bağlamında çeşitli projeler öncelikli olarak hayata geçirilmeye çalışılmıştır (Ak ve Bıçkılı, 2016, s. 629-630). Bir diğer önemli durum ise hareketin evrensel sloganı ile ilgili çeviri hatasıdır. Ergüven (2011, s. 205) Cittaslow Türkiye’nin “Yaşamın Kolay Olduğu Kentlerin Uluslararası Ağı” şeklinde yaptığı çeviri yerine Almanya’nın kullandığı “Yaşamaya Değer Kentlerin Uluslararası Birliği” sloganının hareketin kolaylık ile yarattığı turizm davetkârlığına karşı yerel halkın yaşam kalitesini daha anlamlı bir şekilde vurguladığını belirtmiştir.

Turizmin gelişmesi gündelik hayat içerisinde kimi Cittaslow kentleri için temel motivasyon olmuştur (Akdoğan,2017). Turizmi geliştirmeye dönük olan bu düşünce diğer kentlerin başvurularında da hareketin turizm destinasyonu sağlama noktasına araç olarak görülmesine neden olmuştur (Çıtak, 2016).⁸⁵ Örneğin Ordu Perşembe’nin birliğe kabul edilmesi sonrasındaki üç aylık periyod içerisinde Ordu’daki yerel basında yer alan haber sayılarının kalkınma, turizm, girişimcilik gibi konularda iki kat artmıştır (Yıldırım ve

---

⁸⁵ Muğla Akyaka önceki dönem belediye başkanı Ahmet Çalca, hareketi turizm hareketi olarak değil yerel yaşam kalitesini arttırmayı hedefleyen, çevre ve doğayı önemseyen, kent kalkınmasında yol gösterici olan bir felsefe olarak gördüklerini belirtmiştir.(Bekar vd., 2015) Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer’in ise bu noktada görüşleri hareketin turizm hareketi olmadığı yönündedir. Bu noktada bilgi ve bulgular Seferihisar bölümünde ele alınacaktır.

Karaahmet, 2013, s. 19). Tayfun ve Acuner'in (2014b) dünyanın farklı ülkelerinden 8 ve Türkiye'den 9 Cittaslow üyesinin şehir yönetimleri ve birlik sorumluları ile gerçekleştirdiği çalışmada şehir pazarlaması, uluslararası tanınırlık gibi başlıkların Türkiye ortalamasında daha üst sıralamalarda yer alması da bir diğer örnektir. Farklı kentler için geliştirilen model önerilerinin ele alındığı Tablo 19'da bu durum açıkça görülmektedir.

Tablo 3.19 *Çeşitli Kentler İçin Cittaslow Model Önerileri*

Konya – Beyşehir	Sezgin ve Sarıkaya (2013) Cittaslow kriterlerinin Beyşehir, Seydişehir, Ilgın, Bozkır, Huyuk ilçelerinde değerlendirilmesi sonucunda en yüksek puanı alan Beyşehir ilçesinin harekete katılımının şehirdeki turizmi daha iyi bir noktaya getireceğini belirtmiştir
Çanakkale – Bozcaada	Ayhan ve Karatepe (2015) Bozcaada'daki organik tarım faaliyetlerinin, şarapçılığın hareketin yerel üretim ilkeleri bağlamında olduğunu, Ada'nın birçok yerinin sit alanı olmasının kent imarı bağlamında Cittaslow felsefesi ile uyumlu olduğunu ortaya koymuşlardır. Turizm faaliyetlerinin adanın yerel özelliklerini bozduğunu Cittaslow ilkeleri kapsamında yeni bir turizm planının gerçekleştirilmesi gerektiğini, tarımsal faaliyetlerin ön planda tutularak ekonomik gelişimin desteklenmesi gerektiğini savunmuşlardır.
Aksaray – Güzelyurt	Yılmaz, Tuncer ve Zorlu (2016) Aksaray' ın Güzelyurt ilçesi için gerçekleştirdikleri çalışmada 6 ana başlık altında politika önerileri ortaya koymuşlardır. Ürünlerin ticarileştirilip pazarlanması için pazarların kurulmasını ve üretim atölyelerinin korunarak, Gelveri Çömleği gibi yöreye özgü el sanatlarının canlandırılmasını, ilçede artan göç ve işsizlik olgusunun önlenmesi için ise turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini vurgulamıştır.
Afyon – Sandıklı	Kut (2014) Afyon Sandıklı için oluşturduğu öneride Cittaslow hareketinin marka değerini vurgulamış, kentin hâlihazırda sahip olduğu doğal güzelliklerin ve kaynakların bu bağlamda Cittaslow felsefesi ile öne çıkarılması gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda da kente turistik bir nitelik kazandırmayı belirtmiştir.)
Rize – Çamlıhemşin	Tayfun ve Acuner'in (2014) Rize'nin Çamlıhemşin ilçesi için sunduğu model önerisinde diğer önerilerden farklı olarak Cittaslow adaylık sürecinde oluşturulması önerilen organizasyon şeması, birimler ve işleyiş süreci ele alınmıştır. Cittaslow Sebastopol 'ün organizasyon yapısının, komisyonların, birimlerin model alındığı çalışmada, Cittaslow'a üyelik süreci detaylı olarak kriterler bağlamında örneklendirilmiştir. İlçe' de Fast Food zinciri restoranların olmayışı ve bulunan işletme menülerinin yerel mutfak yemeklerinden oluşması Cittaslow' un öncülü olan Slow Food çalışmalarının hayata geçirilmesi bağlamında önemlidir.

Tablo 3.19 Devamı

Kaynak: Literatür taraması sonrasında yazar tarafından derlenmiştir.

Erzincan – Tercan	Özhancı, Ardahanlıoğlu ve Yılmaz (2012) çalışmalarında Erzincan' ın Tercan ilçesinin doğal, kültürel, tarihi, mimari özelliklerini ve değerlerini ele alarak ilçenin bu bağlamda Cittaslow hareketine uygunluğunu tartışmışlar ve kriterler bağlamında eylem planı ortaya koymuşlardır. Yerel üretimin korunması başlığında ise organik tarımcılığın geliştirilmesi, tarımsal ve gıda ürünlerinin pazara sunulması, yöreye özgü geleneksel zanaat olan taş işçiliğine yönelik kurs ve eğitim faaliyetlerini önermişlerdir. Cittaslow kimliğinin ilçedeki turizme muhtemel katkıları model önerisinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.
Adıyaman – Besni	Tercan önerisine benzer şekilde bir diğer model önerisi Adıyaman'ın Besni ilçesi için sunulmuştur. Atalan ve Makaklı (2016) doğal, kültürel, tarihi ve mimari özellik ve değerlere vurgu yaparak hareket bağlamında gerçekleştirilecek ya da desteklenecek projelerin turizm odaklı kırsal gelişmeyi sağlayacağını ortaya koymuşlardır.
Uşak – Ulubey	Deniz (2015) Uşak Ulubey ilçesini sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir turizm ilkeleri bağlamında ele alarak Cittaslow kriterlerinin bu bağlamda ilçedeki uygunluğunu ve turizme konu olabilecek değerlerini ortaya koymuştur.
Uzungöl, Hasankeyf, Safranbolu, İznik, Ürgüp, Tatvan, Midyat, Alanya ve Fethiye	Ekinci (2014) Cittaslow kriterlerinin uygulanabilirliğini Uzungöl, Hasankeyf, Safranbolu, İznik, Ürgüp, Tatvan, Midyat, Alanya ve Fethiye’de test etmiştir. Ancak bu ilçelerden kimilerinin nüfusu 50.000’in çok üzerinde olup Cittaslow’un ilk kriteri olan nüfus barajını geçememektedirler..
Filistin - Jericho	Zorba (2017), Filistin’in Jericho kenti için model önerisi sunmuştur. Hareketin Filistin turizmi için önemli olduğu belirtildiği çalışmanın Türkiye’de yapılmış olması da bu noktada önemlidir. Çünkü Seferihisar Belediye Başkanı ve Seferihisar Cittaslow tarafından Ortadoğu’dan gelecek olan başvuruları değerlendirmekle görevlendirilmiştir

Cittaslow sonrasında kentlerde tanınırlığın artması kentlerdeki ziyaretçi ve tatilci sayısını arttırırken bağıl olarak da halkın gelirlerinde de artışı sağlamıştır (Çıtak, 2016, s. 2702). Turizm gelirlerinin artmasının yerelde yaşayanların hareketi sahiplenmesinde önemli bir etkisi olmuştur (Çıtak,2016, s.2702). Ancak yerel halkın tamamının bu sürece katılımı her kentte görülebilen bir durum değildir. Örneğin Ordu Perşembe’de Cittaslow sonrası ev pansiyonculuğunu kente yaymak için sertifikalı eğitimler verilmesine ve halkın

bu sertifikalı eğitimlere ilgisine rağmen ev pansiyonu açan olmamıştır (Çıtak, 2016, s. 2703).

Turizm potansiyelini arttırmaya çalışan projelerin bir diğer yönü ise hareketin farklı kriterlerini olumsuz etkilemesidir. Kentin turizm potansiyelinin artması hem kent altyapısını hem de kentin doğal yaşam döngüsünü bozabilecek etkilere sahiptir. Konaklamalı ve günübirlik ziyaretçilerin artışı; araç sayısının artışına, gürültünün ve karbonmonoksit miktarının artmasına neden olacaktır. Bu olumsuzluklar doğal yaşam döngüsündeki canlıların, besi hayvanlarının, tarımsal ürünlerin ve yerelde yaşayan insanların sağlıklarının olumsuz etkilenmesine neden olabilir. Turizmin gelişimi çeşitli alanlarda yatırımların artarak işgücü ihtiyaçlarının karşılanması için göçün artışı, ikincil konutların yapımı için tarım arazilerinin yok edilmesi, ev- arsa fiyatlarında artış gibi sosyal sorunları da kentin yeni gündemi haline getirebilme potansiyelini de barındırmaktadır. Yerel halkın yaşam kalitesini yükseltme düşüncesinin Cittaslow kentlerini ziyaret edenlerin de tatil kalitesini yükselteceği (Coşar,2014, s230) düşüncesi kentlerdeki turizm talebini de arttıracaktır. Zaman içerisinde artan talep ile büyük otellerin yapımına başlanması Cittaslow felsefesinin yerini ticari kaygıların alması ve endüstriyel turizm noktalarından biri haline gelmesi ile sonuçlanabilir (Coşar, 2014, 232-238). Bu olumsuzluklar zaman içerisinde kentte yaşayan yoksul nüfus ve gençlerin pahalılaştıran yaşam karşısında kentten göç etmelerine neden olarak Cittaslow’ un en temel amacı olan yerel yaşam kalitesini artırma hedefi ile çelişen bir durumu meydana getirecektir (Knox, 2005, s. 8). Bu da kentin dokusunu ve geleceğini oluşturan gençlerin ve kentlerin geleceğini etkileyecek bir tablonun ortaya çıkmasına neden olacaktır (Saribaş vd. , 2016, s.116).

Cittaslow’ un turizm, kent pazarlaması, sürdürülebilirlik gibi alanlarda yoğun şekilde ele alınmasına ek olarak hareketi farklı boyutlarıyla irdeleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Cittaslow’ un son kritere kadar tamamlanmaya çalışılan bir oluşum değil evrensel ve yerel boyutuyla kentlerde yaşamı geliştirmeyi amaçlayan süreç ve kalite serüveni olması hareketin çok boyutluluğunu desteklemektedir (Özbek ve Erikçi, 2014, s.118-5). Cittaslow felsefesinin kent geneline uygulanma ve kriterlerinin yerine getirilme serüveninde kent sakinleri ve kent turizm ve bağıl ekonomik etkilerine ek olarak çeşitli fırsatlar elde etmektedir. Knox (2005, s.8), hareketin kriterlerinin; mekân ve sosyal yapının inşasına ilişkin birçok alanda nesnellik ortaya koyması bakımından başarılı bir kent planlama örneği olduğunu belirtmiştir. Radstrom (2011), kentlerin kimliklerini

koruyabilecekleri, kent planlamasında yürünebilir alanların desteklendiği, tüm sakinleri için sosyal faydalar sağlayan, yerel endüstrinin korunduğu bir çözüm olduğunu vurgulamıştır. Pink (2008), Mayer ve Knox (2006)'in kentlerde sürdürülebilir yerel kalkınma modeli olabileceği, alternatif kent planlamaları için fırsat yaratabileceği düşüncelerine katılmakla birlikte üye kentlerde yaşayanlar için günlük hayata ilişkin duyularda da farklılıklar yarattığını belirtmiş ve yerel ekonomilerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının bu noktada önemli olduğunu vurgulamıştır. Miele (2008, s.137); toplumsal refahın sağlanması için gastronomik kaynakların, yerel çevre kalitesinin ve yeni teknolojilerin kullanılması düşüncelerinin Cittaslow' un kentlere kattığı temel felsefe olduğunu belirtmiştir. Parkins ve Craig (2006, s. 82-83) ise kültürel değişimlere karşı tavır oluşturan ve yaşamı geleneksel formlarla ele alan yapısında dikkat çekmiştir.

Hareketin kent kalkınmasına, yaşayanlara, yerel ekonomiye, kültür ve sosyal hayata ilişkin etkilerinin ele alındığı bu öncül çalışmalar Türkiye'de de benzer çalışmalara zemin oluşturmuştur. Ancak sürdürülebilirlik bu çalışmaların birçoğunun teması olmuştur. Hareketin deniz turizmi merkezlerinden olan Seferihisar'da başlaması; turizm, destinasyon ve pazarlamaya ilişkin konularda sürdürülebilirlik bağlamında tartışmaları ve araçsallaştırmaları da beraberinde getirmiştir. Bunun dışında ise öne çıkan en önemli tema ise sürdürülebilir kalkınma olmuştur.

Tablo 3.20 *Cittaslow Çalışmalarında Ele Alınan Temalar*

Temalar	Yazarlar
Destinasyon, Markalama, Pazarlama	Akdoğan (2017)
Şehir Markalaşması	Gökaliç (2017)
Turizm	Çıtak (2016), Coşar ve Kozak (2014), Doğan vd.(2014)
Yaşam Kalitesi	Ak ve Bıçkıcı (2016)
Sürdürülebilir Turizm	Ünal (2016), Kabacık (2015)
Kırsal ve Eko- turizm	Deviren ve Yıldız (2015)
Yerel Kalkınma	Şahinkaya (2010), Sırım (2012)
Sürdürülebilir Kalkınma	Kazançoğlu ve Dirsehan (2016), Bayraktar vd.(2016), Özmen, Birsen ve Birsen (2016), Şahin ve Kutlu (2014), Sarıbaş vd. (2016)
Sürdürülebilir Kent, Kalkınma	Keskin (2012)
Sürdürülebilir Yerel Kalkınma	Yalçın ve Yalçın (2013)
Sürdürülebilirlik	Özgen (2012)
Şehirlerin Pazarlanması	Yücel ve Karabağ (2011), Korkmaz, Mercan ve Atay (2014)
Sürdürülebilir Turizm	Benli (2013)
Sürdürülebilir Yerleşim Yerleri	Mutdoğan (2010)
Sürdürülebilir Turizm Kalkınması	Ekinci (2014)

Kaynak: *Literatür taraması ile elde edilen bilgiler doğrultusunda yazar tarafından derlenmiştir.*

Cittaslow hareketini sürdürülebilir kalkınma bağlamında inceleyen çalışmalarda genel olarak hareketin kriterleri ile sürdürülebilir kalkınmanın boyutları ve kriterleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Slow Food'un ortaya çıkış yıllarına denk gelen sürdürülebilir kalkınma tartışmaları da bu noktada Slow hareketlerinin bu kalkınma türü ile de özdeşleşmesine neden olmuştur. Slow Food'a göre sınırları, belirli kentler ile örgütlenen Cittaslow' un bu tartışmalarda sıklıkça yer almasının nedeni bu boyutların örneklem bağlamında incelenebilir olmasıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın "3 E"⁸⁶ modeli bu bağlamda ele alınan temel husus olmuştur. Hareketin kriterleri; sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları ve çevre, ekonomi ve eşitlik boyutları bağlamında incelenmiştir. Özmen, Birsen ve Birsen(2016) hareketin çevre kriterlerinin çevresel boyutu, yerel üretimi destekleyen kriterlerinin ekonomik boyutu, el sanatlarını teşvik eden kriterlerinin ise eşitlik boyutunu içerdiğini ortaya koymuşlardır. Şahin ve Kutlu (2014) benzer şekilde alternatif enerji kaynaklarını teşvik eden, hava, su ve toprağın korunmasını savunan düşüncelerinin çevre, yerel ekonomik kalkınma vurgusunun sosyal, yerel ürünlerin ve üreticilerin desteklenmesinin ise ekonomik boyutu içerdiğini vurgulamışlardır. Yalçın ve Yalçın (2013); Sosyo-ekonomik kalkınma, sürdürülebilir turizm, iklim, enerji, ulaşım ve doğal kaynaklar boyutunda BM, OECD ve AB'nin sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin göstergelerini karşıladığını vurgulamıştır. Benzer düşünceler, Mutdoğan (2010), Özgen(2012), Sarıbaş, Kömür ve Güler (2016), Deviren ve Yıldız (2015), Kazanoğlu ve Dirsehan (2016) gibi yazarlarca da belirtilmiştir. Keskin (2012) ise farklı olarak hayatın sürdürülemez olduğu metropollere nazaran 50.000 nüfus altındaki kentlerin birliğe seçiminin sürdürülebilir kalkınmayı destekleyeceğini vurgulamıştır. Bayraktar, Öztürk ve Kocaoğlu (2016, s.72-73) çalışmalarında Cittaslow Charter'ın, belediyelerde sürdürülebilir yerel kalkınmayı benimseyen politikaları ve sürdürülebilir kentler için çevreyi desteklediğini belirtmişlerdir. Ancak Cittaslow Charter'da sürdürülebilirlik kavramı bu boyutlarda ele alınmamıştır. Belgede sürdürülebilirlik dört yerde geçmektedir. Bunlar; kamu ve özel inşaat ve yapılara ilişkin konularda sürdürülebilir kent planlaması, kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtılması ve sürdürülebilir mimarlık için destektir. Aynı belgede Cittaslow'un genel bir politika olarak sürdürülebilir kalkınmayı ortaya koyduğunu belirtmek mümkün değildir (Cittaslow International Charter, 2017).

---

⁸⁶ Sürdürülebilir kalkınmanın economy, environment, equity (ekonomi, çevre, eşitlik) formülüdür.

Sürdürülebilirlik kapsamında yapılan bu çalışmaların büyük çoğunluğunun temel yanışı ise ampirik bulgulara dayanmamasıdır. Kriterlerin varsayımsal olarak ele alındığı bu çalışmalar sürdürülebilirliğin boyutlarını içeren ekonomi, çevre ve sosyal boyutlarda sürdürülebilirlik kapsamı dışında yapılan çalışmalarla tezatlık oluşturmaktadır. Örneğin Sarıbaş, Kömürcü ve Güler'in (2016) Seferihisar'da Z kuşağından 361 genç ile gerçekleştirdiği çalışmada gençlerin çevrenin korunması, çevresel sorunlar, sürdürülebilirlik gibi konularda bilgi düzeylerinin çok düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Ekonomik olarak sürdürülebilir sistemin kurulması ve mal, hizmet üretimindeki dönüşümleri irdelemeden yerel üretimi korumak ve zanaatkarlığı geliştirmek kriterlerinden yola çıkılarak bu alanda sürdürülebilirliği savunmak ise bu bağlamda yine bilimsellikten uzak bir yaklaşıma neden olmaktadır. Aynı durumlar çevre ve sosyal boyutlar için de geçerlidir. Yerel farklılıklar bölümünde ele aldığımız üzere ülkelerde yerel yönetimlerin sahip olduğu yetkiler birçok alandaki girişimi kısıtlamaktadır. Turist sayısındaki artışın sosyal ve çevresel sonuçları da bu bağlamda Cittaslow üyesi kentlerde yaşayanlar için sürdürülemez bir gelecek ile tehdit etmektedir.

3.4. Dünyada Cittaslow Örnekleri ve Uygulamaları

Cittaslow İtalya üyeleri kendi kimliklerini koruyarak şehirlerin pazarlanması ve turistleri çekmek için politikalar geliştirmektedir. Ancak her şehir yavaşlığa ilişkin kendilerine ait yeni uygulamalar ortaya koymaktadır (Miele, 2008, s. 140-141). Radstrom (2011, s. 102-103) hareketin doğduğu İtalya Orvieto kentinde trafik ile ilgili düzenlemelere dikkat çekmiş, okullarda verilen yerel yemek eğitimlerinin, okul kantinlerinde yerel, taze ürünlerin yer almasının ve yerel üreticilere desteklerin önemli çalışmalar olduğunu belirtmiştir. Miele (2008, s.142-144) bölgeye özgü şarap, peynir, zeytinyağı üretiminin geleneksel yöntemler ile devam ettirilirken bölgeyi ziyaret edenler ile deneyimlerin paylaşımlarının Cittaslow ile birlikte kırsal turizm hareketini de doğurduğunu belirtmiştir. "The Palace of Taste"⁸⁷ ismiyle kurulan yapı ile de kentte yemek buluşmalarına, eğitimlerine, yerel ürünleri korumak için araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine olanak sağlanmıştır. Bir başka örnek olarak Bra' da peynir ile ilgili projelerin yoğunlaşması ile kentte hayvancılık da bağıl olarak gelişmiş ve istihdam

---

⁸⁷ Lezzet Durağı olarak dilimize çevirebileceğimiz yapı günümüzde Cittaslow genel merkezi olarak da kullanılmaktadır.

artmıştır. İtalya'nın bir diğer Cittaslow'u olan San Vincenzo da ise Orvieto'nun aksine üretim, eğitim ve gıda ilişkisinin konularda değil gürültü, ses, ışık kirliliğini azaltmak, deniz turizmi ile yavaşlık felsefesini uyumlu hale getiren bir kent dizaynı için yapılan çalışmalar ön plana çıkmaktadır (Miele, 2008, s. 145-146).

İngiltere Ludlow kenti "The Ludlow Skill Building Projects" isimli önemli bir proje gerçekleştirmiştir. Hareketin çalışma yaşamına entegre olması ve kentteki işsizliğin önüne geçilmesi düşünceleriyle başlatılan projeler serisinde "Young Chefs" isimli alt proje ile genç uzman aşçı eğitimleri verilmeye başlanmış, mutfak alanındaki bu eğitimleri mobilya yapımı, sıhhi tesisat ustalığı gibi alanlardaki eğitimler izlemiştir. Küçük üreticilik ve gıda üretimi ile sınırları içerisinde sürdürülebilir bir yaşam düşüncesini savunan kent yönetimi genç neslin küresel şirketler yerine kendi işlerini yürütmelerinin hem kent sürdürülebilirliği açısından hem de küçük işletmelerinin devamlılığı açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. İngiltere'deki bir diğer üye kent Diss ise "The Diss Food Network" projesi ile yerel tarım üreticileri, hayvancılık yapanlar ile restoranlar, kafeler ve diğer gıda işletmeleri arasında üretim ve tüketim zinciri oluşturmuştur. Süpermarketlere alternatif olarak güçlendirilmek istenen proje ile yerel ekonomi ve istihdamın güçlendirilmesi ana hedeflerden biri olmuştur. (Pink, 2008b, s. 100-105)⁸⁸

İngiltere'de bir diğer örnek ise turist çekme potansiyeli düşük olan, küçük üreticilerin yoğunluklu olduğu Aylsham kentidir. Yerel işletmelerin, restoran ve kafelerin desteklenmesi ile kentte sessiz alanların, oluşturulması kültürel ve mimari mirasın korunmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Mayer ve Knox, 2009, s. 34-35). Küresel gıda zincirlerine karşı yerel ekonominin korunması konusunda paranın dolaşımı kentte yaşayanların dikkat çektiği önemli bir konu olmuştur. Slow Food projeleri ile entegre bir şekilde kamusal bahçelerde tarımsal üretim yapılması, gençlerin sürece dahil edilmesi, yemek paylaşımı etkinlikleri, kültürel mirasın korunması için anı bankacılığı projesi gibi farklı projeler ve etkinlikler de gerçekleştirilmiştir. Şehir yönetiminin sahip olduğu bir arazide uygulamaya konan "The Green Lanes Community Garden Project: From Wasted Space to a Local Place" isimli proje ile atıl durumda bulunan arazinin kamu yararına kullanıma açılması ve özellikle kentte yaşayan emeklilere zamanlarını değerli geçirmek için bir fırsat sunulması düşünceleri önemli olmuştur. Kentin Cittaslow öncesinde Slow Food hareketine dâhil olması proje ve etkinliklerin tarımsal üretim, gıda

---

⁸⁸ Ludlow ve Diss kentleri günümüzde Cittaslow üyesi kentler değildir.

ve yemek konularında daha etkin olmalarına neden olan önemli bir husustur (Pink, 2007, s. 67-69).

Mayer ve Knox (2006) Almanya ağına dahil olan kentlerde yaptığı çalışmalarda Hersbrucuk kentinde yerel çevreci gruplar, yerel yönetim ve çiftçiler arasındaki işbirliği ile kente yeni yeşil alanların kazandırılmasına dönük çalışmalar yapıldığını, çiftçiler ile yerel restoranlar arasındaki kuvvetli işbirliği ile geleneksel tariflerin geleneksel üretim ile tüketiciyle buluşmasına dönük çalışmaların yaptığını ortaya koymuşlardır. Waldkirch kentinde üretici pazarları ile üretim-tüketim ilişkisi Slow Food'un felsefesiyle şekillendirilirken, kamu alanları ve okulların aydınlatılması için alternatif enerji sistemlerinin geliştirildiği belirtilmiştir. Waldkirch belediyesi üyelik sonrasında kentte bulunan "Red House" isimli bir mekânın tamiratını gerçekleştirerek yemek, tadım şenlikleri ve yerel ürün satışı için kamusal bir alana döndürmüştür. "Red House" bünyesinde oluşturulan ikinci el eşya satışı, ev yenileme, taşıma hizmetleri, bahçıvanlık, kargo hizmetleri gibi işler ile kentte yaşayan ve uzun dönem işsizlik sorunu olan vatandaşlar için istihdam yaratan bir merkeze de döndürülmüştür.

Servon ve Pink (2015) İspanya'da Pals, Begur, Lleida, Rubielos De Mora kentleriyle gerçekleştirdiği kapsamlı çalışma ülke profili açısından önemlidir. Pals kentinde Slow Food ile birlikte gerçekleştirilen okullarda lezzet eğitimleri, kentte 500 yıllık geçmişe sahip olan pirinç üreticiliğinin desteklenmesi ve üretim metodlarının korunması gibi kentin sahip olduğu değerler üzerinden projeler şekillendirilmiştir. Lleida'da geçmiş dönemlerde yerel ekonomide önemli bir yere sahip olan balıkçılığın küresel şirketlerce baskılanması taze gıda pazarının yerini dondurulmuş balıklara bırakmıştır. Bu bağlamda Cittaslow taze balık satışının, yerel ürünlerin yeniden canlandırılması için önemli bir yol haritası oluşturmuştur. Cittaslow'un İspanya'daki bir diğer önemli noktası da dünyadaki ve Türkiye'deki birçok örneğin aksine hareketin turizm hareketine dönüşmeden yaşam kalitesini yükseltme, yerel kültür ve değerlerin korunması düşüncelerinin baskınlığıdır. Turistik yönü güçlü olan Rubielos De Mora kenti bile bu noktada Cittaslow'u pazarlama aracı olarak kullanmamış aksine kentin yavaş hareketine benzer düşünce yapısının korunup, teknoloji ve diğer araçlarla geliştirilmesi olmuştur.

Lowry ve Lee (2011) Amerikan Cittaslow üye kentlerinin Slow Turizm ile ilişkili olduğunu ve bu turizm sürecinden yerel üreticilerin de ekonomik faydalar sağladığını ortaya koymuşlardır. Jung, Ineson ve Miller (2014) da İngiltere'de 10.000 nüfuslu küçük

bir kasaba olan Mold Wales’da benzer süreçleri tespit etmişlerdir. Yerel üreticiler ile turizm işbirliğine bir diğer örnek ise Avustralya’nın Goolwa kentinden gelmiştir (Park ve Kim, 2014).

Macaristan’da bulunan Hodmezovasarhely kenti için Cittaslow kentte önceki süreçlerde çevre, trafik ve sağlık alanlarında gerçekleştirilen programlar için toparlayıcı bir kimlik oluşturmuştur. Yerel öğretmenlerin önderliğinde yerelde yaşayan çocuklara ve vatandaşlara çevre bilincini aşılamaaya çalışan “Green Link Team” oluşumu, halk sağlığı taramaları ile kent genelinde sağlıklı bir toplum yaratmayı amaçlayan The Program for the Healthy Hodmezovasarhely programı ve trafik ile ilgili yapılan çalışmalar Cittaslow üyelik sürecinde kriterler dahil edilmiştir. Böylece dağınık bir yapıda gerçekleştirilen uygulamalar bir şemsiye etrafında toplanmıştır. (Ildiko, 2013, s. 200-201)

Kaliforniya eyaletinde bulunan Sonoma Walley kasabası ise ilk olarak yerelde arıcılığın ve üreticiliğin korunması ile geliştirilmesi için proje ortaya koymuştur. Yerelde bulunan gençlik ve çevre grupları ile bal üretiminin temel kaynağı olan üç farklı ağaç türünün korunması biyoçeşitliliğin ve üreticiliğin devamlılığı için önemli olmuştur. Kentte yapılan diğer çalışmalar ise bu bağlamda yerel üreticiliğin bilinçlenmesi için eğitimler olmuştur. Üçüncü proje ise iklim değişikliğinin yerel düzeydeki etkilerini anlatan bilinçlendirme çalışmasıdır. (Carp, 2012, s. 137-138)

Kentlerde gerçekleştirilen projeler özelinde olmamakla birlikte Cittaslow üyeliğine kabul edilme ve kriterleri yerine getirme süreci de yerelde yaşayanların hayatlarında olumlu süreçler yaratmaktadır. Cho (2011, s.203), Güney Kore’de bulunan Hadong-gun ve Busan kentlerinde gerçekleştirdiği çalışmada kentlerde uygulamaya konan projelerin yerelde yaşayanların hayat kalitesinin yükseldiğini tespit etmiştir.

3.5. Türkiye’de Cittaslow Örnekleri ve Uygulamaları

Cittaslow’un Türkiye serüveni Seferihisar’ın 28 Kasım 2009 tarihinde harekete katılımı ile başlamıştır. 2009 yerel seçimlerinden kısa süre sonra gerçekleştirilen bu katılım, uzunca bir süre kamuoyunda Belediye Başkanı Tunç Soyer’in projesi olarak aktarılmıştır. Seferihisar’ın katılımı öncesinde Türkiye’de akademik yazın alanında ve çalışmalarda Cittaslow’ un ele alınmamış olması ve sadece çeşitli turizm, gezi dergilerinde yer verilmesi bu noktada önemlidir. Bu bağlamda Cittaslow uzunca bir süre Tunç Soyer’in demeçleri, anlatıları ve projeleri ile anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Hareketin dünya serüveninin üzerinden 10 yıllık bir süre seçmesi ve bu süre zarfında

dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan çalışmalar ile harekete ilişkin bilimsel bilgi birikimi sağlanmıştır. Bu iki durum Türkiye’de Cittaslow’a ilişkin bilimsel bilginin Tunç Soyer ve dünyada belirli temalar etrafında şekillendirilen çalışmalar ile sınırlı kalmasına neden olmuştur.

Seferihisar sonrasında Türkiye ulusal ağının kurulması ve hareketin Türkiye’de gelişimi 2011 yılında Gökçeada, Yenipazar, Taraklı ve Akyaka’nın birliğe dâhil olması ile gerçekleşmiştir. 4 yeni kentin birliğe dâhil olması Cittaslow’ un ülke çapında bilinmesine de katkı sağlamıştır. Ulusal ağın kurulması ile birlikte ise her kentte belirlenen koordinatörler, belediye görevlileri, çalışma grupları ve dernekler aracılığıyla kentlerde gündelik hayatta Cittaslow konusundaki bilgi düzeyi artmıştır.

Hareketin bir sonraki genişleme süreci 2012 yılında Vize, Yalvaç ve Perşembe’nin, 2013 yılında Halfeti’nin, 2015 yılında Şavşat’ın, 2016 yılında Uzundere’nin, 2017 yılında ise Göynük, Eğirdir ve Gerze’nin katılımı ile gerçekleşmiştir. Türkiye’de ulusal ağın aynı yıl içerinden birden fazla üyenin katılımı ile gerçekleşmesi dünyadaki diğer ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Çeşitli ülkelerde şehirlerin kendi istekleri doğrultusunda hareketten ayrılması ya da yıllık raporlar doğrultusunda Cittaslow kriterlerini yerine getirmedikleri için üyelikten çıkarılmaları karşılaşılan durumlar olabilirken Türkiye örneğinde bu durum yaşanmamıştır.

Tablo 3.21 Türkiye Cittaslow Üyelerinin Katılım Yılları

Kentler	Katılım Yılı
İzmir/ Seferihisar	2009
Sakarya / Taraklı	2011
Kırklareli/ Vize	2012
Aydın/ Yenipazar	2011
Isparta/ Yalvaç	2012
Ordu/ Perşembe	2012
Çanakkale/ Gökçeada	2011
Şanlıurfa/ Halfeti	2013
Muğla/ Akyaka	2011
Artvin/ Şavşat	2015
Erzurum/ Uzundere	2016
Bolu/ Göynük	2017
Isparta/ Eğirdir	2017
Sinop/ Gerze	2017

Birliğin Türkiye'deki kurumsallaşma ve genişleme sürecinde kentlerin birliğe katılım amaçları ve tutumları önemli bir faktör olmuştur. Ekincek (2014) birliğe dahil olan şehirlerin yöneticileri ile gerçekleştirdiği çalışmada kentlerin turizm, pazarlama ve destinasyon özelliklerini artırma fikrinin harekete katılımdaki en temel motivasyon olduğunu tespit etmiştir. Çevre ve yerel kalkınmaya ilişkin düşünceler ise sonraki düşünceler arasında olmuştur. Bu durum kentlerin projelerini oluşturmalarına da yansımıştır.

Türkiye'de harekete dahil olan kentlerin bir çoğunda başlayan, planlanan ya da düzenlenen projeler ilk olarak altyapıya ilişkin konularda olmuştur. Kentlerin kanalizasyon sistemleri, katı atık arıtma tesisi kurulması için projeler hazırlanması, kent yollarının yapımı, enerji kaynaklarında çeşitlilik yaratmak bu bağlamda örnek olarak gösterilebilir. Ancak büyükşehir sınırlarında kalan kentlerin bu projelerini gerçekleştirebilmesi de büyükşehir projelerine endekslenmiştir. Kentlerin ikinci sıradaki gündem maddeleri ise tarihi binaların, bölgelerin restorasyonudur. Geleneksel unsurların ön plana çıkarıldığı sözlü tarih çalışmaları, zanaatkarlık destekleri de bu projelere eklenmiştir.

Temel projeler olarak betimleyebileceğimiz bu projeler sonrasında ise kentler kendi özelliklerini, değerlerini yansıtan, yerel halkın ihtiyaçları doğrultusunda projeler üretmiştir. Organik tarım ve turizm ile ünlenen Gökçeada bu bağlamda tarım ve gıdaya ilişkin projelere ağırlık vermiştir. Slow Food ile ilişkilerin de sıkı yürütüldüğü ilçede tarımsal üretim, biyoçeşitlilik, geleneksel meslekler alanlarında çalışmalar ve faaliyetler yürütülmüştür Ekolojik Şarap Kültürü Projesi ile 67.5 dekar alanda şarap üretimi gerçekleştirme fırsatı yakalamıştır. Bu bağlamda Türkiye'de organik tarımın başkenti olma serüvenini Cittaslow felsefesi ile pekiştirmiştir (Yurtseven ve Karakaş, 2013, 92 - 93).

Bir diğer üye Perşembe 2012 yılında kriterlerin %54 'ünü yerine getirerek Cittaslow unvanını almıştır. Kabacık (2015) dönemin belediye başkanı, Cittaslow dernek başkanı ve belediye meclis üyesi ile yaptığı görüşmelerde ilçenin Cittaslow ağına dâhil olma amaçlarını; birlik markasının ilçenin tanıtımına katkı sağlayarak yerel değerlerin ulusal düzeyde bilinmesi ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlama düşünceleri şeklinde özetlemiştir. Kentte gerçekleştirilen projeler bu düşünce etrafında şekillenmiştir. Üyelik

sonrasında kentte; gürültü kirliliğinin azalması ve bisiklet yollarının yapılması bağlamında çalışmalara başlanmıştır. Turizm Bakanlığı ile geliştirilen proje çerçevesinde 120 kişiye ev pansiyonculuğu eğitiminin verilmesi, yiyecek işletmelerinin menülerinde yerel yemeklerin girmesi gibi konularda projeler ve çalışmalar gerçekleştirilen diğer projeler olmuştur.

6360 sayılı “Büyükşehir Belediyeleri Kanunu” ile Muğla'nın büyükşehir statüsüne geçişi ve ilçeye bağlı bir mahalle haline kadar Ula İlçesine bağlı turistik bir belde olan Akyaka, Cittaslow birliğine 2011 yılında katılmıştır. Kentte yerel halkın bilgilendirilmesi sonrasında halk oylaması yapılarak birliğe dâhil olan ilk kent olmuştur (Bekar vd., 2015, s. 58). Kentte yerel halkın önemsedikleri konular projelere doğrudan yansıtılmıştır. Yüksek sesle müzik çalınması yasaklanması, şehirdeki çöp kutuları ve uyarı tabelalarının artırılması gibi öncelikli olarak çevrenin korunmasına ilişkin projeler hayata geçirilmiştir. Kentte bulunan Sanat Sokağı'nda kadınların sanatsal, tarımsal ürünlerini ve el işlerini satışa sunabilmeler sağlanmıştır. Rüzgâr sörfü gibi çevre dostu sporlar desteklenmiştir. Slow Food aktiviteleri çoğaltılarak yöreye özgü yemekler ve balık ürünlerinin yer alması konusunda yerel restoranlar ile çalışmalar yürütülmüştür (Bekar vd. , 2015).

Diğer üyelerde de benzer projeler şekillendirilmiştir. Ancak bu noktada Cittaslow felsefesine aykırı olan çeşitli durumlar da yaşanmıştır. Taraklı ilçesinde TOKİ tarafından yapılan konutlar, büyük sermaye kuruluşlarınca gerçekleştirilen büyük termal tesisler buna örnek olabilir. Uzundere'de yerel yönetimlerin ve halkın direncine karşın yapılması planlanan Hidro Elektrik Santraller (HES) de bu noktada bir diğer örnektir. Protesto süreçlerinde bölge insanlarının ve Cittaslow üyesi şehirlerin yöneticilerinin dayanışma içerisinde olarak yapılması planlanan HES'lere karşı duruşu ise Cittaslow' un kentler arasındaki dayanışma gücünü de ortaya koymuştur. Benzer şekilde Vize İğdeada'da yapılması planlanan nükleer santrale tepkiler de farklı bir örnek olmuştur.

Türkiye'de Cittaslow üyesi kentlerde projeler ve uygulamalar bağlamında ise başka hayati farklılıklar bulunmamaktadır. Seferihisar bu noktada hareketin lokomotifi olmuştur. Gerçekleştirdikleri projeler birçok üye tarafından benzer şekilde uygulamaya konmuştur. Bu durum bilimsel bilgi üretim süreçlerinde ve uygulamada Seferihisar'ın hâkim konumunu pekiştirmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SEFERİHİSAR ÖRNEĞİNDE CİTTASLOW HAREKETİNİN ETKİLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİNE YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI

4.1. Araştırmanın Amacı ve Problemi

Cittaslow hareketi resmi olarak kurulduğu 1999 yılından günümüze kadar dünyanın birçok ülkesinde kentleri bünyesine dâhil ederek büyük bir birlik haline gelmiştir. Şehirler harekete dâhil oluş sürecinden itibaren hareket tarafından ortaya konan kriterleri, harekete dâhil olabilmek, hareket içerisinde varlığını devam ettirebilmek ve kentlerde Cittaslow felsefesini yaygınlaştırabilmek için yerine getirmektedirler. Kriterleri yerine getirmenin sonucu olarak da kentlerde kriterler bağlamında ele alınan konularda bir takım olumlu değişimler gözlenmektedir ya da hedeflenmektedir. Hareketin kriterlerinin yerine getirilme sürecinde kentin tüm paydaşları da bu değişimlerden faydalanmaktadır. Bu çalışmanın temel problemi ve amacı Cittaslow hareketine dâhil olma sonrasında kentin ve paydaşlarının geçirdiği sosyo-ekonomik dönüşümlerin nasıl olduğunu cevaplamak üzerine kuruludur.

Araştırmanın temel problemi çerçevesinde yapılan literatür çalışması sonrasında hareketin temel etki alanlarına bağlı olarak farklı sosyo-ekonomik gruplar üzerinde etkileri de çalışmanın alt problemlerini oluşturmuştur bu bağlamda çalışmanın alt problemleri:

- Cittaslow hareketi ve bağlı olarak uygulamaya konulan projelerin kenti sosyo-ekonomik bağlamda etkilendiği alanlar hangileridir?
- Cittaslow hareketi ve bağlı olarak uygulamaya konulan projelerin kentte tarımsal üretime ve tarımsal üretim süreçlerine etkisi nedir?
- Cittaslow hareketi ve bağlı olarak uygulamaya konulan projelerin kentte yaşayan kadınların gelir elde etme biçimlerine ve istihdam ilişkilerine etkisi nasıldır?
- Cittaslow hareketi ve bağlı olarak uygulamaya konulan projelerin, mal hizmet üretim süreçlerinde kentteki mülkiyet ilişkilerine ve mekâna etkisi nelerdir?
- Cittaslow hareketi ve bağlı olarak uygulamaya konulan projelerin kentte yaşayan

gençlerin sosyo-ekonomik durumlarına etkileri nelerdir?
başlıkları etrafında şekillendirilmiştir.

4.2. Araştırmanın Önemi

Cittaslow hareketi kurulduğu günden bu yana farklı ülkelerde kentlerin katılımı ile günümüzde 30 ülkede üyeleri ile birlikte felsefesini yaygınlaştırmaktadır. Bu felsefe ile birlikte bu kentlerde Cittaslow felsefesinin ortaya koyduğu değerler de milyonlarca insanı etkilemektedir. Hareketin Türkiye’de 2009 yılında Seferihisar’ın katılımı ile başlayan süreci günümüzde 14 Cittaslow üyesi şehir ile birlikte devam etmektedir. Üyelerin yanında birçok şehir de birliğe katılım için başvurularını gerçekleştirmiştir. Bu çalışma turizm, destinasyon, sürdürülebilirlik gibi belirli temalar etrafında şekillenen akademik çalışmalardan farklı olarak ilk kez hareketin felsefe ve uygulamalarının kentte yarattığı sosyo-ekonomik etkileri bulmayı amaçlamaktadır. Önceki çalışmalarda kısmi olarak incelenen ekonomi, istihdam etkileri bu çalışmada daha derinlemesine incelenmektedir. Çalışma, belirli temalar ve modeller ile ilişkilendirilen hareketin gerçek hayattaki uygulamaları ile kendine has yanlarının ortaya koyması bağlamında önem arz etmektedir.

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Cittaslow hareketi, Türkiye’de 14 kentte yer almasına karşın Seferihisar ilçesi gerçekleştirdiği projeler ile hareketin amiral gemisi konumundadır. İlçenin gerçekleştirdiği projelerin bilimsel yöntemler ile incelenerek ampirik bulgular elde edilmiş olması ilçeye ilişkin akademik bilgi birikiminin hareket bağlamında oluşmasını sağlamıştır. Diğer kentlerde karşılaşılamayan bu durum yeni çalışmaların da Seferihisar üzerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. Birliğin Türkiye ve dünya çapındaki organizasyonuna karşın Seferihisar örneğinin incelenmesi çalışmanın ilk sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu duruma neden olan diğer sınırlılıklar ise farklı coğrafyalara dağılmış olan kentleri incelemenin zaman ve maddi olarak zorluklarıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise 38.000 üzerinde nüfusu olan ilçede seçilen araştırma yöntemi ve veri toplama tekniği ile kentte yaşayanların tümüne ulaşma noktasındaki güçlükler ve bu bağlamdaki sınırlılıklardır.

4.4. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ve görüşme tekniği benimsenmiştir. Nitel araştırma yönteminin tercih edilmesinde sosyo-ekonomik etkilerin belirlenmesi amacının payı büyüktür. Nitel araştırma yöntemi; araştırmanın etkilenen alanın doğal ortamında, görüşmeler, gözlemler ve diğer araçlar ile çoklu yöntemlere izin veren, literatür kısıtlarına bağlı kalmadan görüşmecilerin yorumlarını yansıtan ve çalışma sonucunda bütüncül bir resim koyma çabasına katkıda bulunan araştırma yöntemi türüdür (Creswell, 2016, s. 45-47). Sosyo-ekonomik etkiler gibi geniş bir problemin yanıtlanmasında ve farklı tarihsel süreçlerle irdelenmesinde nitel araştırma yöntemi görüşmecilerin deneyimleri ile bütüncül bir resim oluşturabilme noktasında önemlidir. Nitel araştırma yönteminin seçilmesindeki bir diğer husus ise araştırma problemi bağlamında olgusal veri elde etmede güçlüklerdir. Olgusal verilerin elde edilmediği çalışmalarda kişilerin görüşleri, tutumları ve düşünceleri olgusal olmayan yargısal veriler ile problemin çözümünde araştırmacıya katkı sağlamaktadır (Karasar, 2017, s. 173).

. Bu çalışmada hareketin sosyo-ekonomik etkilerinin ana problem olarak seçilmesi, inşa edilen bilgi birikiminin irdelenmesi ile hareketin alt problemlerinin de daha özel alanlarda yoğunlaşmasına neden olmuştur. Alt problemlerdeki bu yoğunlaşma ile çalışmanın evreni Türkiye'nin ilk Cittaslow üyesi ve Türkiye ulusal ağı başkenti olan Seferihisar olarak belirlenmiştir. Yapılan literatür çalışmasına sonrasında belirlenen alt problemler kapsamında belirlenen alanda görüşmelerin gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın örnekleme alt problemler doğrultusunda amaca dönük örneklem ile belirlenmiştir.

Araştırmada verilerin toplanması, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve yapılandırılmamış görüşme tekniği olmak üzere iki farklı veri toplama tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın alt problemlerinden biri olan kent tarımındaki dönüşümü incelemek için Seferihisar Belediyesi Tarımsal Hizmetler Müdürü Şerafettin Budak ile yapılandırılmamış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılandırılmamış görüşmelerin en önemli özelliği olan konuya ilişkin bilgi ve düzey yüksekliği (Karasar, 2017, s. 219) ve örneklemin seçimi konusunda yanıt almaktır. Şerafettin Budak'ın seçiminde konuya ilişkin uzman olması ve kentteki dönüşümler hakkında verdiği bilgiler yerel halk ile

gerçekleştirilen görüşmeler öncesinde de kente ilişkin fikir oluşumunu pekiştirmiştir

Yerel halk ile yapılan görüşmelerde ise önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ancak bu görüşme formu ilk görüşmeler sonrasında 3 defa değişikliğe uğramış ve son şeklini almıştır. Alan çalışmasında yapılan ilk görüşmelerde kadın görüşmecilerin soruları algılayışındaki zorluklar ve araştırmacının eş anlamlı sözcükler kullanarak sürekli müdahalesine ihtiyaç duyulması ise bu noktada yaşanan en önemli sorunlar olmuştur. İlk hazırlanan görüşme formlarında görüşmecilerin Cittaslow'a katılım öncesinde yaptıkları işler, istihdam biçimleri ya da çalışıp çalışmama durumları sorulmuş ancak yeterli bilgiye erişilememiştir. Bu durum White'ın (2015, s. 30-36) parça başı işlerde, küçük imalathanelerde ya da aile işçilerinde çalışanların; yaptıkları işleri yaygın olarak çalışmak değil boş zaman etkinliği olarak değerlendirdiği görüşüne benzer bir sonuca ulaşılmasına neden olmuştur.⁸⁹ Nihai görüşme formunda yer alan kent içerisindeki benzer katılımcılar, kendilerinin ve kenttaşlarının iş, istihdam, çalışma durumu gibi sorular karşısındaki sessizliklerini gelir elde yöntemleri şeklinde soruyla kırmışlardır. Bu noktada kadınların özellikle ailelerine ait tarım arazilerinde, yevmiyeli mandalina hasadında ya da hane içinde ya da aile mülklerinde⁹⁰ yaptıkları çalışmayı iş olarak görmedikleri ancak kendilerinin hanelerine gelir kazandırdıklarının bilincinde oldukları sonucu da bu bağlamda araştırma öncesinde kurgulanmayan önemli bir tespit olmuştur.

Alan çalışmasında eklenen bir diğer bölüm ise Cittaslow öncesinde kentte yaşayanların sosyo-ekonomik durumlarının irdelendiği bölüm ve sorularının genişletilmesi olmuştur. Görüşmecilerin Cittaslow öncesi ve sonrası deneyimleri ile hareketin sosyo-ekonomik hayatlarındaki etkiyi daha iyi ve verimli bir şekilde ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Bir diğer önemli başlık ise Cittaslow'un belirli kişileri değil kentteki tüm paydaşları ilgililendiren bir yapıya sahip olması bağlamında görüşmecilerin kendi hane halkı deneyimlerine ek olarak kentte yaşayan diğer vatandaşların hane halklarındaki dönüşümleri ile ilgili tespitleri ve bilgileridir. Görüşmeciler bu ek sorunun görüşme formuna dahil edilmesi ile kimi deneyimleri ve özellikle sorunlu alanları daha verimli bir şekilde ifade etmişlerdir. Araştırmanın planlanma sürecinde alan çalışması tarihi kasım ayı olarak belirlenmiştir. Araştırmacı bu tarihi 2013-2016 yılları arasında

---

⁸⁹ Yazar Devlet İstatistik Enstitüsünün anketlerinde "iş" sorusunun sorulmasında kadınların kendi yapıları işleri iş olarak görmedikleri için yanıtlamadıklarını belirtmiştir.

⁹⁰ Bakkal, dükkân gibi çeşitli işletmeler.

kentte katılımcı gözlemci olarak bulunduğu deneyimler ile belirlemiştir. Kasım ayının seçilmesinde kentte sosyo-ekonomik etkileri çok fazla olan turizm sezonunun bitmesi temel neden olmuştur. Yerel halkta meydana gelen sosyo-ekonomik dönüşümlerin turizm sezonunda tam olarak ölçülememesi ve görüşmecilerin yaz döneminde hem turizm hem tarımsal üretim süreçlerinde yoğun olmaları ve görüşmelerin verimli geçmeme ihtimali de bu bağlamda turizm ve tarımsal faaliyetlerin ilçede kısmen aza indiği Kasım ayında gerçekleştirilmesinde önemli bir nedendir. Araştırma tarihinin belirlenmesi sonrasında 15 Temmuz sürecinin yaşanması alan çalışmasında bir takım zorlukların yaşanmasına neden olmuştur. Sürecin yarattığı toplumsal travma görüşmecilerin kaygı düzeyini arttırmış ve güven kazanmayı zorlaştırmıştır. Özellikle kadın görüşmecilerin görüşmelerde kaygı düzeylerinin yüksekliği tespit edilmiştir. Bu bağlamda kadın görüşmeciler ile yapılan görüşmelerde bir kadın arkadaş eşlik etmiştir. Çalışmanın görüşmeci profili Talo 22'de ele alınmıştır:

Tablo 4.22 Yapılan Görüşmelerde Görüşmecilere İlişkin Bilgiler

Görüşmeci	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Yer	Yaşanılan Süre	Önceki İş	Sonraki İş
1	K	72	İlkokul	Sığacık	72	Ücretsiz Aile İşçisi	Aile İşletmesi
2	E	26	Üniversite	Merkez	26	Çalışmıyor	Belediye İşçisi
3	K	48	Lise	Sığacık	Doğum ve Son 3 yıl	Ücretsiz Aile İşçisi	İşletme Sahibi
4	E	86	Üniversite	Sığacık	20	Emekli	Emekli
5	K	49	İlkokul	Merkez	27	Yevmiyeli Çalışan	Ücretli Çalışan
6	K	40	İlkokul	Merkez	20	Çalışmıyor	Ücretli Çalışan
7	E	58	İlkokul	Sığacık	58	Balıkçı	Emekli
8	K	35	Lise	Sığacık	35	Ücretsiz Aile İşçisi	İşletme Sahibi
9	E	58	Yüksek Lisans	Sığacık	2	Mimar	İşletme Sahibi
10	K	53	Yüksek Lisans	Sığacık	1	Mühendis/Emekli	İşletme Sahibi
11	E	44	Lise	Merkez	44	Kamu İşçisi	Kamu İşçisi

Tablo 4.22 Devamı

12	K	46	İlkokul	Beyler Köyü	46	Ücretsiz Aile İşçisi	Ücretli Çalışan / Temizlik
13	E	36	Lise	Merkez	18	Ücretli Çalışan (İşçi, Sanayi)	Taksici
14	K	40	Üniversite	Merkez	40	Kamu İşçisi	İşletme Sahibi
15	E	56	Ortaokul	Köy	56	Çiftçi/ Emekli	Çiftçi / Kooperatif Ortağı
16	K	42	Üniversite	Ürkmez	3	Kendi Hesabına Çalışan	Kendi Hesabına Çalışan
17	E	-	Üniversite	Merkez	6	Mühendis	Mühendis
18	K	26	Üniversite	Merkez	26	Çalışmıyor	Mimar

Görüşmecilerin büyük çoğunluğu 40 ve 50'li yaşlardaki kişilerden oluşmaktadır. Alan çalışması öncesinde herhangi bir yaş ölçütü konmaksızın bu durum alanda karşılaşılan bir durum olmuştur. Cittaslow öncesinde ücretsiz aile işçisi, yevmiyeli çalışan ve işsiz olan kadınların tamamı Cittaslow sonrasında işletme sahibi, işletmede ücretli çalışan olmuştur. Kente Cittaslow sonrasında gelen kadın görüşmeciler ise mimar, mühendis gibi meslek dallarından emekli olma sonrasında işletme sahibi olarak hayatlarına devam ettikleri tespit edilmiştir. Görüşme sürecinde sosyal yaşam içerisinde erkek görüşmeci bulmak zorlanılan bir durum olmuştur. Kent sosyal yaşamında kadınlar ön planda olması ve ekonomik hayattaki ağırlıkları bu durumun temel nedenlerindedir. Görüşme yapılan erkeklerde ise Cittaslow sonrası gelir elde etme yöntemleri konusunda önemli farklılıklar tespit edilememiştir.

4.5. Bulgular ve Yorum

4.5.1. Seferihisar'ın Cittaslow hareketine katılımı öncesinde kent ve bireylerin sosyo-ekonomik yapısı

İzmir iline bağlı bir ilçe olan Seferihisar M.Ö 800. yıla dayanan bir geçmişe sahiptir. Sığacık, Ürkmez, Akarca gibi mahalleleri geçmiş dönemlerde Lebedos, Teos ve Myonnesos gibi antik kentlere ev sahipliği yapan yerler olmuştur. Şarap üretiminde önemli bir yere sahip olan, liman ticaretinin yürütüldüğü kent aynı zamanda dönem kentlilerinin tanrısı olan Dionysos'un da etkisiyle sanat, politika, tiyatro alanlarında da bir merkez olmayı başarmıştır. Selçuklu ve Osmanlı döneminde de limanları sayesinde önemli bir konumda olan kent, zanaatkârlığın ve tarımın başat olduğu küçük bir kasaba olarak tarihsel varlığını korumuştur. (Atilla ve Öztüre, 2012)

Cittaslow statüsünü elde etmeden önce Seferihisar genellikle köylü tarımının, balıkçılığın, hayvancılığın temel geçim kaynaklarını oluşturduğu bir ilçe olmuştur. Köyler ağırlıklı olarak bahçecilik, narenciye, zeytin, tahıl ve sebze üretimi ile geçimlerini sağlamıştır. Sığacık mahallesi kıyı balıkçılığı faaliyetlerinin yapıldığı, İzmir'den az sayıda günübirlik yerli turisti ağırlayan bir yer olmuştur. Yazlık evlerin ve birkaç büyük turizm işletmesinin olduğu diğer mahalleler ise sosyo-ekonomik açıdan yazları canlanan bir yapıya sahip olmuştur. İlçe merkezi ise; esnafların, küçük dükkânların yaygın olduğu idari merkez görevini üstlenmiştir. Raif kentin Cittaslow öncesi sosyo-ekonomik durumunu şu sözlerle aktarmıştır:

“Cittaslow öncesinde kentte yaşamıyordum. İstanbul'da yaşıyorduk. Ben ve eşim inşaat sektöründe farklı ülkelerde yoğun bir iş temposunda çalışıyorduk Sadece tatillerim için geldiğim ufak ve kapalı bir kentti. Yaşlı nüfusun görece yoğun olduğu gençlerin ise iş aramak için büyük kentlere ve İzmir'e göç ettiği bir yerdi. Mandalina ve narenciye zengini bir kentti. Hatta öyle ki kent merkezinde bulunan eski rum evlerini (ki bugüne kalsalardı Cittaslow olgusu tam olarak kent merkezinde de karşılık bulabilirdi) eski diye yıkıp yerine 2-3 katlı evler yaparlardı. Ege'deki yazlık furyası 80'lerin sonlarında burada da etkili olmuştu. Ürkmez' de eski antik kentin üzerine dikilen yazlık siteler bilinen bir durum. Sığacık'ta kale duvarlarında, evlerde masa olarak kullanılan Dianissos Tapınağı kalıntıları vardır. Kısacası kendi halinde, küçük tarım ve narenciye ile uğraşan bir kasabaydı.” (Raif. 58)

Tablo 4.23 *Seferihisar’da Farklı Yıllarda Tarımsal İstihdam*⁹¹

	Toplam Tarımsal İstihdam	Kadın	Erkek	Belde ve Köylerde Toplam Tarımsal İstihdam	Kadın	Erkek
1985	4435	1789	2646	3323	1716	1607
1990	4847	2245	2602	3941	2111	1830
2000	8418	4682	3736	7870	4553	3317

Kaynak: TÜİK, *Genel Nüfus Sayımları*

2000’li yıllara kadar tarımsal istihdam ilçede önemli bir yere sahip olmuştur. Tarımsal istihdamın genel olarak belde ve köylerde gerçekleştirilmesi ise bir diğer durumdur. İlçedeki en önemli gelişme 1980’li yıllardan itibaren mandalina yetiştiriciliğinin artmasıdır. Satsuma cinsi mandalınanın yetiştirilmeye başlanması ilçede önemli değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Yetiştiriciliğinin kolay olması ve yüksek gelir elde edilmesi ürün çeşitliliğinin azalarak narenciyenin nicelik olarak artmasına neden olmuştur. Bu dönemde ilçe merkezi ve çeşitli mahallelerdeki arazilere mandalina ağaçlarının dikimine başlanırken köylerde ise tarımsal üretim benzer şekillerde devam etmiştir. Görüşmecilerden Nazım Seferihisar’ın 1970’lerden 2000’li yıllara kadar geçirdiği dönüşümü şu şekilde özetlemiştir:

“Balıkçılık, bağ bahçe işleri 70’lerin sonuna kadar en önemli işlerimizdi. Sığacık bölgesinde erkeklerin 3’de 1’i balıkçılıkla uğraşır. Küçük tekneler ve kıyı balıkçılığı idi daha çok. Yaz geldimi de sebze işleri başladılar. Herkesin köylerde bağ evleri vardı. Yaz gelince oralara giderdik. O dönemler burayı bilen Ankaralı, İstanbullu memurlara 2-3 ay evlerimizi kiraya verirdik hatta. Kira dediğim de seçkin insanlardı. Biz bahçe işlerinden denize bile giremezdik. Onlar da gelir kalırlardı. Hatta 1970’lerde Cem Karaca çok gelirdi. Buraya her yaz uğrardı. Yaşam tarzımız, alışkanlıklarımız sakinliğin olduğu dönem o zaman. Sebzelerimiz günde 5-6 kamyon İzmir haline giderdi o derece ürettik. 1980’ler ile mandalina, narenciye gelişmeye başladı. Mandalınanın işi az olunca ve kısa dönemde çok para getirince biz de bağ bahçeyi söküp narenciye işine geçtik. Biz dediğim herkes. Kendi yiyeceğimizi yapacak kadar bıraktık bahçeye. Bir sezonluk mandalina ile bir yıl geçinmeye başlayınca işimiz narenciye oldu” (Nazım, 58)

⁹¹ Konuya ilişkin son veriler genel nüfus sayımı verilerinden derlenmiştir. Bu durumun nedeni sonraki yıllarda TÜİK tarafından ilçelere dönük bu tarz verilerin sağlanamayışıdır. Konu kapsamında çeşitli kurumlara ilgili verilerin güncel olanları sorulmuş ancak yanıt alınamamıştır.

Mandalinanın ilçede yetiştirilmeye başlanması yerel halkın gelirlerinin artmasında önemli bir araç olmuştur. Büyük arazi sahipleri işgücü ihtiyacını öncelikli olarak ilçede yaşayan kadınlardan yevmiyeli çalışma yöntemiyle sağlamıştır. Bu dönemde mandalina işlerinde yevmiyeli çalışma görüşme yapılan kadınların neredeyse tamamının deneyimlediği bir durumdur.

“Eskiden narenciye temel geçim kaynağımızdı. Sezonunda yapıp toptancıya satardık. Geri kalan zamanda evdeki kadınlar bahçe ile uğraşır eve yetecek kadar ürün yetiştirirdik. Erkekler de balıkçılıkla uğraşır. Ufak tefek işler işte.” (Nihal, 48)

“İlçede ekonomi genel olarak durgundu. Eşim İzmir’de fabrika işçisiydi. Kızlar da liseye kadar okudu, evlenene kadar bana ev işlerinde yardımcı oldular. Zanaatım vardı terzilik. İlçedeki kadınlara o zamanlar elbise dikerdim evde. Bahçede sebze, meyve de yapardım. Büyük bahçelerde mandalina vardı. Mandalina zamanı oralarda günlük yevmiyeli de çalışırdık. Burada her aile böyleydi.” (Şükran, 72)

“Eşim bizim köyden geldi. O da gidiyordu yevmiye işlerine.” (İdris, 36)

Seferihisar’ın mandalina üretimi konusunda görece iyi duruma gelmesi üreticilerin daha fazla işgücüne ihtiyaç duymalarına neden olmuştur. Yerelde yaşayan erkeklerin esnaf, balıkçılık gibi işlerde çalışıyor oluşu ve kimilerinin de İzmir’de iş sahibi olmaları üreticilerin toplayıcılık dışında kol gücüne farklı alanlarda da ihtiyaç duymasına neden olmuştur. İlçe, bu dönemde sonrasında ilçede ikamet etmeye başlayacak olan ve kent ekonomisinde yer edinecek olan mevsimlik tarım işçileri ile tanışmaya başlamıştır. Aynı dönemde yaşanan ikincisi önemli gelişme ise yazlık konutların yapımı olmuştur. Narenciye hasadında çalışmak için Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerinden göç edenler bir süre sonra yazlık inşaatlarındaki işgücü ihtiyacını da karşılamıştır. Bu durum yerleşik düzene geçen göç edenlerin, eşlerinin ve aile büyüklerinin de ilçeye göç etmesine neden olmuştur. Kadınların tarımsal faaliyetlerde erkeklerin ise inşaat sektöründe faaliyet göstermesi ile sonuçlanan göçler ilçedeki işgücü açığının kapatılmasını ve yeni yerellerin oluşmasını sağlamıştır.

“ Makine falan yetersiz olduğu için özellikle çapalama ve toplama işleri için yabancıları getirmeye başladık mevsimlik olarak. 5 Doğulu aile idi hatta buraya ilk gelen. Onların gelmesi ve bahçelerin çoğalması ile göç daha da arttı. 80’lerin sonunda ürkmez, akarca tarafına yazlık inşaatları başladı. Mevsimlik tarım işine gelenler bu sefer de inşaatlarda çalışmaya başladı. Erkekler inşaata kadınları bahçeye.” (Nazım, 58)

“1998’de geldim Seferihisar’a Yozgat’tan. Amcamlar vardı burada. Bizim oralarda iş bulamayınca geldim. İnşaat işi, mandalina işi çok diye. Hem de küçük yer masrafı çok yok demişti amcaoğulları. Burada iş olmazsa İzmir yakın dediler. O yıllarda İzmir’in diğer turistik ilçelerinde de inşaat çok. Bizimkiler aslında inşaat için gelmiş. Dönemsel çalışıp gideriz diye. Ancak iş çok olunca hava da engel çıkarmayınca kalmışlar. Yengeleri de getirmişler. Onlar da tarlalara gitmiş. Bizimki ters yani biraz. Gerçi sonuçta aynı hep. İş olunca buradaydık. Olmazsa İzmir’e ya da yakın yerlere giderdik çalışmaya. Yereli de böyleydi aslında. Köylüler tarlasını ekip biçerdi. Hale verirlerdi. Merkez zaten memur, dükkancı. Ha bir de kahveler doludur burada hep o da işten sayılır mı bilmem. Yazları hareket olurdu hep ama genelde İzmir, Aydın’dan günübirlikçi. Onların da ahım şahım katkısı yoktu.” (İdris, 36)

“Ağrı’dan gelin geldim buraya. Eşim hem inşaat ustası hem de tarımda çalışıyordu. Başkalarının yanında narenciye, bahçe işlerinde çalışıyordum ben de. Geri kalan zamanda da evlere temizliğe gidiyordum.“ (Sultan, 49)

Göçün bir diğer boyutunu ise Karadeniz bölgesinden gerçekleşen göçler oluşturmuştur. Büyükşehirlerin nüfuslarının artması ve balık ihtiyacının artmasıyla Karadenizli aileler bu alandaki boşluğu doldurmak için benzer dönemlerde ilçeye göç etmişlerdir. Doğu ve İç Anadolu’dan gerçekleşen göçler çoğunlukla mülksüz gruplardan oluşurken bu bölgeden göçenler üretim araçları olan balıkçılık gemilerini ve sermayelerini de beraberinde getirmiştir. O döneme kadar küçük kayıklar ve teknelerle az miktarlarda yapılan kıyı balıkçılığı değişerek endüstriyel balıkçılığın Seferihisar’da ilk adımları atılmıştır. Bu durumun bir diğer etkisi de uzun dönemde yerelde erkeklerin en önemli çalışma alanı olan balıkçılık faaliyetlerinden çekilmesini tetiklemesidir.

“... Balıkçılıkta da yok olmaya başladık. Bizim küçük teknelere rakip olarak Karadenizli balıkçılar büyük tekneler getirdi. Trol ve gırgırlar ile avlanmaya başladı. Denizde balık bırakmadılar lüfer bitti buralarda. Orkinos çiftliklerine hayır kampanyası başlattık da ne oldu. Orkinos pisliğine hayır derken gırgırlar ne olacak. Mandalina da kazandırmamaya başlayınca biz kaldık öylece.” (Nazım,58)

“Balıkçılık yapanlar vardı bir de, onlar da tutar hal’e İzmir’e gönderirdi (şükran)

“Emekli olduktan sonra yerleştim Seferihisar, Sığacık’a. Sessiz, sakin tanıdık insanlarla yaşarız diye hanımla birlikte Kaleiçi’nden bir ev aldık. Sakin şehir öncesinde herkes kendi işindeydi. Balıkçılık, tarım. Kadınlar tarım ve ev işlerinde, erkekler balıkçılık ve narenciye ile uğraşırlardı. Sakin şehir öncesinde ilk büyük balık tekneleri geldi. Kıyı balıkçılığını öldürdü. Böylece kadınların yükü arttı..”(Rasim, 86)

Tablo 4.24 *Seferihisar’da Farklı Yıllara ve Sektörlere Ait İstihdam Sayıları / Kişi*

	Tarım ve İlgili Alanda istihdam	İnşaat, Toptan, Perakende, Ticaret,	Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	İmalat Sanayi	Lokanta ve oteller	Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler
1985	4435	277	260	302	401	1419
1990	4847	1822	352	740	912	1997
2000	8418	1404	412	1548	1540	3372

Kaynak: TÜİK, *Genel Nüfus Sayımları*

Yaşanan göçler, sektörlerde meydana gelen ve ülkede yaşanan değişimler sonucunda ilçede sektörler göre istihdam tablodaki gibi olmuştur. Tarımın önemli bir yere sahip olduğu ilçede inşaat sektörü 1990’lı yıllardaki ivmesini 2000’li yıllara doğru kaybetmiştir. İzmir’e yakınlığı ve nüfusun da artışı ile birlikte imalat ve diğer hizmet sektörleri de gelişmiştir. Turizmin gelişimi ve turist sayısının artışı ile de bu alanda istihdam artmıştır. Ancak bu alanda istihdamın artışı otellerden ziyade küçük işletmeler ile ilintilidir Büyük sermaye gruplarının hizmete soktuğu tesisler, o dönemde İzmir’in yakın olmasının da avantajı ile personel ihtiyacını dönemsel olarak diğer bölgelerden karşılamıştır. Görüşmecilerden Zuhal bu durumu şöyle belirtmiştir: “2 tane büyük otel vardı sadece turizm olarak. Oralarda da çalışan yerel halk çok azdı. Genelde kendi çalışanlarını dışarıdan getirirlerdi.”

İlçede tarımsal üretimin ve istihdamın ülke profiline aykırı olarak artış göstermesi ise şaşırtıcı bir durum olmuştur. Keyder ve Yenil (2015, s.52-54) bu durumu; Ege’nin kıyı köylerinde tarımsal üretimin geçirdiği dönüşümün diğer bölgelerden farklılaşması ile açıklamaktadırlar. Bölgede özellikle kıyı bölgelerde turizmin gelişmesiyle emek-yoğun üretimin devamını sağladığını ve tüketimin küçük meta üretimini desteklediğini belirtmişlerdir. Özellikle gençler için turizm ve yan sektörlerinde çalışma fırsatlarının yüksek olmasının toprağın ekimi ya da nadasa bırakılması kararlarında üreticilerin daha esnek olabilmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Bu durumun da üreticilerinin piyasa koşullarına daha fazla uyum sağlamalarına neden olmuştur.⁹² Benzer bir yorum ise görüşmecilerden Kaan’dan gelmiştir.

⁹² Yazarlar bu noktada tarım dışı gelirlere kira ve topraktan elde edilen gelirlerin turizm olanakları ile artmasına da dikkat çekmişlerdir.

“2009 öncesinde Seferihisar 27000 nüfuslu bir yerdi. Kasabaydı. Yakalanan ya da batan mülteci tekneleri haberleri dışında hatta bilindiğini söylemek bile mümkün değil. İnsanlar genelde tarım, hayvancılıkla uğraşırdı. Özellikle mandalina büyük çoğunluğun geçim kaynağı idi. Zeytin ve sebze meyve de vardı. Dönemlere göre insanlar üretimini yapar toptancılara, hallere verirdi. Gençler de zaten iş olmadığı için genelde İzmir’e ya da büyük kentlere okumaya ya da çalışmaya giderdi. İzmir’e yakın olmak orada çalışırken burada aile ile birlikte yaşama fırsatını da sunuyordu.” (Kaan, 26)

İlçenin bir diğer özgün yanı ise İzmir merkezine ve sanayi, hizmetler sektörlerinin geliştiği bölgelere olan yakınlığıdır. Bu durum tarımda ya da ilçe dışında çalışabilme arasındaki özgürlüğünü de sunmaktadır.

“Tarla işleri, narenciye yapanlar çoktu. Köy kesimlerinde farklı ürünler de yaparlardı. Onun dışında erkekler ya esnaf ya da buradaki sanayide çalışırlardı. Bir kısmı da İzmir merkezde çalışıyordu. Her gün gelip gidiyorlardı.” (Fadime)

Kentin tarım ve diğer sektörlerdeki gelişen durumuna karşın uzun dönemde etkisini hem ülkede hem de Seferihisar’da gösterecek olan en büyük sorunu ise toptancılar ve araçlar olmuştur. İlçe ekonomisi, mandalina ve diğer tarımsal ürünler ile refahını bir süre arttırsa da araçların ve toptancıların fiyat politikaları, göçler sonrasında sektörlerde işgücünün fazlaşması ilçede ekonomik sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu durum öncelikli olarak hane ekonomilerini etkilemiştir. Birçok görüşmeci bu konuya ilişkin benzer bilgiler vermişlerdir.

“Yiyeceğimizin dışında olanları da toptancılara ya da hale verirdik. Turizm falan yoktu o zamanlar yazlıkçılar gelirdi bir de İzmir’den günübirlik gelenler. (Şükran, 72)

“Cittaslow öncesinde bizim buralarda iş alanları belliydi. Küçük balıkçılık yapan bir grup vardı. Balık sezonunda balığa çıkarlar geri kalan zamanlarda da bağ bahçe işi ile uğraşırlardı.. Balık, tarım hangisi olursa olsun. Ürünler hep hale ya da araçlara giderdi. Hatta sırf bunlarla zenginleşen kent ticaretinin farklı alanlarında da bu sayede parayı tutan adamlar da vardı.” (Harun, 44)

“Kendi arazilerimizdi. Ancak çok fazla üretim yaptığımız söylenemez. Çünkü anlık fiyat dalgalanmaları ve araçların yüksek kar payı çoğu zaman zarar etmemize neden oluyordu.(Kaan, 26)

Bu süreçte etkilenen bir diğer grup ise kadınlar olmuştur. Tarımsal üretim ve hane içi işlerde ön planda olan kadınlar, erkeklerin çalışma alanlarının daralması ve araçların düşük fiyat politikaları ve yeterli gelire sahip olamamaları yüzünden hane içi gelirden kadınların ekonomik varlığını gizlemiştir. Kadınların hane içi üretim ve tarımsal

alanlarda etkinlik göstermelerine karşın erkeklerin sosyal hayatta ön plana çıkmasına neden olmuştur.

“... İzmir’deyiz kadının sosyal yaşamda ön planda olduğu bir kent ancak Seferihisar için durum tersiydi. Sokaklarda, çarşıda kadın fazla olmazdı kadın daha ev merkezli bir yaşam sürüyordu.” (Kaan, 26)

“Ev hanımıydım. Daha öncesinde çalışmıyordum. Eşim çalışıyordu ailede. Çalışmama izin vermiyordu.” (Fadime, 40)

“Eskiden kendi bahçemizde bir de mandalinada çalışırdım. Kadının geliri olmazdı. Erkeklerin de ya mesleği olurdu ya da mandalina dönemi çalışırdı. Geri kalan zamanda çalışmazlardı.” (Zuhal, 46)

Cittaslow öncesinde kadın katılımcıların ve genel olarak ilçe sakinlerinin üretim süreçlerinde kullandığı araçların mülkiyeti de bu dönemde farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda yerelde uzun dönemden bu yana yaşayan kişilerin kendilerine ait mülklerde tarım ve narenciye işini yürüttükleri tespit edilmiştir. Nazım’ın “*aile, hane mülkiyeti olarak da ifade edebileceğimiz tarla, bahçe aileden yadigâr mülklerimiz*” olarak belirttiği bu mülkler; zanaatkârlık ve aileye ilişkin diğer tarımsal üretim ya da küçük meta üretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Hane, özellikle kadınlar için önemli bir üretim mekânı olmuştur. Harun, Seferihisar’daki kadınların bu durumunu “*kadınlar daha ev merkezli bir yaşam sürerlerdi. Balık ağlarının tamirinden tut, ev bahçe işlerine kadar tüm işlerde çalışırlardı. Tabii bunlar genelde aile işleriydi*” şeklinde özetlemiştir. Şükran ise hane ve tarımsal işlerin yanı sıra zanaatkârlık tarzı işlerin de kadınlar için hanede gerçekleştirilen faaliyetler olduğunu şu ifadelerle belirtmiştir: “*Terzilik de vardı bende. Terziliği evde yapıyordum, bağ bahçe işlerini yaptığımız topraklar da bize aitti, bir tek yevmiyeli gittiğim zamanlar başkalarının toprağında çalışırdım.*” .

Narenciye üretiminin zaman içerisinde büyük işletmelerce ya da büyük arazi sahiplerince tekelleştirilmesi yerelde yaşayanların da yevmiyeli emek olarak bu bahçelerde dönemsel olarak çalışmasına neden olmuştur. Zuhal’ in “*Bağ bahçe ailem ile narenciye başkalarının yanında çalışıyordum.*” sözü bu bağlamda Şükran, Nurcan ve diğer yerel katılımcılarla benzerlik göstermiştir.

Göç ile gelenler gruplarda ise mülksüzlük önemli bir durumdur. Erkekler için farklılaşabilen bu durum kadınlar için aynıdır.

“Hiçbir mülkümüz yoktu. Başkalarına ait tarlalarda çalışıyordum. Dışardan gelenler de ben gibiydi genelde. Toprak yoktu bizde ya ortakçı olurduk ya da yevmiye ile çalışırdık. Mevsimine göre değişirdi iş, para durumumuz.” (Sultan, 49)

“Eşimin maaşıyla geçiniyorduk. Mülkümüz yoktu.” (Fadime, 40)

Erkekler ile yapılan görüşmelerde ise Cittaslow’ un ve Seferihisar’ın önümüzdeki yıllarda en önemli gündem maddesi olabilecek bir konuda gelmiştir. Görüşmecilerden nazım üretim ve mülkiyet ilişkilerine ilişkin soruya şu yanıtı vermiştir.

. “Balıkçıyım ben. Balıkçının da yeri deniz o da tüm insanlığın zaten.” (Nazım)

Tablo 4.25 Seferihisar’da Farklı Yılları İlişkin İşgücü Verileri

	1985	1990	2000	1985	1990	2000
İstihdam	7520	11116	17448	20.556.786	23.381.893	25.997.141
Kadın	2051	2878	6309	7.492.733	8.408.414	9.429.736
Erkek	5199	8238	11058	13.064.053	14.973.479	16.567.405
İşsiz	169	401	1230	1.023.210	1.344.708	2.547.218
İşgücünde Olmayan	4339	6168	10559	13.670.254	16.030.480	23.173.230
Öğrenci	742	1279	3115	3.337.376	4.294.759	6.943.598
Ev kadını	2866	3667	4395	8.304.149	9.500.480	11.387.456
Emekli	309	714	2312	928.312	1.297.536	2.869.535
İrادی ve Diğer	422	508	368	1.100.417	937.705	484.808
Toplam Nüfus	14727	21406	34761	50.664.458	56.473.035	67.803.927

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları⁹³

Dönem içerisinde ilçede işsizlik artarken kadınlar için istihdam olanakları erkeklere oranla daha sınırlı olmuştur. Ev kadını olarak da belirtilen gruplar içerisinde ise kadınlar kayıt dışı olarak yevmiyeli işlerde ve diğer işlerde çalışmıştır. Ücretli işlerde kadınlar daha az yer alırken tarımsal işletmelerde tarım bağkuru aracılığı ile kadınlar kendi hesabına çalışanlar grubunda görece daha fazla yer almışlardır. Kadınların 2000’li yıllara doğru çalışmasını arttıran faktörler ise hizmetler sektörünün gelişimi ve ilçede yaşamayı sürdürürken yakın ilçelerde günübirlik gidip gelinerek gerçekleştirilen işlerin çoğalması olmuştur. İlçeye ilişkin veriler 2. Sütunda Türkiye’ye ilişkin veriler ile de benzerlikler göstermektedir. Farklılık ise işsizlik ve istihdam rakamlarındaki artıştır. 1980 sonrası özel sermaye yatırımlarının Türkiye genelinde artışı istihdam bağlamında

⁹³ 2. Sütunlarda Türkiye’ye ilişkin bilgiler verilmiştir.

Türkiye için olumlu bir tablo ortaya koyarken Seferihisar gibi küçük bir ilçede işsizliğin etkili olmamış ve yıllar içerisinde işsizlik ilçe oranlarına göre katlanmıştır.

Tablo 4.26 Seferihisar'da Farklı Yıllara Ait İşgücü Verileri

	1985	1990	2000
Ücretli, Maaşlı, Yevmiyeli	2693	5399	7714
Kadın	425	662	1797
Erkek	2268	4737	5917
İşveren	79	140	804
Kadın	2	14	160
Erkek	77	126	644
Kendi Hesabına Çalışan	2183	2764	4134
Kadın	88	356	497
Erkek	2095	2408	3637
Ücretsiz Aile İşçisi	2295	2810	4794
Kadın	1536	1846	3936
Erkek	759	964	858

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımı Verileri

4.5.2. Seferihisar'ın Cittaslow hareketine katılımı sonrasında kent ve bireylerin sosyo-ekonomik yapısı

Cittaslow üyeliğinin kabulü sonrasında belediyenin, tarımsal kalkınma kooperatiflerinin ve çeşitli yerel grupların uygulamaya koyduğu projeler ile Seferihisar'da sosyo-ekonomik dönüşüm süreci başlamıştır. Cittaslow kriterleri çerçevesinde kadın, çocuk, erkek, yaşlı gruplar için kültürel, siyasal, ekonomik açıdan yerel halkı doğrudan etkileyen bu projeler farklı alanlarda sosyal yaşamın değişimini sağlamıştır. Belediye bu dönemde sivil toplumu örgütleyen, sosyo-ekonomik ve kültürel alanda teşvik edici ve aktör olarak yer aldığı çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Coşar (2014) Seferihisar'da yerel halk ile gerçekleştirdiği görüşmelerde ekonomik, kültürel açılardan ve kent tanıtımı açısından Cittaslow' un kente yarar sağladığını ifade etmiştir. Halk pazarları, yeni istihdam alanlarının oluşması, kentte çeşitli dizi ve filmlerin çekilmeye başlaması ile kentin turizm potansiyelinin artışı bu noktada önemli olmuştur. Yenipınar, ve Benli (2014) Seferihisar'da farklı mahalle ve köylerde yaptıkları anket uygulamasında hareketin kente en çok kültürel alanda olumlu etkiler

yaptığı sonucuna ulaşmışlardır. Kültürel etkiyi, ekonomik etki, refah etkisi ve doğal çevre etkisi izlemiştir. Ekonomik etkiler başlığında ise en yüksek değer halkın, toplam gelirin belirli şahıslarda toplanması yönelik düşüncesi yer almıştır. Ve halk bu gelirlerin de dışarıdan gelen yatırımcılarda olduğu elde edilen gelirlerin kent ekonomisine kalmadığını düşünmektedirler. Yerel ekonominin gelişmesi ve istihdam gelişimi ise refah etkisi başlığında incelenmiştir. Ancak istihdamın ve ekonominin olumsuzluklara rağmen nasıl etkilendiğine ilişkin bilgi mevcut değildir. Benzer şekilde Malkoç True ve Kılıçaslan (2015, s.25) da yeni iş fırsatlarının önemli bir kazanım olduğunu belirtmiştir.

2006 yılında uygulamaya giren 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ile yerli tohumların satışı, değişimi yasaklanarak bakanlıkça onaylanan tohumların ekimine izin veren bir düzenleme getirilmiştir. Küçük köylüler ve çiftçiler için temel üretim araçlarından olan tohumun metalaştırılması tarımsal üretimde endüstrileşmeyi desteklerken köylüler için ise tarımsal üretimi zorlaştıran bir unsur olmuştur. Tohum bu noktada sadece üretimin bir girdisi ve aracı olarak tarımda endüstriyelleşmeyi değil aynı zamanda bilgi birikimin, kültürel mirasın da tarımsal üretim süreçlerinde köylü ve çiftçiler arasında yok olmasına neden olmuştur (Shiva, 2016, s. 15). Tohumun kanunlar ve düzenlemeler ile metalaştırılması serbest piyasa koşullarında savunmasız durumuna gelen köylü ve yerel üreticiler için savunuyu sürecini de başlatmıştır. Seferihisar'ın Cittaslow üyeliği sonrasında tarımsal üretim için uygulamaya koyduğu diğer projelere zemin oluşturan ilk uygulaması tohum ile ilgili olmuştur. Belediyenin sivil toplumu örgütleyen ve tarımsal üretimi teşvik eden bu çalışması ilerleyen dönemlerde birçok projeye de ilham kaynağı olmuştur.

İlk olarak İzmir Torbalı belediyesinin uygulamaya koyduğu Tohum Takas Şenliği 2011 yılında Seferihisar Belediyesi tarafınca düzenlenmiştir ([http-36](http://36)). Şenlik kapsamında Seferihisar'da evlerden köylerden toplanan tohumlar Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin de katkılarıyla yerel üreticiler arasında takas edilmiştir. Sürecin devamında ise Seferihisar'da Can Yücel Tohum Merkezi oluşturulmuştur. Günümüzde birçok ilde ve belediyede düzenlenen tohum takas şenliklerin bu kapsamda başlamış olması Cittaslow'un Türkiye'deki başarısının da ilk adımlarından biri olmuştur. Bu noktada Slow Food'un The Ark of Taste projesi ise temel esin kaynağı olmuştur.

Belediye'nin bu konudaki bir diğer atılımı ise Seferihisar denizlerinde kurulmak istenen orkinos çiftliklerine karşı gerçekleştirdikleri protestolardır. Protestolar zaman

içerisinde sivil toplum hareketi haline gelmiştir. Yapılan hukuki itirazlar ve kamuoyu desteği ile kazanım elde edilmiştir.

Yurtdışındaki diğer örnekler gibi Seferihisar için de çocukların gıda ve çevre bilinci eğitimi önemli olmuştur. Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde ilçede bulunan 6 okula okul bahçeleri/tarlaları kurulmuş çocuklara gıdanın üretimi konusunda bilgiler verilmiştir.⁹⁴

Yeşil enerji ile ilgili çalışmalar da yine bu dönemde başlatılmıştır. Belediye binasının yan tarafında bulunan Pazar yerinin üstü güneş enerjisi panelleri ile kaplanarak belediyenin elektriği buradan sağlanmıştır.

Seferihisar Anı Evi, Sığacık Kale İçi Restorasyon Projeleri, caddelerin yayalaştırılması, kent estetiği, tabela kirliliğini ortadan kaldırmak için ortak tabela projesi gibi sosyo-kültürel alanlarda da projeler gerçekleştirmiştir. Seferihisar'ın Çınarları, 75. Yaş yemeği gibi projelerde kentte yaşayan yaşlı nüfusun kent kültürüne ilişkin bilgileri kayıt altına alınmıştır Seferihisar Yaratıcı Yazarlık okulu ile de yaratıcı fikirler için zemin oluşturulmuştur. Bu projeler ile kentin dokusu yenilenirken, Cittaslow kriterleri de yerine getirilmeye çalışılmıştır.

Belediyenin tarımsal üretimde teşvik edici çalışmalarını ilerleyen yıllarda piyasada bir aktör olarak yer aldığı çalışmalar izlemiştir. Bu bağlamda mandalina üretim tesisi, zeytinyağı sıkım tesisi, lavanta üretimi, kent bakkalları gibi birçok kurum belediyenin bünyesinde kurulmuştur. Seferihisar'da birçok alanda uygulamaya konan bu projeler ve farklı yapıların etkileri Seferihisar'ın sosyo-ekonomik dönüşümünde önemli roller oynamıştır. Bu dönüşümlerin farklı sosyal gruplar ve yapılar üzerindeki etkilerinin irdelenmesi için alan deneyimi doğrultusunda değişim ve dönüşümleri farklı başlıklarda incelemek Cittaslow sonrasında kenti anlamak için daha verimli bir yöntem olacaktır. Bu kapsamda ilçe kadınlarının yaşadığı sosyo-ekonomik değişim, tarımsal değişim, mülkiyet ilişkileri ve mekânsal etkiler, gençlerin ve işgücü piyasası üzerindeki değişimler farklı başlıklar altında incelenmiştir.

---

⁹⁴ Şerafettin Budak ile yapılan görüşmelerde 4+4+4 sistemi sonrasında okulların ilk ve orta bölümler olarak ayrılmasının çeşitli inşaat faaliyetlerini de beraberinde getirdiğini ve ne yazık ki okul tarlalarının bu dönemde yok olduğunu belirtmiştir.

4.5.2.1. Cittaslow Üyelüğünün ilçe kadınlarının sosyo-ekonomik değişimine etkisi

2008 yılında 5747 sayılı kanun ile Ürkmez ve Doğanbey belde belediyelerinin kapatılarak Seferihisar Belediyesine dâhil edilmesi belediyenin yetki ve sorumluluklarını arttıran bir süreci de beraberinde getirmiştir. Önce köye ardından mahalleye dönüştürülen bu belediyelerin sorumlulukları ise Seferihisar Belediyesine devredilmiştir. Seferihisar Belediyesinin köylüleri ve yerel üreticiyi aracılar olmadan kent ekonomisine dâhil etmesi de bu dönemde başlamıştır. Kent merkezinde bulunan eski belediye binası köy pazarına dönüştürülerek herhangi bir işgaliye, harç, kullanım bedeli olmaksızın köylülere tahsis edilmiştir. Haftanın 6 günü farklı köylerden üreticilerin ürünlerini satabilme imkânları sağlanmıştır. Belediyenin bu noktada tek koşulu ise ürünlerin üretici tarafından bizzat üretilmesi ve bunun belgelendirilmesi olmuştur. Seferihisar belediyesinin girişimleri sonucunda SS Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Doğanbey Tarımsal Kalkınma kooperatifleri de bu süreçte etkilenen ve ilçe tarımını etkileyen yapılar olmuştur. Belediye bu süreçte yardımcı bir aktör olarak gerekli sosyal zeminin inşasını sağlamıştır. Nazım Seferihisar'ın Cittaslow ile tanışmasını şu sözlerle tanımlamıştır:

“Balıkçılık, tarım, inşaat neredeyse hepsinin yerel halk için bittiği bir noktada geldi aslında bu sakin şehir. Ne yaparız, ne ederiz diyenler için bir anda cevap oldu. Bağ bahçe yeniden değer kazandı. Hem de bu sefer aracısız. Kadınlar başrolde bu sefer. Erkekler ise kenarda. Kadına yardım eden çok arkadaş var. Evin yeni patronları kadınlar.” (Nazım, 58)

Seferihisarlı kadınlar kent tarihindeki hane temelli yaşamlarını ilk kez bu pazar ile birlikte kırmaya başlamıştır. Pazarın akabinde Seferihisar'a özgü yemeklerin servis edildiği ve sadece kadınların çalıştığı Sefertası Lokantası aynı binada faaliyete geçmiştir.⁹⁵ Slow Food'un Türkiye'de kurumsallaşmasında önemli bir rol üstlenen ve Seferihisar'a ait Armola peyniri, sakızlı tarhana gibi yerel ürünlerin tekrar canlanmasını sağlayan süreçleri de başlatmıştır. Kadınların ortağı olduğu SS. Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi de aynı dönemde kurulmuştur. Belediye'nin bu süreçteki bir diğer

---

⁹⁵ 6360 sayılı yasa sonrasında Sefertası Lokantasının bulunduğu bina valilik tarafından devralınmıştır. Bu süreçte sefertası lokantası kapatılmış yerine ilçe nüfus müdürlüğü kurulmuştur.

atılımını da Ulamış ve Doğanbey’de açılan kadın emeği evleri olmuştur. Tarımsal üretimin yanında kadınlara hane içinde geleneksel olarak ürettikleri el işi ürünlerinin eğitimler ile birlikte geliştirmek ve kent ekonomisine kazandırmak kadın emeği evlerinin temel gayesi olmuştur.⁹⁶ Seferihisar Belediyesi Tarımsal Hizmetler Müdürü Şerafettin Budak bu durumu şu şekilde özetlemiştir. :

“Seferihisar kadınlarına kendilerini gerçekleştirebilecekleri alanlar oluşturmak istedik. Üretici pazarlarını, köylü pazarlarını kurduk. Zaten bu işin kahrını yıllardır çeken onlardı ancak gelirleri yoktu. Erkeklerde balıkçılık vardı ancak asıl yük kadınlardaydı. Biz bu pazarları yaptığımızda bir kadın ilk çıktığında tek kişiydi. Tarlasında ürettiğini, evde yaptığı böreği çıkardı koydu. Sonra arttı tabii bu sayı. Şu an pazarlarda bu işleri yapan kadınlarımızın ortalama geliri en aşağı 2000- 2500 TL düzeyinde. Eskiden bu durum yoktu. Kadın üretim sürecinin kahrını çekse de böyle bir geliri yoktu. Şimdi yanında ücretli olarak başka kadınlar da çalıştırmaya başladılar yetişemiyor çünkü. Börek yapacaksa gidiyor ana malzemesini köylüden alıyor. Üretim malzemeleri de buradan herşeyiyle. Böylelikle para yerel ekonomi içerisinde kaldı. Bu işten dolayı boyutlarda etkilenen kişi sayısı 5000 düzeyinde. Ana faktör kadınlar tabii.”

Üretici pazarlarının herkese açık olması ve öncelikli olarak gıda ve yemek ürünlerini içermesi kadınları teşvik eden bir tablo ortaya çıkarmıştır. O güne kadar hane içi üretimde, tarlada çalışan kadınlar herhangi bir uzmanlık gerektirmeyen ve aslında evlerinde yaptıkları işin istendiği basit şekillerde pazarda yer alabilmişlerdir. İlk kez doğrudan ücret elde etmeyi deneyimleyen kadınlardaki bu dönüşümü Harun şöyle özetlemektedir:

“Üretici pazarları kuruldu, kadın emeği evleri, kermesler, Salı ve Pazar pazarları. Kadınlar birden sosyal hayatın merkezine taşındı. Bunlar olurken de öyle bir eğitimle, uzmanlık, belge gerektiren şeylerle de olmadı. Evde kendi yediği yemekten bir tencere daha yapıp kapı önüne koydu. Porsiyonunu 9-10 TL’den satmaya başladı. Benim annem bile 65 yaşından sonra ömründe ilk defa yıllardır bize yaptığı yemeklerden para kazandı.”(Harun, 44)

Köylü pazarı, üretici pazarlarından sonra bir diğer önemli pazar da tarihi Sığacık evlerinin sokaklarında kurulmuştur. Kale duvarlarının içerisinde konumlanan Sığacık’ta kaleiçindeki tüm sokaklar bu süreçte pazar yerine dönüştürülmüştür. Diğer pazarlardan farklı olarak özellikle Pazar günleri gününbirlik ziyaretçilerin uğrak yeri olması dolayısıyla

---

⁹⁶ Görüşme yapılan süreçlerde kadın emeği evlerinden görüşmeci ya da ilgili kişilere ulaşılamamıştır. Belediye, kadın emeği evlerini canlandırmak ve daha kurumsal bir yapı oluşturmak için 2016 yılında Seferihisar Kadın Emeği Evleri Yönetmeliği oluşturmuştur.

tarım ürünlerinden çok kadınların evde yaptıkları işlenmiş ürünler pazarda yer almıştır. O dönem kentte bulunmayan ancak büyüdüğü topraklardaki dönüşümü gözlemleyen Nihal ise kadınların üretime dâhil olmasını şöyle ifade etmiştir;

“İstanbul’da idim o zamanlar. Arada annelere geldikçe görüyordum. Komşular, akrabalar pazarlarda ürünlerini satmaya başladı. Ürünler derken eve kendimize diye yaptığımız salçalar, reçeller, hamur işleri, baharatlar falan. Sonra Sığacık Kaleiçi pazar haline geldi. Sokaklarda satmaya başladılar. Küçük, büyük herkes becerisi neyse neyi yapabiliyorsa onu yapıp kapısının önüne koydu. Tarım yapan köylüler de aracılara, hale vermeyi bıraktı. Ürettiği domatesi pazarda sattı, kalanını da salça yapıp geldi kaleiçinde sattı.” (Nihal, 48)

Aracısız doğrudan satış fırsatı veren bu pazarlar aracılığıyla halkın özellikle kadınların gelirlerinde artış yaşanmıştır. Bir diğer boyutu ise kadınların toplum içerisinde değişen konumu olmuştur. Çok farklı yaş gruplarından kadınlar erkeklere oranla görece çok daha fazla kazanmaya başlamışlardır. Üretim ve girişim süreçlerinin herhangi bir maliyet içermesi ve hane içi rollerinin devamı olarak pazarlara ve satış yapmaya erişebilme bu noktada en önemli husustur.

“Cittaslow sonrasında başkan pazarları kurdu. Köylü pazarı, Sığacık pazarı, üretici pazarı. Kadınlar kooperatifleşti. Sığacık’ta sokakları, evleri yenilediler. Merak edip gelenler çoğaldıkça evde ürettiklerimizi kapı önüne çıkarıp satmaya başladık. Hatta öyle arttı ki sokak sığmaz oldu bahçemize davet ettik. Öyle böyle derken bizim babadan kalma bu evi otel restoran yaptık çocuklarla kendimiz başka eve çıktık. Eskiden kapı önüne çıkıp komşularla sabahtan akşama konuşurduk. Eşimin emeklisiyle yetinirdim. Artık iş kadını olmuşum öyle diyor çocuklar. Bunca yıldır çalışıp kazanamadığımı bu 6 yıldır kazanıyorum. 2000 tl aylık gelirim var benim. Yazın daha da artıyor bu rakamlar. Oğlanlar, erkek torunlar benden para istemeye başladı artık kimseye ihtiyacım kalmadı çok şükür. Börek, tatlı, ne varsa yapıyoruz evde. Malzemelerini de bizim köylülerden alıyoruz. Öyle hazır, market işinden yapılanı istemiyor buraya gelenler. Böylesi daha iyi oldu hem kendi insanımız kazanıyor hem biz.” (Şükran,72)

“. Kadın bir kere özgürlüğünü kazandı yani buradaki en önemli konu kadınların özgürlüğünü kazanması. Kadına özgüven geldi yani birey olduğunu da anladı. Bir değerinin olduğunu anladı.” (Şerafettin Bey)

Sığacık’ın turistik özelliği ve zaman içerisinde ilçe reklamlarında ön plana çıkarılması bu bölgeye talebin de artmasına neden olmuştur. Görüşmecilerin de ifade ettiği üzere sadece bireysel girişimler olarak kalmamış bir süre sonra beraberinde ücretli emek de istihdam etmeye başlamıştır. İlk tezgâhların kurulmasında yerel kadınların

hâkim pozisyonu ve ortaya çıkan bu yeni istihdam biçimi genel olarak göç ile gelen ailelerin kadınlarını etkilemiştir. Bu durumun ikincisi etkisi de ilk olarak Seferihisar'da kadınların tarihsel hane içi hapsolmuşlüğüne aşmışlardır.

Seferihisar kadınlarının Cittaslow öncesinde hane içi üretim, yeniden üretim ve tüketim ilişkileri özellikle pazarların kurulması ile yerini farklı bir boyuta taşımıştır. Hane, mutfak ve tarım arazileri kadınlar için yine üretimin temelini oluşturmuştur. Ancak bir önceki dönemde erkeklerin toptancılar, haller ve üretim tesisleri ile kurdukları sözleşmelere dayalı ilişkiler (Kandiyoti, 2015, s. 64) yok olmaya başlamıştır. Kadınlar bu pazarlarda doğrudan var olarak gelirlerine sahip olmuşlardır. Bu durumun kent çapında gerçekleşmesi ve yoğun pazar ilişkileri ise üretim sürecinde kadın ve erkek arasında iş paylaşımını sağlamıştır.

“Sığacık'ta arkadaşımın tezgâhında ürünlerimi satmaya başladım. Eşim eskiden olsa çalışmama hayatta izin vermezi ancak pazarda hep kadın olunca izin verdi. Tek maaşla geçim zor bir de çocuklar büyüdü. Eşimden fazla kazanmaya başlayınca o bile yardım etmeye başladı hatta götür getir işlerinde. Bir keresinde iş çok diye mantı yaparken bile yapmaya yardım etti. O da başlar mı diye düşünüyorum. “ (Fadime, 40)

“Sakin Şehir'den sonra kadınlar üretmeye başladı. Özellikle 40 yaş üstü kadınlar pazarlara çıkmaya başladı. Turizm patladı. Göç ile gelip de oralarda aşçı, garson, yamak olarak çalışanlar arttı. Gençlerimiz çalışmadı gerçi. Evde anne kazanınca çalışma gereği duymadılar. Kimi erkekler de tarım dışında çalışmaya başladı. Kadının eli güçlendi çünkü. Erkeklerin yok parasına sattığı Sığacık evlerinin önünde şimdi kadınlar çalışıyor. Eşimden boşandım 2 çocuğum var eskiden olsa hayatta okutamazdım. Evlenmek zorunda kaldım. Adamın eline bakardım. Oysa şimdi okutabiliyorum. (Zuhal, 46)

“Sığacık'ta çalışmaya başladım. Burada gelenler arttıkça üretim de arttı. Buranın yerlisi olan bir kadının yanında çalışıyorum. İlk kendi başlamış börek, pasta, tatlı yapmaya iş artınca yetişemez olmuş. Kızları haftada 3-4 gün yazları ise neredeyse her gün geliyor. Tarım işlerini bitirdim artık. Burada bu şekilde çalıştığım aldığım para öncekinden fazla. Eşimin de inşaat işleri arttı. Her yerde binalar yapılmaya başladı.” (Sultan, 49)

“Sadece börek satarak zengin olanı bile görürsün buralarda. O zamana kadar bir işi varsa gidip gelen ya da vakti gelince tarımda çalışan erkekler bile kahvehanelerden çıkıp eşlerine yardım etmeye başladılar. Eskiden cumartesiileri buluşurduk arkadaşlarla geceleri balığa, maça giderdik. Şimdi hepsi evde oturup eşiyile Pazar günü Sığacık pazarında satmak için sarma sarıyor.” (Harun, 44)

“Eşim bile işini bıraktı. Burada beraber çalışıyoruz artık. 2-3 çalışmam var eşimin kazandığından çok veriyorum düşün. Annem babam da yardım ediyor anca yetişiyoruz.

En küçük bir şey üretsen bile para ediyor burada. İşsizlik kalmadı bence. 80 yaşındaki komşum dağ çayı koyuyor kapısının önüne onlar bile kapış kapış.” (Nurcan, 35)

“Hafta içinden başlıyor hazırlıklar hafta sonuna anca yetiştiriyor. Bizim dışımızda bir tane kadın çalışıyor tam zamanlı. Hafta sonu da garson, bulaşıkçı diğer işler için 6 kişi çalışıyor. Sığacık'ta yeri olup aklını kullanan bizim gibi yaptı kazanıyor. Satıp giden de var.” (Nihal, 48)

Sığacık bölgesinde gerçekleştirilen görüşmelerde, şehir içi ulaşım araçlarında karşılaşılan kadınlarla yapılan kayıt dışı sohbetlerde kent genelindeki birçok kadının özellikle pasta, börek, reçel yapımı gibi uzmanlık gerektirmeyen işlerde çalıştığı ya da çalışmayı planladığı tespit edilmiştir. *“Kızım ve iki gelinim ile börek, pasta, hamur işi, tatlı işine girdik. Sığacık Kaleiçi'nde.”* (Şükran), *“Kaleiçi'nde pasta börek üzerine çalışmaya başladım. Diğer işleri bıraktım.”* (Sultan) *“Kaleiçi'nde mantı, reçel işine başladım arkadaşımın yanında.”* (Fadime) *“Daha önce bakkal olarak kullandığımız dükkânı tadilat ettirdik. Restorana uygun hale getirdik. Dükkân aynı, işi ve adı değişti sadece.”* (Nurcan) *“...Belediye'de, kurumlarda, merkezde bir işi olanlar bile hem daha fazla gelir etmek için hem de bütçesine destek olmak için pasta, börek, tarımla 2.3. işe sahip oldular.”* (Harun)

Kadınların bu ürünlerin satışına olan yoğun ilgisi beraberinde bir takım sorunları da getirmiştir. Yapılan görüşmelerde kimi üreticilerin aslında üretici olmadığına, hazır aldıkları ürünleri paketleyerek satışa sunduklarına ilişkin bilgiler verilmiştir Kaleiçinin dar sokaklarını kaplayan tezgâhların yarattığı kalabalıklaşmayı ve suistimali engellemek için belediye diğer pazarlardan farklı olarak burada satış yapanlardan işgaliye ücretleri almaya başlamıştır. Belediyenin ürün çeşitlendirmesine ilişkin devam eden talebin önüne geçmek için satış yapma koşuluna Sığacık mahallesinde ikamet sahibi olma koşulu getirilmiştir. Ancak bu kuralların da çeşitli şekillerde aşıldığını bir görüşmeci şu şekilde ifade etmiştir:

“Sığacık'ta satış yapmak için ikametinin orada olması gerekiyor. Mantı, reçel yapıyorum ben. Hamur işi, börek yapan çok kimsenin ekmeğiyle oynamayım diye böyle biraz da. Ancak herkes böyle düşünmüyor Karşıyaka, Bornova'dan gelip satış yapmaya başlayanlar var. Burada özellikle yaşlıların evlerinin önünde satıyorlar. Onlara biraz para verip kiracı gibi gösteriyorlar kendilerini. Gelenler de o evde üretilmiş sanıyor oysa paket paket getiriyorlar Pazar öncesinde biz biliyoruz görüyoruz. Reçel de öyle. Bizim burada insanların gözü önünde yaptığımız reçeli marketten alıp kavanozlara dolduran süsleyenler de var. Belediye buna engel olamadı. Denetimlerini bunlar için de yapmalı. Pazarın 3 'te

1'i böyle artık evler de İstanbullularda. Maliye de başladı tabii onlar da çok kazandınız vergi vereceksiniz diye başımızda. (Fadime, 40)

Sığacık bölgesinde yaşanan bu gelişmeler ve özellikle günübirlik turistler tarafından büyük bir talep görmesi ise Slow Food'un yaygınlaştırmaya çalıştığı düşünce ile paralellik göstermektedir. Özellikle büyük kent merkezlerinden gelen bireylerin dondurulmuş, hazır gıdalar yerine bu ürünleri tercih etmesi yakın ilçelerdeki tüketim alışkanlıklarının değişmesi açısından da önemlidir. Günerhan vd' nin (2010, s. 37) Cittaslow' un büyükşehirler içerisinde gıdaya, çevreye, yerele saygı duyan bölgelerin oluşumuna katkı sağlayacağı görüşü ile de paralellik göstermektedir. Nurcan'ın bu noktadaki görüşü ise görüşme yapılan birçok kadında hâkimdir.

"Büyükşehirlerde kadınlar evlerde artık bu tarz şeyler yapmıyorlar. Biz hem gönderiyoruz onlara hem de ya gelip burada yiyorlar ya da yanlarında götürüyorlar."
(Nurcan, 35)

Yerelde kadınların doğrudan, aracısız satış fırsatını yakaladığı ve üretimde artışın sağlandığı gelişmelerin bir diğer boyutu ise yine yerel kadınların internet ile tanışması ile pekişmiştir. SS Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bünyesinde kurulan www.seferipazar.com yerel üretimin Türkiye'ye açılan ilk kapısı olmuştur. Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer'in eşi Neptün Soyer önderliğinde oluşturulan bu girişim ile pazarlardaki kaotik ve düzensiz üretim ve satış tablosundan farklı olarak kooperatife kayıtlı üyelerin ve kooperatifin ortak ürünlerinin satışı bu web sitesi üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Üretici kadınların isimlerinin yer aldığı sitede tüketiciler istediği kadın üreticinin ürününü alma hakkına sahiptir. Ürün çeşitliliğine sahip sanal pazarda genellikle aynı ürün grubunun çok fazla kadın tarafından satışına rastlanmamaktadır. Web sitesindeki kadın üreticiler ve ürünler mevsimine göre de değişiklik göstermektedir. Haftada bir gün gönderim yapılan sitede köylü pazarından temin edilen taze ürünlerin satışı da mümkündür.⁹⁷ Kooperatifin Sığacık Mahallesi dışında kalan köyler ve mahallelerde yaşayan kadınları üretime kazandırmayı hedefleyen yapısı ise Sığacık ile bu girişimler arasındaki ilişkiyi de değiştirmiştir. Sığacık'ta hâkim

---

⁹⁷ Yapılan görüşmelerde erkeklerin internet satışına bilgilerinin çok düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Akif'in konuya ilişkin aktarımı bu durumu özetlemektedir. "Hanım başladı benimle işte pazarcılığa. Bir de o arada kadınların kooperatifine de gitmeye başladı. İnternet siparişi falan diyorlar. İnternette beğenen isteyen haber ediyormuş. Onlar da gönderiyor. Benim aklım ermiyor böyle şeylere. Facebook bilirim de gerisini bilmem onu da çocuklar öğretti. Onun gibi bir şey herhalde."

olan bu görüşü Nihal şu şekilde ifade etmiştir. *“Köylüler belediyenin kooperatifleri ile birlikte çalışıyor. Kadınların da var kooperatifi internetten bile satıyorlar. Ancak bizim onlarla bağımız yok bizim pazarımız burası.”*

“Bölgeler arası eşit kazanma durumu oluşmadı. Sığacık ve köyler bu süreçte üretimde öne çıkarken Seferihisar kent merkezi kazanç sağlayamadı. Esnaf nüfus artışı ve gününbirlik satıcılar ile kazanan hareketlilikten yararlandı ancak belediyenin örneğin merkez caddesini yayalaştırma, tabelaları tek tipleştirme, mimari görünümü sadeleştirme ile ilgili olan projelerine direnç gösterdiler. Böyle olunca da Cittaslow’ un asıl faydasını görenler Sığacık, kadınlar ve köylü üreticiler oldu. Bu direnç gösterilmemiş olsa kent merkezi de Cittaslow’ un getirilerinden gününbirlik turist dışında faydalanabilirdi. “(Kaan, 26)

SS Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi’nin www.seferipazar.com aracılığı ile köylerdeki üretimi koruma ve pazarlama hedefleri ile gerçekleştirdikleri bu girişim farklı yollarla geliştirilmiştir. Orhanlı Köyü Derneği ile 2012 yılında imzaladığı protokol ile dalından el ile toplanarak eski usul taş baskı yöntemi ile sıkılan ile zeytinyağı projesine başlamıştır. 2014 yılında Doğa Okulu’nun da dâhil olduğu proje ile 2014 yılında yıllık 10 tonluk bir kota konularak [seferipazar.com](http://www.seferipazar.com) ve doğa okulunun internet satış sitesi olan www.yavasdukkkan.com üzerinden satışa sunulmaya başlanmıştır. Slow Food’un ön gördüğü şekilde geleneksel özellikleri korunan ve el emeğiyle toplanarak geleneksel yöntemlerle üretilen bu zeytinyağı; Yavaş Zeytinyağı unvanını da kazanmıştır. Yavaş Zeytinyağının özelliğini koruması için 20 kriter belirlenmiştir ([http-37](http://www.seferipazar.com)).

SS Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi’nin bir diğer girişimi ise 2015 yılında İzmir Büyükşehir Belediye ve İzmir Kalkınma Ajansı ortaklığıyla Seferihisar yerel üzümlerinin işlenmesi ve katma değerlerinin yükseltilmesi için pekmez üretim tesisini projesidir. Kalkınma ajansı tarafından onaylanan 531.306,93 TL’lik projenin finansmanının %10’u İzmir Büyükşehir Belediyesi , %90’lık kısmı ise İzmir Kalkınma Ajansı’nca karşılanacaktır ([http-38](http://www.seferipazar.com)). Üreticilerin kendi arazilerinde ürettikleri üzümlerin işlenmesi, şişelenmesi tesisin temel fonksiyonu olarak belirtilmiştir. Günlük 3 ton ürün işleme kapasitesine sahip olması planlanmıştır. Kooperatif burada elde edilecek ürünlerin üretim sürecinde ise yine köyler ve kadınlar ile çalışmayı hedeflemektedir.

Gödençe ve Doğanbey Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri de dönem içerisinde üretimde aktif olarak yer almışlardır. Bu kooperatifler de farklı ürün gruplarında üreticiler ile yetiştirdikleri ürünleri yine farklı internet siteleri üzerinden satışa sunmuştur. Belediye’nin öncülüğünde faaliyetlerini gerçekleştiren ve Seferihisar Belediyesi Tarımsal

Hizmetler Müdürü Şerafettin Budak'ın başkanlığını yaptığı Doğanbey Tarımsal Kooperatifi bu bağlamda belediyenin tarım politikalarına hem doğrudan müdahale etmesini hem de üretici olarak piyasa içerisinde yer almasını sağlamıştır.

4.5.2.2. Cittaslow üyeliğinin ilçe tarımına etkisi ve meydana gelen değişimler

Seferihisar'ın Cittaslow üyeliğini kazanması sonrasında bir diğer dönüşüm de ilçe tarımında yaşanmıştır. Üretici pazarlarının kurularak halkın doğrudan satış imkânı yakalaması köylünün ve küçük üreticilerin üretim tercihlerinde bir takım değişiklikleri meydana getirmiştir. Doğa Derneği, SS. Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Gödençe Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ek olarak belediye de süreçte aktif roller üstlenmeye başlamıştır. Tunç Soyer belediyenin konuya ilişkin düşüncesini şu sözlerle ifade etmiştir.

“...Köylünün, çiftçinin ekmeğini büyütmeyi sürdüreceğiz. Başka bir tarımın mümkün olabildiğini göstermek istiyoruz. Bu noktada çalışmalarımız dört başlık altında sürdürüyoruz. Birincisi üretici pazarları. İkincisi üretici birlikleri kooperatifler, tek tek üreticileri aracıyla muhatap olmaktan kurtaran birlikler. Üçüncüsü ürünü işlemek tarım ürününü bir sanayi ürünü haline getirmek. Dördüncüsü yerli tohumu sahip çıkarak. Burada yerel tohum üretmek, çoğaltmak yasaklanıyor, dünyanın seçkin ülkelerinden bir araya gelen şehirler tohum çoğaltma çabalarımızı dünyaya örnek gösteriyor...” (http-39)

Tohumun şirketlerin elinden kurtarılarak dayanışmacı ve geleneksel yöntemlerle üretim sürecinde kullanılması ilçede tohumun metalaşmasına son vermiştir. Üretici pazarları ile kurulan aracısız satış için ise ilk proje ilçenin 1980'lerden itibaren temel geçim kaynağı olan mandalina ile ilgili olmuştur.

Mandalina ile ilgili gelişmeler ilk olarak 2012 yılında belediye önderliğinde kurulan Seferihisar Mandalina Üreticileri Birliği ile başlamıştır. Belediyenin ilçede satın aldığı mandalina işleme ve paketleme tesisi aynı yıl üreticilerin üye olduğu bu birliğe devredilmiştir. Üreticilere aracısız pazarlama imkânı sunan birlik Gümrük ve Ticaret Bakanlığından ihracat onayı da alarak Türkiye'de üretim, işletme, pazarlama, ihracat fonksiyonlarına sahip olan ilk mandalina üretici birliği olmuştur (İnce, 2012). Bu girişimin köylü üretici için önemini Akif şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bahçenin kanseri derdi hanım mandalinaya. Harcadığın parayı alamazsın elde kalır. Kalmasın diye yok pahasına verirsin ya. İşte bu aracı kalkma işiyle o da değişti. Bir de kooperatifle yapıldı bu. Kooperatif çöplüğüdür bak ege ama bu farklı oldu. Belediye aldı

tuttu verdi. Yeter ki üretin dedi yani. Beceremeyince akıl da aldık. Ortak olduk.” (Akif, 56)

Belediye bu girişimi ile sadece ilçedeki hal toptancılarını devreden çıkarmamış aynı zamanda işleme, paketlenme fonksiyonlarının da ilçe içerisinde yapılarak katma değer kent ekonomisine kazandırılmasını sağlamıştır. Mandalına sezonunda kadın işgücünün yoğun olarak çalıştığı bu işletmenin pazarlama olanakları da yine ilçe içerisinde değerlendirilmiştir. Mandalın fiyat dalgalanmalarından etkilenmemesi ve üreticinin zarar etmemesi için çeşitli sanayi kollarında da kullanılması için çalışmalar başlatılmıştır. Çikolata, kozmetik, içki sektörlerinde değerlendirilmesi için çeşitli görüşmeler yapılmıştır.

Belediyenin bir diğer projesi olan jeotermal kaynakların değerlendirilmesi ise bu süreçte mandalın işlenmesinde kullanılmaya başlanmıştır. Yer altından çıkan doğal sıcak su ile mandalina seralarda kurutulmuş ve bir ürün olarak satışına başlanmıştır. Bu girişim mandalın sezonluk bir mevsim olmaktan çıkıp gıda sanayisi için hammadde haline getirilebilmesi, pazar fiyat değişimlerinden etkilenmeden nihai üründe farklılaşma sağlanabilmesi, üretim ve istihdamın çeşitlenmesi düşüncelerini de desteklemiştir (http-40).

Cittaslow sonrasında kadınların, kooperatiflerin aracılığıyla tarımsal ürünlerdeki ve gıda ürünlerindeki artışa, belediyenin tarımsal alandaki desteklerine ve aktif olarak yüklendiği rollere rağmen kentte yaşayanlar durumun aksi yönünde bilgiler ortaya koymaktadır. Tarımsal üretimin artmadığı aksine yerel halkın konut rantının artışından dolayı bahçelerini keserek ya da tarımsal arazilerine satarak tarımsal üretimden çekildiklerine yönelik görüşler mevcuttur. 2013-2017 yılları arasında kent merkezi ile Sığacık, akarca bölgelerinde yazar tarafından yapılan gözlemler de bu şekildedir. Özellikle Sığacık mahallesinde gerçekleştirilen görüşmelerde vurgulanan bu durum ise resmi veriler ile örtüşmemektedir. Cittaslow sonrasında ilçede mandalina ağacı, üretim miktarı ve meyvelik alanı ciddi artışlar göstermiştir. Mandalına bahçelerinin turizm dışı alanlara kaydırılması ve belediyenin üretim tesisi sübvansiyonu bu artışın temel nedeni olmuştur.

Tablo 4.27 *Seferihisar Narenciye Üretimine İlişkin Veriler*

	2009	2016
Ağaç Sayısı	512.320 adet	594.010 adet
Meyvelik Alanı	12.823 dekar	14.914 dekar
Üretim	32.435 ton	59.305 ton

Kaynak: TÜİK Bitkisel Üretim Veri Tabanı⁹⁸

2011 yılında Tokum Takası Şenliği hazırlıkları kapsamında keşfedilen karakılıçık buğdayı 2016 yılında belediyeye ait arazilerde dikilerek ilk hasadı gerçekleştirilmiştir (http-41). Hasat sonrasında geleneksel yöntemlere uygun olarak elde edilen ekmeğe satışa sunulmuştur. Ekmeğin ve buğdayın hikâyesi kısa sürede ilçe ve il sınırları aşarak yoğun bir talep görmüştür. Bu durum sonrasında belediye üretimi arttırmak için köylüleri de üretim sürecine dâhil ederek üretilen araziler arttırılmıştır. Diğer ürünlerde de benzer bir durum söz konusudur. İlçedeki tarımsal gelişmeler sonrasında toplam arazi alanı 1995 yılındaki seviyeye ulaşmıştır. Tahıllar ve diğer bitkisel ürünler de 2009 yılına göre 3 katına yakın bir oranda artış göstermiştir. Kent kadınlarının en büyük gelir kaynağı olan ve ürünlerin bölgede yetiştiği özellikle vurgulanan sebze alanları da bu bağlamda küçük de olsa bir artış göstermiştir. Belediye'ye ait arazilerde üretilen lavanta ve diğer baharat bitkileri de bu dönemde gözde ürünler arasına girmiştir. Bu noktada bir diğer önemli gelişme ise Beyler Köyü'nde satın alınan Zeytinyağı Sıkım Tesisi'dir. Belediye, özel girişimlerin %15'lik sıkma aracılık hakkını %8'e indirerek özellikle dağ köylerinde yaşayan vatandaşların bu alanda üretimlerini teşvik etmiştir. Alan çalışması esnasında ziyaret edilen tesis içerisinde teknolojik cihazlar ile sıkım gerçekleştirilirken bir bölümde ise yağın asit oranını ölçen küçük bir laboratuvar kurulmuştur. Tesisin en büyük özelliği ise 39 yıldır ilaç verilmeden yetiştirilen zeytin ağaçlarının olduğu bir bölgede konumlanmasıdır.⁹⁹ Belediye şişeleme işlemlerini de bu tesiste gerçekleştirmektedir. 2016 yılında Migros Süpermarketleri ile gerçekleştirdikleri protokol ile 1000 şişelik anlaşma da yapılmıştır (http-42). Belediyenin zeytinciliğin teşviki için yaptığı bir diğer çalışmada bölgede yaşları 500 ile 1000 arasında olduğu tespit edilen ağaçlardan elde

⁹⁸ 2009 yılı verilerine göre narenciye cinsi mandalina türünde verilmiş olup satsuma ve diğer olarak iki gruba ayrılmaktadır. 2016 yılı verilerinde ise portakal, mandalina ve limonun olduğu bir üretim sepeti görülmektedir.

⁹⁹ Şerafettin Budak ile yapılan görüşmede bu bilgiye ulaşılmıştır.

ettikleri zeytinyağlarını açık arttırma yöntemi ile satması olmuştur (http-43).¹⁰⁰ Meyve, baharat bitkileri ve içecek bitkileri alanları ise 1995 yılının da üstüne çıkmıştır. Belediye bu ürünlerin satışı için ilçenin Doğanbey Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bünyesinde oluşturdukları www.seferibakkal.com ile internet satış için yeni bir alan daha açmıştır. Aynı zamanda doğrudan aracısız satış için ilçenin çeşitli noktalarında Seferi Bakkal'lar oluşturmuştur. Cittaslow bu bağlamda ilçe tarımında devrim yaşanmasını sağlamıştır.

Tablo 4.28 *Seferihisar'da Ekili Alanların Türlerine ve Yıllara Göre Değişimi*

	Toplam Alan (Dekar)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Alanı	Nadas Alanı	Sebze Bahçeleri Alanı	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı
1995	85.880,00	10.650,00	0	3.300,00	71.930,00
2000	89.440,00	9.820,00	1.500,00	4.300,00	73.820,00
2009	72.672,00	1.753,00	1.050,00	1.798,00	68.071,00
2010	74.226,00	2.492,00	1.170,00	2.006,00	68.558,00
2011	75.823,00	2.824,00	1.240,00	2.664,00	68.821,00
2012	77.226,15	4.047,00	1.106,00	2.666,00	69.070,00
2013	84.351,54	3.310,00	3.107,00	2.421,00	75.377,00
2014	84.444,52	3.727,00	3.069,00	2.023,00	75.283,00
2015	85.835,02	4.686,00	1.678,00	2.019,00	77.109,00
2016	85.779,00	5.288,00	1.338,00	1.942,00	76.868,00

Kaynak: TÜİK Bitkisel Üretim Veri Tabanı

Tarımsal üretim süreçlerinde yaşanan bir diğer dönüşüm ise daha önce ele aldığımız aracısız satış noktasında gerçekleşmiştir. Cittaslow ve pazarların kurulumu öncesinde köylerde üretimini yapan ve ürünleri araçlar ile pazara sunan köylülerin bir kısmı ilk defa satış yapma deneyimini de yaşamalarını sağlamıştır. Görüşmecilerden Akif'in hem çiftçi hem pazarcıyız sözleri ile özetlediği bu deneyim ise pazarların kurulma sürecinde köylünün duygu ve düşüncelerini de yansıtmaktadır. Görüşmenin bir diğer

¹⁰⁰ Açık arttırmada sıkım gerçekleştirilen ilk ürün kilosu 2400 TL 'den satılmıştır. (<http://www.milliyet.com.tr/dunyanin-en-pahali-zeytinyagi-izmir-izmir-yerelhaber-1325422/> Erişim Tarihi: 18.10.2016)

önemli özelliği ise Slow Food'un adil gıda felsefesinin yerel bir çiftçinin zihni ile uyumunun şaşırtıcı bir şekilde ortaya çıkışıdır.

“Yavaş yavaş bu pazarlar çıkınca toplanıp pazarlarda satmaya başladık. Bu yaşıma kadar satmamıştım aslında. Öyle tanıdık gelen gidene götürmüşlüğüm çoktur da. Öyle oturup satış yapmamıştım hiç. Hele bir de hanımla beraber yaptık bunu. İlk başta bir garip hissettim. Olur ya böyle pazarlarda bağırانlar falan. Bağırانacak mıyız? Geleni kolundan mı tutacaz. İnan bilmiyorduk hiç. Tarlada yetişen neyse götürdük. Yanında hanım peynir, ekmek, zeytinlerden de koydu. Onlardan da satmaya başladık. Fiyatı da bilemedik tabii. Alışmışız toptancının fiyatına. Hesap belli kalacak para belli. Toptancının pazarda sattığı fiyattan veresimiz gelmedi inan. Konu komşunun fiyatına yaktığımız mazota baktık. Ne hak ediyorsak onu koyduk etikete. Çiftçi yanında pazarcı da olduk anlayacağın.” (Akif, 56)

Tarımdaki bu gelişmeler sonrasında araştırma sürecinde merak edilen bir diğer konu ise tarımsal üretim süreçlerinde kullanılan üretim araçlarındaki nitelik ve nicelik değişimidir. Slow Food'un geleneksel üretim yöntemlerini koruma çabası ve tarımsal üretim süreçlerinde doğaya zarar vermeme düşüncesi Cittaslow kentlerindeki tarımsal üretim süreçlerinde de dikkat edilmesi gereken bir husustur. Seferihisar'ın tarımsal gelişimine paralel bir şekilde tarım makinalarında da 2009 yılına göre farklılıklar mevcuttur. İlk olarak tahıl üretiminin alansal artışı ile birlikte traktör sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Traktör rakamındaki artışa paralel olarak traktör ile gerçekleştirilen faaliyetlerde kullanılan araç ve gereçlerde de artış yaşanmıştır. Bu noktada önemli bir husus ise doğa ve çevreye zarar vermeyen üretim araçlarının terk edilmesidir. Kentteki tarımsal ürünlerin doğallığına dair yapılan vurgulara rağmen hayvan pulluğu gibi geleneksel tarım aracı sayısı ciddi bir düşme yaşamıştır. Kimyevi gübre dağıtma makinası ise sabit kalmıştır. Bu durum organik, doğal ürünler yetiştirme hedefinin kent içerisinde yeniden sorgulanması ve bilgilendirilmesi gereken bir husus olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.29 *Seferihisar'da Tarımda Kullanılan Makineler*

	2009	2016
Traktör	423	529
Hayvan Pulluğu	115	42
Kulaklı Traktör Pulluğu	508	520
Arık Açma Pulluğu	53	55
Diskli Traktör Pulluğu	18	18

Tablo 4.29 Devamı

Toprak Frezesi	7	22
Diskli Tırmık	65	75
Dişli Tırmık	223	240
Ot Tırmığı	-	2
Kimyevi Gübre Dağıtma	45	45
Orak Makinesi	15	15
Balya Makinesi	-	3
Döven	1	-
Traktörle Çekilen Çayır Biçme Makinası	3	3
Ot Silaj Makinesi	2	2
Mısır Silaj Makinesi	5	13
Yem Hazırlama	-	6

Kaynak: TÜİK Bitkisel Üretim Veri Tabanı

Alanda yapılan görüşmelerde çokça yer almamasına rağmen önem cezbeden bir diğer konu ise ilçede hayvancılığın durumudur. TÜİK verileri ise bu noktada şaşırtıcıdır. Alanda yeterince karşılık bulmamasına rağmen Seferihisar Cittaslow sonrasındaki süreç hayvancılıkta da devrim yaşamıştır. Büyükbaş hayvan sayısı görece artarken süt üretimi de bağıl olarak artış göstermiştir. Küçükbaş hayvancılıkta ise büyük artışlar meydana gelmiştir. Koyun sayısı 6 kata yakın artış gösterirken keçi sayısı 3 kat düzeyinde artmıştır. Süt üretimlerinde ise 10 kata yakın bir artış görünmektedir. Burada verilerde yer almayan bir diğer husus ise hayvanların beslenme döngülerindeki doğallıktır. Bölgeye özgüle armola peynirinin, keçi sütünden yapılan dondurmanın öneminin artışına paralel olarak bu bağlamda da gerekli raporlamaların kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir. İkinci boyut ise bu artışın şirketler bünyesinde mi yoksa küçük üreticiler ile mi yaşandığıdır. Alanda bu duruma ilişkin sorulan sorulara yanıt bulunamazken endüstriyel hayvancılığın önüne geçilmesi hem doğa hem kaynakların devamlılığı hem de doğal denge için önem arz etmektedir. Einstein'ın dünyanın kaderi ile ilişkilendirdiği arı sayısı ve bal üretimi de anlamlı bir artış göstermiştir. Ancak bu noktada önemli bir husus üreticilerin niteliğidir. Köy üretimi terk edilerek işletme ve şirket üretimine doğru bir geçiş yaşanmıştır. Bunun nedeni ise köylerin statüsünün kaldırılmasıdır. Bu noktada belediyenin önem vermesi gereken konu ise kolektif üretimi terk etmek zorunda kalan ve bireysel üretime geçiş yapan üreticilerin diğer ürünlerde olduğu gibi korunmasıdır.

Tablo 4.30 *Seferihisar’da Belirli Hayvan Gruplarına İlişkin Veriler*

	2009	2016
Büyükbaş Hayvancılık		
Sığır Sayısı	3534	4078
Yetişkin	2692	3262
Genç	842	816
Süt Üretimi	3.605,587	4.274,558
Küçükbaş Hayvancılık		
Koyun	4.423	22.498
Keçi	8.072	23.659
Süt Üretimi Koyun	96,640	1.008,000
Süt Üretimi Keçi	90,108	1.179,748
Arıcılık		
Üretici	8 köy	60 işletme
Kovan Sayısı	4.844	8.091
Bal üretim	58,000	96,672

Kaynak: TÜİK, *Hayvancılık Verileri* ¹⁰¹

4.5.2.3. Cittaslow üyeliğinin kentteki mülkiyet ilişkileri ve mekâna etkisi

Cittaslow kimliğinin kente bir diğer önemli etkisi ise mekân ve mülkiyet ilişkileri üzerine olmuştur. Kentte tarımsal üretimin, kadın girişimlerinin ve istihdamının artışında belirli köyler ve mahalleler önemli bir yere sahiptir. Bu mekânlardan en önemlisi ise Sığacık’tır. Seferihisar Belediyesi Sığacık ile ilgili ilk projesi olan Sığacık Kaleiçi Sokaklarının Sağlıklaştırılması Projesi 2012 yılında İzmir Büyükşehir Projesi ile uygulamaya konulmuştur. Proje kapsamında kaleiçinde bulunan 284 evin birer odasının pansiyona dönüştürülerek kaleiçinin aynı zamanda yerel insanlarla bir tatil köyüne dönüştürülmesi de amaçlanmıştır ([http:44](http://44)).

¹⁰¹ 2009 verilerinde yerli sığır da 62 adet ancak 2016 sadece kültür ve melez sığır sayısını vermektedir. Koyun ceyherli koyun olarak belirtilmiş keçi ise kıl keçisidir. 2013 yılında yağpılan bir düzenleme ile köy sayısı kaldırılarak işletmeye dönüştürülmüştür. TÜİK tarımsal fiyat endeksine göre 2009 yılında 0.93 tl olan keçi sütünün 2016 yılında 2.01 tl olması bu noktada önemlidir. 2009 yılında koyun sütünün 1.17, keçi sütünün 1.14 ‘tl olup 2016 yılında koyun’un 2.24 keçi sütünün ise 2.27 ye çıkması ancak inek sütünün ise 2009’da 0.79 tl iken 2016 yılında 1.15 tl ye çıkması köylülerin ve hayvan üreticilerinin tercihlerini küçükbaş hayvanlardan yana kullanmış olabecğini... (TÜİK, 2016)

Cittaslow' un temel hedeflerinden olan ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi düşüncesi bu proje ile eklenmiştir. Yerel halkın kaleiçindeki evlerinin korunması, gelen turistlerin ise yerel halkın gündelik yaşamını deneyimlemesi Cittaslow'a örnek olacak bir proje olarak düşünülmüştür. Sığacık'ta proje öncesinde 25 kişiye Kültür ve Turizm Bakanlığınca ev pansiyonculuğu eğitimi verilmiştir (http-45).

Ancak belediye başkanının bu öneri ve çabalarına rağmen proje yerel halkta yeterli karşılık bulmamıştır. Görüşmecilerden Nurcan bu durumu *“Ev pansiyonu yapın dediler de o olmaz. Ev pansiyonu dediğin sen odada uyurken yan odada başkası uyuyacak, hırlı mı hırsız mı bilemezsin.”* ifadeleriyle özetlemiştir. Nazım ise biraz daha iyimser bir tutumla: *“65, 75'lerdeki gibi kiracılar gelmeye başladı yine. Her ne kadar çok uygulanmasa da ev pansiyonculuğunu yapmaya başladı başkan. Tabii burada bizimkilere uymadı o iş. Yabancı insanların evimde ne işi var diye de hala az çok yapan da var.”*

İlçeye talebin artışı ve konaklama işletmelerinin yetersiz oluşu öncelikle kaleiçindeki mülklerin mülkiyetlerinde dönüşümüne neden olmuştur. Burada ise ön plana çıkan iki temel değişim tespit edilmiştir. İlki yerelde yaşayanların konut olarak kullandıkları mülkleri terk ederek başka konutlara geçmesi ve bu konutları işletmeye çevirmeleridir. Özellikle kadınların kurdukları işletmelerin mülkiyet dönüşümleri de alanda gözlemlenen bir durum olmuştur.

“Kaleiçi'ndeki evi boşaltıp orayı restoran haline getirdik bahçesiyle, daha önce bağ bahçe yaptığımız tarlaya ev yaptırıp oraya taşındık. Onun dışında alıp sattığımız bir şey olmadı merkezden de bir ev almayı düşünüyor hatta kız. (Şükran, 72)

“Babamın bakkal dükkânıydı burası kendimi bildim bileli. Yat limanı, turistler falan derken şu süpermarketler çoğaldı her yerde. Bakkal iş yapmaz oldu. Baktım bu yemek işleri çok kazandırıyor çevirdim ben de işletme haline. Babamın değil benim dükkânım artık. Kaleiçi'nde de bir evimiz vardı kiraya verdik. Diğerleri gibi pansiyon yapılabilenlerden değil. Daha sonra yapılanlardan tek daire. İzmir'den buraya yerleşen bir kadına kiraladık.” (Nurcan, 35)

“Sığacık'ta kayınpederimin yaşadığı ev vardı. Onu ikna ettik başka bir eve taşıdık merkezde. Eşimle kredi çekip otele çevirdik orayı 4 odalı. O zamanlar yeni yeni başlamıştı. Bu İstanbul'dan gelen yatırımcılar. Çeşme, Foça, Alaçatı bunumuzun dibinde biliyoruz ortada yaşayanları. Dedik biz niye yapmayalım. İlk etapta işi bırakmadım belli olmaz batarız diye. Ancak işler yerinde gidince bıraktım.” (Sevcan, 40)

Alan çalışması sürecinde ziyaret edilen küçük restoranlar, kafelerde bu durumla sıkça karşılaşılırken konaklama işletmelerinde ise bu duruma yeterince rastlanılamamıştır. Bu durumun en temel sebebi ise bu tarz işletmeleri kurmak ile

konaklama işletmeleri kurmak arasındaki maliyet farkıdır. Tarım arazileri ve yerleşik oldukları konutları dışında mülkleri ve gelirli sınırlı olan halkın bu süreçteki maliyetleri karşılayamaması ise sermaye sahiplerinin bölgeye göçünü hızlandırmıştır. İkinci değişim ise mülklerin satışlarıdır. Sermaye sahiplerinin göçü yerelde yaşayanları satışa zorlarken geride kalanlar için de olumsuz bir tablo yaratmıştır. Rasim ve Nazım'ın ifadeleri durumu özetlemektedir.

“Evini satmak istemeyip tamir ettirecek parası olmayanlar da direniyor. 50 bin lira etmeyen evlere 2 milyon fiyat biçiyorlar. Satmasın da ne yapsın böyle olunca.” (Rasim, 86)

“Kaleiçi’ndeki eve talip çok ancak ne yaparım bilmiyorum. 3-5 komşum kaldı sokakta. Onlar giderse duru muyum artık hiç bilmiyorum.” (Nazım, 58)

Konutların satışı ise kendi içerisinde dönemsel olarak iki gruba ayrılmaktadır. İlk grup emeklilik sonrasında birikimlerini yatırıma dönüştürmek isteyen ve aynı zamanda sakin bir yaşam sürdürmek isteyenlerden oluşmaktadır. Sığacık’taki dönüşünün ilk yıllarında bölgede yatırım yapan bu grup genellikle evlerin yapısını ve niteliğini koruyarak küçük işletmeler açmayı tercih etmiştir.

“Küçük bir araştırma sonrasında buraya yerleştim. Buraya yerleşmemde hem emeklilik sonrası sakin, rahat bir yaşam hem de birikimlerimi gelire dönüştürme isteği ana etkendi. Kaleiçinde bir ev kiralayıp restorasyonunu yaptırдым3 Odalı butik otel ve restoran açtım. 3-4 kişilik ailelerin yaşadığı küçük evler her odasında banyo bulunan 10-12 misafirin konakladığı daha fazla insanın dolaştığı bir yer haline geldi. Örneğin altyapı, kanalizasyon sistemi bu duruma uygun değil. Keza Pazar günleri olan kalabalıktan çıkabilmek imkânsız bir hasta olması durumu ya da acil durumlar yangın gibi olsa büyük facialar olabilir. Bu sorunları gördükçe biz özellikle dışarıdan gelen ve entelektüel seviyesi yüksek kişiler dernekleşme yoluna gittik. Tabii burada da halk ile aramızda sorunlar doğdu. Onların ekmeıklarını elinden aldığımız yargısıyla karşılaştık. “ (Beril, 53)

“Hem hayat temposunu düşürme hem de birikimlerimiz ile iş yapma düşüncesiyle Seferihisar’a yerleştik. Kaleiçi’nde 2 tane arsa alıp mimariye uygun şekilde inşaatını gerçekleştirdik. Daha sonra buraya Cittaslow öncesinde yerleşen ancak kalabalıktan bunaldığı için terk etme kararı alan İngiliz bir çiftin pansiyonunu da aldık. Çünkü kafamızda en başından bu yana iş yapma düşüncesini barındırıyorduk. Ancak yerel halkın huzuru ve kentin dokusunu bozan bir anlayışla yapmadık bunu hatta daha fazla sahiplendik. Ev pansiyonculuğu konusunda halkı bilgilendirmeye çalıştık. Ancak Başkan’ın her türlü uyarısına rağmen yerel halkın çoğu mülklerini satmayı tercih etti. Bir zamanlar evleri olan, komşularının, çocukluklarının olduğu sokakları terk ettiler.” (Raif, 58)

Kente yerleşen ilk grup, halkla daha iyi ilişkiler içerisinde olma ve sakin bir hayat sürme isteğiyle yerleşme kararları almışlardır. Ancak kale içinde tezgâhların kurulması, günübürlük ziyaretçiler ile gürültünün ve kalabalıklaşmanın artması, binaların özellikleri ile altyapı arasındaki uyumsuzlukların ortaya çıkardığı problemler kale içinde belirli sorunların da doğmasına neden olmuştur. Bu sorunlara ek olarak ikinci grubu oluşturan sermaye gruplarının aynı sırada bulunan birden fazla evi satın alarak büyük butik oteller kurmaları kale içindeki sosyal sorunları daha da arttırmıştır.

“Yerel halk ve yatırımcılar burada Cittaslow’u sakinlik, kalkınma anlayışından çok turizm amaçlı kullandı. Turizm yerel halka ekme kapısı olurken aynı zamanda kalabalıklaşmayı getirdi. Özellikle günübürlük ziyaretçiler buradaki yapının bozulmasına neden oldu. Oysa Cittaslow günübürlük hızlı ziyaretlerin değil bir yaşam biçiminin modeli. Slow food modeli ile doğru ve iyi beslenme amaçlanırken burada hamur işi savaşı başladı. Bu hızlı süreç kale içinde kaos haline geldi..” (Beril, 53)

“Yoğun bir tempomuz vardı ve farklı bir hayatın düşüncesiyle bir arayış içerisindeydik. Cittaslow olgusunu farklı ülkelerde duymuştuk ve bunu Türkiye’de başarılı bir örneği olan Seferihisar’ı ise geçmiş ziyaretlerimizden biliyorduk. İstanbul’da yaşadığımız deniz manzaralı evin önünde imar değişikliği ile 7 tane 21 katlı blok yapılıncaya bir süre sivil toplum ile mücadele verdik. Ancak başarılı olunamayacağını anlayınca terk etme kararı aldık. Bu sokaklar onlar için börek ve hamur işi sattıkları bir işyeri haline geldi. 1980’lerde kale içinde yaşayanlar akşamları kalenin kapılarını kapatırken, Cittaslow ile birlikte o kapılar Dünya’ya açıldı. Ancak ne yazık ki o kapı ile birlikte kapının ardındakiler de gitti aslında durumun bir diğer boyutu bu. Sığacak’ta dokuyu korumak ve sürdürülebilir bir Cittaslow için dernek oluşumlarımız oldu ancak kale içinde bulunan 284 evden sadece 27’si bu toplantıya katıldı ve bunların 26’sı da İstanbullu idi. Onlar artık bu sokaklarda ya da eski evlerinde çoğunlukla da kayıt dışı olarak çalışıyor. Buraya bizim dışımızda da göçler oldu eskiden 80, 90’lı yıllarda buraya göç edenlerin akrabaları genelde onlar da çalışıyor artık kale içinde ve diğer işletmelerde hatta yerel halktan daha ucuza olduğu için tercih ediliyor. Tabii onların bir de girişimci olanları var 12 metrelik Maraş Dondurması, Neon ışıklı Kebapçılar, Alaçatı’ya özgü sakızlı dondurma satanlar kısacası sadece bu turistik hareketlenmenin ekmeğini yemeye gelen bir yığın.” (Raif, 58)

“Özellikle bu büyük sermaye kuruluşları 3-4 evi birleştirip büyük oteller yapmaya başladılar. İçinde restoran her şey var normal otel gibi yani. Bizimkiler sönük kaldı tabii. Mesela ben başladığım günden beri yerim olmasına rağmen yiyecek için bir yer yapmadım. Dedim diğer kadınlar da kazansın. Elinin tadına, temizliğime güvendiğim ablalar ile anlaştım. Oda kahvaltı sunduğumuz hizmette kahvaltı ilerde kadınlar restoranında. Müşteriye gelince veriyorum oranın broşürünü hangi otelden geldiğini söyleyip gidip orada yiyor. Bu olmalı bu dayanışma olmalı. Ancak o yenilerde bu yok. O yüzden olumsuz görüyorum. Fiyatlar da yüksek kışın bile çoğu turizm mekânının yazın

verdiğinden yüksek. Bunu da değiştirmeliyiz. Onlar için hava hoş. O grupların bir sürü oteli var burası zarar etse de başka yerden kar eder. Ancak biz varımız yoğunuzu buraya döktük. Cittaslow bu değil mi? Yerel halk kazansın. Ancak öyle olmuyor. Bu işin köy boyutu da var tabii. Bizim o kadınların restoranı eti, sütü, peyniri, domatesi köylerden alırlar. Bu oteller gidiyor hazır gıdayı. Kahvaltılarına git bak. Yabancı peynirler. Gelen de hatalı sen buraya duymuşsun Cittaslow diye gelmişsin. Git armolayı, çökelek peynirini, keçi peynirini ye. Hem sağlıklı hem temiz. Yemeyiver iki gün hazır olanı.” (Sevcan, 40)

Beril, Raif ve Sevcan’ın ifadeleri alanda da tespit edilen sorunları işaret etmektedir. Kadınlar arasında kendi mülkünü dönüştüren ile sokakta satış yapanlar arasındaki sorunlar da sosyal sorunlara örnek gösterilebilir. Bir zamanlar komşu olan vatandaşların daha fazla satış yapmak için mülkiyeti ön plana çıkarması, bir zamanlar büyüdükleri sokakların artık sadece işyerini ifade etmesi ve özellikle işletme sahibi olan kadınların işgücü kullanımında kayıt dışılığa ve yerel halka göre daha ucuz olan göçmen kadınlara yönelmesi bu durumun başlıcalarıdır. Büyük sermaye kuruluşlarının bir diğer etkisi ise Sevcan’ın ifadelerinde yer bulmuştur. Küçük işletmelerin yerel ekonomi ve diğer işletmeler ile daha yakın bir ilişki içinde bulunmasına ve paylaşımcı bir tutum sergilemelerine rağmen bu kuruluşlar bu bağlamda kente ve yerel ekonomiye kayıtsız kalmakta ve karlılık dürtüsüyle hareket etmektedir. Bu durum zaman içerisinde yerelde yaşayan vatandaşların kente yabancılaşması tehlikesini de doğuracaktır.

Sığacık dışında yapılan görüşmelerde ise şehir merkezi ve çevre mahalleler dışında mülk satışı ile çok fazla bilgiye erişilememiştir. Köylerde ise mülk satışı yerine atıl durumdaki mülklerin değerlendirilmesine ya da tarımsal üretim için yeni arazilerin alındığı tespit edilmiştir.

“Herhangi bir değişiklik olmadı. Satmadık, kiralamadık ancak sahip olduğumuz arazilerin değerleri ciddi oranda arttı. Ve araçların devreden çıktığı yeni pazarlar ve ürün çeşitliliği ile üretim yaptığımız arazi miktarını arttırdık.”(Kaan, 26)

“Birkaç tarlayı sattım çocukların ihtiyacı için.” (Nazım, 58)

“Malımız mülkümüz yoktu. Eşimin emekliliği yaklaştığı için köy taraflarından arsa almak istiyoruz hatta yer altı suyuyla seralar kurulacak diyor eşim. Çok anlamasa da bu işe girmek istiyor. İyi kazandırıyormuş.” (Fadime, 40)

“Bizim arsalar genelde köy kesimlerinde. Oralarda çok artmadı fiyatlar o yüzden çok satan yok. Aksine Tunç Başkan’la birlikte üretim de arttı. Ailemin mülklerinde kardeşlerim ekip biçiyor. Satmadık.” (Zuhal, 46)

Kentte yaşanan bu dönüşümler Seferihisar nüfusunun da Cittaslow sonrasında hızlıca artmasına neden olmuştur. Turizm ve destinasyon konusunda ulusal basında çokça yer alması kentte yerleşim oranlarını 7 yıllık bir süreçte %30'un üzerinde arttırmıştır.

Tablo 4.31 *Seferihisar'a Ait Nüfus Verileri*

	Şehir	Köy	Toplam
2007	16114	9716	25830
2008	23669	3276	26945
2009	25308	3295	28603
2010	29232	3423	32655
2011	27242	3468	30890
2012	27849	3618	31467
2013	33588	-	33588
2014	35960	-	35960
2015	36335	-	36335
2016	37697	-	37697

Kaynak: TÜİK, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2016)*

Kentteki nüfus artışı sosyal yapıyı, kent dokusunu ve işgücü piyasalarını da etkileyen bir durum olmuştur. 1980'ler döneminde ilçeye en fazla göç eden grupların Cittaslow sonrasındaki nüfus artışı da benzer şekilde olmuştur. Kaan göçlerin kent dokusuna etkisini şu şekilde ifade etmektedir.

“Nüfus yapısı da değişmeye başladı tabii. Önceleri mevsimlik tarım işine gelen sonra yazlıkların yapılmaya başlanması ile inşaat sektöründe olan Ağrı, Yozgat, Afyonlu vatandaşlar vardı. İnşaat sektörü Cittaslow ile artınca nüfus daha da arttı. Kebapçı, pideci,dönerci açanlar bile oldu. Bir de bunun üzerine İzmir'den, İstanbul'dan gelenler başladı. İstanbullular genelde Sığacık tarafında eski evleri alıp işletme, otel kurdular. İzmir'den gelenler ise buradaki evlerin ucuz olmasından. Burada adamın İzmir'den bir daire alabileceği fiyata 3 daire alıyorsun. Narlidere yarım saat.” (Kaan, 26)

Tablo 4.32 *Seferihisar’da İkamet Eden ve Göç İle Gelen Kimi Gruplara İlişkin Bilgiler*

	2009	2016
Ağrı	792	1285
Afyonkarahisar	553	813
Ankara	286	532
Erzurum	283	460
İstanbul	298	687
İzmir	15036	17117
Yozgat	469	699
Tokat	693	1024
Kars	219	348
Mardin	393	554
Sivas	410	604
Çorum	194	339

Kaynak: TÜİK, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2016)*

Tarım, turizm, göçler ile birlikte yaşanan dönüşümler yeni iş alanlarının da oluşmasına neden olmuştur.

“Pansiyon’da çalışmaya başladım. Temizlik, resepsiyon, oda kahvaltı hepsi bende. 4 odası var toplamda o yüzden yorucu değil zamanla öğrendim hepsini.” (Zuhal, 46)

“Cittaslow sonrasında belediyenin iş yükü çok fazla arttı. Eğitimli, dil bilen nitelikli personel ihtiyacı doğdu. Ben de belediyede işe başladım. İşçi olarak çalışıyorum.” (Kaan, 26)

“Birden değişmeye başladı. Ankara’da, İstanbul’da kardeşim, abim, kuzenlerim çok. Onlar arar söylerdi hep yine haberlerde var sizin ora diye. Hep haberlerde görünmeye başladı bizim başkan. Radyodan, televizyondan duymaya başladık. Salyangoz heykeli geldi. Görmüşsündür hemen girişte. Hah işte ondan sonra değişmeye başladı. İnsanlar gelmeye başladı. İnşaatlar arttı. Köy pazarları falan da arttı. Ben ilk aynı işe devam ettim. İşler de çoğaldı hele yazın. O ara İstanbul’daki abim de gelecek oldu buralara. Birikmiş tarla da sattık memleketten. Taksi işine girdik.” (İdris, 36)

“Satan yiyor, kadın çalışırsa çalışıyor. Satacak bir şeyi olmayanlar da eşini bu yeni sitelerde temizliğe gönderiyor. Lüks siteler çoğaldı çünkü.” (Rasim, 86)

“Olumsuz yönleri olsa da burada kalan gençler inşaat sektöründe ve onun alt sektörlerinde iş bulmaya başladı. Otellerin artmasıyla oralarda güvenlik, muhasebe, altyapı gibi işlerde uzun dönemli işlerde bulur hale geldiler.” (Harun, 44)

Yazlık konut taleplerinin artması ve kent yaşamındaki değişimler doğrultusunda kente göç, konut yapımında da artışa neden olmuştur. İlçedeki nüfus artışına paralel olarak kamunun bina yatırımları da artmıştır. Konut alanının 6 kat, daire sayısının 8 kat

arttığı bu süreçte ilçe hızlı betonlaşan bir yapıya sahip olmaya başlamıştır. Cittaslow öncesi dönemden farklı olarak belirli meslek gruplarından çalışanların ortaklaşa kurdukları yapı kooperatifleri azalarak müteahhitlerin konut yapımında önemi artmıştır. Bu durum inşaat sektöründe işgücünde de farklılıklara yol açmıştır. Cittaslow öncesinde ilçede yerleşik hale geçen ve göç ile gelen işgücü yerine müteahhite bağlı olarak proje bazlı çalışan işgücünün konut yapımlarında istihdam edilmiştir.¹⁰²

Tablo 4.33 *Seferihisar'a Ait İnşaat Verileri*

	2009	2016
Yapı Sayısı	2 Kamu 166 özel 25 yapı koop.	4 Kamu 675 Özel 6 yapı koop
Yüzölçüm	3.616 m2 Kamu 53.933 Özel 3375 m2 yapı koop	7.698 m2 kamu 276.389 m2 özel 15.457 m2
Değer	1.656.195 kamu 23.641.438 Özel 1.505.650 yapı koop.	6.542.580 kamu 227.727.776 özel 12.770.830 yapı koop.
Daire Sayısı	391	2508
Konut Alanı	42.736 m2	241.308 m2
Ortak Alan	7.212 m2	44.171 m2
Diğer Alan	10.976 m2	17.910 m2

Kaynak: TÜİK, *Yapı İzin İstatistikleri Kısa Dönemli İş İstatistikleri İnşaat Göstergeleri*

Bu noktada önemli bir diğer husus ise ilçede turizme bağlı konut ve tesis yapımını artmasına rağmen Cittaslow düşüncesini ortaya koyan yapıların durumudur. İlçede 2017 yılı itibariyle yatırım ve işletme belgeli 9 tesis 1273 oda ve 2554 oda, termal ruhsatlı ise 2 tesis 170 oda 340 yatak bulunmaktadır. İzmir kent genelinde 27 tesisin sahip olduğu çevreye duyarlı işletme belgesi ise Seferihisar'da mevcut değildir. (İzmir Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2017)

¹⁰² İlçede devam eden inşaatların çoğunluğunda işçi çadırı, bitirilen bir odanın içerisinde konaklama durumları görülmüştür. Ancak görüşme yapılmak istenmesine rağmen çalışanlar görüşme taleplerini reddetmişlerdir.

Tablo 4.34 *Seferihisar’da Cittaslow Sonrası Yıllara Göre Konut İzin Sayıları*

YIL	Konut İzin Sayısı
2009	391
2010	609
2011	998
2012	894
2013	807
2014	1353
2015	1979
2016	2508

Kaynak: TÜİK, *Yapı İzin İstatistikleri Kısa Dönemli İş İstatistikleri İnşaat Göstergeleri*

İlçe, Cittaslow sonrasında turizm değerini İzmir’in diğer turistik ilçelere göre daha da arttırmıştır. Bu durum sermayenin, yatırımcıların ve yazlık konuk talep edenleri cezbetmektedir. Burada bir diğer önemli husus ise yatırım yapılabilirliğin de artmasıdır. Diğer ilçelerdeki 2016 yılı konut izin sayıları bu durumu özetlemektedir.

Tablo 4.35 *İzmir İli Turistik İlçelerinde Konut İzin Sayıları*

İlçe	2016 Yılı Konut İzin Sayısı
Çeşme	971
Dikili	1293
Foça	777
Karaburun	205
Urla	882
Seferihisar	2508

Kaynak: TÜİK, *Yapı İzin İstatistikleri Kısa Dönemli İş İstatistikleri İnşaat Göstergeleri*

Kent turizmini ve ekonomiyi etkileyen bir diğer husus ise yat limanı olmuştur. Sığacık’ta yapılan liman İzmir’de bulunan diğer yat limanlarına göre en büyük olma özelliğini de taşımaktadır. Bu durum halkın denize erişimini engelleyen ve kıyı balıkçılığının ciddi oranda azalmasına da neden olan bir tablo yaratmıştır. Yapılan görüşmelerde yat limanının ilçe ekonomisine katkı sağlamadığı aksine yörede bulunan yabancı işletmelere kazandırdığı yönünde düşünceler bildirilmiştir. Yat limanının çevreye verdiği zararı ise Nazım şu sözlerle ifade etmiştir:

“Emekli oldum. Çocuklar İzmir’e gidince bağ bahçe işlerini de bıraktık. Denizi de yat limanına gelen büyük tekneler, şirketler sahiplenmeye başladı. Yaz oldu mu hele egzoz, mazot kokusundan deniz kokusunu alamıyorum artık.” (Nazım, 58)

Tablo 4.36 İzmir İli Yat Limanı Verileri

Yat Limanı	Denizde	Karada
Alaçatı	260	100
Setur	90	60
Sığacık	480	80
Çeşme	377	100

Kaynak: (İzmir Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, 2017)¹⁰³

4.5.3. Seferihisar’da yaşayanların hareketin kentteki geleceği üzerine değerlendirmeleri

Cittaslow’ un Seferihisar’a ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımları çok çeşitli alanlarda olmuştur. Hareket Seferihisar’da sosyal yapının değişimini sağlamıştır. Seferihisar bugün artık çok farklı alanlarda kültürel etkinliklerin gerçekleştirildiği, yerel ekonominin güçlendiği bir ilçe olmuştur. Tarım ve kadınların küçük meta üretimine dayanan bu durum turizm ile pekişmiştir. Ancak sonraki süreçlerde inşaat sektörünün hızlanması ve kent içerisindeki en önemli sektör haline gelmesi Seferihisar’da yaşayan yerel vatandaşlar için sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlara ek olarak büyük sermaye gruplarının kent içerisindeki yeni işletmeler kurma girişimleri yerel ekonomi içerisinde kalan paranın da kentten çıkışını neden olabilecektir.

Sığacık Mahallesi ile ilgili yapılan görüşmelerde hareketin geleceği ve kent üzerine etkisi ile ilgili çeşitli görüşler tespit edilmiştir. Bu görüşlerin ilki Sığacık mahallesinin tarihi dokusu ve turizm özellikle itibariyle benzediği Alaçatı’nın yaşadığı sorunların benzerinin yaşanacağı konusundadır.

¹⁰³ Ekim 2017 tarihi itibariyle Seferihisar’da 21 gezi teknesi bulunmaktadır Bunların 9’u Çeşme 1 ‘i İzmir limanlarına kayıtlı iken 11 tanesi Seferihisar’da kayıtlı görünmektedir. (İzmir Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, 2017)

“Alaçatı, çeşme gibi olur burası da . İstanbullular sıkılınca suyunu sıkıp posası kalınca giderler başka bir yere. Bir yığın beton ve malı mülkü kalmayan halk da arkasından bakar artık.” (Rasim, 86)

“Kale içindeki evlerin bir kısmı korumalı statüdedir. Yani yenisini yapacaksın aynıını yapman lazım. Yüksekliği, şekli. Ancak 44 m2 olan evler gitti bir şekilde 72-74 m2 evler geldi. Rüzgâr esmiyor artık. Bu sorunların aşılması lazım ki Cittaslow da kent de ayakta kalabilin. Üzerimize betondan pantolon dikerek Cittaslow olamayız. Aynı durum diğer bölgeler için de geçerli. Seferihisar kent merkezi ile Ürkmez, Akarca, Sığacık ve köyler aynı oranda gelişmiyor. Cittaslow’u ilçenin her bir yerine yaymak lazım. Dükkâm olan ile yolda satış yapanın arasındaki fark da böyle. (Nazım, 58)

“Seferihisar’ın özellikle Sığacık’ın Alaçatılaşıma tehlikesi var. Günübürlük turistler ile devam eden bu süreç sürdürülebilir değil. Cittaslow’ un amacıyla örtüşen yeni bir model ortaya konulmalı. Cittaslow’ un ev pansiyonculuğu ve rahat yaşam öngörülerinin karşılığı burada 1.5 – 2 milyona satılan 3-4 odalı evler. Hal böyle olunca buraları alanlar da şirketler oluyor. Örneği 4 sıra halinde binaları toplayıp otele çeviren şirketler de mevcut. Bu gelecek dönemde halkın ya da küçük yatırımcıların değil sadece şirketlerin olduğu bir Seferihisar’a neden olabilir. Sonuç olarak da insanlar, çevre ve yerel ekonomi açısından sürdürülebilir olmayan bir sonucu doğurma ihtimali var. Ticari kaygılardan kurtulup sanata ve yerel olana yönelmek Cittaslow’ un geleceği için bence hayati önem taşıyor.” (Beril, 53)

“Seferihisar daha da gelişecek. Ancak yerli halk örneğin Sığacık’ta oturamayacak Kaleiçi bence komple otel restoran olacak. Evini satmayanın çocuğu işi öğrenirse gelir kurar bir pansiyon işletir gül gibi de yaşar. Ancak satmaya devam ederlerse bize İstanbullulardan yer kalmaz. Alaçatı gibi olur burası da turizme bağlanır her şey.” (Nihal, 48)

Yapılan görüşmecilerin birçoğu Sığacık bölgesine olan şirket akınının bir süre sonra onları kaleiçine giremez hale getirebileceğini düşünmektedirler. Aynı zamanda imardaki koruma ve düzenlemelere rağmen eski evlerin yerine yapılan işletmelerde görece daha fazla insanın kalması da kaleiçinin doğasını ve yapısal özelliklerini de tahrip etmektedir. Görüşmecilerin bu konuda Cittaslow’ un tüm kente yayılmasına dönük düşünceleri ise olumludur. Sığacık kaleiçindeki mülksüzleşme sürecinin tamamlanması sonrasında kadınların ve halkın Cittaslow ile birlikte yakaladıkları şansları korumak için yeni pazarların ve çalışma biçimlerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu çalışmalar mahalleler arasındaki ekonomik dengesizliğin de azalmasını sağlayacaktır. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise turizm faaliyetlerinin köylere çekilmesidir. Görüşmecilerden Zuhâl’ in ifadesi alanda da sıklıkla rastlanan bir düşünce olmuştur.

“Seferihisar’da her şey turizme bağlı bence. Özellikle Sığacık’a. Sığacık biterse Cittaslow da Seferihisar da kalmaz. Başkan köylerle de ilgili. Umarım oralar da böyle gelişir. Para kazanırlar. Pansiyonlar 12 ay çalışıyor artık. Sezon endişesi yok. Köylüler için de bu olsa ne güzel.” (Zuhal, 46)

Sığacık mahallesindeki dönüşümü deneyimleyen ve girişim süreçlerindeki kârlılığı fark eden kişilerin bu yaklaşımı köylerdeki arazilerin de sisteme dâhil edilerek değer kazanması düşüncesini doğurmaktadır. Sığacık kaleğinde mülkü olmayan ile mülkü olanların arasında birikim farkının kısa bir sürede çok yüksek rakamlara ulaşması bu düşüncenin doğmasına neden olmuştur. Mülklerin satışı sonrasında yerelde yaşayan kadınlar üretici pazarlarında satış yapmaya başlarken yerel erkekler için ise işgücü piyasalarına girişte bir değişiklik olmamıştır. Kaleiçi ve diğer mahallelerde mülklerini satan yerel halk elde ettikleri geliri yine ilçede ya da şehir dışında mülk alımına harcamışlardır. İlçedeki inşaat ve konut sektörünün hacminin artışında yerel halkın da bu bağlamda payı büyüktür. Mülkünü satmak istemeyenler de gerek şirketlerin gerekse yerelde yaşayanların baskısına maruz kalmışlardır.

“Böyle devam eder. Evlerimiz eskiden evdi artık para kazanılan dükkânlarımız oldu. Kaleiçinde evini satıp giden de çok oldu. Müteahhit benim bu evi alıp istediğim yerden 2 daire verecekmiş. Ben satmam zaten kendi işimizi kurduk çocuklarla. Satmayanlar para kazanıyor. Yanımdaki evi sattı komşum bir daire almış İzmir’de oğluna çocuk işsiz. Kendisi de burada daire aldı. Öyle oturup emekli maaşına muhtaç satmasa o da bizim gibi çalışsa hem oğluna hem de kendine mis gibi hayatı olurdu. Gidip de hayır gören olmadı anlayacağın. Kalıp da kazanan çok ama.” (Şükran, 72)

Belediye başkanının ve ilçe yönetim paydaşlarının köyler ile ilgili bir diğer projesi ise köylerde agroturizmin geliştirilmesi olmuştur. Bu bağlamda geliştirilen düşünceler ve uygulamalar ise bir takım sorunlara işaret etmektedir. Sığacık deneyimi sonrası bu bölgelerin turizme kazandırılması hem tarımsal üretimin geleceği hem de bu bölgelerde yaşayan vatandaşların mülksüzleşme ihtimalleri bağlamında hassas bir durumdur. Agroturizm ile köylerde ziyaretçi sayısının artışı, egzoz gazı ve çevre kirliliği gibi tahribatlar ile tarıma ve eko sisteme zarar verebilmektedir. Sığacık mahallesinde halkın değerler bağlamında reddettiği ev pansiyonculuğunu köylerde gerçekleştirebilmek de zor olacaktır. Bu durum da sermayenin bir süre sonra turizm potansiyeli ile bu bölgelerde doğayı tahrip ederek yeni işletmeler kurmasının önünü açacaktır.

Cittaslow’ un Seferihisar örneğinde kazanımı olan yerel kadınlar da Cittaslow’ un ve kentteki ve kendileri için ortaya çıkan gelir elde yöntemlerinin geleceği açısından endişe duymaktadırlar. Aşırı kalabalıklaşmanın bir süre sonra kentteki turizm ilişkilerini değiştireceği, kaliteye ve yerel üretime değer yerine kitle turizmüne geçiş yapılacağı korkusu bu endişelerin turizm ve kent koyutunu oluşturmaktadır. Kadın istihdamı ve geliri için endişeleri ise özellikle belirli alanlarda üretimin çok yoğun bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Bir görüşmecinin “hamur savaşları” olarak adlandırdığı bu durum kent içerisindeki sosyal yapıya da zarar vermektedir. Bunun yanı sıra pazarlarda denetim eksiklikleri, sağlıksız ortamlar ve kent dışından gelen sahte ürünler ve üreticiler ile kaotik bir ortama doğru gitmektedir.

“Bilen bilmeyen herkes bu işi yapıyor artık. Herkes yapınca haliyle üretimimiz de düştü eskiden günde 7-8 tepsi börek yapıyordum mesela şimdi azalmaya başladı. Çok kalabalıklaştı. Sakin şehir eskidendi. Sakin şehir gitti hızlı şehir geldi. Yabancı da çoğaldı. Böyle giderse iyi görmüyorum geleceğini. Biz de yaşıyoruz zaten bir yere kadar yaparım börek işini. Gençlerin de böyle şeyleri yapmaya niyeti yok. Okudukları için kendilerince iş bakıyorlar. Biz okuyup da çalışanlardan daha fazla kazansak da bizim işimizi istemiyorlar. Yapan da olmaz bu gidişle.” (Sultan, 49)

“İzmir’den gelip satış yapanlar engellenmezse burada işlerimiz gider elimizden. Sakin şehir diyorsak yerel olacak misafirler de öyle seviyor zaten. Adam Karşıyaka’dan gelmiş buraya orada istese orada yer niye buraya gelsin. Reçel ’de glikoz kullanan mı var o üreticiye yasaklayacak satışı belediye, bir hafta önceki pazardan kalanı bir sonraki hafta satan mı var onu da yasaklayacak. Toprağa ilaç veren de. Bunları yaparsak Sakin Şehir olarak kalırız yoksa biter buralar da.”(Nurcan, 35)

“Cittaslow’un varlığını devam ettirmesi ve kalıcı olması için ilk başta düzenlemelerin yapılması lazım. Hepsini bizim insanımız kazansınlar ancak hangi malzemeyle nerede yapıldığı belli olmayan ürünler bir gün kötü sonuçlar da doğurur. Nadir de olsa duyuyoruz bazen zehirlenme vakalarını. Özellikle yazın tüm gün güneş altında 50 derecede duran yiyecek bozulur tabii. Fiyatlar da öyle bu yükselişle yakında ziyaretçi sayısı da düşmeye başlar. Börek işi bitince kadınlar evlere çekilir yine o yüzden bu işi kalıcı hale getirmek lazım. Daha planlı bir şekilde ilerlemek lazım.” (Harun, 44)

Görüşme yapılan gençlerde ise ilçenin geleceğinin Cittaslow ile birlikte anılmaması gerektiği görüşü hâkimdir. Gençler ilçede gerçekleştirilen konferansların, festivallerin, yazarlık atölyelerinin kültürel etkiler bağlamında önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ancak kadınlar, tarım, mülk ve mekân üzerindeki etkilerin gençleri

dolaylı yollardan etkilediğini düşünmektedirler. Genç işsizliğinin yoğun olduğu ilçede eğitim oranının yüksek oluşu ve görüşme yapılan gençlerin birçoğunun lisans ve lisansüstü eğitim düzeylerinde olması da bu durumda etkilidir. Gençler eğitim aldıkları alanlara ya da entelektüel boyutları olan işlerde çalışmak istemektedirler. Bu bağlamda tarımsal üretim bilgilerinin olmayışı ya da herhangi bir eğitim gerektirmeyen pazarda anneleri ile birlikte börek satışı cazip gelmemektedir. Bir diğer boyutta ise girişimci olmaları yönünde tekil bir baskının gençlerde karşılık bulamayışıdır.

“İlçenin geleceğinden ziyade Cittaslow’un geleceğinin daha önemli olduğunu düşünüyorum. Türkiye’ye bu hareketi getiren ve ayakta tutan yer Seferihisar. Seferihisar eğer bir gün Cittaslow kriterlerine uygun olmaktan çıkarsa Cittaslow’a ne olurun cevabı yok. Cittaslow’u o yüzden üretim, istihdam, turizm dışında bir hayat modeli olarak sanata gündelik hayatımızı da yansıtmalıyız. Belediye bir fikir ve proje ile gelen gençlere destek oluyor. Yazılım mühendisi olup da belediyeden destek isteyen, proje ile gelen gençleri bile görebiliyoruz artık. Bu sevindirici bir durum ancak onun dışında burada mezun olunan bölümler ile kent ekonomisindeki yeni alanlar arasında bir uyum yok. Eğer ki bu uyum sağlanırsa hareketin kalıcılığı güçlenmiş olur.” (Kaan, 26)

Kayıtdışı yapılan görüşmelerde mimarlık, mühendislik gibi meslek gruplarında proje bazlı çalışan gençlerin ilçede ikamet etmeye devam ettikleri görülmüştür. Gençler bu durumu ücret düzeylerinin düşüklüğü ve büyükşehirlerdeki kira ve yaşam maliyetlerinin yüksekliği ile ilişkilendirmektedirler. İnternet olanaklarını kullanarak çalışma bu gençlerde görülen bir durum olmuştur. Bu durum Cittaslow’ un kriterlerinde desteklenen bir durum olmasına karşın belediyenin bu bağlamda herhangi bir girişimi bulunmamaktadır.

“Üniversite bittikten sonra bir süre kaldım İstanbul’da. Mimar olarak çalışmaya başladım. Ev kiralarının, yaşam maliyetlerinin yüksekliği ve başlangıç ücretlerinin düşüklüğü aslında boşuna çalıştığım hissini her geçen gün arttırıyordu bende. Çoğu aylar ailemden ek para istiyordum. Bir de işin yapılma yöntemi de mantıksızdı. Mimarlık gibi yaratıcı bir işi yapmak için her gün 2 saat yol gidip ortak ofis olarak kullanılan yerde bir masada bilgisayarımı açıp çalışıyordum. Toplantılar genelde haftada bir ya da 2 haftada bir oluyordu. O toplantılar da Skype bağlantısı ile oluyordu. Çünkü şirketin birçok yerde inşaatı, projesi devam etmekteydi. Hal böyle olunca sürdüremedim. Konuştum şirketle Seferihisar’a döndüm. Şimdi hem bireysel çalışıyorum hem de eski şirketimin bu bölgedeki projelerinde yer alıyorum. Yaşam kalitem ve ekonomik durumum çok daha iyi ve işlerin ilerleyişinde de hiçbir sorun yok. Tek sorun aile evimde odamda bunları yapıyor olmam. Eski ortak ofisi özlüyorum açıkçası. Benim gibi çalışan insanlar çoğalmaya

başladı aslında. Yazılımcılar, mühendisler, editör ve çevirmenler gibi meslek grupları var ancak hepimizin ortak sorunu çalışma ortamının yokluğu.” (Nilüfer, 26)

“Gençler için de durum kötü. Ben de gencim bakma o kadar yaşlı değiliz. Elimizde bu mülkümüz olmasa çalışacak alan yok. Üniversite mezunuyum iş bulamadım kaç yıl. Belediyede taşeronsun eğitime harcadığın parayı çıkarmak için sadece taşeron olarak eğitim süresinin iki katı çalışmak zorundasın. Cittaslow kriterlerinde görmüşsündür. Tele çalışma var. Bunları kullanmak lazım. Tamam, tarım, turizm güzel ancak bu böyle gitmez. Turizm politikaya ekonomiye bağlı. Tarım da doğaya hele şimdiki gibi organik yapma derdindeysen. Gençlere girişimci ol diyorlar. Nasıl olsun girişimci. KOSGEB’in 30.000 lik kredisiyle mi? Biz o evi otele dönüştürürken sadece 300.000 harcadık. Nereden bulsun bu paraları genç. Öyle evi olsa da. Eskiden mimarı, mühendisi, müteahhidi yereldi. Şimdi hep yabancı şirketler. Yurtdışı biriminde gezilere gittik. Cittaslow’ un kentlerinde bilgisayarımı alıp kafelerde çalışan çok bizim bu televizyon dizilerinde de var ya. İşte Seferihisar’ın geleceği Cittaslow’un geleceği bunlar ile olacak genci, interneti, entelektüel kimliği. Kadını, turizmi, böreği ile öyle tek Cittaslow olmaz.” (Sevcan, 40)

Sevcan’ın bu eleştirisi alanda da karşılığını bulan bir eleştiri olmuştur. Kentin belirli alanlarda kısırlaşmaya başlayan döngüsü ve eğitim gerçekliğinin farkında olunmaması akademik yazın alanında da önerilerin kapsayıcılığını azaltmaktadır. Sungur’un (2013, s. 647) Seferihisar’da kadınların; “...ev pansiyonculuğu, halıcılık, lokantacılık, çay ve kahvaltı salonu işletmeciliği, deri ve keçeden üretilen el sanatları, geleneksel lezzetler üzerine mekân işletmeciliği, konserve, tarhana, reçel, kurutulmuş sebze vb üretme, organik tarım, hayvancılık ve gibi...” alanlardaki işlerinin girişimcilik eğitimleri ve destekler ile geliştirilmesi gerektiğini konusundaki önerisi bu bağlamda bir örnektir. Hane içi üretim ve rollerin devamı niteliğinde olan bu işlerin devamlılığı konusunda akademinin ısrarı, yerel kadınların ve gençlerin farklı nitelikler ile gelir elde etmeleri yönünde zihinsel bir engel oluşturmaktadır. Oysaki Seferihisar’ın kent nüfusundaki genç nüfusun niteliği bu önerilerden ziyade daha farklı önerilerin ortaya konması gerekliliğini düşündürmektedir.¹⁰⁴ Kentin eğitim verileri ise bu bağlamda eleştiriye destekler niteliktedir.

---

¹⁰⁴ Seferihisar nüfusunun % 36.78 ‘i genç grubunda yer almaktadır. Türkiye’de bu durum %47 düzeyindedir.

Tablo 4.37 Seferihisar Eğitim Verileri

	Erkek	Kadın
Okuma Yazma Bilmeyen	109	339
Okuma Yazma Bilen Ancak Okul Okumayan	1148	1508
İlkokul	4815	5675
Ortaokul veya Dengi Okul	2334	1992
İlköğretim	1940	1305
Lise	3868	3372
Yüksekokul veya Fakülte	2906	2483
Yüksek Lisans	212	175
Doktora	51	21

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Nüfusun görece yaşlı olması lise altı düzeyinde eğitim oranlarının sayıca çoğalmasına neden olurken genç nüfusların eğitim düzeyi lise ve üstüdür. İlçeye göçen küçük yatırımcıların alan çalışmasında da gözlemlendiği gibi yüksek lisans ve doktora düzeyindeki eğitim düzeyleri kent için önemli bir fırsattır. Küçük bir ilçede bu rakamların olması ilçenin yeni kurulan üniversitelerdeki eğitim kadrosuna akın düzeylerde insan kaynağına sahip olmasını da sağlamıştır. Belediye bu durum üzerinde acil projeler üretmek bireylerin sahip olduğu bilimsel bilgilerin toplumsal bilgiye dönüşmesini sağlamalıdır.

Tablo 4.38 Seferihisar'da Farklı Yaş Gruplarına Göre Genç Nüfus Sayıları

0-4	2286
5-9	2211
10-14	2162
15-19	2354
20-24	2457 (1347 erkek, 110 kadın)
25-29	2398 (1249 erkek, 1149 kadın)
Toplam	13868

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

İlçe nüfusunun 3'te 1'ini oluşturan gençler bu alanda politikaların acilen düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir. Cittaslow'un yerelde yaşam kalitesini yükselterek bireylerin yaşadıkları kentlerden zevk almasını, hayat döngülerinin iyi bir

şekilde gerçekleşmesini ele alan düşünceleri bu bağlamda Seferihisar'ın genç merkezleri politikaları şimdiden oluşturması gerektiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Tarım, gıda ve bağıl olarak kentlerin küreselleşme ve neoliberal politikalar etkisinde dönüşüme uğradığı süreçlerde Slow Food, yapıları ve kurumları ile etkin bir karşı çıkış süreci başlatmıştır. Slow Food'un başlattığı bu süreç sadece belirli alanlardaki savunuyu değil gıda ve tarım politikalarının etki ettiği her alanda kendini göstermiştir. Küreselleşmenin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki etkilerine bağıl olarak Slow Food'un başlattığı karşıtlık, hayatın diğer alanlarında da varlık göstererek bağıl ya da bağımsız birçok hareketin de aynı felsefeden beslenerek dünya çapında ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Cittaslow da bu bağlamda ortaya çıkan ve günümüzde 30 ülkede varlık gösteren bir hareket olarak felsefenin kentsel düzeleme taşınmasını sağlamıştır. Kentsel düzeleme taşınması farklı yerelliklerde farklı deneyimleri de beraberinde getirmiştir. Yerel hareketler, davranışlar günümüzde küresel sonuçları doğuran durumlar haline gelmiştir. Küçük bir kentte bir dükkândan alınan bir giysi; üretildiği ülkedeki işgücünü, üretim yöntemleri itibariyle doğal kaynakları etkileyebilmektedir (Tomlinson, 2013, s.44-45). Tomlinson'un (2013, s.41-42), üretim ve tüketimin aslında yerel faaliyetler ile gerçekleştiren durumlar olduğu tespiti ise bu noktada önemlidir. Ancak yerelde bulunan herhangi bir süpermarketteki raflarının ne kadarının yerel ürünlerden olduğu sorusu ise bu bağlamda küreselleşmenin ekonomik boyutunun ve kapitalizmin sınırsızlığının temel göstergesi olmuştur. Bu noktada bir diğer husus ise tüketimin gerçekleştirildiği mekânlar ve kenttir. Cittaslow bu noktada yerel deneyimleri ile küresel sonuçlar ortaya koyan ya da coğrafi kısıtlardan bağımsız olarak farklı kentleri etkileyebilen bir hareket olmuştur.

Hareketin İtalyan kökleri birçok boyutta üretim ve yerellik bilincini uygulama ve kriterlerine yansıtırsa da kimi alanlarda bir takım sorunların oluşmasına neden olmuştur. Küresel ölçekte kentlerin yasal düzenlemeler, mali yapı, kent geçmişi ve dinamikleri, nüfus, idari yapı ve yerel yönetimler noktasındaki farklılıkları bu bağlamda göz ardı edilen durumlar olmuştur. Hareketin evrensel süreçlerinin devamlılığı için bu hususlarda bir takım düzenlemelerin hayata geçirilmesi ise önem arz etmektedir.

Literatürün hareketi belirli temalar ve kuramlar etrafında ele alması ise hareketin algılanması önünde güçlük oluşturmaktadır. Oysa ki Cittaslow bu çalışmada da ele alındığı üzere belirli temaların ya da kuramların sınırlılıklarından farklı olarak tarım, gıda, istihdam, gelir, mülkiyet ilişkileri, mekan gibi bir çok alanı etki eden ve bu bağlamda özgün bir felsefe ortaya koyan bir harekettir. Hareketin kriterleri bu noktada birçok

oluşum ve olgunun hedeflerinden daha geniş bir düşünce yapısını ortaya koymaktadır.

Cittaslow, Seferihisar örneğinde kentin sosyo-ekonomik dönüşümler bağlamında dar boğaza girdiği, tarımsal üretimin sekteye uğradığı, istihdam ve gelir elde etme yöntemlerinin bir takım sorunlar yaşadığı bir düzlemde kentte etkisini göstermeye başlamıştır. Belediyenin hareket kriterlerini yerine getirmek için gösterdiği çaba sürecinde kent ve yerel vatandaşların hayatları sosyo-ekonomik bağlamda köklü değişikliklere uğramıştır.

Belediye bu değişim sürecinde dolaylı ve doğrudan etkiler ile sürecin ana faktörü olmuştur. Enerji, çevre düzenlemeleri, sosyal yaşam, siyasal katılım gibi alanlarda yaptığı çalışmaları bu bağlamda hem kriterler bağlamında hem de kentin dinamiği haline gelen alanlarda dönüşüm için hazırlık çalışmaları olarak değerlendirilebilir. Belediye, üretici pazarlarının kurulması, tarımsal üretim süreçlerinde tohum merkezi, tohum takası ile üretimi etkilemesi, eğitimler ile çeşitli alanlarda istihdam edilebilirliğin sağlanması, kentin atıl durumda olan alt ve üst yapılarının projeler ile iyileştirilmesi bu bağlamda dolaylı etkiler olmuştur. Dolaylı etkilerin kent geneline yayıldığı bu süreçte üretici kooperatiflerinin bir aktör olarak ortaya çıkışı belediyenin doğrudan etkileri için aracı kurumların oluşumunu sağlamıştır. Belediyenin üç farklı mahallede kurduğu kadın emeği evleri bu bağlamda üretici pazarları sonrasında kadının ekonomik hayatına katılımını sağlayan yapılar olmuştur. SS Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin bu yapılar ile birlikte oluşturulması kadının üretiminin artışı sağlarken aynı zamanda bağımsız ve sanal pazarlama imkânının da doğmasını sağlamıştır. Bu sayede turizmi araçsallaştıran üretici pazarları yerine kentin kimliğini ve hareketin markasını araçsallaştıran yeni bir pazar alanı oluşmuştur.

SS Hıdırlık Tarımsal Kooperatifinin bu örneği çeşitli sivil toplum kuruluşlarının ve kooperatiflerin de benzer yöntemleri seçmesinin önünü açmıştır. Bu bağlamda bu yapılar arasında anlaşmalar gerçekleştirilerek dayanışmacı bir süreç de başlamıştır. Bu dayanışma süreci hareketin tarihsel kökleri olan İtalya'da üçüncü İtalya'nın başarısının temellerine benzer bir boyutta olmuştur. Blim (2001), Üçüncü İtalya sürecinde küçük ve orta boy işletmelerin ortaya çıkışının özellikle kadın işgücü üzerinde etkili olduğunu vurgulamıştır. Kadınların küçük aile işletmelerinde, özel işletmelerde ve girişimci olarak üretim süreçlerine dahi olmasının hem modelin başarılı olmasında hem de yerel kalkınmada önemlidir. Kadınların bu girişimleri hem erkek işgücünün egemen konumunu kırmış hem de üretim ile kaliteyi arttırmıştır. Burada bir diğer husus ise toplumsal

cinsiyetçi rol paylaşımlarının ilerleyen yıllarda etkisini azaltacak süreçleri doğurmasıdır. İtalyan kadınının Üçüncü İtalya ile işgücü piyasalarına dahil olması ilk dönemler hem hane içi işlerin hem de ev dışında çalışmanın birlikte devam etmesine neden olmuştur. Ancak ilerleyen yıllarda kadının işgücü içerisindeki konumunun sabitlenmesi ve devamlılığı bu görüşün değişiminde önemli bir rol oynamıştır. Seferihisar kadınları Cittaslow ile üçüncü İtalya’da kadınların yakaladıkları ekonomik başarıları yakalamışlardır. Ekonomide erkek egemen yapının kırılması ile hem sosyal hayatta daha fazla görünür olmuşlar hem de kent ekonomisinin önemli birer dinamiği haline gelmişlerdir. Cittaslow’un ekonomik zihin yapısını ve yol haritasını oluşturan Üçüncü İtalya modeli Seferihisar kadınlarının anlaşılmasında önemli bir unsur olmuştur.

Belediye, kadınların gösterdiği bu başarıyı ilçede tarımın dönüşümünde sağlamak için doğrudan yatırımlar ile süreci yönlendiren bir pozisyona geçmiştir. Kamu yatırımlarının azaltılmasının, bürokratik kurumların ekonomik hayattan çekilmesinin temel politika haline geldiği küreselleşme süreçlerinde belediyenin bu yatırımları neoliberal düşünce sitemine karşı en net duruşlardan biri olmuştur. Belediye bu bağlamda ilk olarak satın aldığı mandalina üretim tesisini sadece mandalina üreticilerinin yer aldığı birliğe devretmiştir. Bu sayede üreticiler ilk olarak yerel araçlardan kurtulmuşlardır. İkinci olarak Türkiye’de ilk kez ihracat belgesine sahip olan üretici birliği unvanını almışlardır. Bu unvan ilerleyen dönemlerde kentteki küçük üreticilerin, çiftçilerin ve köylünün uluslararası tarım tekellerinden kurtuluşunun da sürecini başlatacaktır.

Belediyenin diğer yatırımları ise zeytinyağı sıkım tesisi alınması, belediye mülklerinde lavanta, buğday gibi ürünlerin yetiştirilmesi ve bu ürünlerin satışı için www.seferibakkal.com ve seferi bakkal şubelerinin oluşturulması olmuştur. Belediye bu yapılar ile hem ekonomik süreçleri doğrudan etkilerken aynı zamanda halkın tarımsal üretim süreçlerinde etkinliğinin artmasını sağlamıştır.

Tarımsal üretim süreçleri ve gelir elde etme biçimlerinde yaşanan bu devrimler ve dönüşümler mülkiyet ilişkileri ve mekânın dönüşümünde ise yaşanmamıştır. Hareketin turizm perspektifiyle çokça yer alması ve haberleştirilmesi ilçeye turizmi ve göçü arttırmıştır. İkincil konutların artması kent merkezi ve sahil mahallelerinde kent dokusunun bozulmasına yol açmıştır. Göç ile birlikte yerel yemeğin sunulduğu restoranların yerine birçok Anadolu kentinde var olan ve kent dokusu ile uyumsuz işletmeler açılmıştır. Bu işletmeler ile özellikle belirli bölgelerden ilçeye göç önemli derecede artmıştır. Bu bağlamda kentin sosyo-ekonomik hayatında üretim sürecine

Cittaslow'un etkileri ile eklemlenen yerel halk ve ilçede yedek işgücü ordusuna dahil olan yabancılar arasında farklılıkların yaşanmasına neden olmuştur. Benzer farklılıklar Sığacık mahallesinde satış yapan kadınlar arasında da mevcuttur. Kaleiçinde bulunan mülklerini restoran ve diğer işletmelere çeviren kadınlar ile aynı mahallede yaşadıkları ancak mülklerini satarak satış yapmak için kaleiçine gelenler arasında bir takım sorunlar mevcuttur. Bu sorunlar kendi mülklerinde satış yapan kadınların vergiler, sosyal güvenlik primleri gibi yasal yükümlülükler ile maliyetlerinin artışı ancak sokakta satış yapan kadınların bu zorunluluklara sahip olmadan satış yapıp benzer düzeyde gelir elde etmeleri ile ilişkilidir. Üretici kadınlar arasında dayanışmayı bozan bu durum sokak satışı yapanlar arasında da gözlemlenmiştir. Buradaki ana farklılıkları ise pazarda satış yapmaya başlangıç yılı ve ürünler arasındaki benzerlikler oluşturmaktadır.

Seferihisar'ın Cittaslow ile birlikte ortaya koyduğu, gerçekleştirdiği projeler ve uygulamalar sürdürülebilirlik, yerel kalkınma, kırsal kalkınma gibi birçok alanda da örnek oluşturmuştur. Ancak Cittaslow'un felsefi olarak ortaya koyduğu düşünce ve üye kentlerin ortaya koyduğu örnekler hem bilimsel açıdan hem de gündelik yaşam açısından daha geniş bir pencere ortaya koymaktadır. Hareketin ve uygulamaların bu alanlar ve yaklaşımlar bağlamında tekil boyutta incelenmemesi geniş pencerenin daha net görülmesi için önemlidir. Örneğin sürdürülebilir kalkınmanın ekonomi, çevre ve adalet anlayışına ulaşma hedefi Seferihisar'da ve diğer üye kentlerde tam sağlanamayabilir. Seferihisar örneğinde de görüldüğü üzere tarihsel, turistik anlamda farklı bir konuma sahip olan Sığacık bölgesi Cittaslow'un ekonomik artılarına daha fazla sahip olurken kent merkezi ya da kırsal bölgeler bu noktada adaletli bir pay alamayabilir. Ya da kent merkezinde hızlı yapılaşma ile kent dokusunda ve çevrede bozulma daha fazla olurken kır bu noktada daha şanslı bir noktada konumlanabilir. Aynı durum yerel ve kırsal kalkınma için de söz konusudur. İnşaat ve turizm sektöründeki rakamsal artışlar yerel ekonomi ve kalkınma için olumlu bir tablo gibi görünse de bu süreçte kent dokusu tahrip olarak; toprağın yapısının bozulmasına, artan nüfusun kentte çevre kirliliğine yol açmasına neden olabilir. Sonuç olarak Seferihisar teoride ve pratikte olan bu düşüncelerden yola çıkarak bütüncül bir yaklaşım ile kentin ihtiyaçlarına ve ilerleyen yıllardaki ihtiyaçlarına cevap verebilen politika seti ve kalkınma hedefleri ortaya koymalıdır. Kent içerisinde yaşayan farklı yaş gruplarının, istihdam ve eğitim yapısının ve kent büyümesinin de göz önüne alınarak oluşturulması gereken bu politikalar Türkiye'de ve dünyadaki Cittaslow kentleri arasında yeni bir paradigmanın oluşmasını sağlayacaktır. Cittaslow dışında da benzer ölçeklerdeki

kentler için yeni bir kalkınma düşüncesinin doğmasını ve kalabalık kentlerin planlamasında farklı bir pencerenin oluşumuna katkı sunacaktır. Kentler; turizm kenti, tarım kenti, sürdürülebilir kent ve benzeri birçok unvanı almak için farklı çabalar ortaya koymak ve kent yaşamında karmaşık bir planlama ortamını yaratmak yerine o kent ile özdeşleşecek bir model kurmak için de bu deneyimden yararlanabileceklerdir.

Gıda ve yemek üretimi ile özellikle kadının ekonomik hayata katılımı için örnek olan proje ve çalışmalar ortaya koyan Seferihisar'ın etkinliği ve farkındalık yaratma gücü azalan Slow Food'u tekrar canlandırması kentteki ve diğer üyelerdeki gıda ve tarımsal üretimin geliştirilmesi bağlamında önemlidir. Slow Food'un yeniden gündelik yaşam içerisinde etkin bir hale getirilmesi ve alan çalışmasında gıda, yemek alanında tespit edilen sorunların çözümü için Seferihisar'da:

- Öncelikli olarak Sığacık bölgesinde gıda ve satış denetimlerinin artırılması ve sahte ürünler, kaçak yollarla satış konusunda denetimlerin ve önlemlerin artırılması gerekmektedir.
- Börek, çörek, baklava, konserve gibi neredeyse her stantta ve üreticide standart hale gelen ürünler yerine tarihsel, kültürel yönü olan ürünlerin üretilmesi desteklenmelidir. Kadınların hane içi rollerinin devamı niteliğindeki olan bu işlerin çeşitlendirilmesi hem kadınların ekonomik yaşamdaki değişimlere karşı hazırlıklı olmasını hem de daha farklı yaş gruplarının da sürece dâhil olmasını sağlayacaktır. Üreticilere eğitim projeleri ile uygulamalı olarak farklı ürünlerin üretilmesi konusunda eğitim ve bilincinin verilmesi ürün çeşitliliğini arttırırken günübirlik turistler yerine farklı grupların ilçeye ilgisinin artmasını sağlayacaktır. Sefertası lokantası tarzı bir uygulamanın da yeniden hayata kazandırılması bu noktada önemli olacak hatta Türkiye Slow Food açısından bayrak taşıyıcı bir noktada konumlanmasını sağlayabilecektir. Sefertası lokantası benzeri bir oluşumun dünyada ele aldığımız diğer örnekler gibi aynı zamanda kültür, eğitim, sosyal nitelikler de kazandırması Türkiye ve dünyadan gelecek katılımcılar ile gıda, tarım, üretim gibi alanlarda işbirliğinin oluşumuna ve deneyim paylaşımına imkân verecektir.
- Slow Food felsefesinin zeytinyağı, kuru mandalina, lavanta, ekmekek, konserve gibi belediyenin üretiminde etkin olduğu ürünlerde benimsenmesi bu ürünlerin markalaşmasında ve pazarlanmasında da Cittaslow örneğinde deneyimlendiği gibi pekiştirici bir etki sağlayacaktır.

- Sığacık ve Seferihisar’da üretilen ve satılan ürünlerinde ILO’nun gerçekleştirdiği sosyal etiket¹⁰⁵ tarzı bir etiketleme sisteminin getirilmesi ürünlerdeki kaliteyi işaret ederek üreticinin desteklenmesini ve gıda ve tarımsal üretim süreçlerindeki sorunlara karşı olan kampanyaların desteklenmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda Cittaslow gıda ve tarımsal üretimde politik zeminde de etki alanını genişletebilecektir.¹⁰⁶
- www.seferipazar.com, www.seferibakkal.com gibi farklı internet siteleri üzerinden farklı kooperatif ve üreticilerin ürünlerinin satışını gerçekleştiren site kullanımı yerine tek bir site kaynağı üzerinden satışların sağlanması erişimin kolaylaşma açısından önemlidir. Erişim sağlanan sitede Slow Food felsefesine uygun olarak tüketiciler ile üreticiler arasında doğrudan bağ kurma imkânı sağlanmalıdır. Video konferansı, tanıtıcı üretim videoları, ziyaretçiye açık üretim günleri, ürünün üretim bilgisi, üretim sürecinin veya hasadının görsellerinin paylaşılması tüketici ve üretici arasındaki bağın kurulması konusunda katkı sunabilecek uygulamalar olacaktır.
- Cittaslow üyesi olan ve tarım, gıda üretimi ile ilgili politikalarda öne çıkan diğer kentler arasında bağların güçlendirilmesi de bu noktada destekleyici olacaktır. Toplu video konferanslar, görüşmeler, alternatif gezi, ziyaret programlarının düzenlenmesi ile kurulacak olan iletişimler kentler arasında sadece belediyelerin ya da yönetimlerin değil vatandaşların, köylülerin bağ kurmasını sağlayacaktır. Hasat görüntülerinin paylaşılması, üretim bilgi filmlerinin karşılıklı paylaşımı bu noktada kentler arasında deneyimin ve birikimin paylaşılmasını sağlayacaktır. Bu paylaşımlar kentler arasındaki ortaklıkları da pekiştirecektir. Bu ortaklıklar ilerleyen zamanlarda farklı kentlerde üretilen ürünlerin satışı ve pazarlanması, üreticilerin traktör, tarım aletleri gibi araçların alımında konularda ortak bir ağ oluşturulup toplu alım (filo) indirimlerinden faydalandırılmaları gibi farklı

---

¹⁰⁵ (Social Labelling) Ürünlerin etiketlerinde çocuk işçiliğinin kullanılmadığı, asgari ücretin uygulandığı, çevreye zararının olmadığı kanıtlandığı gibi konularda küçük görsellerin ya da bilgilendirme notlarının kullanılmasıyla tüketicilerde bilinçlendirmeyi amaçlayan etiketleme yöntemidir. ISO ve benzeri kalite standartlarına karşın sosyal alandaki sorunlara işaret eder ve bilinçlendirme sağlar. Örneğin Afrika’da çikolata ve kahve üretiminde kullanımı ile çocuk işçiliğinin denetimli olarak kullanılmadığı şirketlerin bu etiketleri kullanması bilinç yaratmış ve tüketicilerin bu etikete sahip marka ürünleri kullanımı diğer şirketlerin de bu etiketi almak için çocuk işçiliğine son vermelerini sağlamıştır.

¹⁰⁶ Belediyenin iştirak olarak doğrudan veya dolaylı olarak üretiminde yer aldığı ürünlerde örnek olarak “bu ürünün üretiminde yer alan belediyede sendika ve toplu sözleşme hakkı tanınmıştır” etiketinin paylaşılması sendikal hareketi destekleyici kampanyalara katkı sunacaktır.

alanlarda Cittaslow'un dolaylı olarak köylüye maddi fırsat yaratmasını sağlayacaktır.

- Slow Food'un her yıl İtalya'da düzenlediği Terra Madre fuarına benzer bir fuarın Slow Food conviviumları, Cittaslow ağı içerisinde yer alan üyeler ve ülke ağı içerisinde başvurusunu gerçekleştirmiş kentlerin, üreticilerin katılımı ile gerçekleştirilmesi Anadolu mutfağının tanıtımını, Cittaslow ve Slow Food felsefelerinin yaygınlaştırılmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda da Slow Food ile ilişkilerin gelişmesinde önemli bir rol oynayacaktır.
- Slow Food İtalya, İtalya'nın en büyük market zincirlerinden biri olan COOP ile yapmış olduğu anlaşma ile Slow Food conviviumların bulunduğu ya da çevre bölgelerindeki şubelerde üyelerinin ürünlerinin satılmasını, stantların oluşturulmasını, çeşitli dönemlerde tanıtımlarının yapılmasını sağlamıştır. Ayrıca şirkete gıda konusunda danışmanlık hizmeti vererek iyi, temiz, adil gıdanın ülke çapında yaygınlaşmasını sağlamıştır. Benzer şekilde EATALY isimli bir restoran zincirine de kuruluşundan itibaren danışmanlık yaparak dünya çapında convivium üyelerinin ürünlerinin pazarlanmasını sağlamaktadır. Seferihisar'ın Migros ile yaptığı anlaşmaya benzer şekilde endüstriyel tarım uygulamalarına yer vermeksizin Cittaslow üye kentleri ile oluşturulacak kurumlar ya da farklı kurumlar ile ortaklıklar küçük üreticilerin ve köylülerin ürünlerinin desteklenmesini ve büyük kentlerde de felsefenin yaygınlaştırılmasını sağlayacaktır.
- Hane içi üretim ile Seferihisar ve Sığacık bölgesinde kent ekonomisi içerisinde önemli bir noktaya gelen kadınlar ekonomik anlamda ciddi kazanımlar elde etmişlerdir. Gerçekleştirilen alan çalışmasında yapılan yüz yüze görüşmelerde kadınların ortalama 2000 – 4000 tl arasında aylık gelir elde ettiklerini belirtmeleri Türkiye'deki asgari ücret ve yoksulluk düşünüldüğünde önemli bir kazanımdır. Ancak bu üretim ve gelir elde yönteminin büyük oranda kayıt dışı olması ve sosyal güvencelerinin genelde eşleri üzerinden olması yaşlılık ve hastalık durumlarında da bir sorunu ve kaygıyı ortaya koymaktadır. Seferihisar'ın ve diğer üye kentlerin üretici kadınlarının Cittaslow öncülüğünde bireysel emeklilik sistemi gibi birikim ve emeklilik yöntemleri ile tanıştırılması kadınların geleceğinin korunması, ekonomik bağımsızlıklarının devamlılığı ve risklere karşı güvenceleri bağlamında kaygılarının giderilmesinde bir seçenek olabilir. Belediye

önderliğinde bir emeklilik şirketi ile sağlanacak mutabakat çerçevesinde bilgilendirme toplantılarının yapılması ve kadınların gelirlerine oranla uzmanlarla oluşturacakları bir ödeme planı ile sisteme dâhil olmaları kadınların üretimde devamlılığını ve motive olmalarını sağlayacaktır.

İnşaat sektörü tüm Türkiye’de olduğu gibi Seferihisar’da da önemli sektörlerden biri olmuştur. Cittaslow sonrası nüfus artışının 10.000 kişi düzeylerine yaklaşması konut fiyatlarında da artışa neden olmuştur. 1980 sonrası yapılan yazlık konutlardan farklı olarak kentte iş yapan müteahhitlerin genel olarak İzmir bölgesinden gelmesi nedeniyle yerelde yaşayanlar inşaat sektöründen ekonomik gelir elde edememiştir. Satılık ilanının olduğu mülklerde Cittaslow, Slow Yaşam, Yavaş Yaşamın Rezidansları gibi mimari ve felsefi açıdan uygunsuz ifadelerin bulunması harekete de zarar veren bir durumdur. Seferihisar’ın inşaat sektörünün tahribatlarını azaltmak için;

- İŞKUR, Mesleki Yeterlilik Kurumu ile anlaşmalar sağlayarak yerelde yaşayan öncelikli olarak gençlere inşaat süreçlerinde çalışmak için mesleki eğitimlerin verilmesini sağlamalı, halkta inşaat sektörü ile ilgili yeni bir kamuoyu yaratılmalıdır.

- Mülklerin yapımında yerel işgücünden yararlanan, iş süreçlerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına önem veren, atık yönetimi, çevreye verilen zarar konusunda hassasiyet gösteren firmalara ve binalara sosyal etiket uygulaması benzeri plaketer verilebilir ve mülklerin duvarlarına bu plaketer asılabilir. Böylelikle inşaat sektörünün yarattığı tahribat karşısında belediye bu kriterlere uyan firmaları ödüllendirerek bilinç oluşumunu sağlarken aynı zamanda kötü uygulamaların zararlarını azaltabilecektir.

- Bu uygulamanın bir diğer olumlu çıktısı da inşaat sektörü, işçi cinayetleri, çevre kirliliği gibi konularla sıkça anılan Türkiye’de bu tarz bir uygulama ile Cittaslow felsefesinin yaşama ve kente verdiği değeri bir kere daha ortaya koyması olacaktır.

Cittaslow’un başkenti olan Seferihisar’ın diğer slow hareketleri ile etkin bir şekilde ortaklıklar kurması henüz Türkiye’de karşılığı olmayan kimi slow hareketlerinin yaygınlaşmasında önemli bir dinamik oluşturacaktır. Bu bağlamda birkaç örnek vermek gerekirse;

- İŞKUR, üniversiteler, meslek liseleri, özel kuruluşlar ile gerçekleştirilecek anlaşmalar ile Seferihisar’ın gençlerinin ve kadınlarının örneğin moda, giyim üretimi gibi konularda eğitim alması sağlanarak Slow Moda’nın beslendiği küçük

üretimin, zanaatkârlık kentte yaygınlaştırılabilir. Doğada çözülebilen ve yenilenebilir maddelerden yapılan (örneğin kahve, plastik atıklarından yapılan) giysiler, gömlekler gibi çok çeşitli kitlelere hitap edecek ve ses getirecek küçük kampanyalar gerçekleştirilebilir.

- Cittaslow ile ilgili 2009 yılından itibaren Türkiye’de 41 tane yüksek lisans, doktora tezi ve yüzlerce makale yazılmıştır. Kimi ulusal ve uluslararası kongrelerde yavaş şehir, sakin şehir başlıklı oturumlar da oluşturulmaktadır. Konuya ilgi harekete ilişkin bilimsel birikimin artmasını sağlarken aynı zamanda da Cittaslow hareketinin felsefesine uzak bir biçimde hızla tüketilen bir meta haline gelmesine neden olmaktadır. Cittaslow üyeleri ve Seferihisar Cittaslow’a ilişkin nitelikli bilimsel birikimi sağlamak için Karaburun, Hopa gibi küçük ilçelerde gerçekleştirilen bilim kongrelerinin bir benzerini her yıl düzenli olarak başlatılabilir. Böylelikle Seferihisar ve ulusal ağ; Cittaslow, Slow Food ve diğer slow hareketleri ile ilgili yüksek nitelikli bir arşivin oluşması da sağlayabilir. Aynı zamanda kongre sürecinde kentin bilim insanlarında ziyaret edilecek olması özellikle kentte yaşayan genç nüfus ve öğrenciler üzerinde de olumlu bir etki yaratacaktır.

Bilgisayar ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler artık mekânsal olarak işin parçalanmasına klasik anlamda mesai kavramında değişimlere neden olmuştur. İş kanununda da yer alan düzenlemeler ve uzaktan çalışma olgusu önümüzdeki süreçte işgücü piyasalarında yeni çalışma türlerinin etkin olmasını desteklemektedir. IBM, Honda, Yandex gibi birçok şirket kurum binalarında küçülmeye giderek sanal örgütler oluşturmaya başlamış, hologram, video konferans yöntemleri ile toplantılarını aynı mekânda olmaksızın gerçekleştirmektedir. Türkiye’de de şirketler bu yeni süreci kurumsal yapılarına uygulamaya başlamıştır. İstanbul, Ankara gibi yaşamın pahalı olduğu ve ücret düzeylerinin düşük olduğu kentler yerine örneğin çağrı merkezlerinin Afyon, Erzurum, Antalya gibi kentlere dağılması bu noktada ilk uygulamalardandır. Bunun yanı sıra telif ücreti, parça başı ücret gibi ücret yöntemleri ile yaratıcı iş kapsamında olan meslek grupları örneğin mühendisler, yazılımcılar, aplikasyon yazılımcıları, mimarlar, Datça, Urla gibi küçük kentlere göç etmeye başlamıştır. Büyük kentlerdeki hayat pahalılığı, ulaşımda geçirilen sürenin uzunluğu ve düşük ücretlerin yarattığı bu durumu teknoloji merkezleri, teknoparklardaki çok küçük alanlara istenen

kiraların yüksekliği araştırma geliştirme süreçlerinin uzunluğu da etkili olmuştur. Alan çalışmasında da karşılaşılan bu durumu Seferihisar kendi lehine çevirebilme fırsatına sahiptir. Sahip olduğu insan sermayesi ile bağımsız çalışan kimi meslek gruplarının merkezi haline gelebilir. Belediye'nin ortak ofis ya da bağımsız çalışma için yer gösterimi ya da cazip fiyatlar ile oluşturacağı girişimler kent ikincil konut yapımından daha fazla bir değer kazanacaktır. Sezonluk yaşam yerine uzun dönem barınma kent ekonomisine olumlu etkiler yaratırken, yan işlerde yerel işgücü kaynağının kullanımı, yüksek eğitim düzeyine sahip genç nesil ve havaalanına yakınlığı ortak ofis ve benzeri uygulamaların Seferihisar'da gerçekleştirilebilirliği için önemli fırsatlardır. AB, Kalkınma Ajansı, Birleşmiş Milletlere bağlı kuruluşlar, melek ve bulut yatırımcılar ise bu bağlamda finansın sağlanabilmesi için önemli aktörler olacaktır.

-

KAYNAKÇA

- Aıken, M., & Martinotti, G. (..). İtalyan Kentlerinde Sola Yöneliş ve Kentsel Kamu Politikaları. (M. Tunçer, Çev.)
http://www.academia.edu/2107996/%C4%B0TALYAN_KENTLER%C4%B0NDE_SOLA_Y%C3%96NEL%C4%B0%C5%9E_VE_KENTSEL_KAMU_POL%C4%B0T%C4%B0KALARI adresinden alındı (Erişim Tarihi 14.09.2017)
- Ak, D., ve Bıçkı, D. (2016). Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketinin Kentsel Yaşam Kalitesi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 615-632.
- Akdoğan, Ç. (2017). Destinasyon Markalama Bağlamında Yavaş Şehir (Cittaslow) Hareketi Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Proceedings Book of 2nd Inretnational Scientific Researchers Congress on Humanities and Social Sciences* (s. 376-389). İstanbul: IBAD.
- Akman, Ç. (2017). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Uluslararası Kuruluşlara Üyelikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 485-510.
- Albritton, R. (2012). *Ekmek Yoksa Abur Cubur Yesinler*. (R. Güngör, Çev.) İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Amin, A. (1989). Flexible Specialization and Small Firms in Italy: Myths and Realities. *Antipode*, 21(1), 13-34.
- Amin, S. (2016). *Liberal Virüs Sürekli Savaş ve Dünyanın Amerikanlaştırılması*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Arditi, B. (2004). From Globalism to Globalisation: The Politics of Resistance. *New Political Science*, 26(1), 5-22.
- Arısoy, A. (2010). İtalya'da Kuzey Bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-18.
- Ark of Taste. (2016, 06 25). Slow Food Foundation For Biodiversity:
<http://www.fondazione Slow Food.com/en/ark-of-taste-slow-food/> adresinden alındı
- Aslanoğlu, R. A. (2000). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Ataay, F. (2001). Türkiye Kapitalizminin Mekansal Dönüşümü. *Praksis*(2), 53-96.
- Atalan, Ö., ve Makaklı, E. (2016). Cittaslow Hareketi ve Tarihsel Kentler. *The Journal of Academic Social Science Studies*(42), 545-556.
- Atila, N., ve Öztüre, N. (2012). *Teos'tan Sakin Bir Şehire Seferihisar*. İzmir: Bilgi Matbaası.

- Ayhan, Ç., ve Karatepe, İ. (2015). Bozcaada'nın Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerlerinin Korunmasında Cittaslow Kavramının Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma. *Eko-Gastronomi Dergisi*, 1(2), 61-75.
- Aytimur, R. (2015). Slow Food Hareketinin Beslenme Alışkanlıkları ve Sağlıklı Beslenmeye Etkisi Üzerine Bir Uygulama Çalışması: Seferihisar Örneği. *Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Barber, B. (2003). *McWorld'e Karşı Cihad*. (E. Birey, Çev.) İstanbul: Cep Kitapları.
- Baudrillard, J. (2016). *Tüketim Toplumu*. (h. Deliceçaylı, & F. Keskin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2014). *Küreselleşme* (5. Baskı b.). (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Bayraktar, E., Öztürk, K., ve Kocaoğlu, M. (2016, Aralık). Küreselleşmeye Karşı Yereli Koruma Çabası: Sakin Şehirler. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 12(Özel Sayı), 66-84.
- Bekar, A., Yozukmaz, N., Sürücü, Ç., ve Gövce, A. (2015). The concept of Cittaslow as a Marketing Tool for Destination Development: The Case of Muğla, Turkey. *American International Journal of Social Science*, 4(3), 54-63.
- Bell, D., ve Jayne, M. (2006). *Small Cities: Urban Experience Beyond The Metropolis*. New York: NY:Routledge.
- Benli, S. (2013). Ekoturizm ve Yavaş Şehir Hareketi. 2.*Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu*, (s. 76-82). Adana.
- Bianchi, G. (1998). Requiem for the Third Italy? Rise and Fall of a too Successful Concept. *Entrepreneurship and Regional Development*, 10(2), 93-116.
- Bianchini, F. (1991). The Third Italy: Model or Myth. *Ekistics*, 58(350-351), 336-345.
- Blim, M. (2001). Italian Women After Development. *The History of The Family*, 6(2), 257-270.
- Broadway, M. (2015). Implementing The Slow Life In Southwest Ireland: The Case Study of Clonakilty and Local Food. *Geographical Review*, 105(2), 216-234.
- Bryman, A. (1999). The Disneyization of Society. *Sociological Review*, 380-387.
- Bucak, T., ve Turan, Ö. (2016). Bölge Turizmine Yeni Akımların Etkisi: Gökçeada Yavaş Yemek Örneği. *Journal of Yaşar University*, 11(43), 211-219.
- Carp, J. (2012). The Town's Abuzz: Collaborative Opportunities for Environmental Professionals in the Slow City Movement. *Environmental Practice*, 14(2), 130-142.

- Cho, S.-H. (2011). A Comparative Study of a Slow City and an Urban Region: A Deeper Look into the Quality of Life in Hadong-gun and Busan. *Korea Journal, Winter*, 181-208.
- Chrzan, J. (2004). Slow Food: What, Why, and to Where? *Food, Culture & Society*, 7:2, 117-132.
- Cittaslow International Charter.(2017) www.cittaslow.org.tr.
- Coşar, Y., ve Kozak, M. (2014). Slow Tourism (Cittaslow) Influence Over Visitors Behavior. *Tourists' Behaviors and Evaluations*, 9, 21-29.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri; Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (3. b.). (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakıcı, C., Yenipınar, U., ve Benli, S. (2014). Yavaş Şehir Hareketi: Seferihisar Halkının Tutum ve Algıları ile Yaşam Doyumları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3), 26-41.
- Çakır, E. (2012, 10 31). Kriz İtalya Haritasını Da Vurdu. *Milliyet*. 10 7, 2017 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/kriz-italya-haritasini-da-vurdu/dunya/dunyadetay/31.10.2012/1620029/default.htm> adresinden alındı
- Çetin, M. (2006). Endüstriyel Bölgelerde Sosyal Sermaye ve Güven: Üçüncü İtalya Örneği. *Ege Academic Review*, 6(1), 74-86.
- Çıtak, Ş. (2016). Sakin Şehirler Hızlı Turistler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(8), 2692-2702.
- Çoban, Ö., ve Harman, S. (2016). Yavaş Şehir (CITTASLOW) Türkiye Ağı'na Üye Olan Şehirlerin İnternet Sitelerinde Yavaş Şehir Temasının Görünürlüğü Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 17(2), 235-253.
- Çopuroğlu, Y. C., ve Çetin, B. N. (2010). Yeni Sosyal Hareketler Paradigması Bağlamında Türkiye'deki Küreselleşme Karşıtı Grupların Birbirleriyle ve Dünyadaki Karşıtıllarla Karşılaştırılması. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 67-100.
- Darıcı, B. (2015). Sürdürülebilir Kalkınma, Yavaş Şehir (Cittaslow) Anlayışı; Rasyonel İnsan'ın (Homo Economicus) Yeniden Sorgulanması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 641-647.
- David, S. (2015). The Slow Media Manifesto and Its Impact on Different Countries, Cultures and Disciplines. *ACTA University Sapientiae, Social Analysis*, 5(1), 107-112.

- Deniz, M. (2015). Analysis of Sustainable Tourism and Cittaslow Potential of Ulubey (Uşak). M. Dinu, N. Hacıoğlu, C. Avcıkurt, & A. Soykan içinde, *Tourism, Environment and Sustainability* (s. 219-238).
- Deviren, N., ve Yıldız, O. (2015). Kontrolsüz Kentsel Büyüme Karşıtı Bir Hareket: Ülke Deneyimleriyle Yavaş Şehirler. *Akademik Bakış Dergisi*(51), 346-367.
- Doğan, M., Aksu, M., Çelik, Ö., ve Kaymak, H. (2014). Cittaslow Markasının Turizme Etkisi: Seferihisar'daki Konaklama İşletmeleri Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4(2), 6-11.
- Donat, O., & Yavuzçehre, P. (2016). Sakin Kent (Cittaslow) Üyeliğinin Kamusal Mekanlara Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(35), 115-126.
- Earth Markets. (2016). www.earthmarkets.net (erişim tarihi: 18.11.2016)
- Ekincek, S. (2014). *Sakin Şehir (Cittaslow) Yöneticilerinin Sakin Şehir Hareketine ve Sürdürülebilirliğe Yönelik Değerlendirmeleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ekinci, M. B. (2014). The Cittaslow Philosophy in the Context of Sustainable Tourism Development; The Case of Turkey. *Tourism Management*, 41, 178-189.
- TÜİK (.). *Genel Nüfus Sayımı Verileri*.
- Ergüven, M. H. (2011). Cittaslow - Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslararası Birliği: Vize Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 201-210.
- Garner, B. (2015). Conflicting Messages: The Visual Rhetoric of Slow Food . *Communication Today*, Vol.6, No.2, 112-119.
- Geray, C. (1997). İtalya'da Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 6(1), 53-76.
- Gess, H. (2012). Climate Change and the Possibility of 'Slow Journalism'. *Ecquid Novi: African Journalism Studies*, 33(1), 54-65.
- Gökaliç, E. (2017). Şehirlerin Markalaşması Sürecinde Marka Konumlandırmasının Rolü. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 326-342.
- Gündüz, C. (2012). Pragmatizm and Utopia Under The Auspices of Neoliberalism: Turning Out To Be Cittaslow of Seferihisar. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi* .
- Gündüz, C., Ömer, A. C., ve Knox, P. (2016). Social Resilience in Aegean Slow Cities: Slow City Seferihisar. *Universal Journal Of Management*, 4(4), 211-222.
- Günerhan, S., Erdem, Ü., ve Günerhan, H. (2010). Çevre ve Enerji Açısından Yavaş Şehir Hareketinin Gelişimi. *Tesisat Mühendisliği Dergisi*, 32-37.

- Güney, Z. (2011). İtalya'da Mahalli İdareler.
www.ziyaguney.com/dosyalar/word/italya.doc adresinden alındı
- Hadjimichalis, C. (2006). The End of Third Italy As We Knew It? *Antipode*, 38(1), 82-106.
- Harris, J. M. (2000). Basic Principles of Sustainable Development. *Global Development and Environment Institute Working Paper 00-04*.
- Hergül, Ö. (2014). *Globalization; Effects to Urban Identity and Relation with Slow City Movement*. <http://www.inter-disciplinary.net/critical-issues/wp-content/uploads/2014/04/CandanCengiz-up4dpaper.pdf> adresinden alındı
- Hiller, A. (Yöneten). (1964). *The Americanization of Emily* [Sinema Filmi].
- Hsu, E. L. (2015). The Slow Food Movement and Time Shortage: Beyond the Dichotomy of Fast or Slow. *Journal of Sociology*, 51(3), 628-642.
- Ildiko, G. H. (2013). Regional and Town Development In Hodmezovasarhely From The Aspect of Cittaslow. *Analele Universitatii din Oradea Fascicula Mediului*, 20, 197-204.
- İnce, Ş. (2012, 11 14). *Sakin Şehir'de Hızlı Yükseliş*. Yeniasır:
<http://www.yeniasir.com.tr/kenthaberleri/2012/11/14/sakin-sehirden-hizli-yukselis> adresinden alındı
- İzmir Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2017, 10 15). *Konaklama Verileri*. İzmirli Planlıyorum: <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77217/konaklama-verileri.html> adresinden alındı
- İzmir Kültür Ve Turizm Müdürlüğü. (2017, 10 28). *İstatistik ve Veriler*. Deniz Turizmi Verileri: <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77203/deniz-turizmi-verileri.html> adresinden alındı
- Jung, T. H., Ineson, E., ve Miller, A. (2014). The Slow Food Movement and Sustainable Tourism Development: A Case Study of Mold, Wales. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 8(4), 432-445.
- Kabacık, M. (2015). Orta Karadeniz'de Sakin Şehir (Cittaslow) Perşembe: Sakin Şehir Olma Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar ve Yöreye Katkıları. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 27-40.
- Kalafatoğlu, Ş. T. (2013). Küreselleşme Karşıtı Hareket. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 143-195.
- Kalfa, C., ve Ataay, F. (2008). Küresel Toplumsal Hareketler. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 127-149.
- Kandiyoti, D. (2015). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*. (A. Bora, Ş. Tekeli, H. Tapınç, & F. Özbay, Çev.) İstanbul: Metis.

- Karadeli, C. (2005). Küreselleşme ve Dünya Düzenleri. C. Karadeli içinde, *Küreselleşme ve Alternatif Küreselleşme* (s. 3-23). Ankara: Phoenix.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi; Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (Cilt 32). Ankara: Nobel.
- Karataş, İ. (2014, 3 4). *Yenipazarlılar Sakin Şehri Sevmedi*. 7 14, 2016 tarihinde Yeniasır: <http://www.yeniasir.com.tr/yerelpolitika/2014/04/03/yenipazarlılar-sakin-sehri-sevmedi> adresinden alındı
- Kazançoğlu, İ., ve Dirsehan, T. (2016). Sosyal İnovasyon ile Sakin Şehirler Arasındaki İlişkinin Sosyal Girişimciler Açısından İncelenmesi: Seferihisar Örneği. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 7(Özel Sayı), 135-161.
- Kendir, H. (2007). Küreselleşen Tarım ve Türkiye'de Tarım Reformu. T. T. Fuat Ercan içinde, *Türkiye'de Kapitalizmin Güncel Sorunları* (s. 143-177). Ankara: Dipnot.
- Keskin, E. B. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış Yavaş Şehirler (Cittaslow). *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.
- Keyder, Ç., ve Yenal, Z. (2015). *Bildiğimiz Tarımın Sonu Küresel İktidar ve Köylülük*. İstanbul: İletişim.
- Kinley, A. (2012). Local Food on Global Scale: An Exploration of the International Slow Food Movement. *Journal of Integrated Studies*, 1(3), 1-11.
- Knox, P. L. (2005). Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World. *Journal of Urban Design*, 10(1), 1-11.
- Korkmaz, H., Mercan, O., & Akay, L. (2014). The Role of Cittaslow in Destination Branding: The Case of Seferihisar. *Current Issues of Tourism Research*, 5-10.
- Korten, D. (2001). *When Corporations Rule the World*. California: Berrett-Koehler Publishers.
- Koşar, N. (2013). İtalya'da Yerel Yönetimler ve Merkezi Yönetim- Yerel Yönetimler Arası Mali İlişkiler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(18), 327-348.
- Krajcsó, N. (2015). Is It Possible to Really Slow Down in Our Everyday Lives? The New Challenges of the Slow Movement and Why Has the Slow Food Movement Approach Been Exceeded ? *ACTA University Sapiente Social Analysis*, 5(1), 97-106.
- Kut, E. (2014). *Marka Kent Olma Yolunca Cittaslow (Slow City) Felsefesi İle Bütünleşmesi Düşünülen Sandıklı*. https://www.academia.edu/11727381/Marka_Kent_Olma_Yolunda_Cittaslow_Slow_City_Felsefesi_%C4%B0le_B%C3%BCt%C3%BCnl%C5%9Fmesi_D

C3%BC%C5%9F%C3%BCn%C3%BClen_Sand%C4%B1k%C4%B1
adresinden alındı

- Laudan, R. (2004). Slow Food: The French Terroir Strategy and Culinary Modernism. *Food, Culture & Society*, 7(2), 133-144.
- Lefebvre, H. (2011). *Kentsel Devrim*. (S. Sezer, Çev.) İstanbul: Sel.
- Leitch, A. (2003). Slow Food and the Politics of Pork Fat. *Ethnos*, 68(4), 437-462.
- Lowry, L., ve Lee, M. (2011). CittaSlow, Slow Cities, Slow Food: Searching for a Model for the Development of Slow Tourism. *Travel & Tourism Research Association, 42nd Annual Conference Proceedings: Seeing the Forest and The Trees - Big Picture Research in a Detail Driven World* (s. 1-13). Selectedworks.
- Mahiroğulları, M. (2002, 7 4). *Küreselleşme Karşıtı Hareketler "NASIL BİR DÜNYA" Sorusuna Yanıt Üretebilecek mi?* 6 12, 2017 tarihinde MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu: <http://www.antimai.org/gr/mmodtu.htm> adresinden alındı
- Malkoç True, E., ve Kılıçaslan, Ç. (2015). Space Experiences: Exapmle of the Sığacık Settlement of the Citta Slow City Seferihisar, Turkey. *European Journal of Sustainable Development*, 4(2), 19-26.
- Mayer, H., ve Knox, P. (2006). Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World. *Journal of Urban Affairs*, 28(4), 321-334.
- Mayer, H., ve Knox, P. (2009). Pace of Life and Quality of Life: The Slow City Charter. M. Sirgy içinde, *Community Ouality of Life Indicators: Best Cases 3* (s. 21-39). Springer Science+Business Media.
- Miele, M. (2008). Cittaslow: Producing Slownes Against the Fast Life. *Space and Polity*, 12(1), 135-156.
- Mutdoğan, S. (2010). Seferihisar Örneğinde Sakin Şehir Hareketi / Understanding the Cittaslow Movement Through a Seferihisar Case Study. F. o.-8. Mimar Sinan Fine Arts University (Dü.), *GreenAge Symposium* içinde, (s. 1-10). istanbul. 05 14, 2016 tarihinde alındı
- OECD. (2014). National area distribution (indicator). doi:10.1787/34f4ec4a-en
- OECD. (2015). *Subnational Government Structure and Finance*. 10 12, 2017 tarihinde <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=65525> adresinden alındı
- Özbek, D. A., ve Erikçi, S. (2014, May 08-10). Slow City Movement is an Utopia of Livable City? 118 / 1-6. (E. University, Dü.) Tirana, Albania. 04 23, 2016 tarihinde alındı
- Özçelik, P. K. (2013). Kapitalist Sermaye Birikimi ve Kapitalist Kent. *Mülkiye Dergisi*, 37(2), 97-124.

- Özgen, Ö. (2012). Seferihisar: A Sustainable Place In a Fast World. *Milli Folklor*, 24(95), 135-146.
- Özhancı, E., Ardahanlıoğlu, Z., ve Yılmaz, H. (2012). Sakin Şehir Üyelik Süreci Analizi. *Atatürk Fakültesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43(2), 163-173.
- Özmen, Ş., Birsen, H., ve Birsen, Ö. (2016). "Yavaş Hareketi": Çevreden Kültüre Hayatın Her Alanında Küreselleşmeye Başkaldırı. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(2), 38-49.
- Özmen, Ş., Birsen, Ö., ve Birsen, H. (2016b). Kentleşme Dinamiklerine Cittaslow Kentler Üzerinden Bakmak: Türkiye'deki Cittaslow Şehirleri Üzerine Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24(2), 9-22.
- Pajo, A., ve Uğurlu, K. (2015). Cittaslow Kentleri İçin Slow Food Çalışmalarının Önemi. *Electric Journal of Vocational Colleges*, 65-73.
- Park, E., ve Kim, S. (2014). Enhancing Local Community's Involvement and Empowerment through Practicing Cittaslow: Experiences from Goolwa, South Australia. *SHS Web of Conferences*, 14.
- Parkins, W., ve Craig, G. (2006). *Slow Living*. Berg: Oxford.
- Parlak, B. (2014). Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. *Tesam Akademi Dergisi*, 1(1), 7-40.
- Paxson, H. (2005). Slow Food in a Fat Society. *Gastronomica: The Journal of Food Culture*, 5(1), 14-18.
- Petrini, C., ve Padovani, G. (2012). *Slow Food Devrimi*. (Ç. Ekiz, Çev.) İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi.
- Pettigrew, S. (2015). The Future of the Book and the Slow Movement. *History of the Book: Disrupting Society from Tablet to Tablet* (s. 159). içinde West Oregon University.
- Philippon, D. (2015). How Local is Slow Food? M. Pimbert, R. Shindelar, & H. Schösler içinde, *Think Global, Eat Local: Exploring Foodways* (s. 7-12).
- Pink, S. (2007). Sensing Cittaslow: Slow Living and The Constitution of the Sensory City. *The Senses and Society*, 2(1), 59-77.
- Pink, S. (2008). Sense and Sustainability: The Case of the Slow City Movement. *Local Environment*, 13(2), 95-106.
- Pink, S. (2009). Urban Social Movements and Small Places. *City*, 13(4), 451-465.
- Pustu, Y. (2006). Küreselleşme Sürecinde Kent Antik Site'den Dünya Kentine. *Sayıştay Dergisi*(60), 129-151.

- Radstrom, S. (2011). A Place-Sustaining Framework for Local Urban Identity: An Introduction and History of Cittaslow. *Italian Journal of Planning Practice*, 1(1), 90-113.
- Ritzer, G. (1998). *Toplumun Mcdonald'laştırılması*. (Ş. S. Kaya, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, G., ve Liska, A. (1997). 'McDisneyization' and 'Post-tourism'. C. Rojek, & J. Urry içinde, *Touring Cultures: Transformations of Travel and Theory* (s. 96-109). Londra: Routledge.
- Rombach, M., ve Bitsch, V. (2015). Food Movements in Germany: Slow Food, Food Sharing and Dumpster Diving. *International Food and Agribusiness Management Review*, 18(3), 1-24.
- Ross, A. (2004). Made in Italy: The Toruble with Craft Capitalism. *Antidote*, 36(2), 209-216.
- Rules Governing Earth Markets*. (2016, 10 19). Earth Markets: http://www.earthmarkets.net/filemanager/official_documents/Market_rules.pdf adresinden alındı
- Samur, C. (2013). MAI (Multinational Agreement of Investment) (Çok Taraflı Yatırım Anlaşması). *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 63(2), 53-138.
- Sarıbaş, Ö., Kömürcü, S., ve Güler, M. (2016). Yavaş Şehirlerde Yaşayan Z Kuşağının Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Algıları: Seferihisar Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 107-119.
- Schlosser, E. (2004). *Hamburger Cumhuriyeti*. İstanbul: Metis.
- Semmens, J., ve Freeman, C. (2012). The Value of Cittaslow as an Approach to Local Sustainable Development: A New Zealand Perspective. *International Plannig Studies*, 17(4), 353-375.
- Servon, L., ve Pink, S. (2015). Cittaslow: Going Glocal in Spain. *Journal of Urban Affairs*, 37(3), 327-340.
- Sezgin, M., ve Sarıkaya, B. (2013). An Innovative Approach in Tourism Sector: Slow City, an Application in Konya (Turkey). *Journal of Advanced Management Science*, 1(1), 19-23.
- Shiva, V. (2016). *Küresel Gıda Soygunu Çalınmış Hasat* (3. b.). (A. K. Saysel, Çev.) İstanbul: bgst yayınları.
- Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak "Sakin Şehir" Hareketi ve Türkiye'nin Potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 119-131.

- Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak Sakin Şehir Hareketi ve Türkiye'nin Potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 119-131.
- Slow Food. (2016). www.slowfood.com adresinden alındı
- Slow Food Foundation For Biodiversity. (2016). Slow Food Foundation For Biodiversity: <http://www.fondazione-slowfood.com/en/what-is-the-foundation/> adresinden alındı
- Slow Food Presidia. (2016). Slow Food Foundation For Biodiversity: <http://www.fondazione-slowfood.com/en/slow-food-presidia/> adresinden alındı
- Starr, A., & Adams, J. (2003). Anti-globalization: The Global Fight for Local Autonomy. *New Political Science*, 25(1), 19-42.
- Stiglitz, J. E. (2006). *Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı*. (A. Taşçıoğlu, & D. Vural, Çev.) İstanbul: Plan b Yayıncılık.
- Sungur, Z. (2013). Türkiye'nin Sakin Şehirlerindeki Kadın Girişimciliğine Sosyolojik Bir Bakış. *International Conference on Euroasian Economies*, (s. 641-648).
- Şahin, İ., ve Kutlu, S. (2014). Cittaslow: Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Bir Değerlendirme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(1), 55-63.
- Şahinkaya, S. (2010). *Bir Yerel Kalkınma Modeli: Cittaslow ve Seferihisar Üzerine Değerlendirmeler*. 5 12, 2016 tarihinde http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_Uye/SahinTem10.pdf adresinden alındı (erişim tarihi: 5.12.2016)
- Şengül, H. T. (2008). Kapitalist Kentleşme Dinamikleri, Küreselleşme ve Türkiye Kentleri. *Adana Kent Sorunları Sempozyumu / 24* (s. 279-290). Adana : TMMOB.
- Şengül, T. (2000). Radikal Kent Kuramları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme: Alternatif Bir Yaklaşımına Doğru. *Amme İdaresi Dergisi*, 33(1), 27-58.
- Tayfun, A., ve Acuner, E. (2014). Cittaslow: A Comparative Research Turkey and The World. *Conference of the International Journal of Arts & Sciences*, (s. 239-246).
- Tayfun, A., & Acuner, E. (2014b). Cittaslow: Çamlıhemşin İçin Bir Model Önerisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(1), 46-54.
- Tencati, A., & Zsolnai, L. (2012). Collaborative Enterprise and Sustainability: The Case of Slow Food. *J Bus Ethics*, 110, 345-354.
- Toksöz, F., Özgür, A. E., Uluçay, Ö., Koç, L., Atar, G., ve Akalın, N. (2009). *Yerel Yönetim Siteleri*. İstanbul: Tesev Yayınları.

- Tomlinson, J. (2013). *Küreselleşme ve Kültür*. (A. Eker, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tonak, A. (2005, 01 31). *Dünya Sosyal Forumu Nedir?* 07 19, 2017 tarihinde Birgün Gazetesi: <https://www.birgun.net/haber-detay/dunya-sosyal-forumu-nedir-1738.html> adresinden alındı
- Topal, A. (2014). Meksika'da Tarım Politikaları ve Kırsal Mücadele Dinamikleri. *9+69+Odtü Geliştirme Dergisi*(41), 1-25.
- Toptop, N. (1996). İtalya'da Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Son Düzenlemeler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 5(3), 63-70.
- Tossutti, L. (2001). Globalization and the 'New Localism' in Northern Italy. *Mediterranean Politics*, 6(1), 64-83.
- Tosun, E. (2013). Yaşam Kalitesi Ekseninde Şekillenen Alternatif Bir Kentsel Yaşam Modeli: Yavaş Kentleşme Hareketi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), 215-237.
- Trigilia, C., ve Burroni, L. (2009). Italy: Rise, Decline, and Restructuring of a Regionalized Capitalism. *Economy and Society*, 38(4), 630-653.
- TÜİK. (2016). *Tarımsal İşletme İşgücü Ücret Yapısı*. TÜİK.
- TÜİK. (2016). *Tarımsal Yapı (üretim, fiyat, değer) Yayını*. TÜİK.
- TÜİK (2016). *Yapı İzin İstatistikleri Kısa Dönemli İş İstatistikleri İnşaat Göstergeleri*
- Türksever, N. E. (2001). *Türkiye'de Büyükşehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yönetim Denemesi*. İtü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Ünal, Ç. (2016). Turizm Coğrafyasında Yeni Kavramlar "Yavaş Şehirler ve Yavaş Turizm". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13-28.
- Van Der Meulen, H. (2008). The Emergence of Slow Food: Social Entrepreneurship, Local Foods and the Piedmont Gastronomy Cluster. W. Hulsink, & H. Dons içinde, *Pathways to High-tech Valleys and Research Triangles: Innovative Entrepreneurship, Knowledge Transfer and Cluster Formation in Europe and the United States* (s. 225-247). Springer.
- Wagnleitner, R. (1994). *Coca-Colonization and the Cold War: The Cultural Mission of the United States and Austria After the Second World War*. University of North Carolina Press.
- Went, R. (2001). *Küreselleşme Neoliberal İddialar Radikal Yanıtlar*. (E. Dinç, Çev.) İstanbul: Yazın Yayıncılık.

- White, J. (2015). *Para ile Akraba Kentsel Türkiye'de Kadın Emeği*. (A. Bora, Çev.) İstanbul: İletişim.
- Yalçın, A., ve Yalçın, S. (2013). Sürdürülebilir Yerel Kalkınma İçin Cittaslow Hareketi Bir Model Olabilir Mi? *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 32-41.
- Yavuzçehre, P. S., ve Torlak, S. E. (2006). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 184-207.
- Yeldan, E. (2002). Neoliberal Küreselleşme İdeolojisinin Kalkınma Söylemi Üzerine Değerlendirmeler. *Praksis*, 19-34.
- Yıldırım, A., ve Karahmet, A. (2013). Yavaş Şehir Hareketinin Kent İmajına Katkısı: Ordu-Perşembe Örneğinin Yerel Basın Üzerinden Analizi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 11-20.
- Yılmaz, A., Tuncer, M., ve Zorlu, K. (2016). Yavaş Şehir (Sürdürülebilir Yerel Kalkınma) Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Güzelyurt, Aksaray. *Studies of The Ottomaman Domain*, 6(10), 1-19.
- Yılmaz, Z., ve Yalçınkaya, A. (2005). Alçak Pabuçlar Yüksek Topuklar; Kent, Tüketim ve Ütopya. *Mülkiye Dergisi*, 29(246), 37-56.
- Yücel, F., ve Karabağ, Ö. (2011). Şehirlerin Turistik Ürün Olarak Pazarlanmasında Cittaslow (Sakin Şehir) Hareketi. 3. *Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi*, (s. 1-9).
- Zorba, F. (2017). The susceptibility of applying the cittaslow approach in Jericho city: A descriptive study for the case of Jericho in Palestine. *Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*

İnternet Kaynakları

- http-1: <http://www.siyasalhayvan.com/zapatista-hareketi-nedir/> (Erişim Tarihi: 17.07.2017)
- http-2: <http://www.mcspotlight.org/case/trial/story.html> (E.T. 16.04.2017)
- http-3: <http://www.fondazione Slow Food.com/en/ark-of-taste-slow-food/> (Erişim Tarihi: 21.10.2016)
- http-4: <http://www.fondazione Slow Food.com/en/slow-food-presidia/bog%CC%86atepe-gravyer/> (E.T. 21.02.2017)
- http-5: www.salonedelgusto.com (Erişim tarihi: 17.9.2016)
- http-6: <http://www.slowfoodyouthnetwork.org/> (07.10.2016)

- http-7: <https://www.slowfood.com/what-we-do/themes/slow-europe/> Erişim Tarihi: 07.05.2017)
- http-8: <http://www.e-coop.it/CoopRepository/COOP/coop-italian-food/> (Erişim Tarihi: 8.05.2017)
- http-9: <https://www.mcdonalds.com.tr/kurumsal/hakkimizda/turkiyede-mcdonalds/turkiyede-mcdonalds-tarihce> (Erişim Tarihi: 11.03.2017)
- http-10: <http://www.hurriyet.com.tr/sefertası-hareketi-hamburgere-karsi-57665> (Erişim Tarihi: 14.03.2017)
- http-11: <http://www.mynet.com/teknoloji/sefertası-hareketi-okul-kantinlerine-el-atti--327791-1> (Erişim Tarihi: 14.03.2017)
- http-12: <http://www.internethaber.com/hamburgere-savas-acildi-586h.htm> (Erişim Tarihi: 16.03.2017)
- http-13: <http://www.fikirsahibidamaklar.org/> (Erişim Tarihi: 16.04.2016)
- http-14: <https://www.slowfood.com/what-we-do/themes/slow-cheese/> (Erişim Tarihi: 15.03.2017)
- http-15: http://slowfood.com/slowcheese/welcome_en.lasso (Erişim Tarihi: 17.03.2017)
- http-16: <https://www.slowfood.com/what-we-do/themes/slow-meat/> (Erişim Tarihi: 17.03.2017)
- http-17: http://slowfood.com/slowfish/pagine/eng/pagina.lasso?-id_pg=40 (Erişim Tarihi: 17.03.2017)
- http-18: <http://www.slowwinemagazine.com/en/> (Erişim Tarihi : 17.03.2017)
- http-19: <http://www.slowtourism-italia.org/> hareketin kurumsal web sitesidir.
- http-20: <http://www.slowtrav.com/vr/index.htm> (Erişim Tarihi: 02.05.2017)
- http-21: <https://www.sloweurope.com/> (Erişim Tarihi: 02.05.2017)
- http-22: <http://www.slow-journalism.com/slow-journalism> (Erişim Tarihi: 11.05.2017)
- http-23: <http://en.slow-media.net/manifesto> (Erişim Tarihi: 16.05.2017)
- http-24: <https://www.slow-design.it/home/bio/> (Erişim Tarihi: 19.05.2017)
- http-25: <http://slow-science.org/> (Erişim Tarihi: 15.05.2017)
- http-26: http://www.slowmovement.com/slow_schools.php (Erişim Tarihi: 17.05.2017)

- http-27: http://slowbookmovement.com/books_1.html (Erişim Tarihi: 16.05.2017)
- http-28: <http://www.cittaslow.net/content/philosophy> (E.T. 12,05,2017)
- http-29: <http://www.cittaslow.net/network> (Erişim Tarihi: 19.11.2017)
- http-30: <http://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler/> (Erişim Tarihi: 19.11.2017)
- http-31: <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/10-%C4%B0TALYA%20319-354.pdf> (Erişim Tarihi: 18.07.2017)
- http-32: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> (Erişim Tarihi: 12.07.2017)
- http-33: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1173.pdf> (Erişim Tarihi: 12.07.2017)
- http-34: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/03/20170316-37.pdf> (Erişim Tarihi: 12.07.2017)
- http-35: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161224M1-1.htm> (Erişim Tarihi: 12.07.2017)
- http-36: <https://yesilgazete.org/blog/2017/05/12/seferihisarda-7-si-duzenlenecek-saglikli-gida-icin-yerel-tohumlar-elden-ele/> (Erişim Tarihi: 19.09.2017)
- http-37: <http://seferihisar.bel.tr/anadolu-nun-zeytin-agaclari-yavas-zeytinyagi-ile-korunacak/> (Erişim Tarihi: 24.10.2016)
- http-38: <http://seferihisar.bel.tr/proje-gecti-pekmez-uretim-tesisi-kuruluyor/> (Erişim Tarihi: 25.10.2016)
- http-39: <http://seferihisar.bel.tr/mexico-city-culture-21-odullerinde-ornek-uygulama-seferihisardan/> (Erişim Tarihi: 23.10.2016)
- http-40: <http://seferihisar.bel.tr/seferihisar-mandalinasi-12-ay-sofralarda-cantalarda-raflarda-olacak/> (Erişim Tarihi: 25.10.2016)
- http-41: <https://seferibakkal.com/urun/karakilcik-bugday-ekmegi/> (Erişim Tarihi: 22.10.2017)
- http-42: <http://seferihisar.bel.tr/seferihisar-zeytinyagi-artik-migros-makrocenter-larda/> (Erişim Tarihi: 23.10.2017)
- http-43: <http://seferihisar.bel.tr/olumsuz-agacin-taze-lezzetleri-gorucuye-cikiyor/> (Erişim Tarihi: 18.10.2016)

http-44: <http://seferihisar.bel.tr/s-gac-k-a-s-cak-bir-dokunus/> (Erişim Tarihi: 25.20.2017)

http-45: <http://seferihisar.bel.tr/ev-pansiyonculugu-egitimi/> (Erişim Tarihi: 26.20.2017)

EKLER

EK1 Cittaslow Üye Listesi

Avustralya	Goolba, Katoomba, Yea
Avusturya	Enns, Hartberg, Horn
Belçika	Chaufontaine, Enghien, Estinnes, Evere, Lens, Maaseik, Silly
Kanada	Cowichan Bay, Naramata, Wolfville
Çin	Fuli, Jingyang, Shimenshan, Yanyang, Yaxi, Yuhu
Kolombiya	Pijao
Danimarka	Mariagerfjord, Svendborg
Finlandiya	Kristinestad
Fransa	Créon, Labastide d'Armagnac, Loix, Mirande, Saint Antonin Noble Val, Segonzac, Valmondois
Almanya	Bad Essen, Bad Schussenried, Berching, Bischofsheim, Blieskastel, Deidesheim, Hersbruck, Lüdinghausen, Maikammer, Meldorf, Nördlingen, Penzlin, Schneverdingen, Spalt, Überlingen, Waldkirch, Wirsberg
Büyük Britanya	Aylsham, Berwick upon Tweed, Llangollen, Mold, Perth
Macaristan	Hódmezővásárhely
İzlanda	Djupavogshreppur
İrlanda	Clonakilty
İtalya	Abbiategrosso, Acqualagna, Acquapendente, Altomonte Amalfi, Amelia, Anghiari, Asolo, Barga, Bazzano-Comune di Valsamoggia, Borgo Val di Taro, Bra, Brisighella, Bucine, Caiazzo, Capalbio, Casalbeltrame, Castel Campagnano, Castelnovo né Monti, Castelnovo Berardenga, Castel San Pietro Terme, Castiglione Olona, Castiglione in Teverina, Cerreto Sannita, Chiavenna, Chiaverano, Cisternino, Città della Pieve, Città Sant'Angelo, Civitella in Val di Chiana, Controguerra, Cortona, Cutigliano, Fontanellato, Francavilla al Mare, Galeata, Giuliano Teatino, Graviana in Puglia, Greve in Chianti, Grumes-Comune di Altavalle, Guardiagrele, Lentate sul Seveso, Levanto, Marradi, Massa Marittima, Monte Castello di Vibio, Montefalco, Morimondo, Novellara, Orsara di Puglia, Orvieto, Parrano, Pelegriano Parmense, Penne, Pianella, Pollica, Positano, Pratovecchio-Stia, Preci, Ribera, Salorno, San Miniato, San Potito Sannitico, San'Agata di Puglia, Santarcangelo di Romagna, San Vincenzo, Santa Sofia, Scandiano, Sperlonga, Suvereto, Teglio, Termoli, Tirano, Todi, Tolfa, Torgiano, Trani, Travacó Siccomaria, Trevi, Turbigo, Usseglio, Vigarano Mainarda, Zibello-Comune di Polesine Zibello

Japonya	Kesenuma, Maebashi-Akagi
Hollanda	Alphen-Chaam, Bellingwedde, Borger-Odoorn, Echt-Susteren, Eijsden-Margraten, Heerde, Midden-Delfland, Vaals, Vianen, Vlagtwedde,
Yeni Zelanda	Matakana (Rodney District)
Norveç	Eidskog, Levanger, Sokndal, Ulvik
Polonya	Barzewo, Bartoszyce, Biskupiec, Bisztynek, Dzialdowo, Dobre Mlasto, Glubzyce, Goldap, Górowo Ilaweckie, Jeziorany, Kalety, Lidzbark, Lidzbark Warminski, Lubawa, Murowana Goślina, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Nowy Dwór Gdański, Ornet, Olsztynek, Pasym, Prudnik, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Ryn, Sepopol
Portekiz	Lagos, Sao Bras de Alportel, Silves, Tavira, Viana Do Castelo, Vizela
Güney Afrika	Sedgefield
Güney Kore	Cheongsong Contry (Pacheon-myeon), Damyang Country (Changpyeong-myeon), Hadong Country (Akyang-myeon), Jecheon City (Susan-myeon&Bakdaljae), Jeonju City (Jeonju HanokVillage), Namyangju City (joan-myeon), Sangju City (Hamchang-eup, Gonggeom-myeon, lan-myeon) , Shinan Country (Jeung-do island), Taean Country (sowon- myeon), Wando Country (Cheongsando Island), Yeongwol Contry (Kimsatgat-myeon), Yeongyang Contry (Seokbo-myeon), Yesan Contry (Daeheung&Eungbong-myeon)
İspanya	Balmaseda, Begues, Begur, Lekeitio, Morella, Mungia, Pals, Rubielos de Mora
İsveç	Falköping
İsviçre	Mendrisio
Tayvan	Dalin, Fonglin, Nanzhuang, Sanyi
Türkiye	Akyaka, Eğirdir, Gerze, Gökçeada, Göynük, Halfeti, Perşembe, Şavşat, Seferihisar, Vize, Taraklı, Uzundere, Yalvaç, Yenipazar
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Lefke, Mehmetçik, Yeniboğaziçi
Amerika Birleşik Devletleri	Sebastopol, Sonoma

Kaynak: Yazar tarafından Cittaslow uluslararası verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Serkan ÇELİK

Yabancı Dil: İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı: Muğla / 1990

E-posta: serkancelik@nku.edu.tr

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

2016 - , Namık Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Araştırma Görevlisi

2013, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (Lisans)

2008, Muğla Anadolu Lisesi

Yayımlar ve/veya Bilimsel Sanatsal Faaliyetler:

Çelik, S. (2017). Virtual Organizations as New Structures of Working Life, (Bildiri) *International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series – Ohrid Ohrid, The Republic of Macedonia October 28-29*. (Bildiri)

Çelik, S. (2017). Küresel Kapitalizmin Yemek Kültürü ve Standartlaşan Gıdalara Karşı Bir Sosyal Hareket ve Politik Tutum Olarak Slow Food, *15. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, ODTÜ, 28 Kasım- 1 Aralık*. (Bildiri)